ANALYSE KATTENBURG

Afstudeerstudio Architecture and Dwelling

15 april 2016

Docenten: Pierijn van der Putt & Theo Kupers

COLOFOON

Ato Cardna	+316 27027820
Esra Ergun	+316 34706042
Fieke Tissink	+316 30876675
Murtada Alkaabi	+316 28346395
Natalia Yakovleva	+316 41469819
Remy Barnhoorn	+316 57935827
Romy Dekker	+316 12871946
Sinan Subasi	+316 20820528
Sven Volkers	+316 30015448
Wouter Hesterman	+316 21972764

Docenten:

Pierijn van der Putt	+316 24232894
Theo Kupers	+316 24655515

TU Delft

© 2016 Delft University of Technology

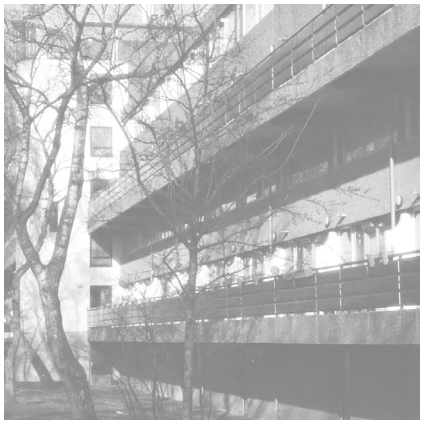

VOORWOORD

Voor u het groepswerk van de tien afstudeerders van de MSc3 Q3/Q4 Dutch Housing Architectuur Studio 2016 TU Delft. Deze woningbouwstudio omvat een transformatieopgave voor een monofunctionele wijk Kattenburg, gelegen in het noodoostelijke centrum van Amsterdam. Dit naslagwerk is een onderzoek naar deze afstudeerlocatie en zodoende een leidraad voor de ontwerpers van dit plangebied. Niet alleen hopen we dat deze analyse ons, de afstudeerders, de nodige inzicht en kennis heeft geboden, maar tevens een verrijking voor alle lezers zal zijn.

We wensen u veel leesplezier.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 4
Inhoudsopgave 6
1. Beeldessay 8
2. Geschiedenis 22
3. De tuinstad 38
4. De architect 56
5. Gebiedsanalyse 64
6. Demografie 94
Bevolking 96
Wonen 106
Leefbaarheid en veiligheid 112
Gezondheid 114
Jeugd en educatie 118
Omgeving en infrastructuur 126
Politiek 132
Participatie 136
Het leven van een Kattenburger 144
7. Toekomstvisie 150
Structuurvisie Noord-Holland 156
Structuurvisie Amsterdam 2040 174
Gebiedsplan 2016 deel oost 190
Visie oostelijke eilanden 196
Het marineterrein 206
Bestemmingsplan 210
Nawoord 216
Literatuur 218
Bijlage I 222
Bijlage II 232

1 BEELDESSAY

Afb. 1 Uitzicht van Kattenburgervaart, na de wederopbouw (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 2_ Vogelvlucht van Marineterrein, Wittenburg en Kattenburg (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 3 De binnenhof in het noorden van Kattenburg na de oplevering (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 4 De tuin op het dak van de garage na de oplevering (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 5 Stuk park langs het water in zuid-oosten (Alkaabi, 2016)

Afb. 6 De balkons van de galerijflats (Tissink, 2016)

Afb. 7 Panorama van de brug van het oude badhuis, park aan de linkerkant (Alkaabi, 2016)

Afb. 8 De herkenbare trappenhuizen van Apon (Tissink, 2016)

Afb. 9 De begane grond waarbij de woningen op de begane grond liggen (Tissink, 2016)

Afb. 10 Kattenburgerstraat met de taluut (Ergun, 2016)

Afb. 11 Maisonettes (Ergun, 2016)

2 GESCHIEDENIS

INLEIDING

De historische achtergrond van Kattenburg geeft veel inzicht in hoe de locatie zich gevormd heeft. Dit hoofdstuk geeft een korte samenvatting van hoe de fysieke locatie van de eiland van Kattenburg is ontstaan en hoe de ontwikkeling van scheepsvaart invloed heeft gehad op de Oostelijke Eilanden. Hierbij is er een korte introductie in het ontstaan van de morfologie zoals we deze nu zien. Vervolgens is er een sprong naar de situatie tijdens de 19e en begin 20e eeuw waarbij de barre omstandigheden de hoofdoorzaak waren voor de sanering midden 20e eeuw. Een aantal potentiele plannen geven inzicht in hoe de locatie er ook uit had kunnen zien. In de bijlage achterin dit boek bevinden zich de historische kaarten op schaal geprint op transparant papier waardoor deze over elkaar kunnen worden gelegd om meer inzicht te geven in de ontwikkeling van de locatie.

SAMENVATTING

Kattenburg bevindt zich op de eilanden in het oostelijk havengebied, ontstaan in de 17e eeuw als gevolg van een tekort aan industrieterriein in Amsterdam. Door de grote groei van de Admiraliteit en VOC in 1660 was er te weinig ruimte op de al bestaande Rapenburg en Uilenburg wat de aanleg van de Oostelijke eilanden initieerde. Rond dezelfde periode werd ook de bestaande stadsomwalling doorgetrokken om ook de waterzijde van de stad te beschermen. Hier zien we later de vorming van Kattenburg, waarbij de omwalling nog alleen zichtbaar is in de knik van Kattenburgerstraat. Na de vestiging van de Admiraliteit en de VOC op de eilanden, vestigden zich scheepswerven op Kattenburg voor het bouwen van schepen. Daarbij was de buitense omtrek voor de bouw en de binnenzijde van het eiland kreeg wonen als functie.

Al in de jaren '60 van de 19e eeuw werd er regelmatig gesproken over de sanering van Kattenburg. Tegen die tijd waren er al barre omstandigheden op de eilanden. Sommige woningen werden zelfs als crepeerwoningen omschreven. De officiële plannen voor sanering van Kattenburg kwamen echter pas na de Tweede Wereldoorlog en in 1964 was de sanering echt begonnen. Er waren meerdere wederopbouwplannen neergelegd voor de locatie zoals een variant met gesloten bouwblokken, maar ook toevoegen van publieke functies was een optie.

In 1969 was de laatste Kattenburger het huis uitgeplaatst en enkele maanden later werd het laatste huis gesloopt: de wederbouw van nieuw-Kattenburg kon beginnen. In 1973 begonnen de twee corporaties Onze Woning en Rochdale de bouw van de nieuwe Kattenburg en drie jaar later leverde dat 619 sociale huuwoningen op. Het gaat hier om de nieuwe L-vormige verkaveling uitgevoerd rondom de publiekelijk toegankelijke, gemeenschappelijke terreinen en langs de Kattenburgerstraat een dubbele strook woningen met een verhoogd collectieve tuin ertussen.

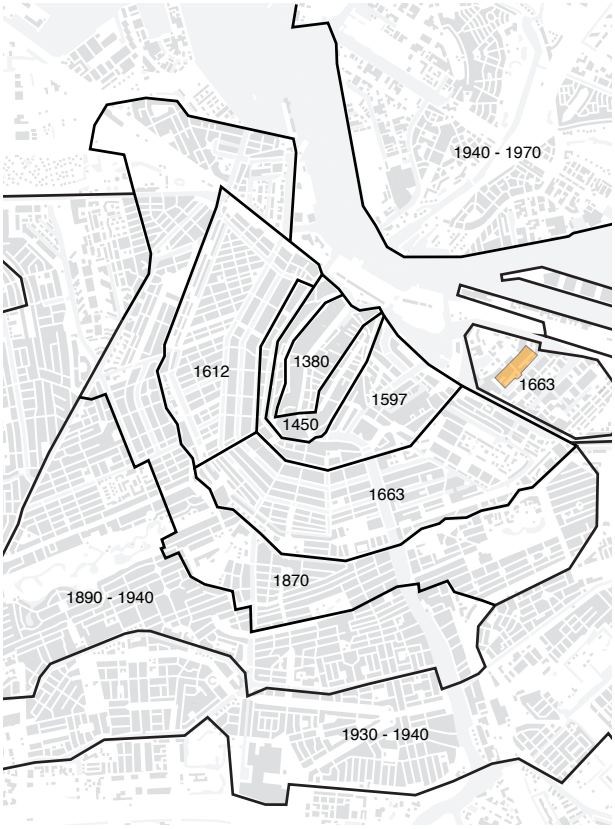

Afb. 12 Historische ontwikkeling van Amsterdam

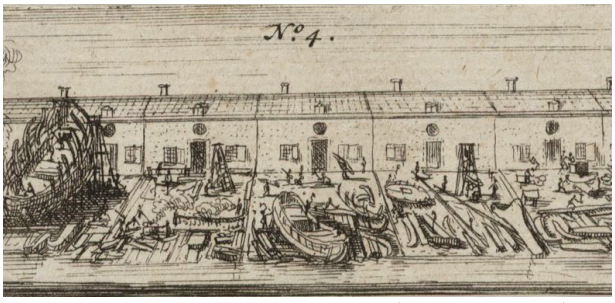

Afb. 13 Scheepswerven uit de 17e eeuw (Verheyden, 1773)

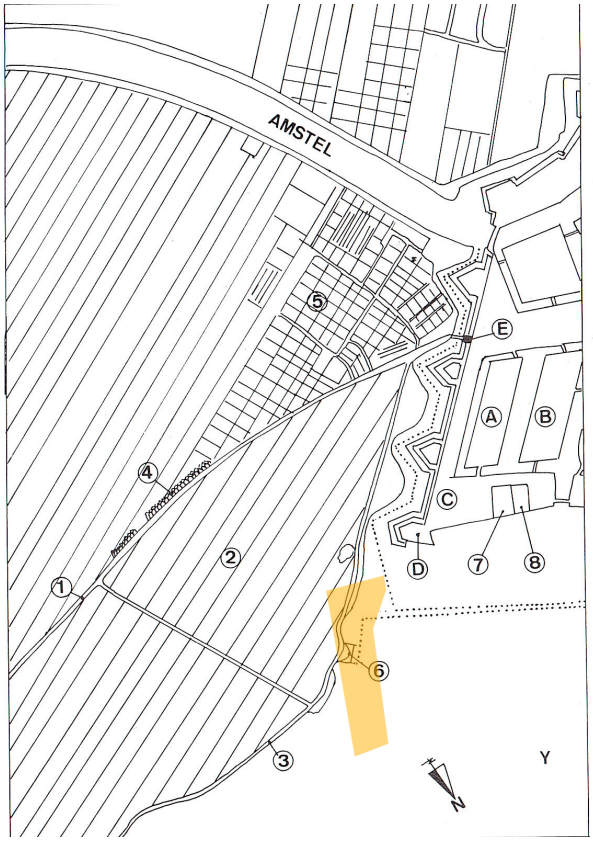

Afb. 14 Kaart uit 1640, oude stadsmuur met eilanden Rapenburg en Uilenburg (A en B)

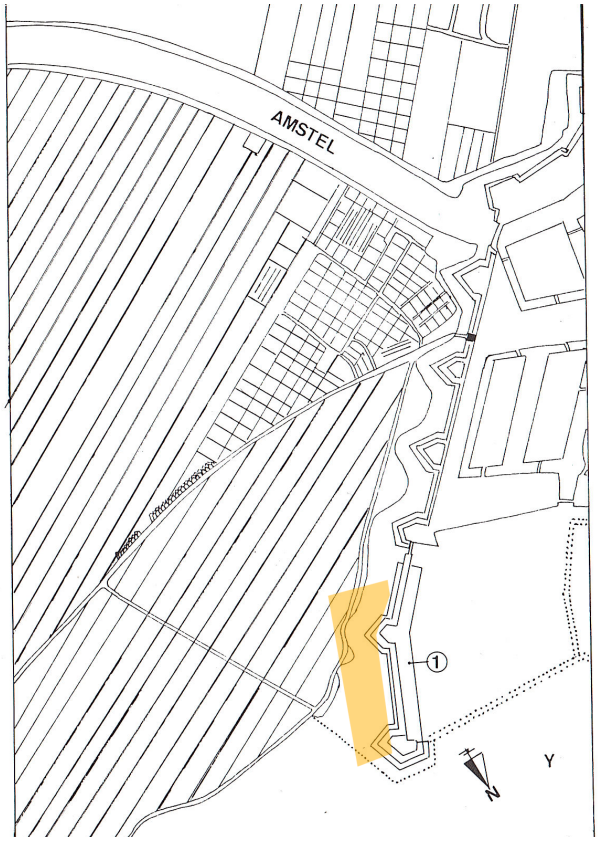

Afb. 15 Kaart uit 1645, verlenging van de stadsmuur

HET ONTSTAAN VAN OOSTELIJKE EILANDEN

Door de toename van de Amsterdamse bevolking vonden er tijdens eind 16e en begin 17e eeuw een aantal stadsuitbreidingen plaats. Het aantal inwoners binnen de omwalling van Amsterdam was bijna verdubbeld in 1640. Toch blijkt uit de notulen van de vroedschapsvergadering dat er geen plannen waren voor het verleggen van de stadsmuren waardoor de bevolkingstoename geen directe aanleiding vormde voor de uitleg van 1663.

Behalve een groeiende vraag naar woonruimte was er ook een groot tekort aan industrieterrein. Rond 1620 kwamen de eilanden Rapenburg en Uilenburg vrij voor aanleg van pakhuizen en 20 jaar later waren de meeste bezet door de VOC en de Admiraliteit. Zowel de Admiraliteit als de VOC maakten een grote groei mee tussen 1650 en 1670, maar een verdere uitbreiding op al bestaande eilanden waren niet meer mogelijk. Door de slechte ervaring tijdens de Eerste Engelse Oorlog besloot de Admiraliteit de opbouw van grote permanente oorlogsvloten te initiëren. Voor dit initiatief was er ruimte nodig voor opslag van uitrusting en overige organisatie. De Admiraliteit beschikte echter alleen over een kleine werf op Rapenburg. De rest van de uitrusting lag in gehuurde kelders en andere pakhuizen. Deze omstandigheden zorgden voor de realisatie van Kattenburg en haar vlootbasis met als gevolg de aanleg van de Oostelijke Haveneilanden.[1]

Bij de uitleg van 1585 werden de VOC en Admiraliteit verschoven naar de eerder genoemde Rapenburg en Uilenburg met de erlangs lopende stadsomwalling die zich reikte van de Amstel tot 't IJ en eindigde met het bolwerk Rijzenoord. De overstroming van bijna zeventig jaar later bezorgde Amsterdam veel last en was naast een ruimtetekort ongetwijfeld een van de redenen voor de uitbreiding van 1655.[2]

Tijdens de oorlog van de 17e eeuw nam het versterken van de noordelijke IJ-zijde een belangrijke plaats

1 Werkgroep VOC-Oostenburg, 1986, p. 10
2 Werkgroep VOC-Oostenburg, 1986, p. 10

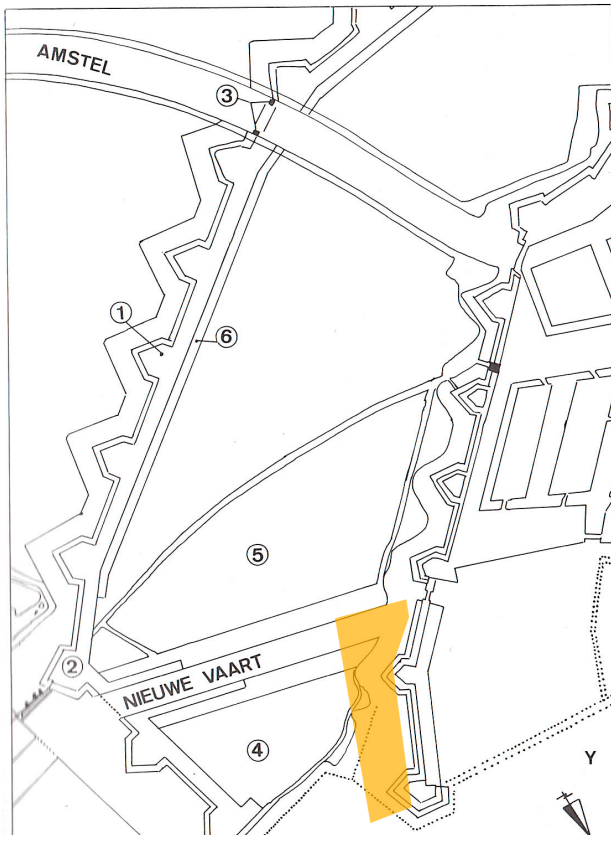

Afb. 16 Kaart uit 1655, niet uitgevoerde plan met driehoekig eiland

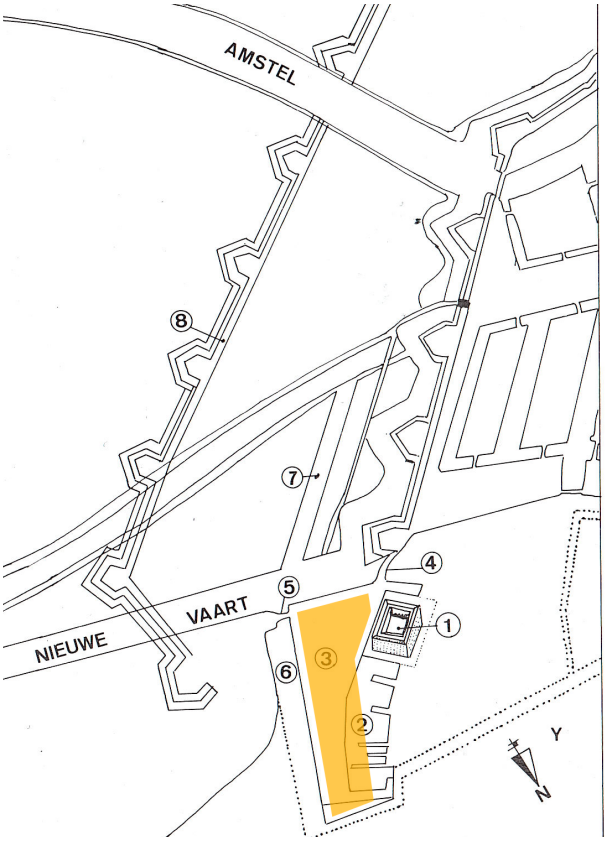

Afb. 17 Kaart uit 1655, uitgevoerde plan met Kattenburg en scheepsvaartmuseum (3 en 1)

in. Rond 1640 werd er besloten dat de stadswal versterkt moest worden. Ervoor omsloot deze Amsterdam alleen aan landzijde en niet de waterzijde, waar alleen verdedigd kon worden door middel van oorlogsschepen. Om dit te verbeteren werd de stadsomwalling doorgetrokken tot op een eiland, dat enkele jaren ervoor werd aangeplempt waarbij de twee muren een hoek maakten van 20° (nummer 1 op afbeelding 15). Merkwaardig is dat de aanleg van het eiland plaatsvond voordat de plannen voor de nieuwe uitleg op tafel lagen.[3]

Ook de waterverversing was een van de zorgen van de stadsbestuurders van Amsterdam in de 17e eeuw. Hierdoor werd in 1648 de Nieuwe Vaart aangelegd die echter wel buiten de nieuwe stadswal zou komen te liggen. Echter leken er geen nieuwe plannen te komen voor de nieuwe omwalling tot er in 1650 een aanslag op Amsterdam door Willem II plaatsvond. Tijdens de aanslag kwamen er wel een aantal mankementen aan het licht en moesten er nieuwe plannen worden gemaakt voor het verleggen van de omwalling. Deze ontwerpen hadden veel invloed op de toekomst van Kattenburg en andere oostelijke eilanden.

Interessant is een van de ontwerpen dat niet gerealiseerd is waarbij er in plaats van drie losse eilanden er één driehoekig eiland is vormgegeven. Deze is weergegeven op afbeelding 16. Doordat de tracé, ontworpen in 1613, weinig ruimte overliet voor een havenbekkenontwerp, is deze niet gerealiseerd. Later is dit ontwerp van de tracé overgenomen met het verschil dat de knik minder scherp uitgevoerd was om ruimte te maken voor Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg. De andere verschillen zijn de gracht die ter westen van de tracé is aangelegd (zie nummer 6 of afbeelding 16) en de bouw van blokhuizen over de Amstel (nummer 3 op afbeelding 16).

In 1655 werd op het aangeplempte eiland de marinebasis gevestigd. Deze bestond uit de Zeemagazijn en de werven. Door het gebied uit te breiden naar het oosten ontstond er Kattenburg. De verbinding tussen het eiland en vaste wal werd vormgegeven door de Kattenburgerbrug, gebouwd in 1655 als een grootse wipbrug. Er zou nog een verbinding komen over de

3 Commelin, 1693

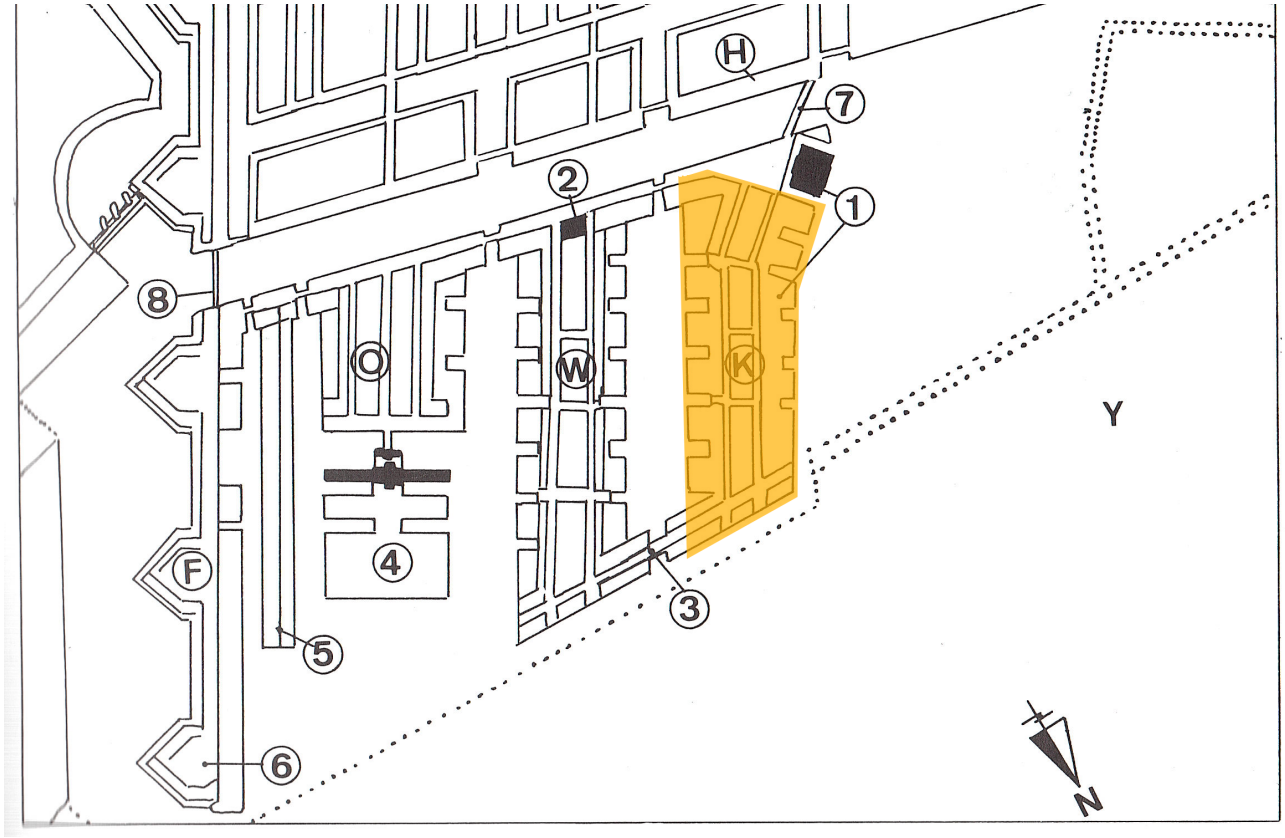

Afb. 18 Uitleg tussen ontwerp en uitvoering. De brug tussen de eilanden en de bolwerk zijn nooit uitgevoerd (3 en 6)

Nieuwe Vaart, echter nooit gerealiseerd (nummer 3 op afbeelding 18). De knik in de Kattenburgerstraat is nog te herkennen in de hoek van de stadsomwalling uit 1645.[4]

Kattenburg was voorheen ook al bewoond, hoewel het pas in 1658 binnen de stad kwam te liggen. In 1654 waren er timmerwerven gevestigd en de arbeiders ervan woonden op het eiland. Dit blijkt uit de klaag-kreten van de bewoners dat het 's nachts akelig werd wanneer de brug opgehaald was en er geen verbinding meer met de stad bestond. Over de oorsprong van de naam 'Kattenburg' is er veel onduidelijkheid maar waarschijnlijk is dit afgeleid van de oude scheepsnaam 'katschip', waarvan er verschillende op de eilanden werden gebouwd.

DE WIJKGEDACHTE

Voor de Tweede Wereldoorlog had Nederland zo een 900.000 inwoners, een periode van samengaan, waardering voor één ander en tegelijk individualisme. Hieruit kwamen diverse gemeenschappen en organisaties met hoopvolle verwachtingen voor de toekomst. Wijkgedachte was gevolg van dit fenomeen: de omvang van de stad werd te groot om de saamhorigheid bij de burgers op te roepen. Hieruit kwamen ook begrippen zoals Jordaner maak ook de Eilander, zoals Kattenburgers zich noemen. Hierdoor werden de eilanden uitgekozen om als eerste een wijkcentrum op te richten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de saamhorigheid het sterkst binnen de wijkcentra, vooral tijdens de hongerwinter van 1944. Vanuit de vereniging werd ook een gemeentelijke dienst opgericht die de bewoners hulp zou verlenen in geval van nood. Hiermee hoopte men die saamhorigheid en gemeenschapsgedachte terug te brengen op de eilanden.[5]

Eén van de belangrijkste punten waar de vereniging haar aandacht aan schonk was de woonkwestie. "Veel sloopwoningen werden gerestaureerd en de huiseigenaren werden verplicht de nodige verbete-

4 Kruizinga, 1966, p. 12

5 Kruizinga, 1966, p. 142

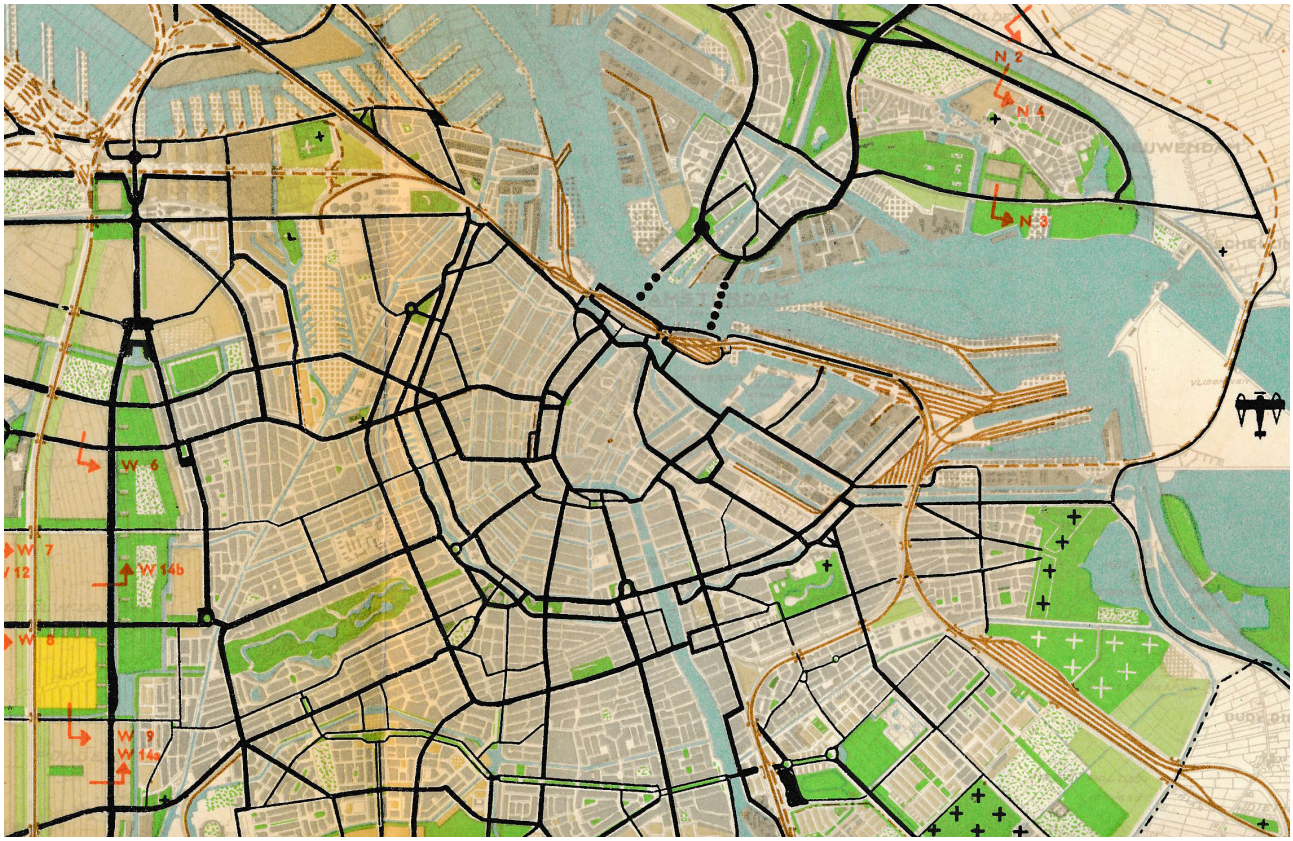

Afb. 19 Verkeersplan AUP, Kattenburgerstraat was daar een onderdeel van (Van Eesteren, 1931)

ringen aan te brengen."[6] Bovendien woonden er veel ouderen in de wijk, waarvan veel in onpraktisch te grote woningen die aan opknapping toe waren. Vanuit dit probleem kwam het idee om ouderenwoningen in de vorm van een flat te laten bouwen met een maximum aan comfort en minimum aan onderhoud. Echter konden deze plannen niet verwezenlijkt worden. Was dit wel gebeurd dan had de buurt waarschijnlijk een ander karakter gekregen. Er kwamen wel diverse initiatieven vanuit de vereniging om de oudere bewoners van de wijk het zo aangenaam mogelijk te maken. Ook andere verenigingen kregen plaats binnen de muren van het wijkcentrum zoals een jeugdleeszaal, concerten, toneel en etc. Naast deze bewegingen was er ook volop horeca in de wijken Kattenburg en Wittenburg, maar tussen 1926 en 1966 zijn er ruim veertig cafés verdwenen.

In de jaren '60 van de 19e eeuw werd er al regelmatig gesproken over de sanering van Kattenburg om de wijk nieuwe leven in te blazen. Er werd zelfs een bureau opgericht om individuele problemen te bespreken en voor een verloop van een prettige samenwerking. De eerste stap die gezet werd, was de realisatie van een speelzaal voor kleuters in de Grote Wittenburgerstraat. Het idee voor een grote speeltuin om kinderen van de straat te houden kwam overwaaien vanuit New York en Londen waar de wijkgedachte al verder ontwikkeld was. Er werden omsloten tuinen het leven in geroepen onder toezicht van ouderen waar kinderen konden spelen en gezonde lichaamsbeweging verschaffen.[7] Later werd er een vakbond voor Nederlandse speeltuinen opgericht met als pionier U.J. Klaren.

DE BARRE OMSTANDIGHEDEN VAN TOEN

Uit oudere kaarten blijkt dat de wijk tussen 17e en 19e eeuw in dezelfde staat verkeerde. Hieruit zijn er meerdere redenen te vinden waarom de wijk in zo een barmoedige toestand verkeerde tijdens de begin

6 Idem, p. 144

7 Posthumus, 1953, p. 13

Afb. 20 Kleine Kattenburgerstraat, 1953 (Collectie N.V. De Arbeiderspers)

Afb. 21 Grote Kattenburgerstraat (beeldbank.amsterdam.nl)

van de 20e eeuw. Ten eerste, kwamen de omsloten woonblokken in een ongunstige situatie terecht door de dichtbebouwde industriegebieden en alsmede het gevolg van een slechte verkaveling. Deze terreinen ontleenden hun oorsprong van de oude houtwerven. Het was er toen nog rustig maar met de ontwikkeling van Koninklijke Nederlandse Stoombootmaatschappij werd de rust verstoord en werden deze houtopslagen vervangen door fabrieken voor de KNSM. Door het laden en lossen van goederentreinen begon de bodem te werken met als gevolg grote verzakkingen in de Oostenkerk en bij de Kattenburgerkade. De kerk werd zwaar verankerd om dit tegen te gaan.[8]

Ten tweede, besloot de Marinewerf op Kattenburg in 1915 zijn poort te sluiten met werkloosheid als gevolg. Dit bracht armoede en verwaarlozing van de bestaande huizen met zich mee. Als er in de 19e eeuw gemiddeld 3000 mannen werkten in de scheepsbouw waarvan de helft op de eilanden woonde, waren het in 1930 nog maar 500. Voor de Tweede Wereldoorlog was de wijk steeds minder in trek en één op de zeven huizen kwam leeg te staan. Tijdens de noodwinter van 1944 werd al zelfs een deel van de panden gesloopt om het hout te hergebruiken.[9]

WEDEROPBOUWPLAN VAN 1953

Uit onderzoek van 1950 bleek dat de woningen er slecht aan toe waren: wc deuren ontbraken, rotte kozijnen en plafonds die naar beneden hingen. Na de oorlog was de buurt toe aan een spoedige en grote sanering.

Zoals eerder genoemd vormden de eilanders een hechte samenleving en een sterke identiteit met hun woonlocatie. Er is zelfs een tijd geweest dat de bewoners nooit verder kwamen dan de Gracht. Na de Eerste Wereldoorlog versoepelde dit fenomeen door aanleg van de trambaan en haalde de bewoners uit hun isolement, maar met de verdwijning van Nederlandse Scheepsbouw verloor de buurt zijn karakter en ontstond er een verwijdering tussen de drie eilanden. Het eilandgevoel werd versterkt door

8 Kruizinga, 1966, p. 62

9 Liagre-Böhl, 2010, p. 128

Afb. 22 Achterkant van de Grote Kattenburgerstraat, barre omstandigheden

het feit dat de straat aan de Nieuwe Vaart niet gebruikt werd; Amsterdammers waren eerder geneigd om een omweg over de Hoogte Kadijk te maken. Hieruit volgde de eerste stap richting de sanering, namelijk de aanleg van een geasfalteerde openbare weg langs de Nieuwe Vaart in 1952: de nieuwe Oostenburger-, Wittenburger- en Kattenburgergracht.[10] Deze ontwikkelingen hadden nauw te maken met de realisatie van een nieuwe brug tussen Kadijkplein en Prins Hendrikskade en vervolgens ook de aanleg van de IJ-tunnel.

In 1953 werd het wederopbouwplan Oostelijke Eilanden in de Amsterdamse gemeenteraad goedgekeurd. Eénderde van de bevolking zal moeten emigreren naar andere stadsdelen, tweederde zal later wonen in de herbouwde buurt, waar meer licht en lucht zullen doordringen dan nu in het net van smalle straten en dwarsstraten.[11] In 1955, tijdens het 300-jarig bestaan van de eilanden, was al bekend dat er een grote sanering zou plaatsvinden met als begin de wederopbouwplannen voor de oude binnenstad. Maar hoe kwamen de plannen voor wederopbouw van de oostelijke eilanden?

De ambtenaren die zich bezig hielden met de sanering van Kattenburg waren aanhangers van zogenaamde cityvorming. Onder cityvorming wordt het proces verstaan waarbij de woonfunctie ondergeschikt wordt aan een economisch proces. Dus in plaats van woningen werden er meer kantoorgebouwen geplaatst.[12] Dit liep op één lijn met het functioneel denken van de AUP. Vanuit dit oogpunt wilden de ambtenaren dat alle woningen op Kattenburg zouden worden gesloopt, daartoe moest er eerst een volksverhuizing plaatsvinden.[13]

In 1965 kwam er een plan voor Kattenburg waarbij er sprake was van cityvorming op Kattenburg. De gemeente was dan ook van plan Kattenburg als toekomstige locatie voor de uitbreiding van de binnenstad aan te wijzen met de nieuwe locatie van

10 Kruizinga, 1966, p. 157
11 Kruizinga, 1966.
12 Wikipedia, Cityvorming
13 Heijdra, 1999, p. 88

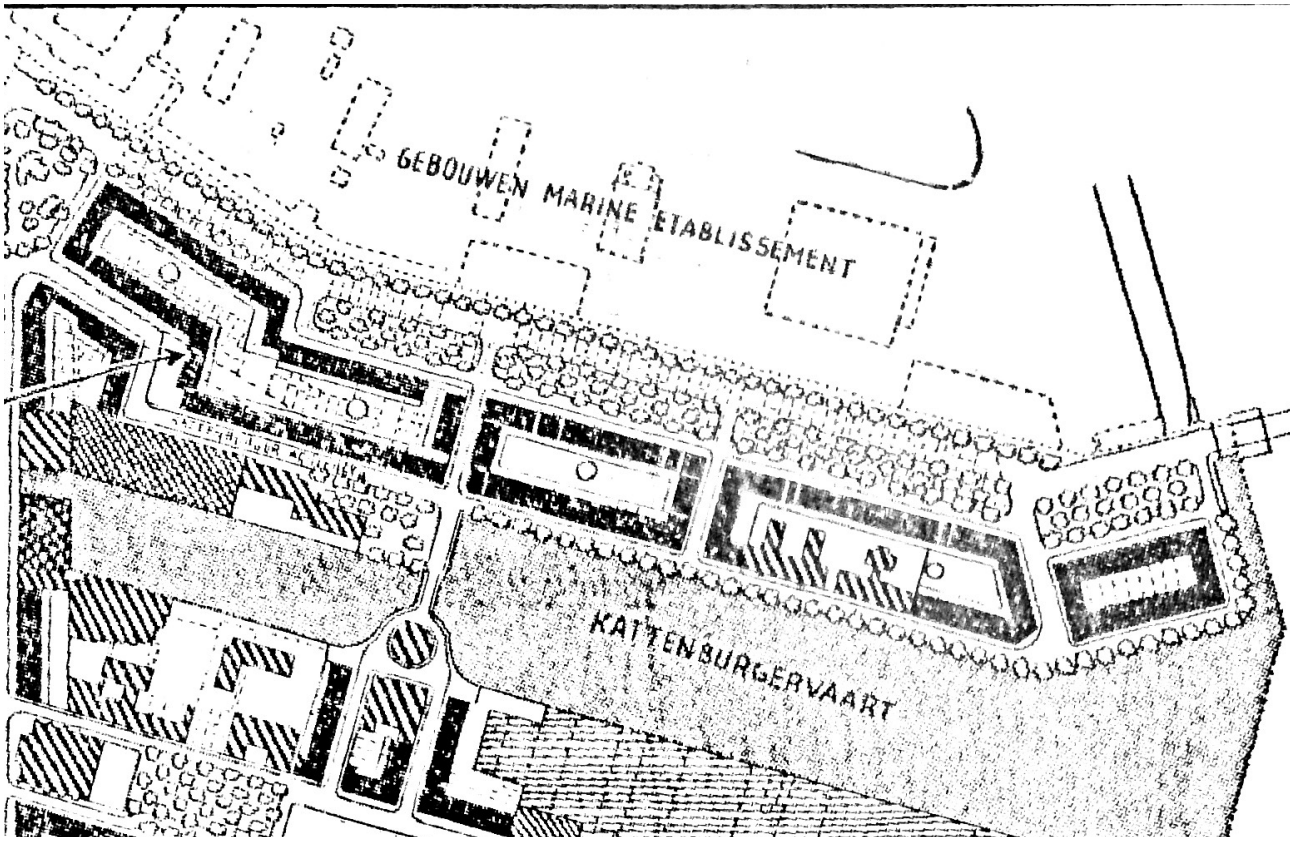

Afb. 23 Wederopbouwplan van de Oostelijke Oilanden uit 1953 (Heijdra, 1999)

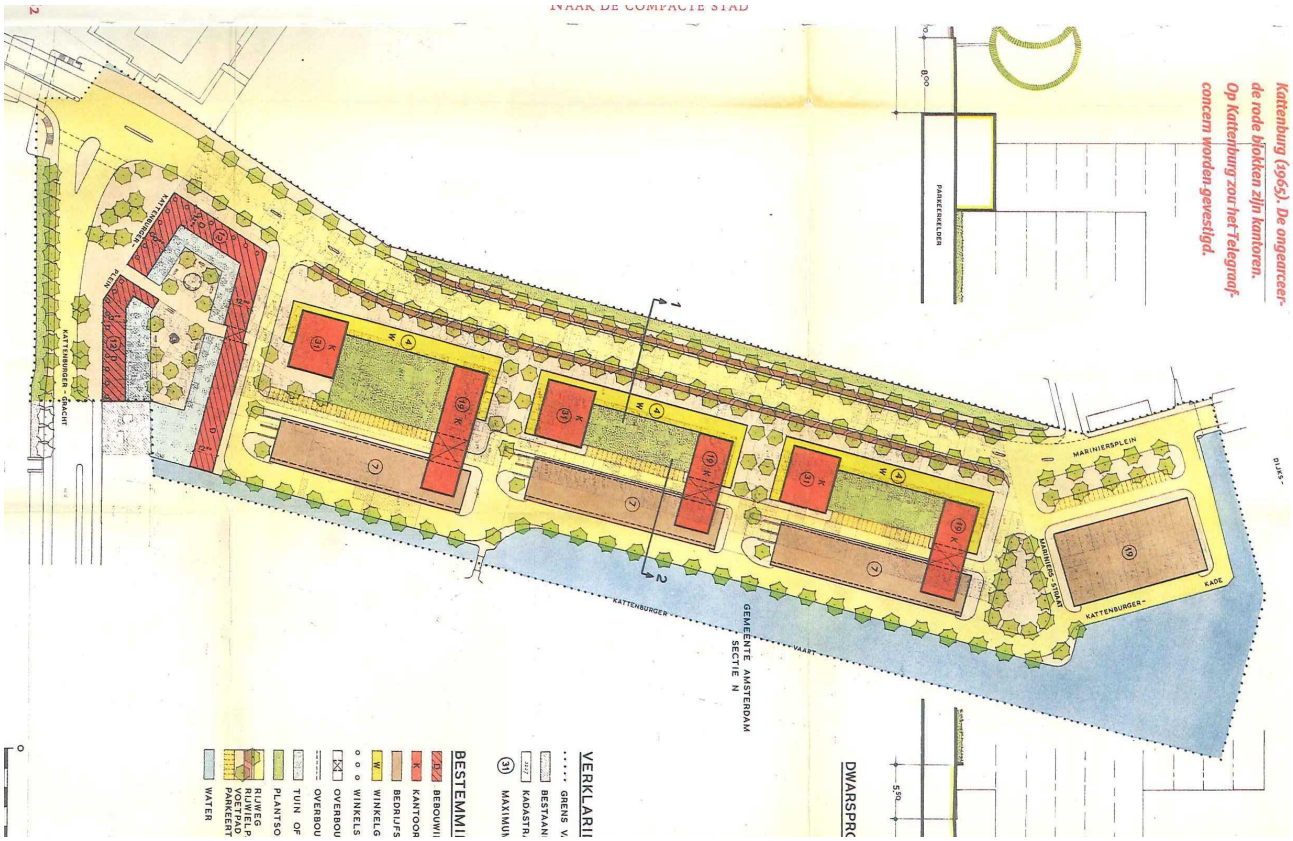

Afb. 24 Plan van 1965 waarbij De Telegraaf gevestigd is op Kattenburg (Slot, 1996)

Afb. 25 Kaart van Kattenburg in 1850 (beeldbank.amsterdam.nl)

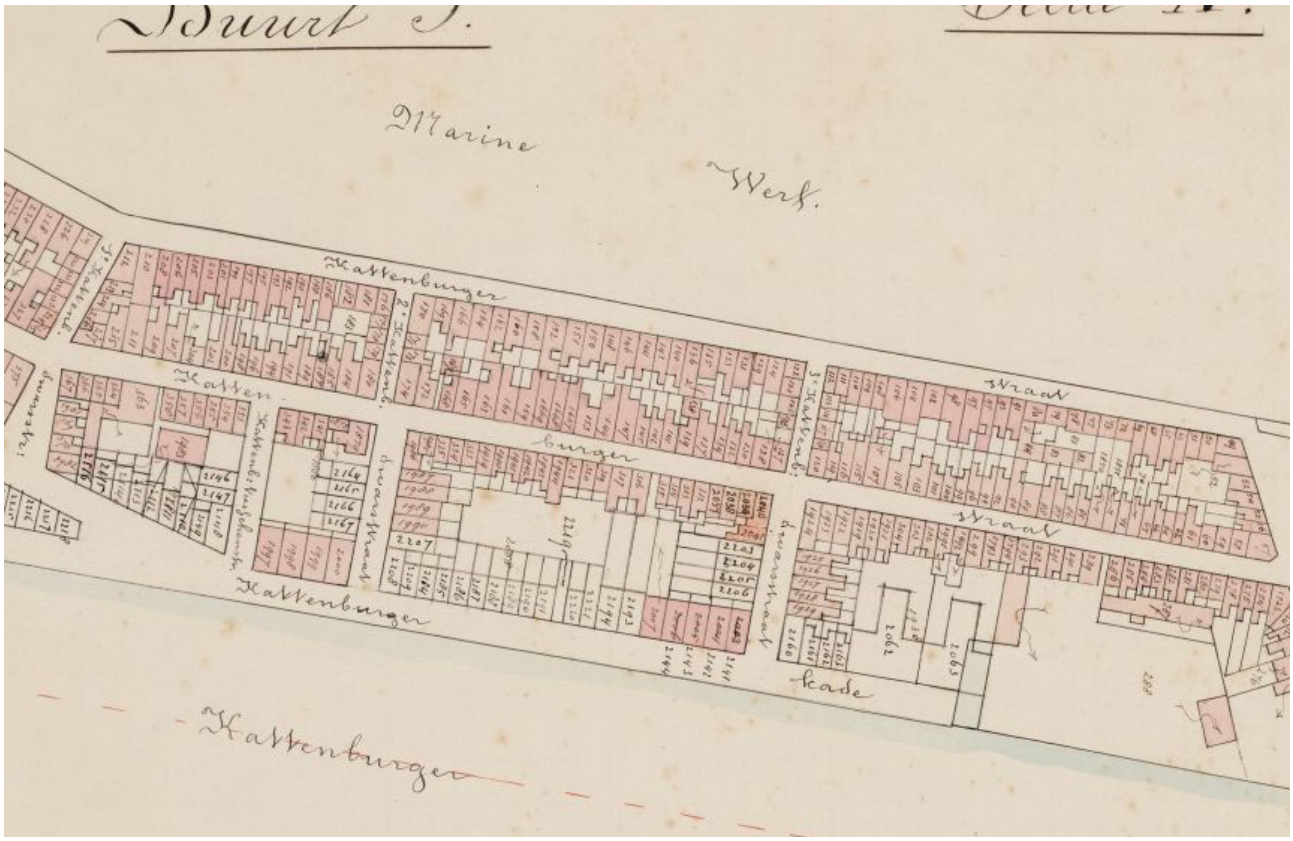

Afb. 26 Kaart van Kattenburg uit 1903 (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 27 Sloop Kattenburgerstraat (beeldbank.amsterdam.nl)

De Telegraaf als beginpunt. Maar vanwege de vele protesten vanuit de bewoners gingen deze plannen niet door (afbeelding 24). Uiteindelijk kreeg het eiland een woonbestemming zoals die was aangewezen in het oorspronkelijke Wederopbouwplan uit 1953, weergegeven op afbeelding 23. Nadat de huizen leeg kwamen te staan werden deze niet gelijk gesloopt met als gevolg een vervallen wijk met een rattenplaag en veel krakers. De oude bewoners werden voornamelijk gehuisvest in Osdorp en in de oudbouw van oostelijke negentiende-eeuwse wijken. Opmerkelijk genoeg, stemden de bewoners in met de volledige sloop van hun wijk. Ook de eilanders van Oostenburg en Wittenburg waren opvallend meegaand met de afbraakplannen van de gemeente. De oorspronkelijke niet uitgevoerde plannen van de gemeente voor het vestigen van De Telegraaf hadden onmiskenbaar een rol gespeeld.[14]

Kattenburg zou dus een woongebied blijven maar vormde wel een schakel tussen de binnenstad en het oostelijk havengebied, waartoe de Grote Kattenburgerstraat aanzienlijk werd verbreedt met aanleg van een dubbele rij bomen. Deze straat stond ook aangegeven als een deel van de verkeersplan van Van Eesteren, zoals op afbeelding 19 is weergegeven. Ook de Kleine Kattenburgerstraat zou worden aangepakt en hiermee zou in totaal de helft van de huizen ver-dwijnen. Op de kaart uit 1941 is een deel van de sloop zichtbaar door de blanco gelaten huizen. Ook Wittenburg en Oostenburg moesten flink op de schop. Op het eerstgenoemde eiland zou aanleg van een plantsoen plaatsvinden en Oostenburg kreeg een industriële bestemming waardoor ruim 600 woningen zouden verdwijnen.[15] De sanering van de eilanden verliep erg traag en liet maar liefst vijftien jaar op zich wachten. Dit was ten eerste te wijten aan de hoge kosten van het Wederopbouwplan met als gevolg forse investeringen van de gemeente. Daarbij was het geen officieel plan en waren er geen algemene rechten voor het onteigenen van de grond waardoor ieder huis apart moest worden onteigend. Op afbeeldingen 27 en 28 is te zien hoe de eerste

14 Liagre-Böhl, 2010, pp. 132-134

15 Kruizinga, 1966, p. 163

Afb. 28 Sloop van Kattenburg (beeldbank.amsterdam.nl)

huizen gesloopt werden op de voormalige Grote Kattenburgerstraat.

Er is een hoop veranderd op de eilanden nadat de sanering had plaatsgevonden. Er is echter meer ommekeer geweest in de geschiedenis in het aanzien van de wijk. Naar aanleiding hiervan heeft de Amsterdamse Jeugdraad een onderzoek ingeleid. Het blijkt dat tot de eind jaren '70 van de 19e eeuw de scheepswerven en de rederijen de eilanden veel welvaart brachten, waardoor de eilanden meespeelden in de groei van de stad. Daarna vond er een vervanging plaats van de houten zeeschepen door stalen schepen en verplaatsing van de handel naar andere delen van de stad. Een verval zette in: mensen vertrokken van de eilanden en de blijvers kampten met moeilijkheden. Verrassend is dat de oostelijke eilanden niet te maken hebben gehad met reeds genoemde cityvorming die wel in de rest van de binnenstad gebeurde. Handel en bedrijvigheid begaven zich grotendeels rondom dit gebied. In 1966 kaart Kruizinga aan dat dit zou veranderen na de uitvoering van het wederopbouwplan, maar nu zien we dat de plannen hebben geleid tot voornamelijk woonwijken op Wittenburg en Kattenburg. Oostenburg heeft meer bedrijvigheid dan voorheen.

De huisvesting vond voornamelijk plaats in kelders en achterwoningen en was voornamelijk bedoeld voor grote gezinnen van havenarbeiders en bootwerkers. Op de eilanden waren midden vorige eeuw ruim 65% van de woningen onbewoonbaar verklaard. Toen woonden er nog 17.000 mensen op de eilanden en dit aantal veranderde weinig. Tijdens een enquête met de vraag of de bewoner hier altijd zou willen wonen zei ruim de helft weg te willen en 30% gaf aan te willen blijven.[16] De bevolking bestond voor drie kwart uit laagopgeleide arbeiders en overige 'minderheden'. De zelfstandigen waren vooral winkeliers en ambachtslieden. De samenstellers van het rapport karakteriseerden de eilanders als openhartig, gastvrij, eenvoudig en emotioneel. De buitenstaanders beschouwden de buurt vooral als asociaal en een achterstandsbuurt, en de insiders waren daarentegen juist erg positief in hun oordeel: volgens

16 Have en Dijk, 1956, tabel G72, G71

Afb. 29 Kaart van Kattenburg uit 1941, aantal woningen langs de Kattenburgerstraat zijn al gesloopt (beeldbank.amsterdam.nl)

hun is het eerder een echte volksbuurt. Rond 1920 zet een grote achterstand in waarbij de relatieve gezondheidstoestand niet best is. De buurt leeft als een homogeen woongroep waarbij er bemoeienis met de opvoeding van ieder individu. Er was het besef dat de sanering zou zorgen dat de identiteit van de volksbuurt zou afnemen. "De eiland-gemeenschap behoorde tot het verleden"[17]noemt Kruizinga dit.

Op 1 oktober 1964 zou de grote slag plaatsvinden en zou de sanering officieel worden ingeluid. De grote slag begon bij Kattenburgerplein en zou eindigen bij het Marineterrein. De eis van de bewoners was meer woningen dan ervoor van betere kwaliteit en ook nieuwbouw. Hygiënische toestand moest bereikt worden door systematische sloop en vervolgens ontruiming van de te slopen woningen. Meeste bewoners kregen een veel betere woning tijdens de sanering. De Kattenburgers kregen een tegemoetkoming voor de verhuizing en werd rekening gehouden met de wensen van de bewoners. De huisjes op de Kattenburgerplein waren ook onteigend volgens het wederopbouwplan, deze moesten namelijk gesloopt worden voor het verbreden van de Kattenburgerstraat. Er is toen nog gekeken of de gevelwand bewaard zou kunnen blijven maar met de verbreding van de straat leek het onmogelijk. Interessant is dat nummer 2 nog op de Rijksmonumentenlijst stond en hiervoor dus nog toestemming moest worden verkregen van de gemeente. Later is deze wand opgebouwd als een verwijzing naar de historische situatie.

Enkele studenten van D.B.S.G. Stylos wilden ook hun steentje bijdragen en in april 1964 dwaalden zij door de straten van Kattenburg en schetsten enkele ideeën voor de toekomstige wijk. Een deelnemer heeft het Centraal Station een kleine stukje verplaatst, anderen maakten een stadje in de stad d.m.v. een samenstelling aan kleine straatjes. Weer andere hielden rekening met het Marine-etablissement door deze geleidelijk te wijzigen met het idee dat er ooit een theater of opera zou komen. De algemene conclusie was dat Kattenburg kon worden ontwikkeld tot een zeer goed woon-werkgebied waaraan de binnenstad

17 Kruizinga, 1966, p. 170

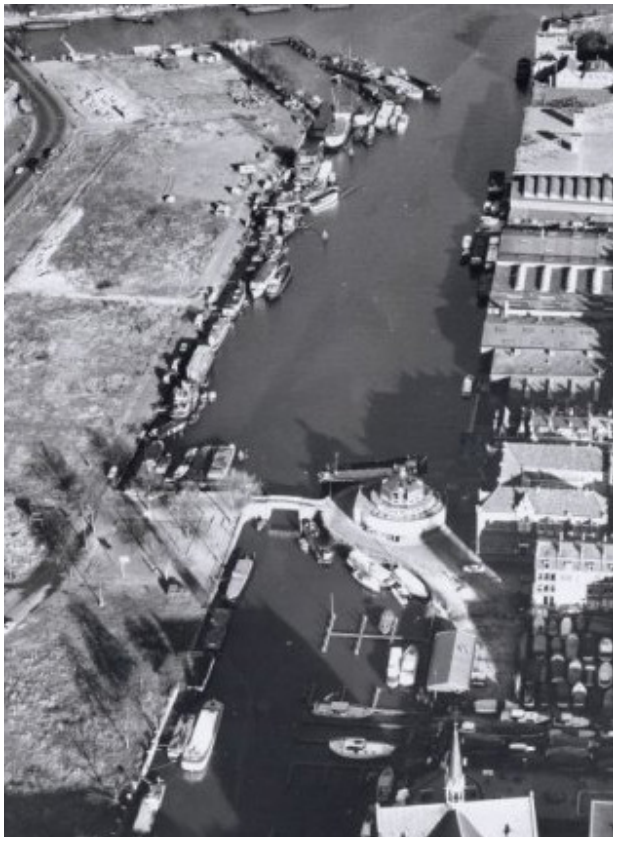

Afb. 30 De gesaneerde eiland van Kattenburg (beeldbank.amsterdam.nl)

Afb. 31 De wederopbouw van Kattenburg is begonnen (beeldbank.amsterdam.nl)

veel betekenis kon geven.[18]

In totaal woonden er 1384 gezinnen, daarvan waren in 1966 al zevenhonderd verhuisd naar andere delen van de stad met een tevredenheid van 95%. Per maand werden er ongeveer twintig gezinnen verplaatst naar een nieuwe woning. Er waren nog wel veel problemen met antikrakers en de bewoners probeerden hier iets aan te doen door van de leegstaande huizen de trappen uit te slopen en hierbij het gebruik te verhinderen. De oude bewoners van de wijk maken zelf verschil tussen de illegale toetreders die meegaan in het dagelijks patroon en de illegalen die door hun gedrag van grote last zijn. De eersten werden langer getolereerd dan de tweede groep. [19]

In 1969 was de laatste Kattenburger het huis uit geplaatst en enkele maanden later werd het laatste huis gesloopt: de wederbouw van nieuw-Kattenburg kon beginnen (zie afbeeldingen 30 en 31). Met de nieuwbouw van studentenwoningen in 1968 is ooit de spits afgebeten op Kattenburg en drie jaar later leverde dat 362 studentenwoningen op. In 1973 begonnen de twee corporaties Onze Woning en Rochdale met het bouwen van de nieuwe Kattenburg en drie jaar later leverde dat 619 sociale huuwoningen op. Het gaat hier om de nieuwe L-vormige verkaveling uitgevoerd rond om de publiekelijk toegankelijke, gemeenschappelijke terreinen en langs de Kattenburgerstraat komt een een dubbele strook van woningen met een verhoogde collectieve tuin ertussen. De stroken bestaan uit vier tot vijf woonlagen met maisonettes, de ruimte op de eerste etage dient als een promenade en speelterrein voor de kinderen. De galerijflats nemen de plaats in van de donkere portiekwoningen van vroeger. Er bleef weinig over van de oude situatie van Kattenburg. Alleen de straatbordjes herinneren nog aan de oude scheepswerven.[20]

De woonflats op Kattenburg behoorden tot de eerste fase van de stadsvernieuwing van Amsterdam. Dit is te merken aan de manier waarop grootschalige sloop voorkeur kreeg op een verfijnde reconstructie van de

18 Kruizinga, pp. 174-176
19 Liagre-Böhl, 2010, p. 132
20 Heijdra, 1999, p. 93

Afb. 32 Nieuwbouw op Kattenburg, constructie is zichtbaar (beeldbank.amsterdam.nl)

woningen. Pas later kwam het besef bij het stadsbestuur dat een oude stadswijk een kwetsbaar en kostbaar weefsel is en deze zo veel mogelijk bewaard moet blijven. Doordat het oude karakter van Kattenburg verdwenen was, vestigden zich vooral outsiders en was er geen sprake van terugkomst van voormalige bewoners. De reden hiervoor was dat de huren van de nieuwbouw te hoog waren voor de oude bewoners. [21]

Op Kattenburg werden de eerste palen in 1973 de grond ingeslagen, waarop nieuwe sociale woningbouw verrees. [22] Toen in 1971 werd besloten dat op het kaalgeslagen Kattenburg weer woningen zouden komen, deed zich de opgave van stadsvernieuwing voor op een groot, braakliggend terrein; een opgave waarvoor op dat moment nauwelijks oplossingen uit de praktijk voor handen waren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bij deze invulling van Kattenburg veel invloeden zijn terug te vinden van het gebruikelijke bouwen in uitbreidingsgebieden: langgerekte, soms geknipte stroken galerijwoningen met gemeenschappelijke binnenterreinen op parkeergarages. [23]

21 Liagre-Böhl, 2010, p. 141
22 Slot, 1996.
23 Ter Braak, 1975, geciteerd in Haan & Haagsma, 1985

Afb. 33 Nieuwbouw op Kattenburg, Amsterdamse paalfundering (beeldbank.amsterdam.nl)

3 DE TUINSTAD

INLEIDING

Recentelijk worden in de vakliteratuur steeds meer vraagtekens gezet bij de ongevoelige wijze waarop veel naoorlogse wijken worden getransformeerd. Een veel genoemd argument voor een meer zorgvuldige benadering is dat deze naoorlogse wijken architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische kwaliteiten, waarden en betekenissen hebben. Daarnaast wordt de relatief goede bouwtechnische staat van de sociale woningbouwvoorraad aangevoerd als argument voor behoud en levensverlening. Tot slot is het maar de vraag of een rigoureuze verandering van de dagelijkse fysieke omgeving voor de bewoners wel een positieve verandering inhoudt.[1]

Verschillende studies tonen aan dat het bij beleidsmedewerkers en ontwerpers ontbreekt aan een instrumentarium om de ruimtelijke identiteit in hun plannen mee te nemen.[2] Er is daarom weinig aandacht voor de stedenbouwkundige en ruimtelijke samenhang die in de bestaande structuren in de bestaande wijken verankerd liggen. In de praktijk worden daardoor in verschillende wijken en steden vaak dezelfde standaard woningbouwoplossingen geïmplementeerd. De lokale stedenbouwkundige kwaliteiten en fysieke potenties worden daarbij vaak over het hoofd gezien.

De benadering in dit hoofdstuk biedt een handvat om de ruimtelijke identiteit van het stedelijk weefsel van Kattenburg te analyseren. De analyse kan direct worden toegepast in het ontwerpproces voor Kattenburg.

---

1 zie verder Bijlsma, Bergenhenegouwen, Schluchter & Zaaijer, 2008, p. 11

2 Bijlsma et al., 2008

SAMENVATTING

Bij het ontstaan van de tuinsteden hebben de idealen van het Nieuwe Bouwen uit de jaren twintig en dertig een belangrijke rol gespeeld. De tuinstad wordt beschouwd als een schoolvoorbeeld van de fundamentele vernieuwing die bepleit werd door de Internationale Congressen van het Nieuwe Bouwen (CIAM). Het ging niet zozeer om schoonheid, maar om het zo goed mogelijk op elkaar afstemmen van de functies wonen, werken, recreatie en verkeer (functiescheiding). Bij het ontwerpen van zowel de woonbuurten als woningen waren licht, lucht en ruimte de trefwoorden. Het gesloten bouwblok verdween en maakte plaats voor een open bebouwingswijze (stroken en haken) in een royale en groene openbare ruimte.

Het tuinstadmodel is een breed en omvattend model, welke uiteenvalt in verschillende sociaal en ruimtelijke dimensies. In dit hoofdstuk worden vier verschillende dimensies benoemd die structurerend werken voor het analysemodel van de tuinstad.

Dimensie 'wijkgedachte'

Deze dimensie heeft geen eenduidige oorsprong, maar is via een reeks interpretaties op de 'Garden City' van Howard door modernisten en sociaal hervormers voortgebracht. De wijkgedachte was voor de modernisten in Nederland een 'soort van' beschavingsoffensief om de annonieme massamens om te vormen tot verantwoordelijke burger. De modernisten waren ervan overtuigd dat de indeling van de stad een grote invloed kon hebben op de ontplooiing van de stadsbewoners. Deze sociale dimensie is de bestaansbasis van de tuinstadbeweging in Nederland en is in hoge mate bepalend geweest voor de andere dimensies in het analysemodel.

Dimensie 'functiescheiding'

Elke functie krijgt zijn eigen plek in de wijk. De moderne stedenbouwers zijn ervan overtuigd dat een ruimtelijke scheiding van wonen, werken, verkeer en recreatie de stad een stuk veiliger maakt.

Dimensie 'groen'

Het vele groen van de wederopbouwwijken maakt onderdeel uit van de functionalistische structuur, waarin de groenvoorziening haar decoratieve karakter inruilt voor een actieve. Het ideaalbeeld van de tuinstad is niet zozeer een groot aantal vierkante meters groen, maar dat de groenstructuur een samenhangend geheel moest vormen in de stad (afbeelding 1). Deze structuur was complementair aan de verkeerstructuur van de wijk: bewoners konden kiezen of de route naar werk en school langs de verkeersstraten of door de parkstroken liep.

Dimensie 'vormgeving'

De moderne stedenbouw geeft vorm aan materie waar niet alleen de gebouwen toe behoren, maar ook de ruimte daartussen en alles wat tot de vaste inventaris van 'de omgeving' wordt gerekend: straten, pleinen, straatmeubilair, groene ruimtes en water. Het gaat in de ruimtedimensie dus niet alleen om de woningdichtheid en de bouwvorm, maar ook om de ruimte.

Ruimte

De modernisten waren van mening dat de architectuur gezien moest worden als ruimtekunst, en niet als gevelkunst. Doormiddel van ritmische herhaling van eenvoudige geometrische vormen werd het zwaartepunt in de ruimtelijke compositie verschoven van gebouwen naar de ruimte. Het karakter van de

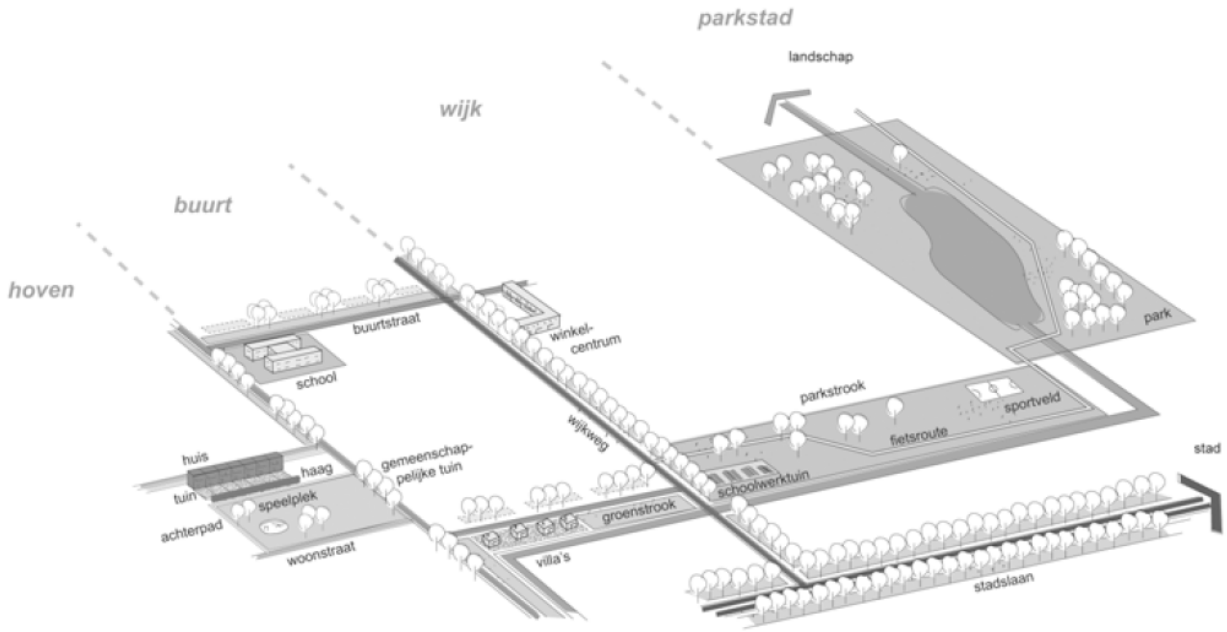

Afb. 34 Het samenhangende geheel van de groenstructuur in de stad.

ruimte werd een belangrijke betekenisdrager van de totale compositie en behoord daarmee mede tot de identiteit van de naoorlogse stad.

Bouwblok

Het waren de modernisten die principieel strijd leverden voor de open verkavelingen wat uiteindelijk ervoor heeft gezorgd dat het naoorlogse weefsel in het algemeen bestaat uit een herhaling van open verkavelingsvormen, waarbij (portiek) flats en andere gebouwen los in de ruimte staan.

Voor het doel van deze analyse is alleen het kleinschalige homogene weefsel nader toegelicht.[1] De kleinschalige homogene weefsels bestaan uit een herhaling van identieke, drie tot vijf bouwlagen tellende flats, die de gedeeltelijke begrenzing vormen van de openbare binnentuinen. De identiteit op wijkniveau wordt voornamelijk bepaald door het ruim bemeten groene raamwerk, geflankeerd door losstaande bebouwing; het raamwerk wordt ruimtelijk gekenmerkt door een specifiek ritme van open groene ruimtes en bebouwing.

Op bladzijden 48-51 zijn de gekozen typen (stroken, stempels en hoven) weergegeven. De typen kennen een zekere volgtijdelijkheid: de strokenbouw begon al voor de Tweede wereldoorlog, terwijl de hoven typisch is voor de jaren zestig. Toch komen de drie typen in veel wijken naast elkaar voor.

Woning

De woningbouw, de woningarchitectuur en de opvattingen over wonen waren na de oorlog sterk gericht op de verbetering van het wonen van de 'gewone man' of de 'familie doorsnee'. Dit vertaalde zich in het fenomeen Licht en lucht: ruim opgezette, hygiënische en zonnige woningen, gelegen in het groen.[2]

1 voor meer zie Bijlsma et al., 2008, pp 74-96

2 Blom, 2012

Conclusie

Met behulp van de uitgevoerde literatuurstudie is een analysemodel voor tuinstadprojecten te construeren. In dit model zijn voor vier te onderscheiden dimensies doelen en middelen aan te geven die initiatiefnemers en ontwerpers van tuinstadprojecten hanteerden. In het model is het oorspronkelijk model van Howard te combineren met de praktijkuitwerking zoals die is aangetroffen in de Angelsaksische landen.

Het uiteindelijke doel van die model is om de ontwerpers een handreiking te bieden in de analyse van de Nederlandse tuinsteden. Doordat op de achtergrond van de grootschalige herstructurering de omvangrijke woningbouwopgave speelt, is er weinig aandacht voor de stedenbouwkundige en ruimtelijke samenhang die in de bestaande structuren verankerd liggen. Door middel van deze tool wordt geprobeerd beter de bestaande wijken op architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische kwaliteit, waarden en betekenissen te formuleren.

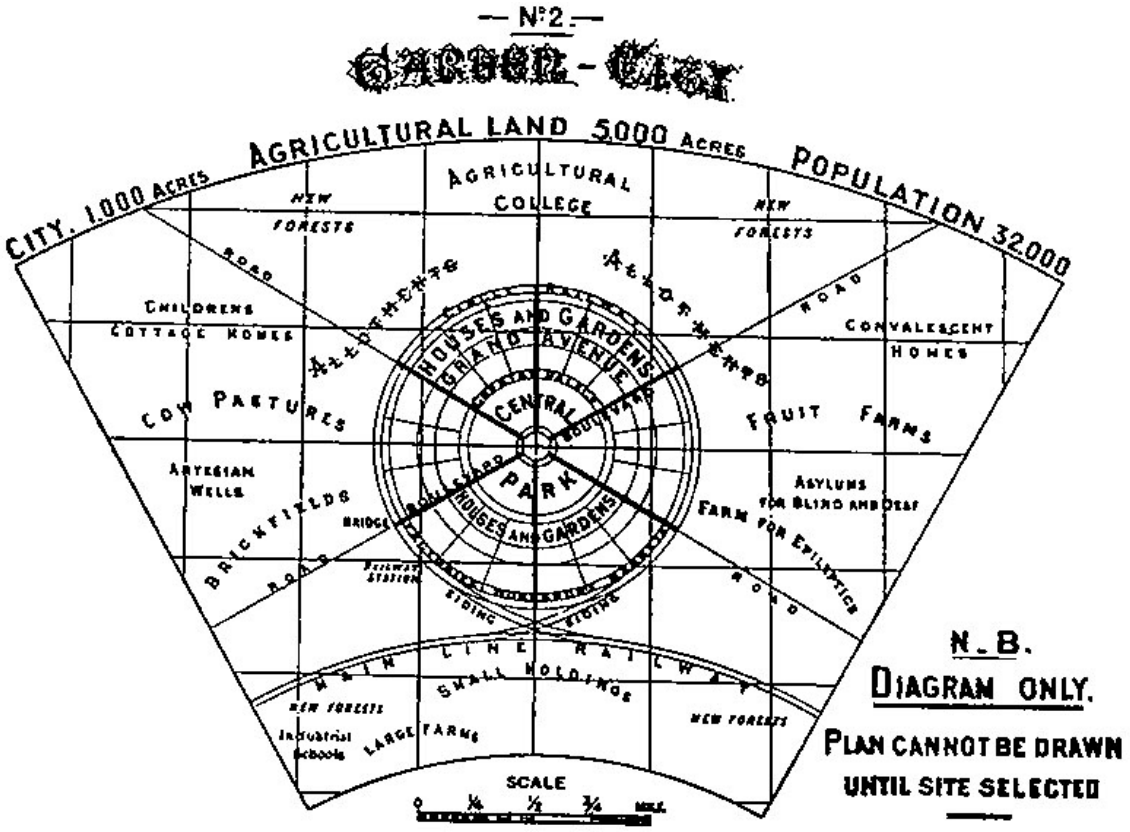

Afb. 35 Diagram van Howard van de tuinstad uit Sociable cities

HET NAOORLOGSE STADSWEEFSEL

Wijken zijn producten van hun tijd; ook de wijken die werden gebouwd tussen 1945 en 1970. Door noodzakelijke stedelijke vernieuwing zijn sommige naoorlogse wijken al flink op de schop genomen. Tegelijkertijd groeit ook een waardering voor de architectuur en stedenbouw uit deze periode vooral onder architectuurhistorici, architecten en stedenbouwkundigen. Een uitgebreide beschouwing van de ideeën achter deze type wijken is daarom op zijn plaats om de waardevolste delen van die nalatenschap te inventariseren en in stand te houden.

3.1 AANLEIDING

De Europese steden zijn sinds de negentiende eeuw onstuimig gegroeid. Industrialisatie zorgde voor enorm veel extra werkgelegenheid, waardoor plattelanders de stad opzochten om een beter bestaan op te bouwen. De stadswijken in Amsterdam waren dichtbebouwd en in de arbeidersbuurten lagen geen parken omdat men de ruimte liever volbouwde met woningen. Grondexploitanten kozen voor een zo krap mogelijke verkaveling. Nadat sociaal bewogen particulieren zich de erbarmelijke woonomstandigheden aantrokken, raakte men ook in overheidskringen overtuigd dat er een woningvraagstuk bestond en dat ingrijpen noodzakelijk was.[1]

Aan het einde van de negentiende eeuw ontstond het denkbeeld dat ook 'gewone' mensen de kans moesten krijgen om buiten te wonen, ook de arbeiders. In allerlei landen bouwden industriëlen verantwoorde woonwijken voor hun werknemers. In Engeland propageerde E. Howard aan het einde van de negentiende eeuw een goede stedenbouw als onderdeel van een ideale maatschappij. Howard bepleitte een combinatie van stedelijke voorzieningen met de goede dingen van het platteland, maar ook participatie van bewoners in het bestuur. Er was internationaal veel belangstelling voor zijn ideeën en de

1 Blauw, 2005; Overkamp, 2012

tuinstadgedachte[2] kreeg in veel landen aanhangers. In Nederland ontstond een tuinstadbeweging.[3] Om de Nederlandse interpretaties, variaties en ontwikkeling van het begrip goed te kunnen plaatsen is het noodzakelijk deze oorsprong verder te verkennen. Vanuit de ideeën van Howard zijn in de Nederlandse ruimtelijke ordening twee richtingen ontstaan: de functionalisten, die uit Howard's principe een ruimtelijk model voor ordening en stadsuitbreiding ontwikkelden, en de socialistische stedenbouwers die vooral de sociologische achtergronden van Howards visie als basis namen voor hun stadsontwerp.[4]

New Towns: ordening vanuit de regio en stad

Hoewel de Engelsman Ebenezer Howard vaak als ruimtelijke vormgever wordt neergezet, moet hij eerder worden begrepen als een sociaal hervormer die het concept van de 'tuinstad' of 'new town' ontwikkelde als instrument voor een progressieve reconstructie van de kapitalistische samenleving tot een veelheid van coöperatieve gemeenschappen. De kern van Howards plan voor de nieuwe steden lag in de landhervormingen. Want alleen de geplande 'tuinstad', gelegen op een zekere (economische) afstand van de grote moederstad, konden een sociale verandering teweegbrengen.[5]

Een van de eerste uitdragers van Howards ideeën was Raymond Unwin (1863-1941). Hij verbond aan de 'tuinstad' een gepassioneerde oproep voor betere woningbouw voor de arbeidende klasse. Hij doelde daarbij op een hygiënische, betaalbare woning in een leefbare omgeving. Groot verschil met de ideeën van Howard is dat Urwin niet probeerde te ontsnappen aan de imperfecties en onmogelijkheden van de grote industriële stad, maar deed hij juist een poging om de sociale ongelijkheden van de deze stad om te buigen binnen het kader van de bestaande stad. Het feit dat Unwin en veel van zijn navolgers een beetje tuin naar de buitenwijk of nieuwbouwwijk brachten, wordt sindsdien door theoretici en bovenal ontwerpers verward met het bijna sociologische idee 'tuinstad'.[6]

Is het wel goed toeven in de grote stad? Wat is dat voor een leven tussen al die stenen straten? Begin jaren dertig stelt Le Corbusier bij een lezing in Rotterdam dezelfde retorische vragen. In de Europese steden was sprake van weinig frisse lucht, weinig bewegingsruimte en weinig natuur. Om deze te vervaren moest men naar het platteland. Maar voldoen 'groene steden' met torenhuizen niet beter dan afgelegen tuindorpen, aldus Le Corbusier.[7] Le Corbusier beoogt met zijn ontwerp oplossingen te bieden voor de slechte leefomstandigheden in de geïndustrialiseerde stad.

3.2 PRINCIPES NAOORLOGSE STAD

De ideeën van Le Corbusier worden in Nederland met verwondering bekeken. Hij durft en wat hij wil staat hem helder voor de geest. Wel holt hij door, maar alle vernieuwers hebben overdreven, vooral in een tijd en een land dat zo gehecht is aan traditie. 's Lands bekende stedenbouwer Cor van Eesteren raakt echter begeesterd van deze vernieuwende ideeën en wordt zelfs voorzitter van de CIAM-beweging. Het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) uit 1934 is dan ook doorspekt met functionele ideeën. Herkenbare elementen zijn: functiescheiding, de stempelstructuur van bouwblokken met veel groen daartussen en de sobere architectuur.[8] Van Eesterens interpretatie van de tuinstad tot een functionalistische wijze van ordening vormt het startpunt van een lange traditie van rationele stadsuitbreiding die goed aansloot bij de politieke veranderingen van na de Tweede Wereldoorlog.

De functionalistische wederopbouwwijken[9] zijn gebaseerd op het CIAM (Congrès Internationaux d'Architecture Moderne)-gedachtengoed.[10] De

2 Zie verder: *De typologie van de vroeg-naoorlogse woonwijken*, 2004 pp. 16-19
3 Zie verder: *Het idee van de Hollandse stad,* 1980
4 Blom, Jansen, & Heiden, 2004
5 Blom et al., 2004
6 idem, 2004
7 Geciteerd in Overkamp, 2012
8 Blom et al., 2004
9 De term wederopbouw is wellicht ongelukkig gekozen. Deze suggereert dat er sprake is van een door de oorlog geforceerde breuk in de geschiedenis van de functionele stad. "Niets is echter minder waar. Ook vóór de oorlog was er altijd grote druk op de stedelijke woningmarkt" (Rossem, 2002). Rossem introduceert hier de term 'organische woonwijk in open bebouwing'. Voor het vervolg van de analyse wordt gebruik gemaakt van de term wederopbouwwijk daar deze term alom gebruikt wordt.
10 Blom et al., 2004; Overkamp, 2012; Rossem, 2002

wijkgedachte, 'Licht, lucht en ruimte' en het scheiden van functies zijn de drie bepalende principes voor deze wijken. Volgens Blom is hier zelfs sprake van cultuurhistorische waarde[11] van wederopbouw-wijken.[12] Deze wijken zijn immers bepalend geweest voor de succesvolle opbouw van ons land na de Tweede Wereldoorlog.[13] Eindelijk konden veel mensen een gedeelde bovenwoning in de binnenstad verruilen voor een ruime eigen woning in het groen.

Het tuinstadmodel is een breed en omvattend model. Het valt volgens Korthals Altes[14] uiteen in verschillende 'dimensies'; het model bevat zowel sociale als ruimtelijke dimensies. De benoeming van de dimensies is een cruciale stap die structurerend werkt voor de constructie en invulling van het analysemodel.

In het onderstaande worden eerst de drie sociale en vervolgens de drie ruimtelijke dimensies besproken. De dimensie 'wijkgedachte' gaat aan kop, omdat de bestaansbasis van de tuinstadsamenleving in hoge mate bepalend is voor de andere dimensies van het model.

Dimensie 'wijkgedachte'

Het begrip wijkgedachte, of gemeenschapsvorming, heeft geen eenduidige oorsprong, het is voortgebracht door enkele generaties Angelsaksische denkers en sociaal hervormers. Via een reeks interpretaties, zoals de 'Garden City' van Howard is het begrip de Nederlandse cultuur binnengedrongen. In Nederland heeft het zich vervolgens in twee richtingen ontwikkeld. Opgepikt door de modernistische ontwerpers werd het getransformeerd en ingezet als een pragmatische stedenbouwkundige richtlijn. Door de sociologen werd het opgevat als een sociale strategie.

De modernisten waren ervan overtuigd dat de indeling van een stad een grote invloed had op de ontplooiing van de stadsbewoners: vrienden opzoeken, recreëren en winkelen doe je allemaal in de wijk. Wil je verhuizen, omdat door gezinsuitbreiding het huis te klein wordt, dan moet dat binnen de wijk kunnen. Dit idee staat ook wel bekend als de wijkgedachte.[15] De wijkgedachte was hiermee ook een soort van beschavingsoffensief om de anonieme massamens om te vormen tot een verantwoordelijke burger (afbeelding 2).

De introductie van de wijkgedachte was van eminent belang voor de ingrijpende breuk met de vooroorlogse praktijk en maakte de weg vrij voor een nieuw type grootschalige stadsuitleg. Deze theorie is ontwikkeld door een Rotterdamse studiegroep en is ontstaan als kritiek op de ongecoördineerde groei van de 19de -eeuwse stad. De gedachte was een belangrijk hulpmiddel bij het indelen van de wijk, waarbij de wijk voor modernisten de plek is waar de samenleving vorm krijgt.[16] In een snelgroeiende stad moet de wijk een overzichtelijke eenheid vormen. Het is een principe van een decentrale stedenbouwkundige opbouw van de stad, waarbij de wijken ruimtelijke en zelfvoorzienende eenheden zijn (afbeelding 3).

De wijkgedachte was vooral op vrouw en kind gericht. Anders dan de vrijwel altijd buiten de wijk werkende man het geval was, speelden hun levens zich grotendeels af in de omgeving van de woning, school en buurtwinkel, oftewel in de woonwijk.[17]

Het is niet zo dat de voorstanders van de wijkgedachte de betekenis van het stadsgeheel niet zien. Zij zagen het als volgt: "de woning omhult de kleinste intieme kring om het individu, de buurt is nog geheel persoonlijk, de wijk is nog juist wat de bewoner als overzichtelijk, begrijpelijk en vertrouwd ervaart, het stadsdeel is meer van organisatorische betekenis en het stadsgeheel overheerst dit alles: interessant als niet-vertrouwde omgeving".[18]

11 Het belang van behoud en ontwikkeling van de cultuurhistorische waarde wordt verder toegelicht in Transformatie van woonwijken met behoud van stedenbouwkundige identiteit en in de Nota Belvedere uit 1999 (Bijlsma, Bergenhenegouwen, Schluchter, & Zaaijer, 2008, pp. 52-53).

12 Blom, 2012; Posthumus & Beek, 2012

13 De ideële lading voor de moderne stad is een alternatief voor de oude stad. Pal na de verschrikkingen van de oorlog was de tijd rijp voor een 'nieuw begin', ook op het vlak van architectuur en stedenbouw. Er ontstond ruimte om de vooroorlogse experimenten met de moderne stad en de open bebouwingswijze op grote schaal voort te zetten. In deze context was 'open' de metafoor voor vrijheid en gelijkheid. Het 'bevrijde wonen' werd tot zinnebeeld van democratische ontwikkeling gemaakt (Hereijgers & Velzen, 2001, p. 107).

14 Korthals Altes, 2004

15 Boer & Lambert, 1987; Overkamp, 2012; Provincie Overijssel, 2009

16 Ende, 2008; Provincie Overijssel, 2009

17 Ende, 2008

18 Boer & Lambert, 1987, p. 29

Afb. 36 De wijkgedachte: de wijk als gemeenschap en verbinding tussen gezin en maatschappij. Uit Geyl, 1946.

Afb. 37 Functiescheiding in de wijk

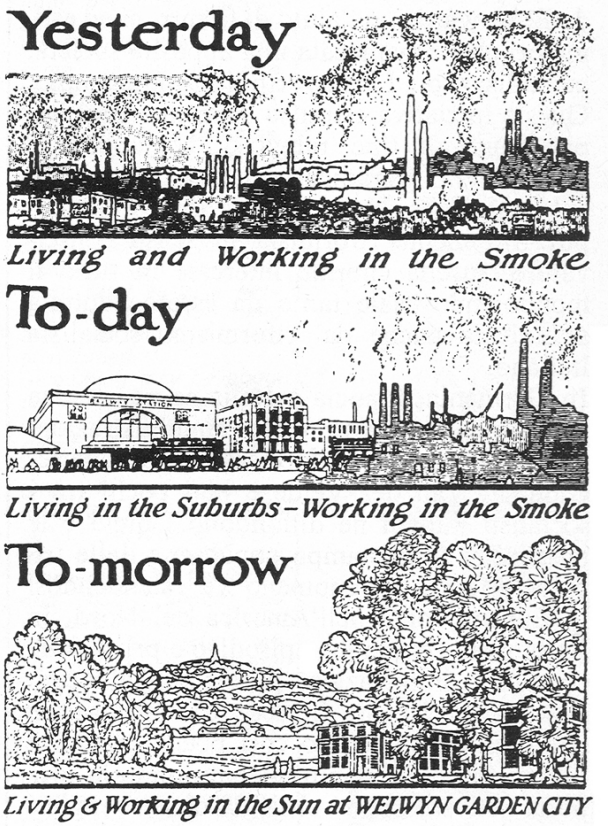

Afb. 38 De aanleiding van de tuinstadbeweging door Howard. Bron: http://static.digischool.nl/

Dimensie 'functiescheiding'

De moderne stedenbouwers zijn ervan overtuigd dat een ruimtelijke scheiding van wonen, werken, verkeer en recreatie de stad een stuk veiliger en gezonder maakt. Elke functie krijgt zijn eigen plek. Zo staat een fabriek niet langer in een woonwijk. De moderne stedenbouwers kiezen voor 'torenhuizen', zodat – ondanks de bevolkingstoenamen – ruimte voor andere functies, zoals groen en verkeer, overblijft.[19] Alleen de broodnodige voorzieningen werden in de woonwijk geplaatst die voor enige afwisseling in het straatbeeld moesten zorgen.[20]

Dimensie 'Groen'

In het oorspronkelijke tuinstadmodel is sprake van een semi-agrarische bestaanswijze. In de Angelsaksische landen verwaterde het basisuitgangspunt van de semi-agrarische bestaanswijze. Het groen ging hoofdzakelijk recreatieve en educatieve doelen dienen, het werd een parkmodel.[21]

Het vele groen, gebaseerd op het Angelsaksische model, van de wederopbouwwijken maakt onderdeel uit van de functionalistische structuur en kan gezien worden als een kracht van deze wijken, oftewel het groene kapitaal.[22] De stedenbouwkundigen en planologen hadden in de wederopbouw-periode de overtuiging dat sporten en wandelen in het groen een onmisbaar onderdeel waren in het leven van de moderne mens. Bewoners mochten kiezen of hun route naar school en werk langs de verkeersstraten of door de parkstroken liep.[23] De groenvoorziening ruilt haar decoratieve functie in voor een actieve. Aangenaam verpozen, wandelen en picknicken in een natuurlijke ambiance wordt actief ontspannen: tuinieren, sporten en spelen op speciaal daartoe ingerichte terreinen. De groenele-menten, genormeerd naar vierkante meters per inwoner, krijgen een speci-

19 Ende, 2008; Overkamp, 2012
20 Ende, 2008
21 Korthals Altes, 2004
22 Posthumus & Beek, 2012
23 Feddes, 2012

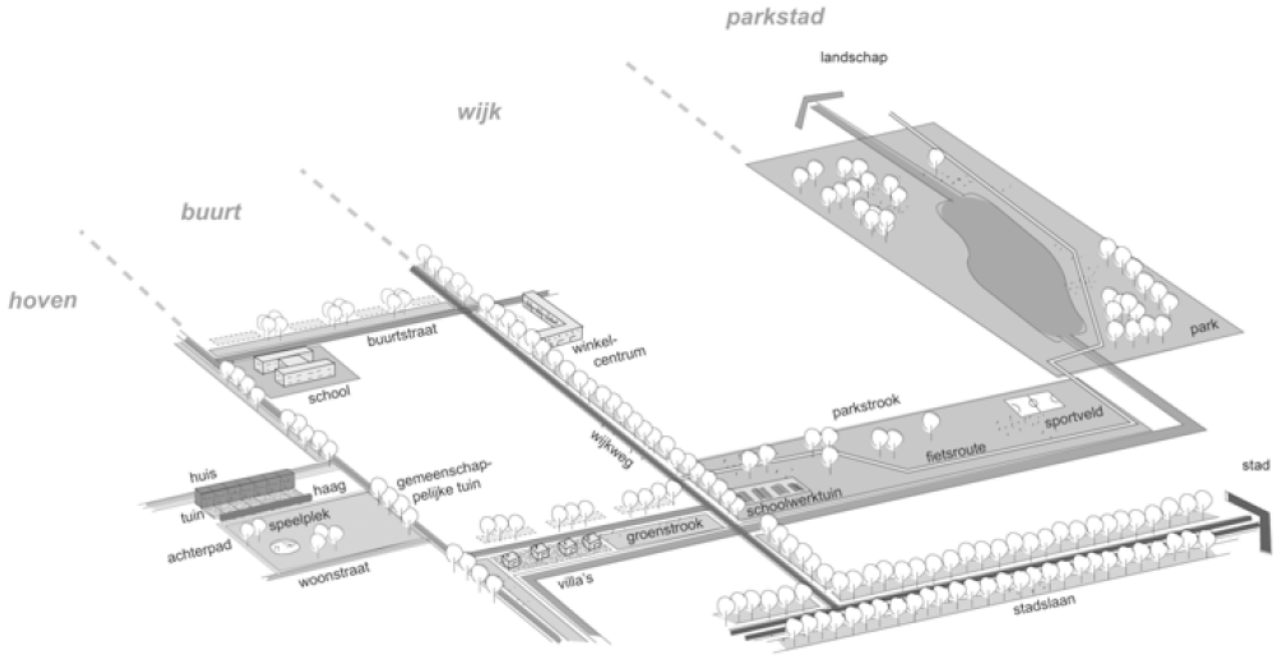

Afb. 39 De verbinding van schaalniveaus in de groenstructuur. Bron Agora, 2012

fieke bestemming.[24]

Die opvatting leidde er toe dat het bij de realisatie van het ideaalbeeld de tuinstad niet zozeer ging om de oppervlakte groen, maar om het ontwerp van een groenstructuur die een samenhangend geheel moest vormen, met een hiërarchische opbouw van het schaalniveau van de buurt naar het schaalniveau van de stad. Het stedelijk groen is gelijkwaardig geworden aan andere stedenbouwkundige categorieën als wonen, werken en verkeer.[25] Vaak werd de groenvoorziening het vertrekpunt voor het ruimtelijke model en niet de resultante.[26]

De uitersten van het systeem, de tuin en het stadspark, zijn in elke traditionele stad aanwezig, maar de elementen van de tussenschaal, de groenstrook en de parkstrook, zijn kenmerkend voor het tuinstadkarakter. Essentieel en karakteristiek voor de tuinsteden is de geraffineerde doorkoppeling in het groensysteem, uitgaande van de bestaande landschappelijke situatie: vanuit de collectieve tuin via de groenstrook, via het plantsoen, door de parkstrook en het park naar het landschap. Die ervaring van continuïteit geeft nog steeds licht en lucht aan het wonen in de tuinsteden.[27]

> Er kan niet genoeg op gewezen worden, hoe groot de waarde van zulke diep doordringende park- of groenstroken voor de toekomstige stad zal blijken te zijn. Het gevoel van openheid, de samenhang tusschen land en stad is zoowel uit psychisch als hygiënisch opzicht noodzakelijk om de bewoonbaarheid van de stad, die anders maar al te zeer tot een eindelooze huizenzee uitgroeit, te bevorderen.[28]

Het groen in de woonomgeving had in de opvatting van de stedenbouwkundigen vooral betekenis als open ruimte, die de transparante stedenbouwkundige verkaveling leefbaar moest maken. Het was hun gemeenschappelijke opvatting dat het groen door de toepassing van inheemse soorten de natuur moest representeren, maar bij de inrichting geen natuurlijke vormen nagebootst mochten worden. De vormentaal

24 Heusden, 1995
25 Feddes, 2012
26 Korthals Altes, 2004
27 Feddes, 2012; Heusden, 1995
28 Dienst der Publieke Werken (Amsterdam), 1934, p.106

van de inrichting was geometrisch, maar niet symmetrisch en ondersteunde daarmee de compositie van de bebouwingspatronen.

Dimensie 'Vormgeving'

Tot de materie die de stedenbouwer tracht vorm te geven behoren niet alleen de gebouwen, maar ook de ruimte daartussen en alles wat tot de vaste inventaris van 'de omgeving' wordt gerekend: straten, pleinen, straatmeubilair, groene ruimtes en water. Het gaat in de ruimtedimensie dus niet alleen om de woningdichtheid en de bouwvorm, maar ook om de ruimte.

De norm is de eengezinswoning met eigen tuin in een dichtheid van 25 woningen per hectare. Dit biedt bewoners leefruimte in en om de woning, met een gunstig effect op de volksgezondheid. Het principe van de tuinstad met laagbouw, tuinen en parken is in zijn zuivere vorm echter erg duur. Het feit dat de grond naar verhouding weinig intensief voor wonen wordt gebruikt, en bouwgrond in en rond grote steden in de regel kostbaar is, maakt de kosten per woning hoog. Dat zorgt op zijn beurt weer voor hoge huren. Maar de doelgroepen voor wie het tuinstadidee was ontwikkeld hadden juist weinig te besteden. Wonen in een tuinstad, tuindorp of tuinwijk met alleen laagbouw was daarom moeilijk in praktijk te brengen.

Ruimte

De esthetiek van de naoorlogse wijk vertrok vanuit een kritiek op de gangbare bouwpraktijk van de laat negentiende eeuw. Deze kritiek betrof naast de eerdere genoemde slechte hygiënische toestanden waarin bewoners van industriële metropolen eind vorige eeuw terecht waren gekomen, met name de architectonische fixatie op de individualistische karakter van de gebouwen. De bonte verzameling van verschillende gevels leidde de aandacht af van de ruimte tussen de gebouwen. Moderne architecten waren echter van mening dat de architectuur gezien moest worden als ruimtekunst, en niet als gevelkunst. Door middel van ritmische herhaling van eenvoudige geometrische vormen werd het zwaartepunt in de ruimtelijke compositie verschoven van gebouwen naar de ruimte die werd begrensd door de gebouwen. **Het karakter van de ruimte is een belangrijke betekenisdrager van de totale compositie en behoord daarmee mede tot de identiteit van de naoorlogse stad**.[29] Ook de architectonische uitwerking van de gebouwen staat ten dienste van de ruimtelijke werking van het totaal. Dit had tot gevolg dat de bouwmassa's uit eenvoudige geometrische vormen bestond en de gevels vlak werden gehouden: abstracte dozen zonder veel ornament. De gevelindelingen zijn op het effect van het grotere geheel gericht. Een middel die toen werd gebruikt is de regelmatige herhaling van ramen of andere gevelelementen tot lange, uniforme wanden.

Bouwblok

In tegenstelling tot de traditionele vooroorlogse stad is in de moderne naoorlogse stad het bouwblok niet langer het vaste uitgangspunt van het ontwerp, maar de verkaveling. De ontwikkeling van het modernistische architectuur in de naoorlogse stad blies de oude manier van werken op. Schaalvergroting en samenstellende delen zorgde ervoor dat de vertrouwde typologieën onder druk kwamen te staan. Door de ontwikkeling van massa-woningbouw werden de afzonderlijke huizen samengevoegd tot grote woongebouwen. De weg werd zodoende geopend om de gesloten bebouwingswijze zelf ter discussie te gaan stellen.[30] Voorzichtige modificaties van het gesloten bouwblok werden langzaam toegepast en kenmerkte het interbellum.[31]

Het waren de modernisten die principieel strijd leverden voor de open verkavelingen wat uiteindelijk ervoor heeft gezorgd dat het naoorlogse weefsel in het algemeen bestaat uit een herhaling van open verkavelingsvormen, waarbij (portiek)flats en andere gebouwen los in de ruimte staan. Deze strijd was gerelateerd aan de behoefte van een gunstige oriëntatie op de zon die bijzondere eisen stelde aan het bouwen in de stad. Het traditionele gesloten bouwblok had te veel woningen met een slechte ligging ten opzichte van de zon, was de gedachte. Moderne architecten maakte korte metten met het gesloten bouwblok: ze vonden het uit de tijd. In plaats daarvan wilden ze bouwen in stroken. Deze strookverkaveling zou moeten zorgen voor betere woningen, maar verandert ook het karakter van het gebouw..

29 Hereijgers & Velzen, 2001, pp. 107-110
30 Hereijgers & Velzen, 2001, p. 110
31 Boer & Lambert, 1987

Er zijn drie typen weefsels te onderscheiden: kleinschalige weefsels met een homogene of heterogene structuur, en grootschalige weefsels met een voornamelijk homogene structuur. Voor het doel van deze analyse wordt alleen het kleinschalige homogene weefsel nader toegelicht.[32] De kleinschalige homogene weefsels bestaan uit een herhaling van identieke, drie tot vijf bouwlagen tellende flats, die de gedeeltelijke begrenzing vormen van de openbare binnentuinen. De identiteit op wijkniveau wordt voornamelijk bepaald door het ruim bemeten groene raamwerk, geflankeerd door losstaande bebouwing; het raamwerk wordt ruimtelijk gekenmerkt door een specifiek ritme van open groene ruimtes en bebouwing. Op bladzijden 48-51 zijn de gekozen typen (stroken, stempels en hoven) weergegeven. De typen kennen een zekere volgtijdelijkheid: de strokenbouw begon al voor de Tweede wereldoorlog, terwijl de hoven typisch is voor de jaren zestig. Toch komen de drie typen in veel wijken naast elkaar voor.

Voor de analyse van de naoorlogse stad is het belangrijk om vast te stellen welk verkavelingsprincipe als uitgangspunt voor het ontwerp heeft gediend. Aan de hand van deze typologie zijn ze goed te karakteriseren. Bij het beschrijven van de typologieën wordt gebruik gemaakt van de typologieën zoals beschreven in *Krachtwijken met karakter* en *De typologie van de vroeg-naoorlogse wijken*.[33] Bij deze typologieën is niet gekozen voor een indeling naar stijlkenmerken, maar zijn vooral de kenmerken van belang die rechtstreeks samenhangen met fysieke en functionele verschillen en overeenkomsten. Er is daarom gekeken naar de verschijningsvorm van de bebouwing, de verschijningsvorm van de ontsluiting en de functionele opzet. Belangrijk om te beseffen is dat het niet de bedoeling is een nieuwe, universele indeling van stromingen in de Nederlandse stedenbouw van de afgelopen eeuw te maken. Het dient alleen ter aanvulling op de huidige analyse zodat eventueel in een vervolgonderzoek andere soortgelijken wijken elders in het land met elkaar vergeleken kunnen worden.

32 voor meer zie Bijlsma et al., 2008, pp 74-96
33 Blome et al., 2004; Lörzing, Harbers, & Schluchter, 2008

Woning

Directe aanleiding voor het ontstaan van de tuinstadbeweging waren de slechte omstandigheden waarin bewoners eind vorige eeuw in terecht waren gekomen.[34] "Its object is to raise the standard of health and comfort", zegt Howard in Garden Cities of To-morrow.[35] De woningbouw, de woningarchitectuur en de opvattingen over wonen waren na de oorlog sterk gericht op de verbetering van het wonen van de 'gewone man' of de 'familie doorsnee'. Dit vertaalde zich in het fenomeen Licht en lucht: ruim opgezette, hygiënische en zonnige woningen, gelegen in het groen.[36] Architecten vonden dat zon in huis ontzettend belangrijk was. Een gunstige oriëntatie op de zon stelde echter bijzonder eisen aan het bouwen in de stad. De gebruikelijke scheiding tussen de voorkant en achterkant van een gebouw zou wegvallen. Goede was- en drooggelegenheden en bergingen zouden in de nieuwe verkaveling moeten bijdragen tot verzorgde achterkanten van woningen, die best gezien mochten worden . In combinatie met nieuw materiaalgebruik en een sterke nadruk op functionaliteit van een gebouw moest dit leiden tot het 'Nieuwe Bouwen'.[37]

34 Korthals Altes, 2004
35 Geciteerd in Korthals Altes, 2004
36 Blom, 2012
37 Blauw, 2005; Overkamp, 2012

Afb. 40 Arent Janszoon Ernststraat e.o. in Buitenveldert. In deze kaart zijn de drie verschillende typen te zien waarbij er tevens een waardering aan de b

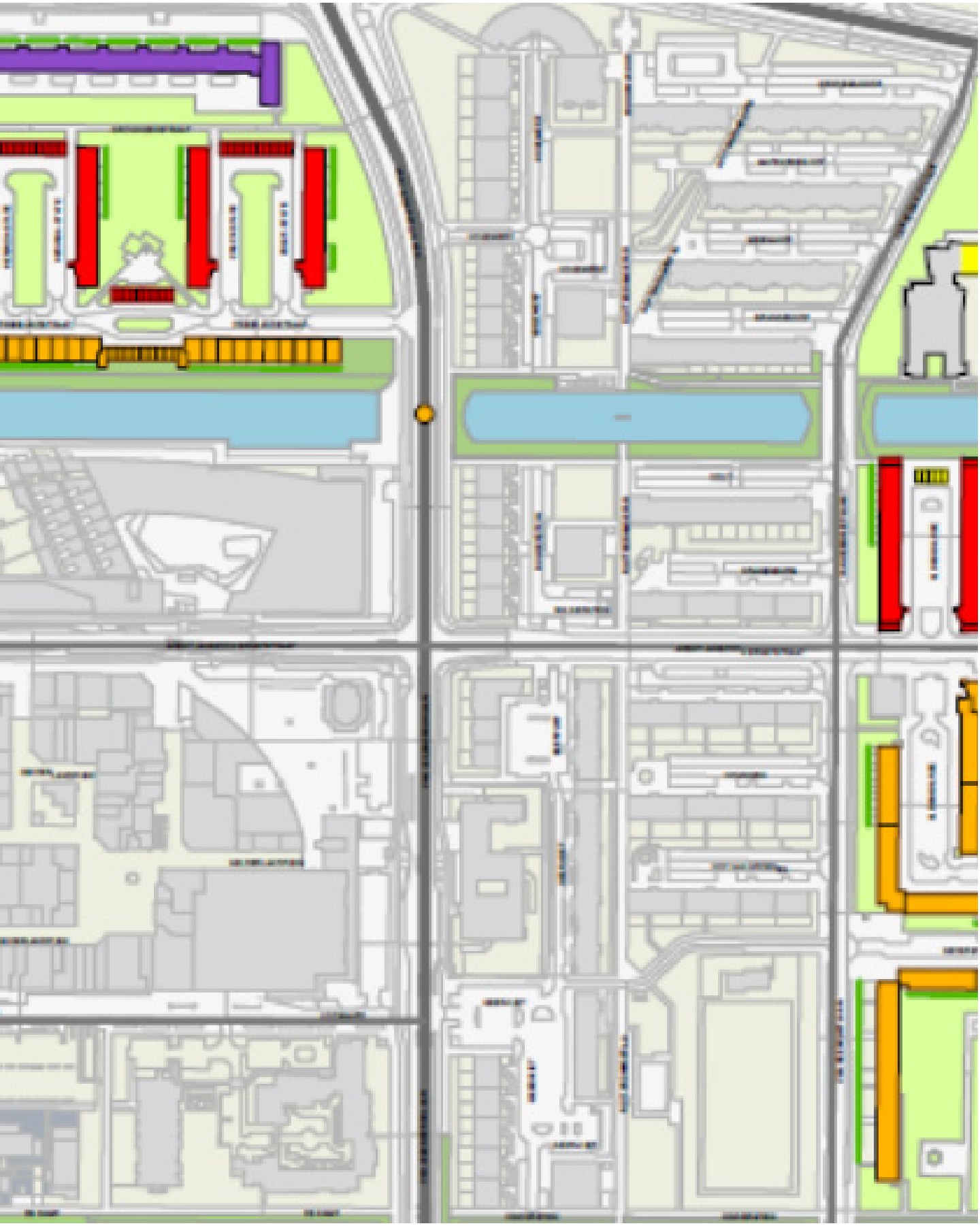

bebouwing is gegeven (paars: orde 1, rood: orde 2, oranje: orde 3, geel: basisorde. Bron Gemeente Amsterdam, 2012.

Open bouwblokken, naoorlogs (circa 1935-1970)

Voor alle drie typen, van kort voor tot ver na de Tweede Wereldoorlog, gelden de volgende kenmerken:

- Het open bouwblok: in de vroegste voorbeelden is te zien hoe in de voortschrijdende planvorming de bouwblokken geopend worden. Woongebouwen die min of meer vrij in de ruimte staan en geen afgesloten binnenruimten kennen, zijn tot aan het begin van de jaren zeventig alomtegenwoordig in de Nederlandse stedenbouw (zie verder Boer & Lambert, 1987; Hereijgers & Velzen, 2001; Lörzing et al., 2008).

- De rechthoekige patronen: zowel in de stratenpatronen als in de vorm van de woongebouwen overheersen rechte lijnen en rechte hoeken. Kleine afwijkingen kunnen ontstaan wanneer gebouwen onderling niet geheel een rechte hoek maken, of in het stratenpatroon lichte knikken optreden.
- Een verregaande scheiding van functies: wonen, werken, verkeer en recreatie worden zo veel mogelijk uit elkaar gehouden.
- Collectieve elementen van de bouwblokken zijn belangrijke identiteitsdragers, zoals entrees, galerijen, portieken, binnentuinen en overgangszones tussen de private woning en de publieke openbare ruimte (zie verder Bijlsma et al., 2008, p. 25). Op het schaalniveau van de wijk is het groene verkeersnetwerk de belangrijkste identiteitsdrager.

Open bouwblokken: stroken (circa 1935-1970)

Het waren aanhangers van de moderne richting in de architectuur die principieel strijd leverden voor het open verkavelingsprincipe, met name voor de strokenbouw (Boer & Lambert, 1987).

Rond de Tweede Wereldoorlog gaan de tot dan toe gesloten bouwblokken plaatsmaken voor strokenbouw. De plaatsing van de woonstroken ten opzichte van de straten maakt openbare en collectieve plantsoenen mogelijk. De bouwhoogte van de stroken varieert van laag tot middelhoog. In de grote steden vind geleidelijk een verschuiving plaats van schuine naar platte daken. Essentieel voor dit type is dat er ten minste aan één zijde van de straat toegangen tot woningen liggen; Hierdoor is de woonstraat in dit type nog steeds aanwezig en herkenbaar.

Kenmerkend is de standaardoplossing met een opeenvolging van evenwijdige bouwstroken in een groene omgeving. De stroken hoeven echter niet noodzakelijk even lang te zijn. Door variaties aan te brengen in de oriëntatie van de woningen op de straten creëren de intwerpers zowel typische woonstraten als smalle, langgerekte plantsoenen tussen de stroken bebouwing.

Open bouwblokken: stempels (circa 1945-1970)

Dit type wordt regelmatig toegepast na de Tweede Wereldoorlog, en dan vooral in de grote steden. Het is ontstaan vanuit de gedachte overzichtelijke stedenbouwkundige eenheden te bouwen waarbinnen een grote mate van oriëntatie op de directe woonomgeving mogelijk is. Hieraan ligt de wijkgedachte ten grondslag, een sociologisch beïnvloed stedenbouwkundig concept dat ervan uitgaat dat grote steden te weinig herkenning en geborgenheid aan hun bewoners bieden en dat opdeling in kleinere eenheden wenselijk is. Stempels zijn gericht op de huisvesting van mensen in al hun levensfasen: alleenstaanden, jonggehuwden zonder kinderen, gezinnen en senioren.

Stempels bestaan uit langwerpige stroken vrijstaande woonbebouwing in een vaste, regelmatige herhaalde (en altijd rechthoekige) compositie. De relatie tussen de woningen en straat is minder belangrijk geworden; de typische woonstraat is verdwenen. De bebouwing kan laag of middelhoog zijn, en meestal zijn beide bouwhoogten binnen een stempel aanwezig. De laag-bouwrijtjes zijn in de regel aan bejaardenwoningen uitgevoerd. De woongebouwen liggen in meer dan één richting (meestal haaks op elkaar staande richtingen), wat ze onderscheidt van de strokenbouw.

Open bouwblokken: hoven (circa 1950-1970)

Bij de stroken en de stempels bestaat het open gebied tussen de woongebouwen voornamelijk uit in elkaar overlopende, niet duidelijk begrensde ruimten. Bij de hoven ligt dit anders. Hoewel ze vrijwel gelijktijdig met de stempels tot ontwikkeling zijn gekomen, vertonen zij een heel andere opzet en dat leidt tot een zeer verschillende ruimtelijke werking en gebruiksmogelijkheden. De hoven bestaan uit twee of meer woongebouwen – dikwijls in een L-vorm, die een min of meer vierkante ruimte omsluiten die sterk op de omliggende woongebouwen is georiënteerd. De hoven hebben vaak een groen karakter (plantsoen, speelweide, speelplaats), maar kunnen ook een (gedeeltelijke) verkeers- en parkeerfunctie hebben. Zij zijn in beginsel openbaar, al zijn (delen van de) hoven later soms collectief of zelfs privé geworden.

Hoven komen voor in een groot deel van de naoorlogse woonwijken. Een enkele keer staan ze op zichzelf, maar meestal is een herhaling van vrijwel identieke hoven gebruikelijk. Die herhaling (soms tot tien keer) is vooral typerend voor de Amsterdamse tuinsteden. De binding van woongebouw en straat is hier beperkt; normaal gesproken loopt er door elk hof langs één zijde een woonstraat, maar er zijn ook geheel groene hoven zonder inwendige ontsluiting. De bouwhoogte is vergelijkbaar met die van stroken en stempels: middelhoogbouw overheerst, al dan niet in combinatie met stroken laagbouw en enkele hoogbouwaccenten. Het platte dak is vrijwel algemeen.

Conclusie

Met behulp van de uitgevoerde literatuurstudie is een analysemodel voor tuinstadprojecten te construeren. In dit model zijn voor vier te onderscheiden dimensies doelen en middelen aan te geven die initiatiefnemers en ontwerpers van tuinstadprojecten hanteerden. In het model is het oorspronkelijk model van Howard te combineren met de praktijkuitwerking zoals die is aangetroffen in de Angelsaksische landen.

Het uiteindelijke doel van die model is om de ontwerpers een handreiking te bieden in de analyse van de Nederlandse tuinsteden. Doordat op de achtergrond van de grootschalige herstructurering de omvangrijke woningbouwopgave speelt, is er weinig aandacht voor de stedenbouwkundige en ruimtelijke samenhang die in de bestaande structuren verankerd liggen. Door middel van deze tool wordt geprobeerd beter de bestaande wijken op architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische kwaliteit, waarden en betekenissen te formuleren.

2 DE ARCHITECT

INLEIDING

De visie van de architect is vaak zichtbaar in de manier waarom de woningen zijn ontworpen en gesitueerd in de omgeving. Zo is ook de vorm methodologie van Dick Cornelis Apon zichtbaar in de woongebouwen van Kattenburg. De ronde trappenhuizen, betonnen elementen en verspringen in de bouwblokken komen vaak terug in zijn ontwerpen. In dit hoofdstuk wordt kort zijn biografie uitgelegd en vervolgens de visie van Apon zelf en de architectenbureau waar hij voor heeft gewerkt: ABBT.

SAMENVATTING

Dick Cornelis Apon, geboren te Rotterdam in 1926, begon zijn studie Bouwkunde aan de HTS in dezelfde stad. Vervolgens studeerde hij, na zijn examens in 1946 en militaire dienst, aan de Academies van Bouwkunst van Amsterdam en Rotterdam. In 1950 wordt Apon geplaatst bij Van Tijen, waar hij leert hoe de situatie van woningbouw in Nederland is. In 169, besluit Apon om een frisse start te maken aan de TU Eindhoven.

Ondertussen bestaat het bureau ABBT, opgericht door Apon, Van den Berg, Ter Braak en Tromp, al vijftien jaar. De architectenbureau herkent naast een individuele signatuur ook een specifieke groepssignatuur. Dick Apon benadrukt dat de geometrisch patroon van belang was in het werk van zijn bureau.

Ook wordt er gezegd dat de stroming van de Nieuwe Zakelijkheid het meest verwantenis had met hun visie. Het is dan ook niet raar dat ABBT met de architecten ging werken die deze architectuurstroming in praktijk brachten. De vier architecten waren betrokken bij de groep die CIAM opnieuw richting wilden geven en schreven ook mee om de Forumgedachten op papier te zetten.

De planningsmethodiek van Apon zelf moest zich voorbereiden op de toekomst en geen enkele discipline moest eruit gedrongen worden of op de verkeerde plaats komen te staan. Hieruit zou de gewenst vorm ontstaan, d.m.v. het genereren van een groot aantal alternatieven waaruit een keuze zou worden gemaakt. Er zou meer gebouwd moeten worden in bruikbare vervlechtingen van losstaande elementen die samen een nieuwe geheel zouden moeten vormen met als middelpunt de samenvloeiing van openbaar en privé.

Afb. 41 De woningen in Amersfoort (Apon, 1982)

Afb. 42 Doorsnede en woningplattegronden van de maisonettes (Apon, 1982)

OPLEIDING EN VERVOLGBAAN

Dick Cornelis Apon, geboren te Rotterdam in 1926, begon zijn studie Bouwkunde aan de HTS in dezelfde stad. Vervolgens studeerde hij, na zijn examens in 1946 en militaire dienst, aan de Academies van Bouwkunst van Amsterdam en Rotterdam. Zelf merkt hij op: "Architect wilde ik al sinds 1938 worden en de droom en de verlangen zijn sterker dan mijn waakzaamheid"[1]. Het oevre van de architect is niet heel groot, toch bevat het een aantal bekende gebouwen zoals het trapsgewijze Ministerie van Buitenlandse zaken in Den Haag en de bekende Pier van Scheveningen waar hij aan werkte met H.A Maaskant. Apon behoorde tot de moderne beweging in Nederland, maar zette zich wel af tegen de rigide uitvoering daarvan. Volgens hem was de menselijke maat en ontmoeting verloren gegaan door de strikte functiescheiding en de grote schaal.[2] Tijdens zijn verblijf in Indonesië maakt hij kennis met de Cobra beweging en grijpt al zelf snel naar de kwast. Hij vertelt in zijn afscheidsrede "De betovering van het beelden" hoe hij zijn aquarellen heeft laten zien aan een van de docenten en hoeveel onder de indruk deze was. Later krijgt hij begeleiding van een van de laatste aanhangers van de Stijl die zijn schilderijen sterk afkeurt. Gevolg is dat Apon acht jaar lang niet durft te schilderen. Hij heeft zich uiteindelijk ruim vijftig jaar beziggehouden met kunst.

In 1950 wordt Apon geplaatst bij Van Tijen, gevestigd in een verbouwde garagebox van het vooroorlogs flatgebouw aan de Kralingse Plas. Daar leert hij hoe de situatie van woningbouw in Nederland is. Het is niet alleen de eeuwige strijd tussen Het Nieuwe Bouwen en de Delftse School, waarbij de eerste op zoek ging naar nieuwe technieken en de tweede waarbij de visie was om de technieken ambachtelijk te houden. Wat het nog ingewikkelder maakt, zo snel na de Tweede Wereldoorlog, is dat zelfs de eensgezinden binnen het CIAM op gespannen voet met elkaar lijken te zijn. In Rotterdam was het vooral zichtbaar tussen de ideeën van Van Tijen en Bakema. Ook in Amsterdam is hier sprake van wanneer de Opbouw en de Acht aangevuld moet worden met nieuwe leden. Tijdens

1 Apon, 1988, p. 4
2 'Dick Cornelis Apon', 2016, Het Nieuwe Instituut

Afb. 43 Bethelehem ziekenhuis met links de zusterhuis (Apon, 1968)

deze periode gaat Apon op de kosten van Bakema meedoen met de Venetiaanse biennale, waarbij de colleges door Le Corbusier de hoogtepunt zijn. In 1959, tijdens zijn tijd bij de FORUM, ontstaat er een reactie op de benadering van het Nieuwe Bouwen. Hierbij probeert Apon een concrete vraag te verweven met een beeldende benadering, dus uit een behoefte wordt een opgave afgeleid.

Met de tijdelijke verdwijning van de architectuur in de jaren '70, zijn ook vele stromingen vervaagd of zelfs helemaal verdwenen en Apon besluit om in 1969 een frisse start te maken aan de TU Eindhoven. Daar wordt hij verwelkomt door Habraken en Quist. Zijn woorden zijn: "Eindhoven is nieuw, veelbelovend en fris".[3]

ABBT

Ondertussen bestaat het bureau ABBT al vijftien jaar. De architectenbureau, opgericht door vier studiegenoten van elkaar: Apon, Van den Berg, Ter Braak en Tromp, herkent naast een individuele signatuur ook een specifieke groepssignatuur. Ook projecten die ontworpen zijn door een enkel architect van de groep worden vaak bepaald door de kwaliteit van de groep. Een van de naar voren komende elementen is de herkenbaarheid van het product van deze groep architecten. Waar andere architecten steeds weer een nieuwe invalshoek gebruiken, blijven Apon en zijn groep bij hun visie. Ook de wijze waarop de detail tot stand komt en hoe deze te herkennen is het totaalopzet is karakteristiek voor ABBT.[4]

Dick Apon schrijft over de visie van ABBT in het tijdschrift "Architectuur en beeldende kunst". Daarin legt hij uit hoe de geometrisch patroon van belang was in het werk van zijn bureau. In het Bethlehem ziekenhuis is deze patroon versterkt door de starre hoekverdraaiing. Dit was in 1959, later vonden de architecten van ABBT dat minder belangrijk maar op dat voor een langere tijd waren ze daar erg door gegrepen. De kerk in Kinderdijk ging verder in op de geometrische

3 Apon, 1988, p. 15

4 Beerends, 1968, p. 563

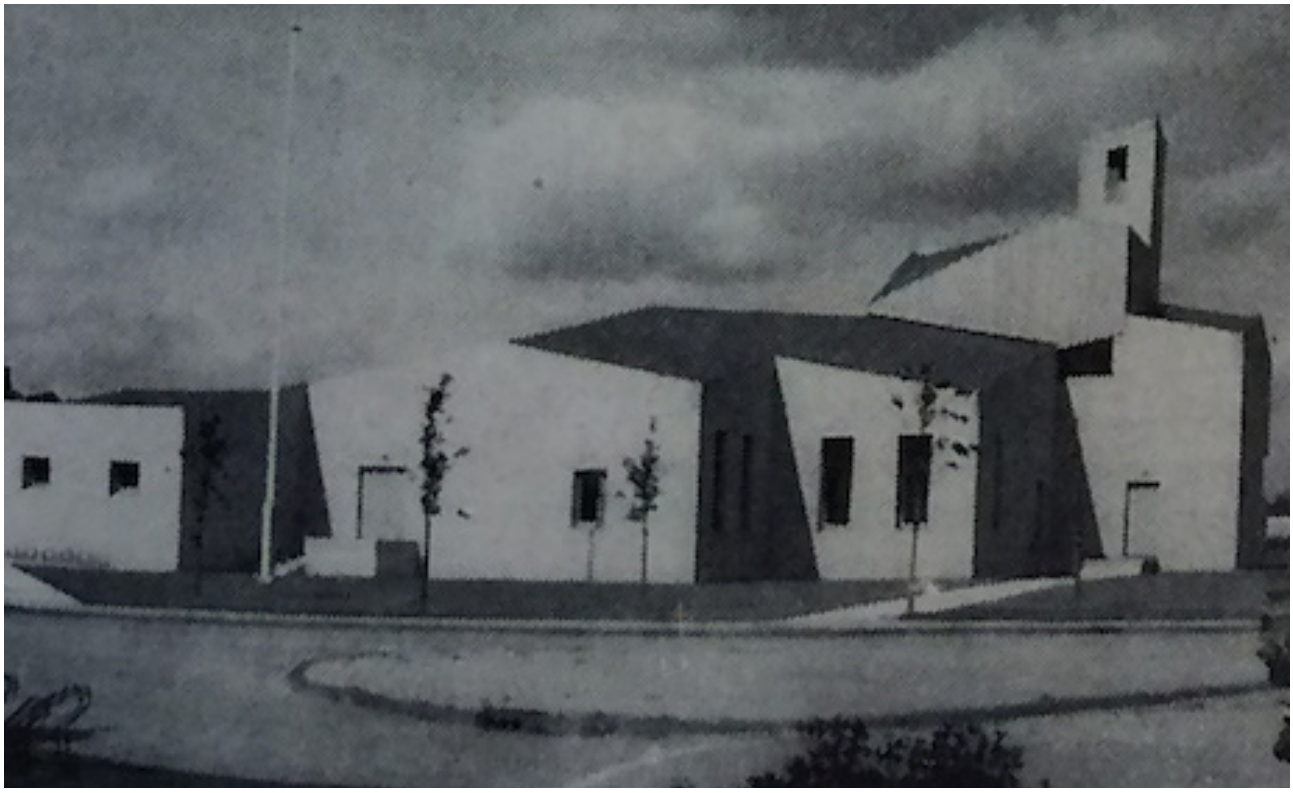

Afb. 44 Kerk in Kinderdijk (Apon, 1968)

principe.[5]

Apon vertelt in het boek "Woonplannen" dat de stroming van de Nieuwe Zakelijkheid het meest verwantenis heeft met hun visie.[6] Het is dan ook niet raar dat ABBT met de architecten ging werken die deze architectuurstroming in praktijk brachten met Le Corbusier als voorbeeld. De vier architecten waren betrokken bij de groep die CIAM opnieuw richting wilden geven en schreven ook mee om de Forumgedachten op papier te zetten. Langzamerhand kregen zij de kans om hun ideëen over de aanpak van woningbouw met het werk te vervlechten.

Op het begin was hun ideologie voornamelijk om eenvoudig te bouwen, passend bij de woonwensen, met in het achterhoofd dat functionele eisen alleen niet genoeg zijn voor een goede woning. Eerst werd er voornamelijk gelet op vorm en verhoudingen en minder op de ruimtelijke overgangen. Vaak werd de woonkamer ontworpen als een ruimte voor meerdere functies en de slaapkamer met mogelijkheid tot toevoegen van studie- of hobbyruimte. De woonvorm als gezin was de belangrijkste bouwsteen voor de realisatie van woningen. Binnen de woning ontstaat vrijheid in indeling voor bewoners maar nog steeds weinig flexibiliteit in bouwtechniek en woonvorm. De overgangen van binnen naar buiten en het benadrukken van een meer 'open wonen' lieten zien dat wonen in Nederland steed extroverter werd. Apon benadrukt dat alle huishoudens die afwijken van gezinnen, ziaks ouderen of alleenstaanden worde ngehuisvest in restante bebouwing of in afzonderlijke gebouwen. Naar zijn idee moest dit veranderen omdat de structuur van de maatschappij verandert door bijvoorbeeld mobiliteit. [7]

METHODIEK VAN APON

Volgens Apon, is de architect of stedenbouwer al snel geneigd naar zijn eigen belang binnen het ontwerp en ziet hij de mens als een object, als een abstracte grootheid. Daaruit komt bijvoorbeeld de term schaal-

5 Apon, 1968, pp. 566-567

6 Een stilistische reactie op het expressionisme, vooral de Jugendstil

7 Apon, 1982, pp. 135-137

vergroting. Volgens Apon is het onbegrijpelijk dat de menselijke schaal los wordt gezien van architectuur met als gevolg telkens een conflict situatie. Daaraan koppelt hij naar zijn mening onvermijdelijk verbonden programma van eisen, waaruit gehandeld moet worden. Zelfs de open ruimte wordt geprogrammeerd, omdat het niet alleen een sociale functie moet vervullen maar ook een economische.[8]

Zijn eigen planningsmethodiek moest zich voorbereiden op de toekomst en geen enkele discipline moest eruit gedrongen worden of op de verkeerde plaats komen te staan. Hieruit zou de gewenst vorm ontstaan, d.m.v. het genereren van een groot aantal alternatieven waaruit een keuze zou worden gemaakt. De standpunt van de (toekomstige) bewoner zou ons moeten informeren hoe daarin het samenleveningspatroon zou moeten functioneren en inzicht geven in de sociale interacties, opdat de bedachte vorm zo compleet mogelijk zou functioneren. Apon kaart aan dat de grens tussen stedenbouw en architectuur ontstaan vanuit de neiging alle stedelijke functies terug te brengen tot een tal van fundamentele aspecten en deze herkenbaar te maken d.m.v. analytische methodes. Daaruit is er in de functionalisme een wantrouwen ontstaan in de mogelijkheden van kunst en werd veel nadruk gelegd op de techniek. Hij noemt Habraken en zijn overtuiging dat woningbouw misschien wel de sleutel zou kunnen zijn om een geheel te maken van de alledaagse omgeving.[9] In zijn rede "Het ongerijmde van het gewone" trekt de architect de conclusie dat het vak architectuur en stedenbouw het vertrouwen terug moet winnen van de mensen die de vraag hebben om voor hen te bouwen. Er zou meer gebouwd moeten worden in bruikbare vervlechtingen van losstaande elementen die samen een nieuwe geheel zouden moeten vormen met als middelpunt de samenvloeiing van openbaar en privé, waar het wonen ook werkelijk kan verandert.[10]

8 Apon, 1970, p. 5

9 Apon, 1970, pp. 6-8

10 Idem, p. 8

KATTENBURG ONTWERP

Het wooncomplex op Kattenburg is een ontwerp van Apon waarbij de esthetiek van de gebouwen in twijfel wordt genomen maar zeker is dat het een 'menselijk' complex is door zijn lichte trappenhuizen, doorkijkjes, ruimte balkons en fraaie binnentuinen op de garages. Hierin is de methodiek van Apon zichtbaar om te ontwerpen voor de mens en niet een specifieke architectuur conceptie te volgen. Kattenburg was de ideale locatie om zijn methodiek te gebruiken. Met de barre omstandigheden waar de bewoners eerder mee kampten moesten vervangen worden voor woningen voor de mens met voldoende licht, lucht en ruimte.

Een nadere analyse van zijn projecten wijst erop dat Apon vaak gebruik maakt van dezelfde instrumentaria, zoals gebruik van ronde trappenhuizen, insnijden van hoeken en verspringingen in de gebouwen. Dergelijke elementen zijn ook te vinden in zijn ontwerp voor de woningcomplex op het slachthuisterrein in Rotterdam (zie afbeelding). In zijn ontwerpen voor openbare gebouwen zijn ook ronde elementen te vinden, zoals de Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag.

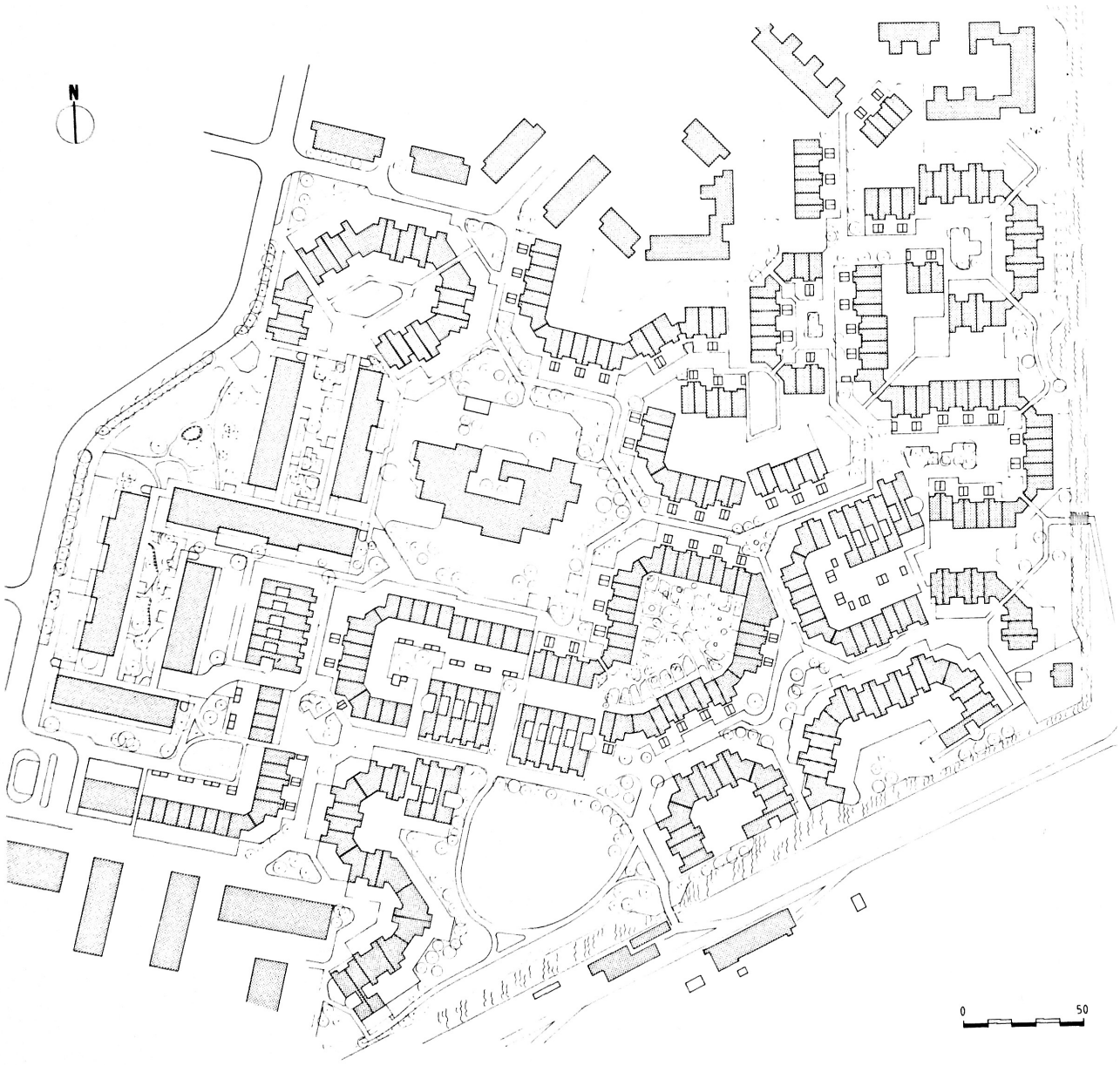
N
0
50

4 GEBIEDSANALYSE

INLEIDING

De analyse van Kattenburg, Oostelijke eilanden en omgeving zal meer inzicht geven over verscheidene aspecten op deze locatie. Uiteenlopende kaarten van infrastructuur tot het verbruik van gas, van bomen op de locatie tot faciliteiten in de nabije omgeving zullen de lezers helpen bij het begrijpen van de locatie. Hierbij is het mogelijk het karakter van Kattenburg te interpreteren op een eigen wijze.

SAMENVATTING

INFRASTRUCTUUR

De Kattenburgerstraat was ooit bedacht als een belangrijke ader ter verbinding van het centrum. De locatie wordt goed ontsloten door het OV. De meeste mensen binnen Kattenburg menen dat ze ook geen auto nodig hebben omdat de meeste voorzieningen op fiets of bus afstand is.

WERKGELEGENHEID

Behalve het wonen is het overgrote deel van de bedrijvigheid behorend tot de creatieve sector. De grote hoeveelheid aan ZZP-ers is een opvallend gegeven, vergeleken met Amsterdam in z'n geheel. De voorzieningen niveau verschilt per eiland. Het overduidelijke is wel dat Kattenburg de minste faciliteiten bied. Bij de ontwikkeling van de Czaar Peterstraat is gebleken dat de gebouwen zich goed verlenen voor detailhandel.

De eilanden karakteriseren zich wel met de hoven aan groen. De meeste bgebouwen omsluiten een stuk groen, danwel openbaar, collectief of prive.

HISTORISCHE WAARDEN

Het ontwerp gebied Kattenburg omringd door verschillende monumentale bebouwing zoals de scheepsvaartmuseum, Marineterein Wand & de brug tussen Piet Heinkade en Kattenburg. Dit zijn belangrijke gebouwen waar rekening mee moet gehouden worden tijdens het ontwerpproces. Hier onder vallen ook monumentalen bomen onder waar onder de Hollandse lep.

BESTEMMINGSPLAN

Voor het creëren van extra voorzieningen zoals andere functies als kantoren, kantoren met baliefunctie, openbare en bijzondere voorzieningen (niet groter dan 500 m2 per vestiging), galeries en bedrijven zijn ook toegestaan, maar slechts in de eerste bouwlaag.

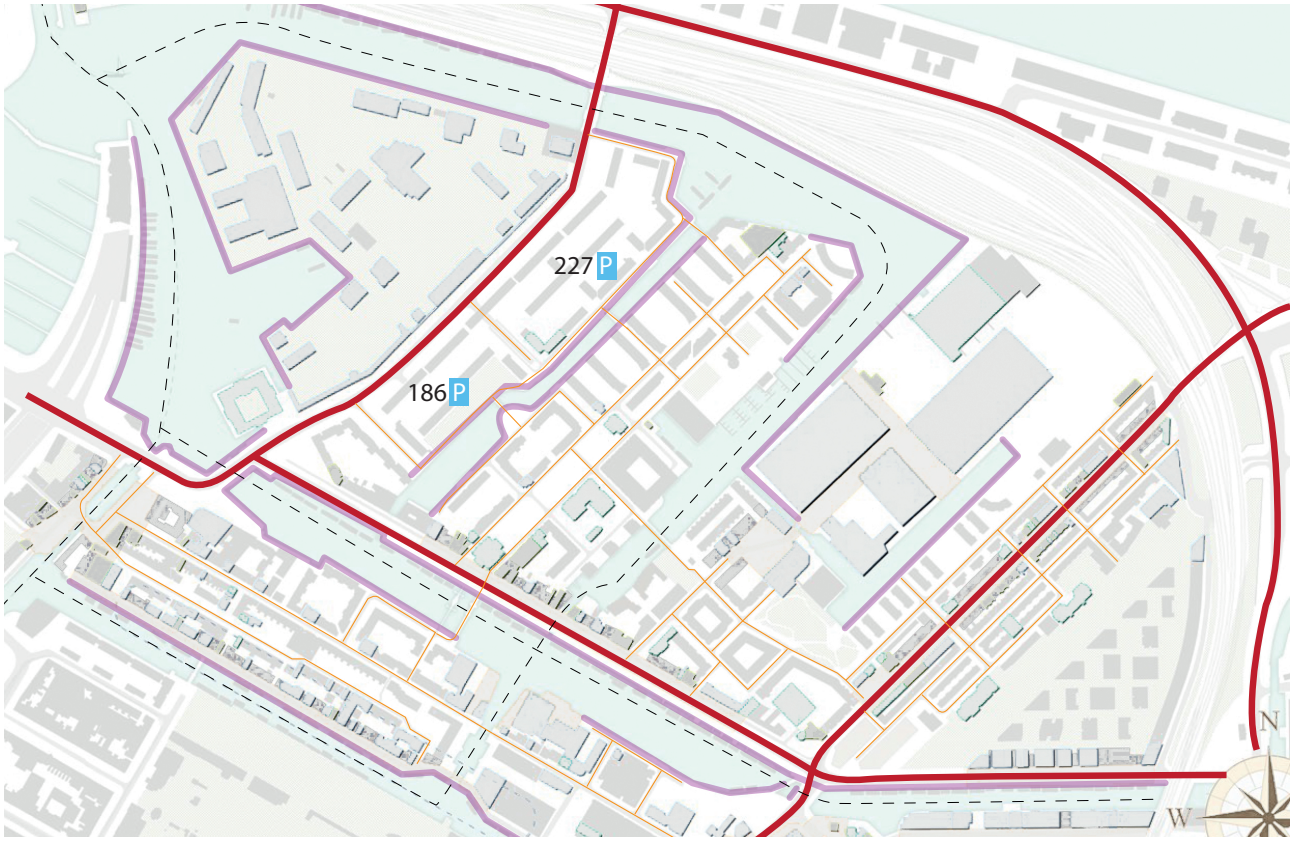

Afb. 45 Infrastructuur

INFRASTRUCTUUR

Bruggen vormen de cruciale schakels tussen de eilanden. Hierbij is het streven niet maximale bereikbaarheid, maar het realiseren van een paar goede doorgaande routes. Dat kan in kleine aanpassingen zitten, een aantal bruggen mist een goede toegankelijkheid voor fietsers. Het Marineterrein zal de komende jaren stap voor stap open worden gesteld. Dit biedt nieuwe mogelijkheden voor verbindingen met Nemo en de kop Dijksgracht, waardoor de routes richting Centraal Station verbeterd worden. Het water rondom de eilanden is relatief ongebruikt. Langs de Kattenburgervaart zijn de kades kaal en is het lastig om bij het water te komen. Verlaagde kades, steigers of groen maken het water meer onderdeel van de stad.

Primaire wegen

Secundaire wegen

Vaarroute

Openbare kades

totaal aantal P 413

Afb. 46 Woon Werk verdeling

WERKGELEGENHEID

De meeste bedrijvigheid is (creatieve)kantoorfunctie. Voor Amsterdamse begrippen zijn er veel zzp 'ers. Er is relatief weinig horeca. Een goede concentratie is te vinden aan het Kadijksplein. Er zijn nu nog geen hotels op de Oostelijke Eilanden. Kattenburg, Wittenburg en het Funen zijn vooral woonbuurten.

Afb. 47 Faciliteiten op de Oostelijke Eilanden.

WERK EN VOORZIENINGEN

De Kadijken, Oostenburg en in mindere mate de Czaar Peterbuurt zijn de meeste gemengde buurten. Op Oostenburg is de scheiding tussen wonen en werken nu nog strikt: werken in het noordelijk deel, wonen in het zuidelijk deel. Dit zal veranderen met de transformatie van Oostenburg Noord naar en gemengdewoon-werkgebied.

- Kantoren
- Maatschappelijk
- Horeca
- Detailhandel

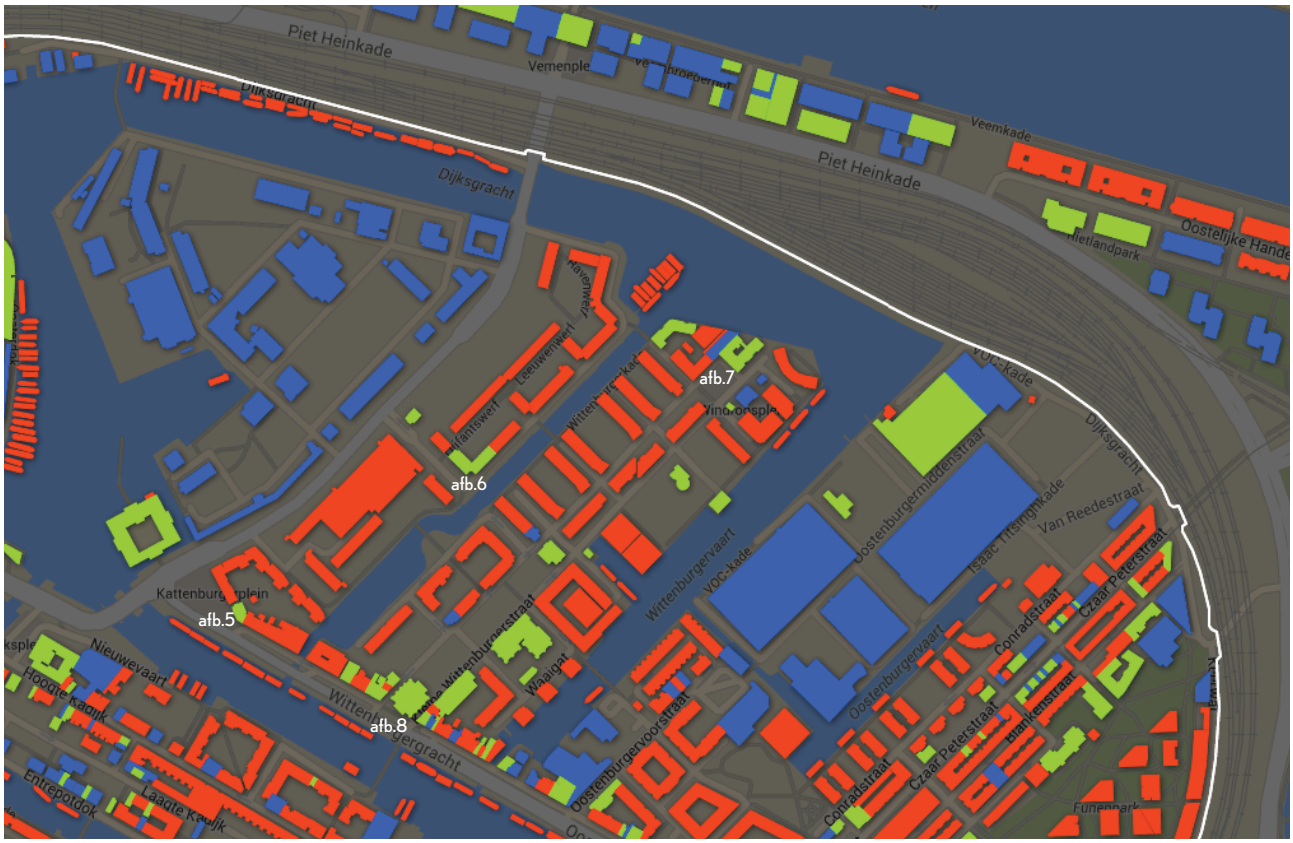

Afb. 48 Faciliteiten op de begane grond

FUNCTIES OP DE BEGANE GROND

In dit kaart is weergegeven welke functies de plinten in kattenburg bevatten. We zien duidelijk grootste gedeelte van de plinten in kattenburg of wonen of bergingen bevatten.

- Wonen
- Voorzieningen
- Werken

Afb. 49 Apotheek

Afb. 51 Amsterdam Wharf

Afb. 50 Kinderopvang

Afb. 52 Kerk

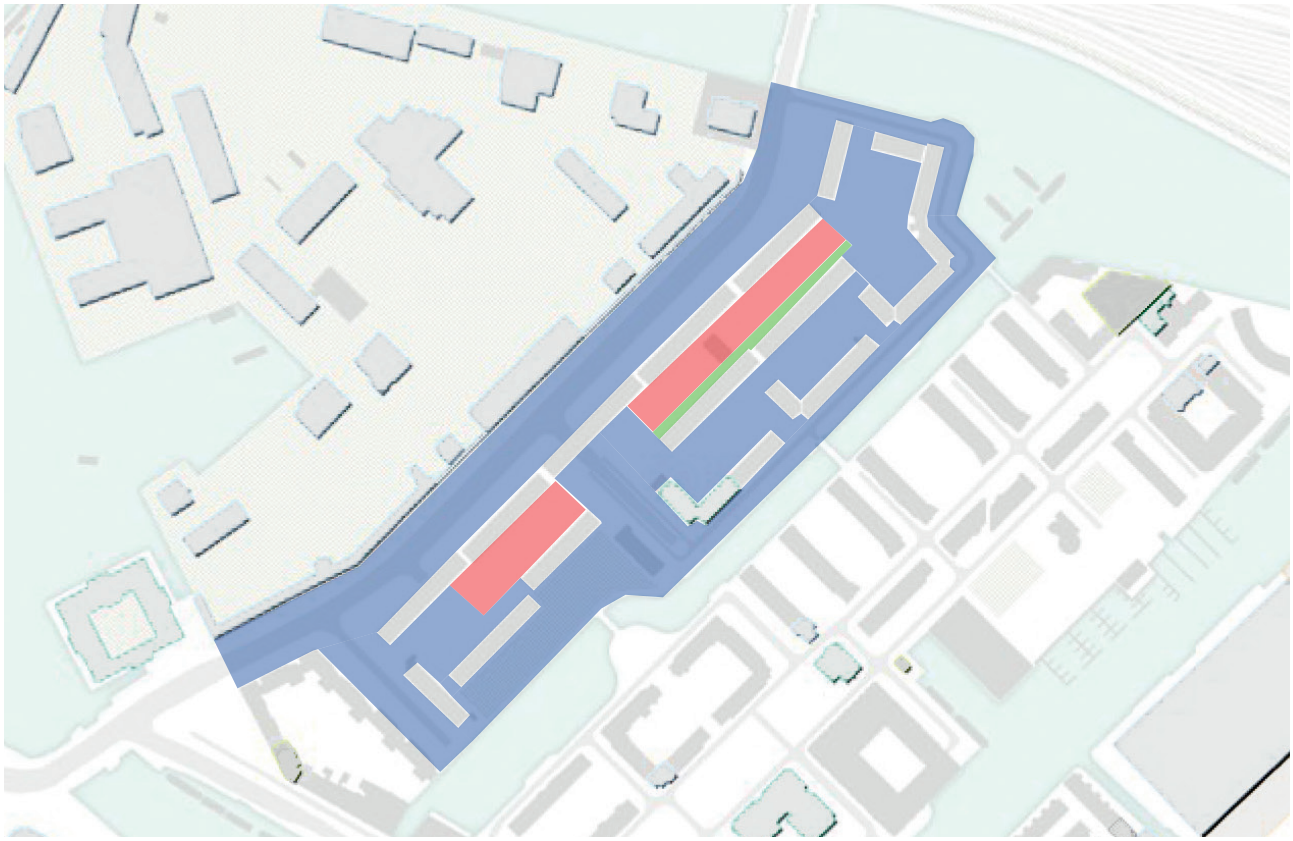

Afb. 53 Verdeling openbaar, collectief en privé

OPENBAAR, COLLECTIEF & PRIVÉ

De ruimtes om de gebouwen zijn grotendeels openbaar het voor iedereen, vanuit verschillende punten kan je het gebied binnendringen. Echter zijn er op twee plekken collectieve ruimtes die zich positioneren boven de parkeer garagen. Daarnaast heeft elke woning een eigen prive buitenruimt, balkon.

Openbaar

Collectief

Prive

Afb. 54 Nolli kaart 1 - Openbaar / Prive

Afb. 55 Nolli Kaart 2 - Bebouwing

Afb. 56 Groenvoorzieningen

HOVEN EN GROEN

Openbaar groen
Collectief groen
Zelfbeheer
Water

Ieder eiland kan worden gezien als een hofje. En ook binnen het eiland als hofje zijn kleine hofjes en woongemeenschappen te vinden. Keer de complexen in gedachten maar eens om zodat de voordeuren aan de binnentuin liggen. Opeens heeft iedereen met elkaar te maken. Het idee achter de eilanden en de complexen als hofje is dat alle bewoners van elkaar afhankelijk zijn voor een prettige woonomgeving. Dat gaat verder dan elkaar groeten en een praatje maken.

Afb. 57 Monumentale bomen

MONUMENTALE BOMEN

De Hollandse iep (Ulmus xhollandica `Belgica) is aangelplant in 1910. Hiermee is deze boom 106 jaar oud. Op dit moment is deze 23m hoog. De kroon heeft in diameter 19m breed, waarbij deze in de zomer een aardig grote schaduw veroorzaakt. In 2013 is de Hollandsche iep aangesteld als een monumentale boom.

De Gewone plataan (Platanus xhispanica) is in 1940 aangeplant. Hiermee is deze boom 76 jaar oud. Op dit moment is deze 18m hoog. De kroon heeft een diameter van 21 m. Waarmee deze een grotere schaduw veroorzaakt dan de Hollandse iep. In 2002 is de Gewonen plataan aangesteld als een monumentale boom.

Ouder dan 100 jaar	Hollandse Iep
80 tot 100 jaar	Gewone plataan
50 tot 80 jaar	Gewone plataan

Afb. 58 Gewoon Plantaan

Afb. 59 Hollandse Iep

Afb. 60 Historische bebouwing

WAT IS ER OVERGEBLEVEN?

Relicten uit de Gouden Eeuw zijn het Scheepvaartmuseum, het pakhuis Oostenburg, maar ook het Entrepotdok. De bebouwing langs de Eilandenboulevard is één van de weinige doorgaande historische delen waarin oude pakhuizen naast 19de eeuwse panden staan, met een enkele jaren 80 toevoeging. Hier is de diversiteit aantrekkelijk, met bijzondere elementen zoals het poortje naar de voormalige schuilkerk en de Admiraliteitskamer. De Czaar Peterbuurt is door zijn smalle woonblokken een uniek stuk stad, waarbij de experimenten uit de jaren 80 (hoe om te gaan met een te ondiep bouwblok?) niet altijd even geslaagd zijn, maar uit stedenbouwkundig oogpunt wel interessant. Met de renovatie aan de Czaar Peterstraat is te zien dat de blokken toekomstwaarde hebben en dat de kleine winkelpanden zich nu weer goed lenen voor speciaalzaken.

Afb. 61 Historische waarde van panden

BOUWHISTORISCHE WAARDEN

Kattenburg zelf bevat geen bouwhistorie waarden of monumentale panden. Echter is kattenburg omringd door verschillende monumentale bebouwing zoals de scheepsvaartmuseum, Marineterein Wand & de brug tussen Piet Heinkade en Kattenburg.

panden waar architectuur- en bouwhistorische waarden aanwezig zijn

panden waar architectuur- en bouwhistorische waarden worden verwacht

panden die vooralsnog indifferent zijn

Afb. 62 Scheepsvaartmuseum

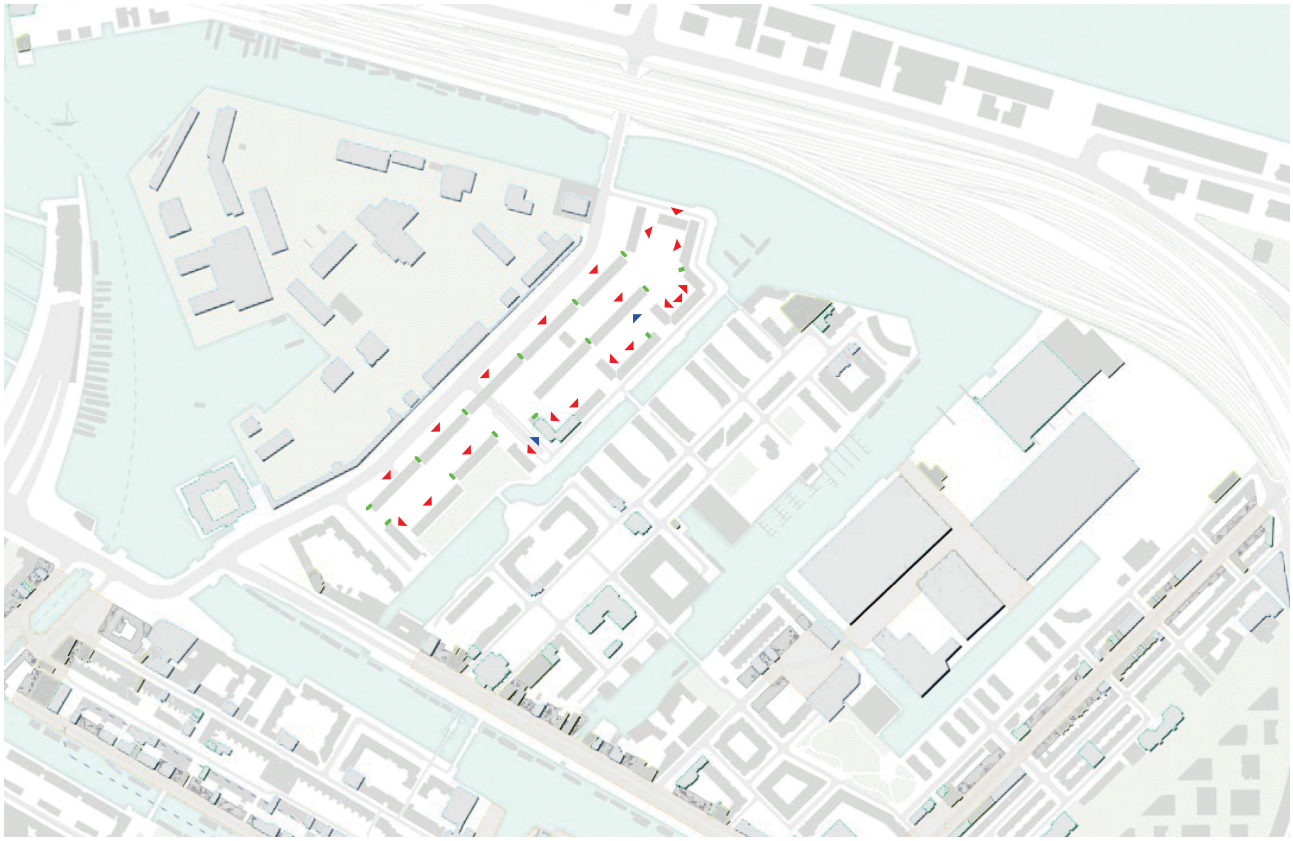

Afb. 63 Ontsluiting

ONTSLUITING

De woningcomplexen zijn onsloten door middel van galerijen die verbonden zijn met verschillende kernen. Het hele gebied bevat in totaal 14 kernen die verspreid zijn over het hele gebied.

- Stijgkernen
- Entree galerij
- Entree maaiveld

Afb. 64 Afmetingen gebouw

Afb. 65 Afstand tussen gebouwen

Afb. 66 Bouwlagen

GEBOUWHOOGTE

De gemiddelde bouwhoogte in kattenburg is circa 15m, echter zijn er twee uitzondering de woning blok aan de kop van kattenbrug die een hoogte heeft van 17m en de woningblok boven de poort van 20m.

- 7 Bouwlagen (+/- 20m)
- 6 Bouwlagen (+/- 18 m)
- 5 Bouwlagen (+/- 15 m)
- 1 Bouwlaag (+/- 4 m)

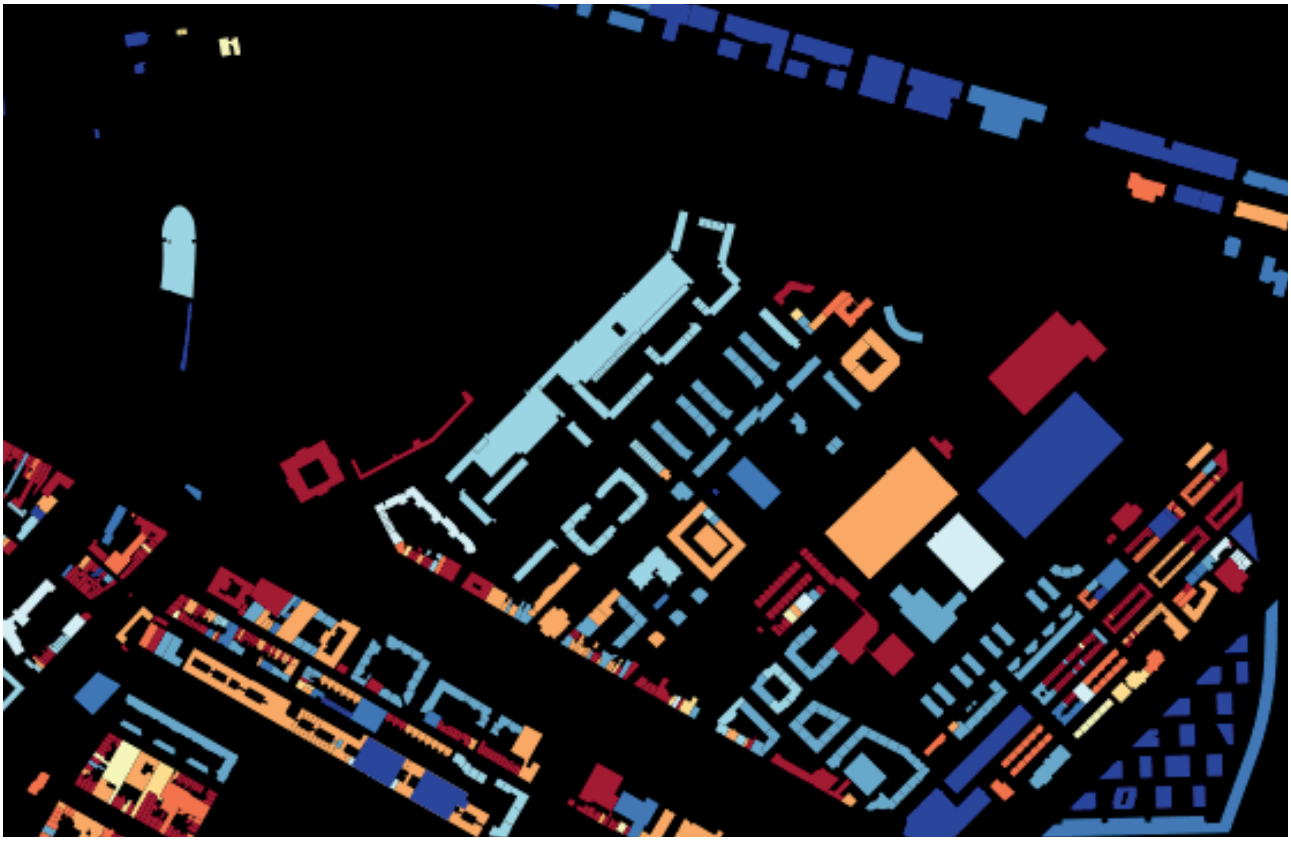

Afb. 67 Bouwjaar

BOUWJAAR GEBOUWEN

De gebouwen in Kattenburg dateren uit 1975-1976. Oostenburg is wat meer gevarieerd, maar over het algemeen is het wel later gebouwd. Een aantal gebouwen dateren uit de jaren rond 1900. De Scheepsvaartmuseum is gebouwd in 1656 en de monumentale muur ernaast is gebouwd in 1657.

- < 1800
- 1800 - 1850
- 1850 - 1900
- 1900 - 1930
- 1930 - 1945
- 1960 - 1975
- 1975 - 1985
- 1985 - 1995
- 1995 - 2005
- > 2005

Afb. 68 Scheepsvaartmuseum

Afb. 69 Marineterrein Wand

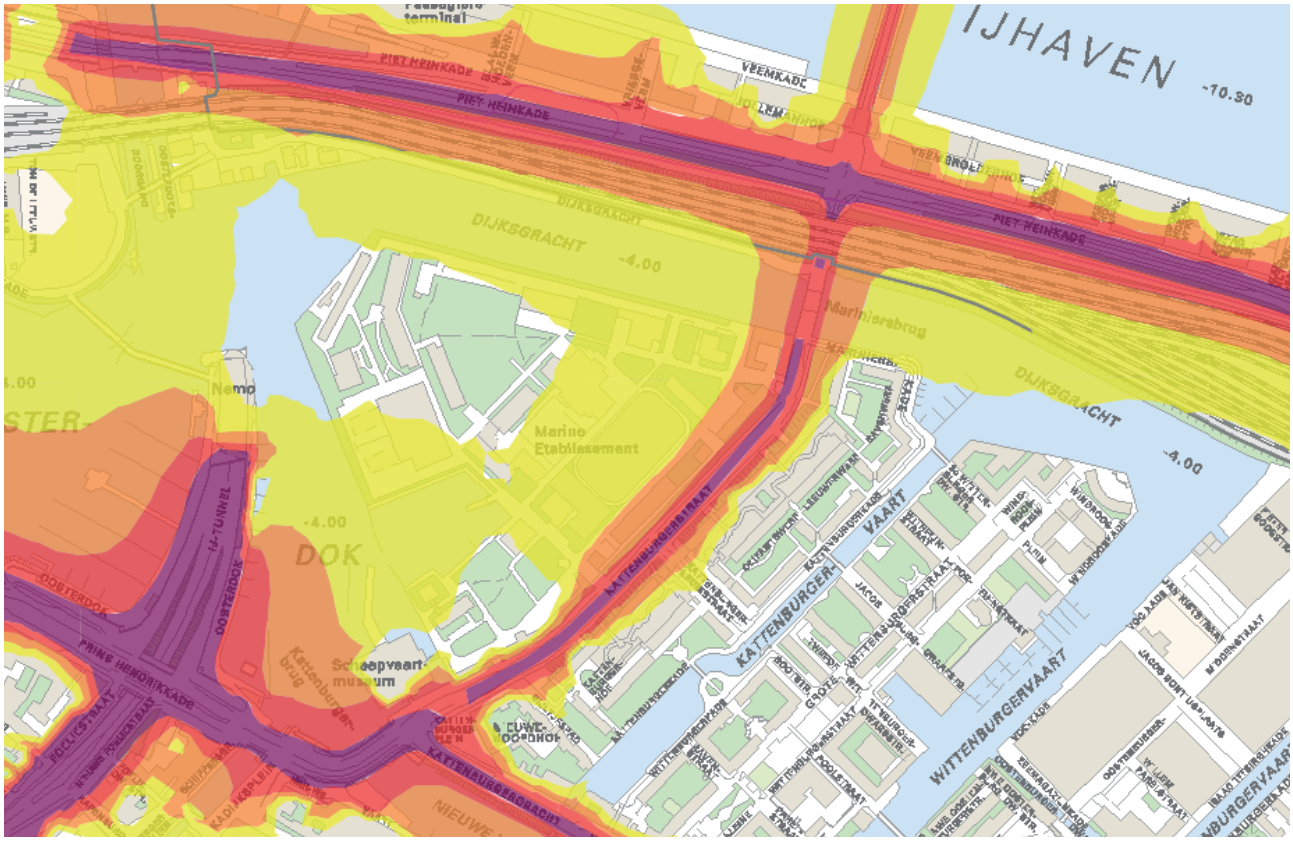

Afb. 70 Geluidbelasting (dag)

GELUIDBELASTING WEGVERKEER EN TRAM (DAG)

Het openbaar vervoer in Amsterdam is zeer goed geregeld. Het is gemakkelijk overal te komen, met een nadelig gevolg: geluidsoverlast. Dit hoeft in principe geen probleem te zijn, mits hier voorzieningen voor zijn getroffen. Voor onze locatie Kattenburg veroorzaakt de Kattenburgerstraat het meeste overlast. Hierbij dienen de gebouwen grenzend aan deze weg als een muur, waardoor het geluid na de muur bijna geen overlast meer veroorzaakt.

- 70 dB of meer
- 65 - 70 dB
- 60 - 65 dB
- 55 - 60 dB
- 50 - 55 dB (alleen bij nacht)

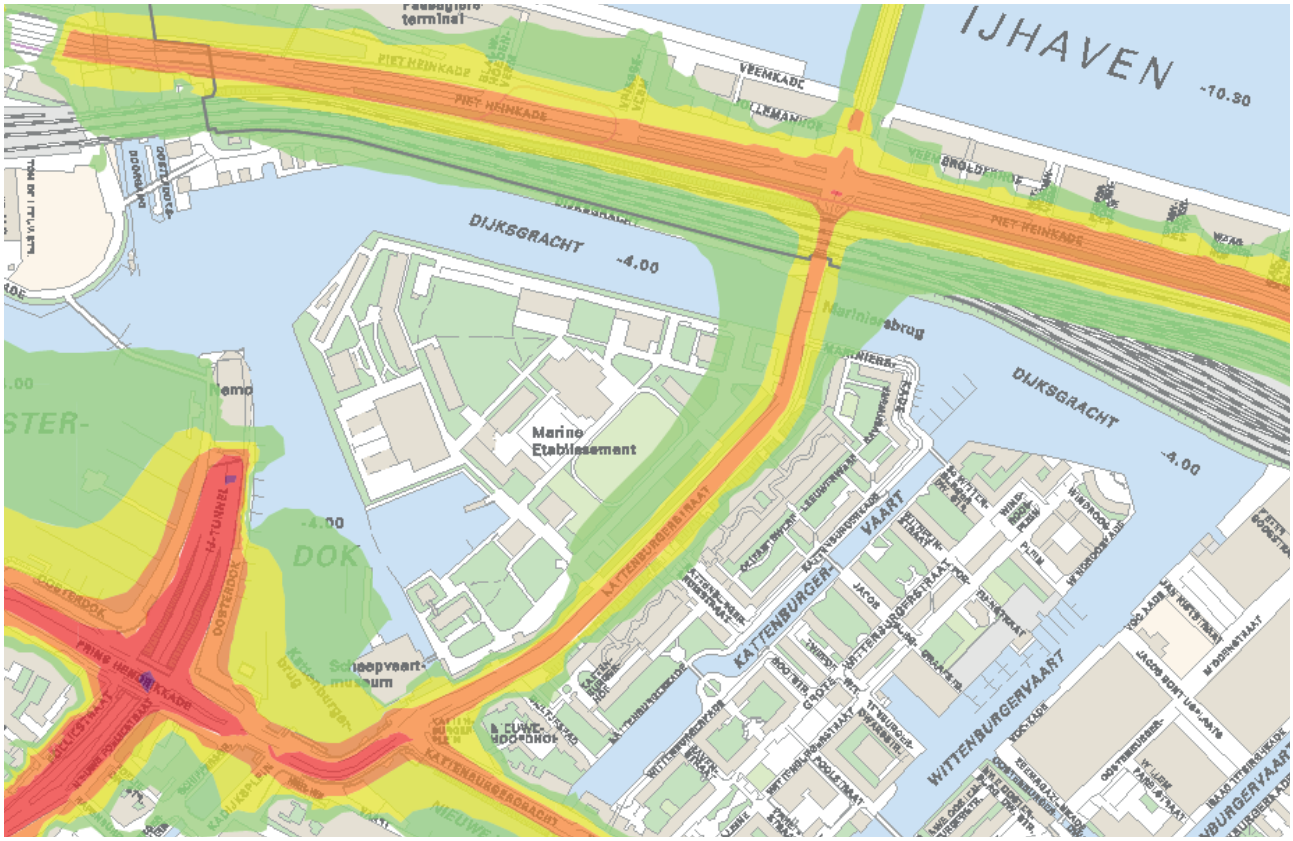

Afb. 71 Geluidbelasting (nacht)

GELUIDBELASTING WEGVERKEER EN TRAM ('S NACHTS)

De doorgaande route Kattenburgerstraat wordt ook 's nachts gebruikt. 's Nachts produceert het verkeer nauwelijks geluid, een enkele keer dat er een auto passeert zorgt dit voor een overlast van 60 tot 65 dB, maar dit is bijna verwaarloosbaar.

- 70 dB of meer
- 65 - 70 dB
- 60 - 65 dB
- 55 - 60 dB
- 50 - 55 dB (alleen bij nacht)

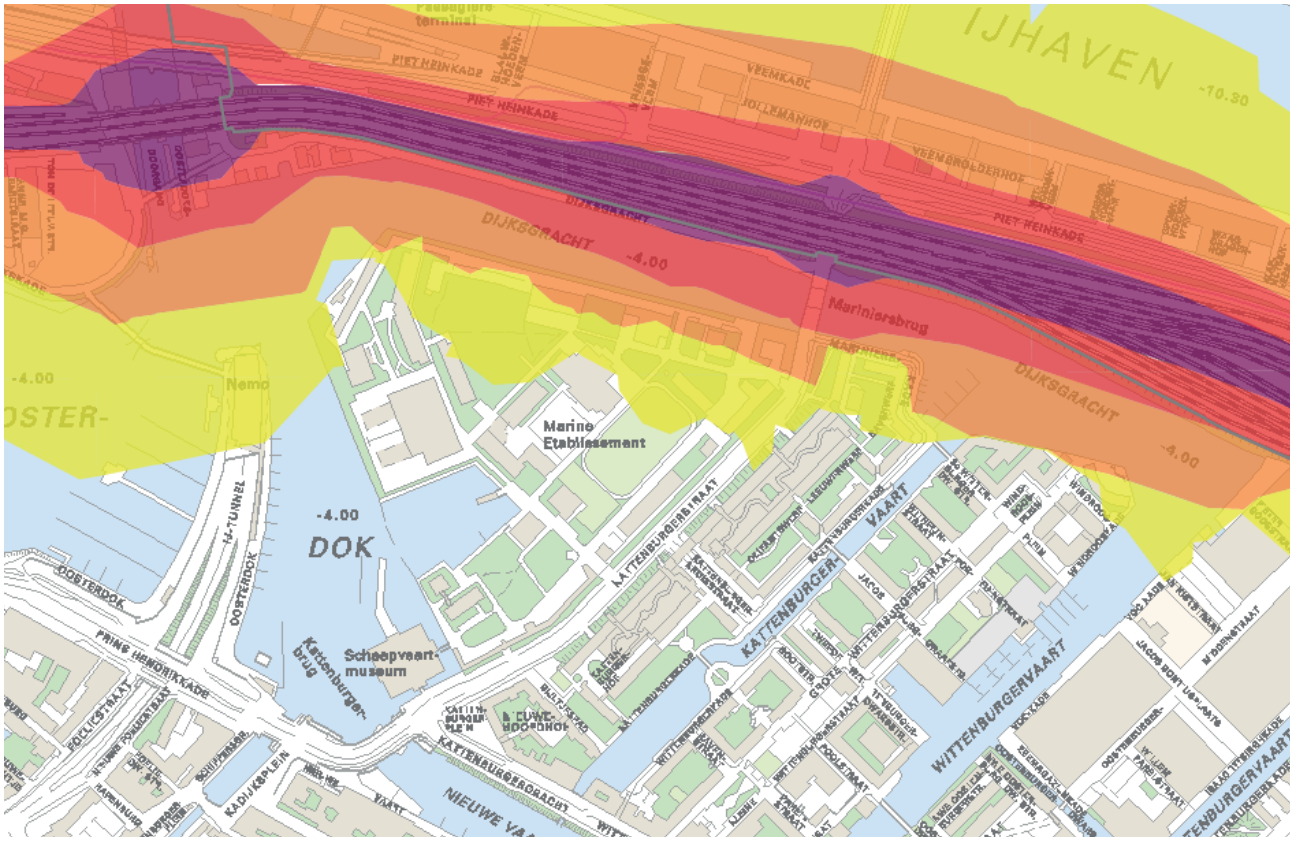

Afb. 72 Geluidbelasting (dag)

GELUIDSBELASTING TREIN EN METRO (DAG)

Het effect van de trein en metro overdag is aan de hoge kant. Langs het water dringt het geluid gering de locatie in, maar wordt aardig tegen gehouden door gebouwen aan het water. Dit leidt tot rustige binnenruimten.

- 70 dB of meer
- 65 - 70 dB
- 60 - 65 dB
- 55 - 60 dB
- 50 - 55 dB (alleen bij nacht)

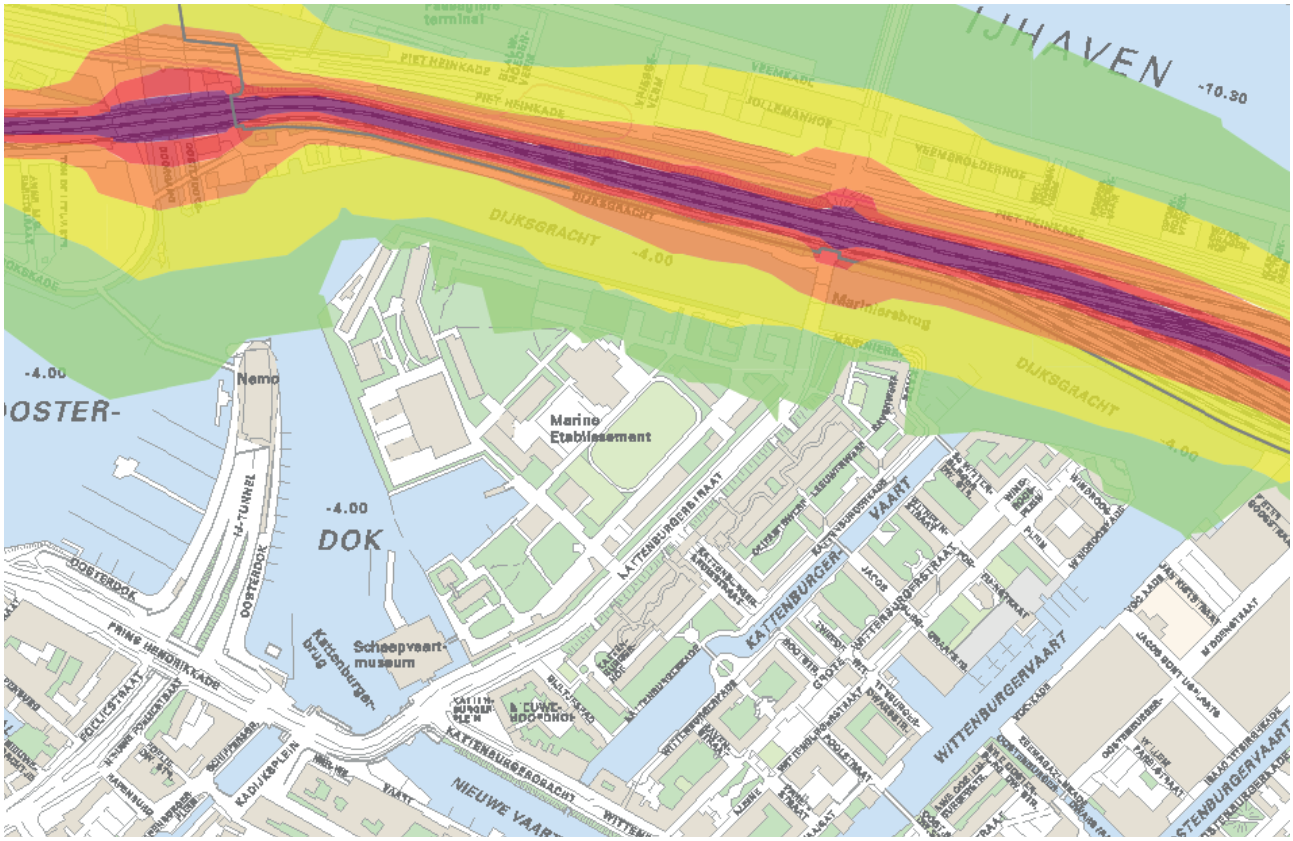

Afb. 73 Geluidbelasting (nacht)

GELUIDBELASTING TREIN EN METRO ('S NACHTS)

's Nachts levert de trein en metro nauwlijks overlast, waardoor deze geen problemen veroorzaakt.

- 70 dB of meer
- 65 - 70 dB
- 60 - 65 dB
- 55 - 60 dB
- 50 - 55 dB (alleen bij nacht)

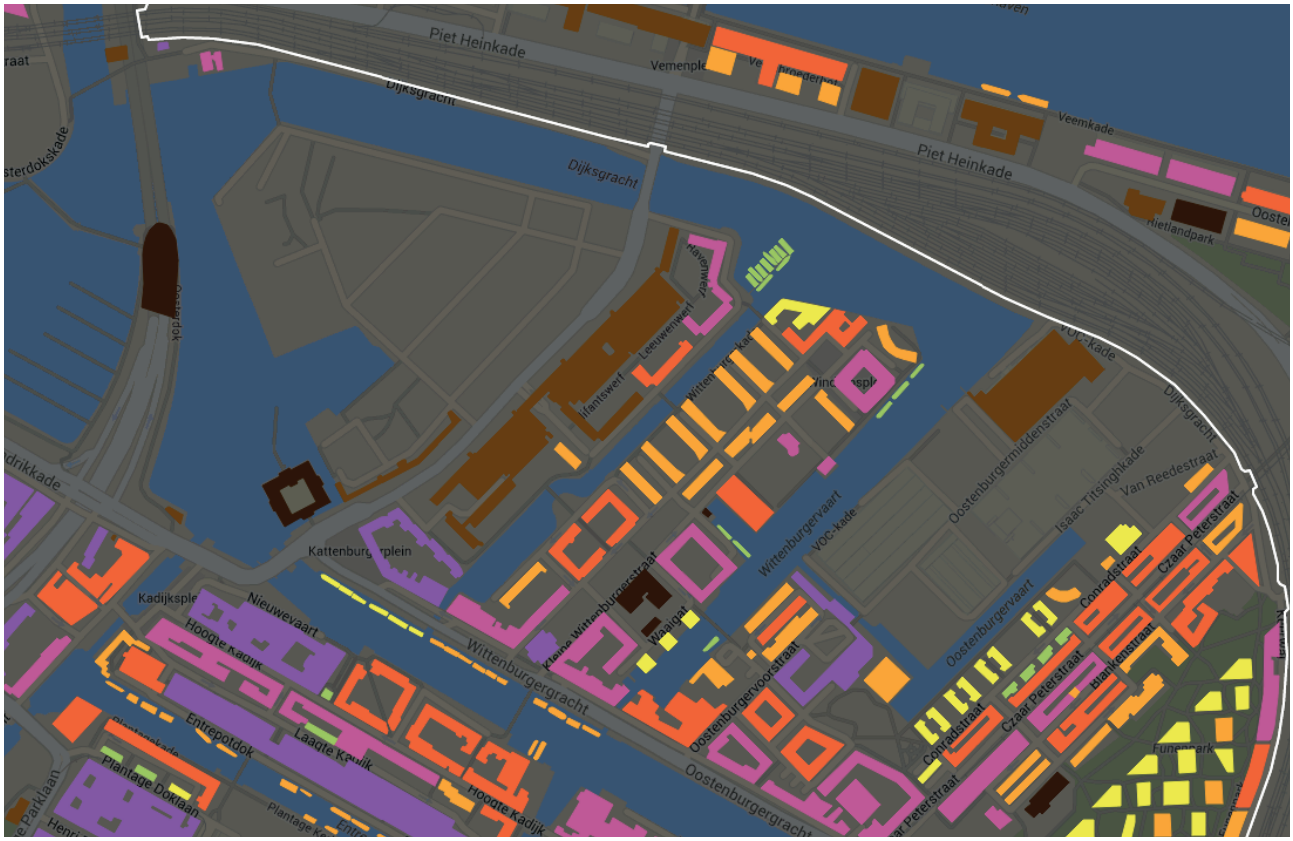

Afb. 74 Gasverbruik

TOTAAL GAS VERBRUIK

De hoeveelheid gasverbruik in Kattenburg is aan de hoge kant namelijk 500.000 tot 1.000.000 m3. De technische staat van gebouwen zorgt voor een hoge electriciteit en gas verbruik. Dit slaat ook door naar de energielabel, zoals te zien in afbeelding Energielabel.

- > 1.000.000 m3
- 500.000 - 1.000.000 m3
- 200.000 - 500.000 m3
- 100.000 - 200.000 m3
- 50.000 - 100.000 m3
- 20.000 - 50.000 m3
- 10.000 - 20.000 m3
- < 10.000 m3

Omrekeningsfactor m3 naar CO2-uitstoot is 1.78

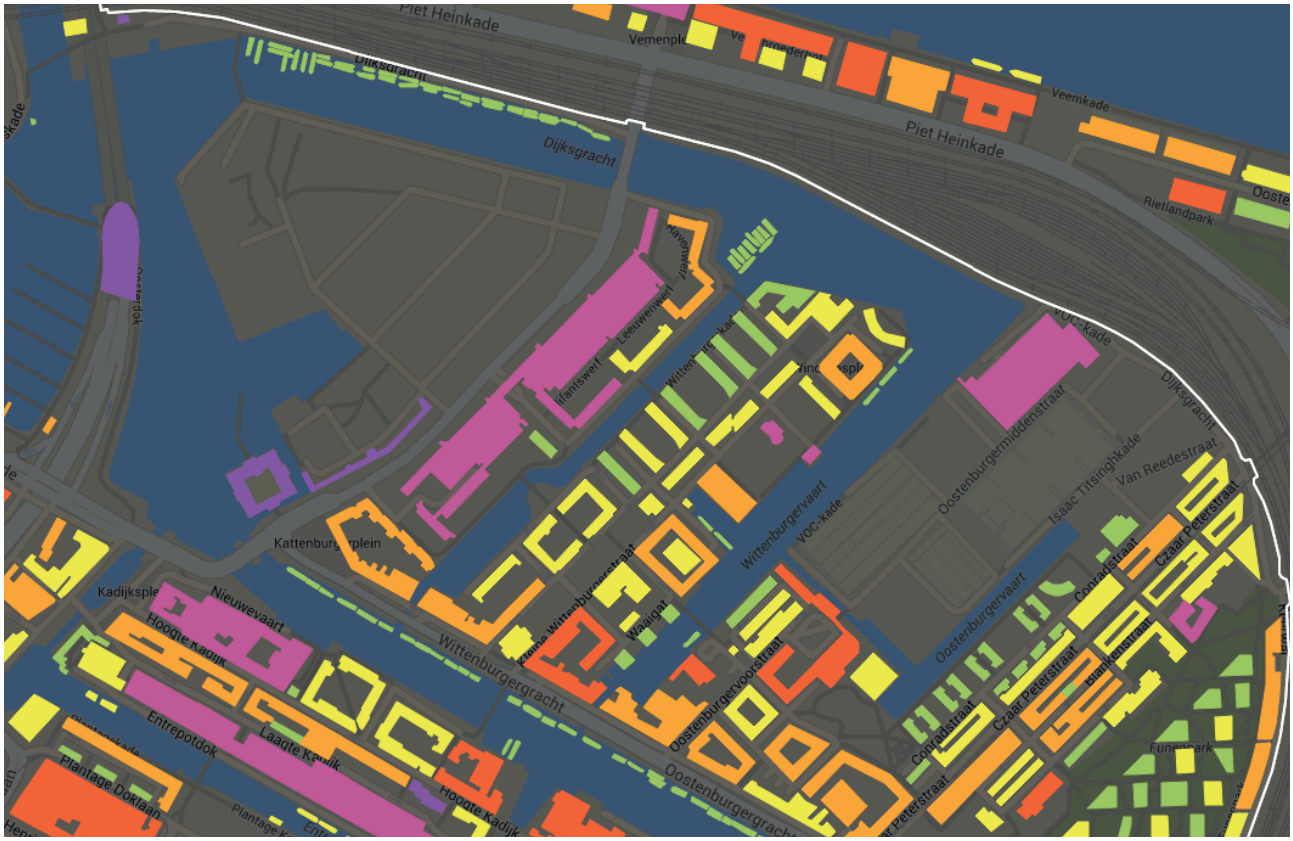

Afb. 75 Verbruik electriciteit

TOTAAL VERBRUIK ELECTRICITEIT

Het totale verbruik aan electriciteit zit tussen de 1.300.000 - 3.000.000 kWh van het totale blok. Dit heeft te maken met de eenzijde isolatie van het gebouw, waardoor veel geconditioneerd moet worden.

- > 25.000.000 kWh
- 8.500.000 - 25.000.000 kWh
- 3.000.000 - 8.500.000 kWh
- 1.300.000 - 3.000.000 kWh
- 600.000 - 1.300.000 kWh
- 250.000 - 600.000 kWh
- 75.000 - 250.000 kWh
- < 75.000 kWh

Afb. 76 Energielabel

ENERGIELABEL GEMIDDELD PER BLOK

Het energielabel is gerelateerd aan het verbruik. Slecht geisoleerde woningen zorgen voor een energielabel D en E. In Wittenburg is het een stuk beter met label B en C. Aantal jaren geleden is het gebouw gerenoveerd, waarbij de bewoners een keuze kregen om aan de voor óf achter zijde de ramen te vervangen van enkel glas naar dubbel glas.

- A, A+ of A++
- B
- C
- D
- E
- F
- G

Afb. 77 Woningwaarde

WONINGWAARDE - VERKOOPPRIJS PER M2

De bewoners van Kattenburg betalen, in verhouding met het centrum, een lagere huur. Alleen als men al oversteekt richting de Piet Heijnkade schieten de woningenprijzen al zeer snel omhoog. Op dit moment wonen er gezinnen, wat betekent dat er relatief grote woningen bevinden. Woningen rond de 110 m2 worden verkocht voor prijzen rond de 300.000 euro. Dit betekent dat deze valt binnen de range van 2500 - 3000 euro / m2.

- > 5000 euro / m2
- 4500 - 5000 euro / m2
- 4000 - 4500 euro / m2
- 3500 - 4000 euro / m2
- 3000 - 3500 euro / m2
- 2500 - 3000 euro / m2
- 2000 - 2500 euro / m2
- < 2000 euro / m2

Afb. 78 Woningwaarde kattenburg

Afb. 79 Bestemmingsplan

BESTEMMINGSPLAN

Wonen:

Bebouwing dat is aangewezen voor 'wonen' zijnbestemd voor woningen. Andere functies als kantoren, kantoren met baliefunctie, openbare en bijzondere voorzieningen (niet groter dan 500 m2 per vestiging), galeries en bedrijven zijn ook toegestaan, maar slechts in de eerste bouwlaag.

De minimale bouwhoogte van de eerste bouwlaag is 3,50 m t.o.v. de vloer van de eerste bouwlaag, met een diepte van minimaal 5 m, gemeten vanaf de voorgevel. De bouwhoogte van gebouwen is minimaal 9 m, met uitzondering van aan- en uitbouwen en op plaatsen op de plankaart waar een lagere maximale bouwhoogte is aangegeven. De minimale bouwhoogte van de eerste bouwlaag is 3,50 m t.o.v. de vloer van de eerste bouwlaag, met een diepte van minimaal 5 m, gemeten vanaf de voorgevel. De bouwhoogte van gebouwen is minimaal 9 m, met uitzondering van aan- en uitbouwen en op plaatsen op de plankaart waar een lagere maximale bouwhoogte is aangegeven.

Groen:

Op grond dat is aangewezen voor 'Groen' zijn toegestaanplantsoenen, parken, pleinen, straatmeubilair, speelplaatsen, bijbehorende fiets- en voetpaden, laden en lossen, nutsvoorzieningen, water, openbare speeltuinen (alleen op plekken waar 'speeltuin' op de plankaart is aangeduid). Op de grond die is bestemd voor Groen mogen alleen gebouwen geen gebouw zijnde geplaatst worden met een maximale hoogte van 3,5 m.

Afb. 80 Zonnestand 08:00 - 19:00 / 21 Maart

00:00—04:44 — night
04:44—05:26 — astronomical twilight
05:26—06:07 — nautical twilight
06:07—06:41 — civil twilight
06:41—06:44 — sunrise
06:44—18:52 — daylight
18:52—18:56 — sunset
18:56—19:30 — civil twilight
19:30—20:10 — nautical twilight
20:10—20:52 — astronomical twilight
20:52—00:00 — night

Afb. 82 12:00 - 21 Maart

Afb. 81 08:00 - 21 Maart

Afb. 83 19:00 - 21 Maart

Afb. 84 Zonnestand 08:00 - 19:00 / 21 Juni

00:00— n/a	— night
n/a —03:07	— astronomical twilight
03:07—04:29	— nautical twilight
04:29—05:19	— civil twilight
05:19—05:23	— sunrise
05:23—22:03	— daylight
22:03—22:07	— sunset
22:07—22:57	— civil twilight
22:57—00:19	— nautical twilight
00:19— n/a	— astronomical twilight
n/a —00:00	— night

Afb. 86 12:00 - 21 Juni

Afb. 85 08:00 - 21 Juni

Afb. 87 19:00 - 21 Juni

Afb. 88 Zonnestand 08:00 - 19:00 / 21 September

00:00—05:29 — night
05:29—06:11 — astronomical twilight
06:11—06:52 — nautical twilight
06:52—07:26 — civil twilight
07:26—07:29 — sunrise
07:29—19:39 — daylight
19:39—19:42 — sunset
19:42—20:16 — civil twilight
20:16—20:57 — nautical twilight
20:57—21:39 — astronomical twilight
21:39—00:00 — night

Afb. 90 12:00 - 21 September

Afb. 89 08:00 - 21 September

Afb. 91 19:00 - 21 September

Afb. 92 Zonnestand 08:00 - 19:00 / 21 December

00:00—06:42 — night
06:42—07:24 — astronomical twilight
07:24—08:08 — nautical twilight
08:08—08:49 — civil twilight
08:49—08:54 — sunrise
08:54—16:25 — daylight
16:25—16:29 — sunset
16:29—17:11 — civil twilight
17:11—17:55 — nautical twilight
17:55—18:37 — astronomical twilight
18:37—00:00 — night

Afb. 94 12:00 - 21 December

Afb. 93 08:00 - 21 December

Afb. 95 19:00 - 21 December

6 DEMOGRAFIE

INLEIDING

Voor een analyse van een wijk is demografie een belangrijk onderdeel. Het geeft inzicht in wie er wonen, hoe zij er wonen, wat voor een achtergrond de mensen hebben, waar de inwoners dagelijks mee bezig zijn, problemen die zij hebben, maar ook hoe zij participeren in de samenleving en wat voor een steunpunten en organisaties er zijn die hulp kunnen bieden. Demografie hebben we ingedeeld in een achttal hoofdstukken:

1 bevolking
2 wonen
3 leefbaarheid & veiligheid
4 gezondheid
5 jeugd en educatie
6 omgeving en infrastructuur
7 politiek
8 Participatie

Daarnaast zijn er een aantal bewoners geinterviewd, om een beeld te krijgen van 'een dag uit het leven van een Kattenburger'.

SAMENVATTING

In vergelijking met Amsterdam wonen er op Kattenburg veel mensen van tussen de 20 - 30 jaar oud én oudere tussen de 60 en 75 jaar. Het gemiddeld besteedbaar inkomen op de Oostelijke eilanden ligt een stuk lager dan in het centrum van Amsterdam. Ook is het percentage alleenstaande hhuishoudens op de Oostelijke eilanden een stuk hoger. Kattenburg heeft opvallend grote woningen in vergelijking met Amsterdam, de woningvoorraad op Kattenburg heeft het hoogste percentage woningen van 80m^2 of groter. Van de woningen op Kattenburg is 80% sociale huur, waar dit in Amsterdam de helft is. De waarde van de woningen is op de Oostelijke eilanden is een stuk lager dan de woningen in de grachtengordel west.

De veiligheidsindex laat positieve cijfers zien voor de Oostelijke eilanden ten opzichte van het centrum en Amsterdam, maar het aantal misdrijven tov van het aantal bewoners is op de Oostelijke eilanden (56%) aanzienlijk hoger dan Amsterdam (12%).

De gezondheid van bewoners van Centrum Oost isgemiddeld genomen goed. De bewoners ervaren minder vaak beperkingen en psychische stoornissen dan andere stadsdeelgebieden. Gemiddeld genomen hebben de mensen in centrum oost ook minder vaak overgewicht dan in Amsterdam, zij bewegen ook vaker.

Het centrum heeft een hoog percentage (57%) hoogopgeleiden en maar 13% laagopgeleiden vergeleken met Amsterdam, respectievelijk 39% hogopgeleid en 27% laagopgeleid. De Oostelijke Eilanden liggen daartussenin met de helft hoogopgeleid en 22% laagopgeleid. Overal is ongeveel een derde midden opgeleid.

Jeugd criminaliteit ligt overal in Centrum Oost onder het stedelijk gemiddelde (3,5%). Alleen in de Oostelijke Eilanden ligt het aandeel jeugdige verdachten met 2,8% in de buurt van het gemiddelde.

Amsterdammers in het Centrum zijn het minste tevreden over de Groenvoorzieningen in hun omgeving. Ze geven het het laagste rapportcijfer van een 6,4. Amsterdam zuidoost is erg tevreden. Kattenburg heeft veel groen, maar hoe dat wordt gewaardeerd zijn geen cijfers van. Wel is uit interviews gebleken dat het weinig wordt gebruikt, alleen door kinderen. Hier liggen kansen voor verbetering voor de ontwerper.

Overall neemt de interesse in de gemeentepolitiek sinds 2010 af. Twee derde van de Amsterdammers is tamelijk to zeer geinteresseerd, terwijl dit in 2010 nog 75% was. Het meeste geinteresseerd in politiek zijn autochtonen, middel en hoog opgeleid en westerse autochtonen. Niet westerse hoog opgeleide allochtonen zijn het meeste zeer geinteresseerd.

Er wordt veel ondernomen en georganiseerd op de oostelijke eilanden. Zo is er het 'Wijksteunpunt Wonen Centrum', het geeft huurders informatie, advies en ondersteuning op het gebied van wonen. Ook heet Kattenburg een wijkagent, zij houdt iedere woensdag van 10.00 uur tot 11.00 uur spreekuur in De Witte Boei.

6.1 BEVOLKING

INLEIDING

Dit hoofdstuk laat zien wie er wonen op Kattenburg, in vergelijking met de Oostelijke eilanden, het centrum van Amsterdam en Amsterdam in zijn geheel. Aan bod komen de onderwerpen leeftijd, nationaliteiten, inkomen etc.

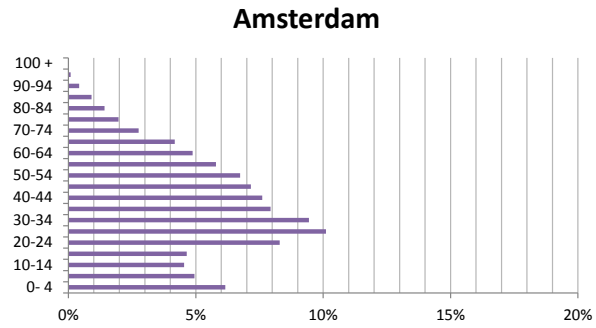

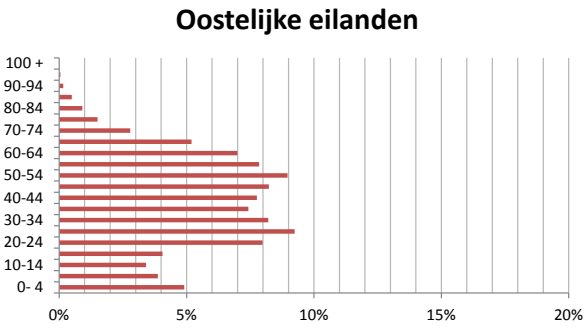

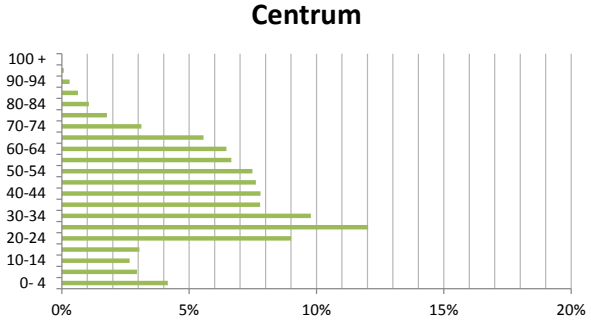

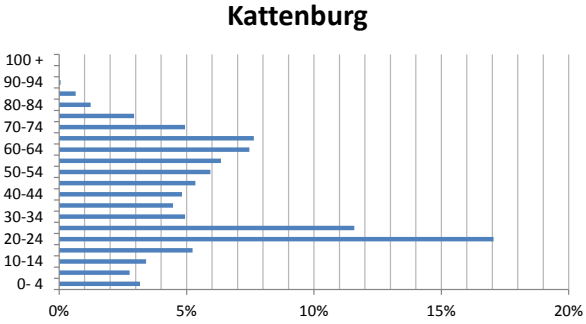

Afb. 96 grafieken (eigen illustraties)

KERNCIJFERS

Amsterdam	811185
Centrum	86099
Oostelijke Eilanden	12925
Kattenburg	1701

LEEFTIJD

Opvallend is dat er op Kattenburg relatief veel mensen wonen van tussen de twintig en dertig jaar oud. Dit heeft te maken met het studentencomplex aan het Kattenburgerplein. Ook wonen er op Kattenburg in vergelijking met Amsterdam meer mensen van tussen de 60 en 75 jaar oud. [1]

1 www.ois.amsterdam.nl

Afb. 97 grafieken (eigen illustraties)

NATIONALITEITEN

Op kattenburg wonen in verhouding meer autochtonen (59%) dan in heel Amsterdam (49%). Het percentage westerse allochtonen is gelijk (16%), maar er zijn een stuk minder niet westerse allochtonen op Kattenburg.(24% tov 35%). De diversiteit aan nationaliteiten is op Kattenburg niet heel hoog, als ontwerper kan je hierop inspelen. [2]

2 www.ois.amsterdam.nl

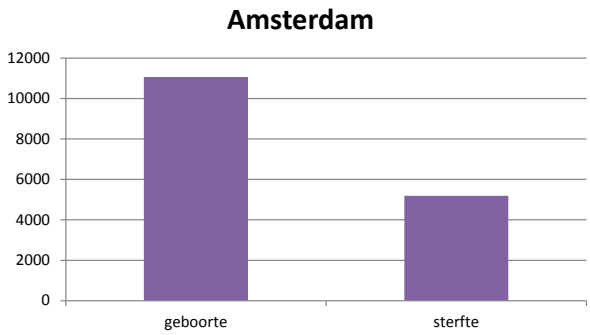

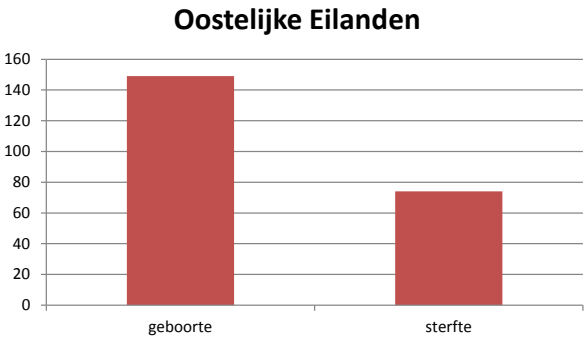

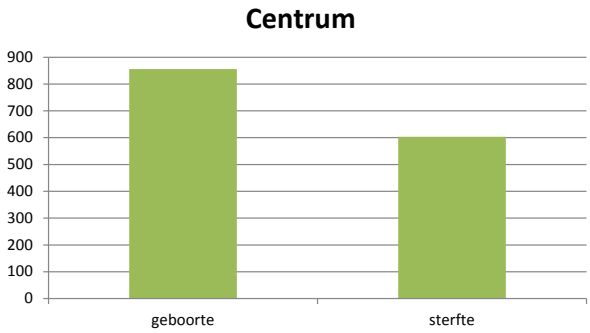

Afb. 98 grafieken (eigen illustraties)

GEBOORTE / STERFTE

In alle gebieden

Op de Oostelijke eilanden en in Amsterdan worden er ongeveer twee keer zo veel mensen geboren dan dat er sterven. In het centrum worden er ook meer mensen geboren dan dat er sterven, maar hier is het verschil wat kleiner. [3]

3 www.ois.amsterdam.nl

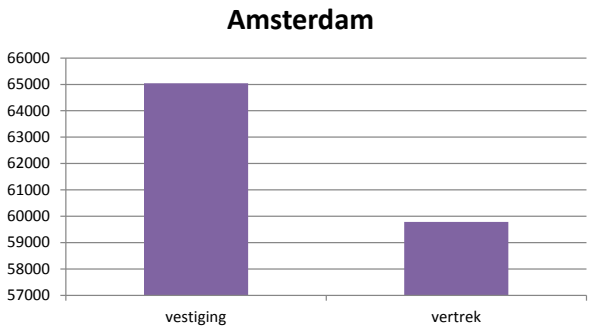

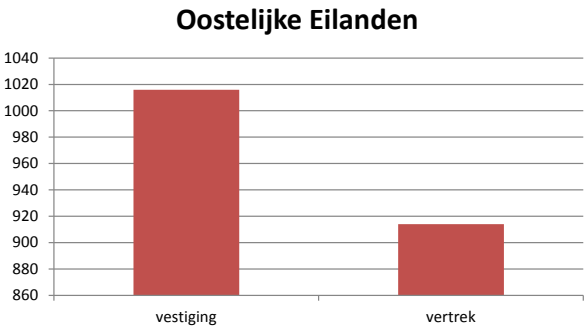

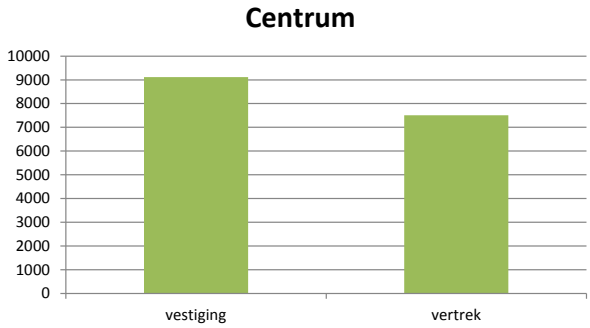

Afb. 99 grafieken (eigen illustraties)

MIGRATIE

Overduidelijk is te zien dat in alle gebieden het aantal vestigingen naar het gebied groter is dan het aantal mensen dat vertrekt naar een andere gebied. Doordat er meer mensen geboren worden dan dat er sterven én er meer mensen zich vestigingen dan vertrekken uit Amsterdam blijft de populatie groeien.[4]

4 www.ois.amsterdam.nl

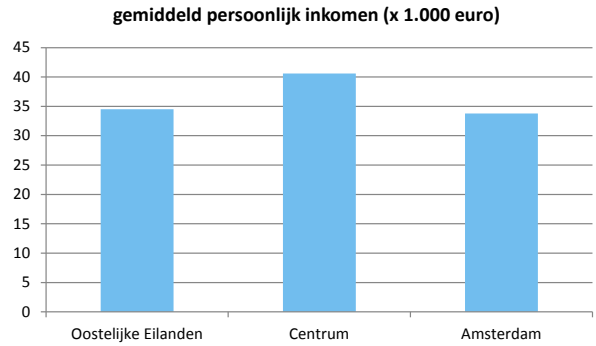

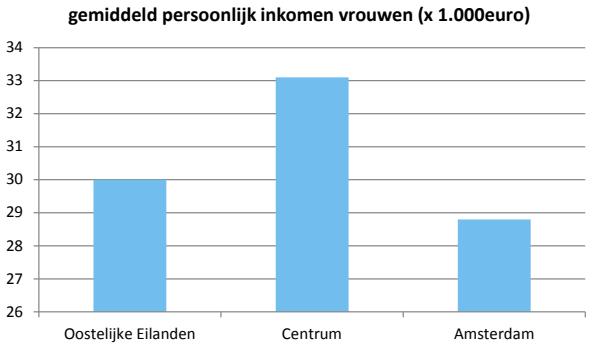

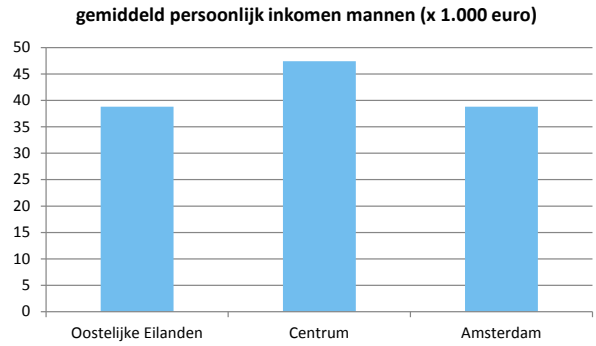

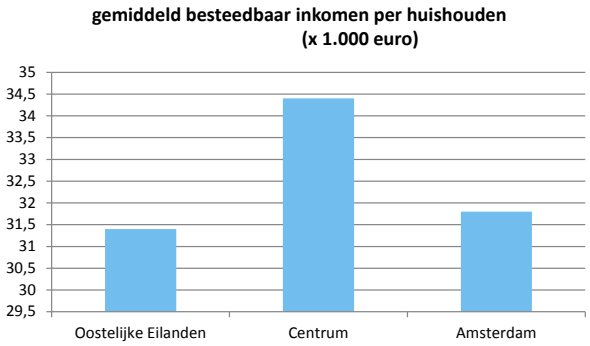

Afb. 100 grafieken (eigen illustraties)

GEMIDDELD PERSOONLIJK INKOMEN

Het gemiddeld persoonlijk inkomen ligt voor de Oostelijke eilanden en Amsterdam ongeveer gelijk rond 35.000 euro. In het centrum is het gemiddeld persoonlijk inkomen wat hoger. Daarnaast is er nog een verschil van ongeveer 10.000 euro tussen het gemiddeld persoonlijk inkomen van mannen en vrouwen.[5]

GEMIDDELD INKOMEN PER HUISHOUDEN

Het gemiddels inkomen per huishouden is voor het Centrum relatief hoog en vergelijking met Amsterdam en de Oostelijke eilanden. De mensen in het centrum hebben gemiddeld 3.000 euro meer te besteden dan de bewoners van de Oostelijke eilanden. [6]

5 www.ois.amsterdam.nl

6 www.ois.amsterdam.nl

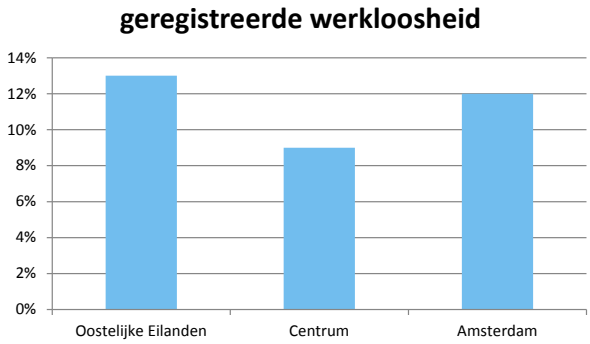

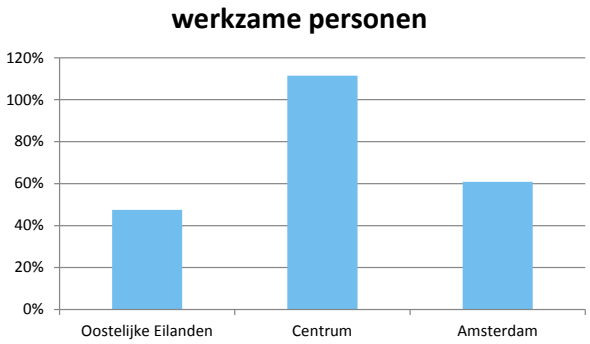

Afb. 101 grafieken (eigen illustraties)

GEREGISTREERDE WERKLOOSHEID

Het aantal geregistreerde werklozen op de Oostelijke eilanden (13%) is nagenoeg gelijk aan die van Amsterdam (12%). In het centrum van Amsterdam is dit aantal iets minder (9%). [7]

WEKZAME PERSONEN

Het percentage aantal werkzame personen op de Oostelijke eilanden tov van het totaal aantal bewoners is 47%. In Amsterdam ligt dit getal wat hoger (61%). In het centum is dit getal 111%, dit betekent dat er 11% meer mensen werken in het centrum van Amsterdam dan dat er wonen. [8]

7 www.ois.amsterdam.nl

8 www.ois.amsterdam.nl

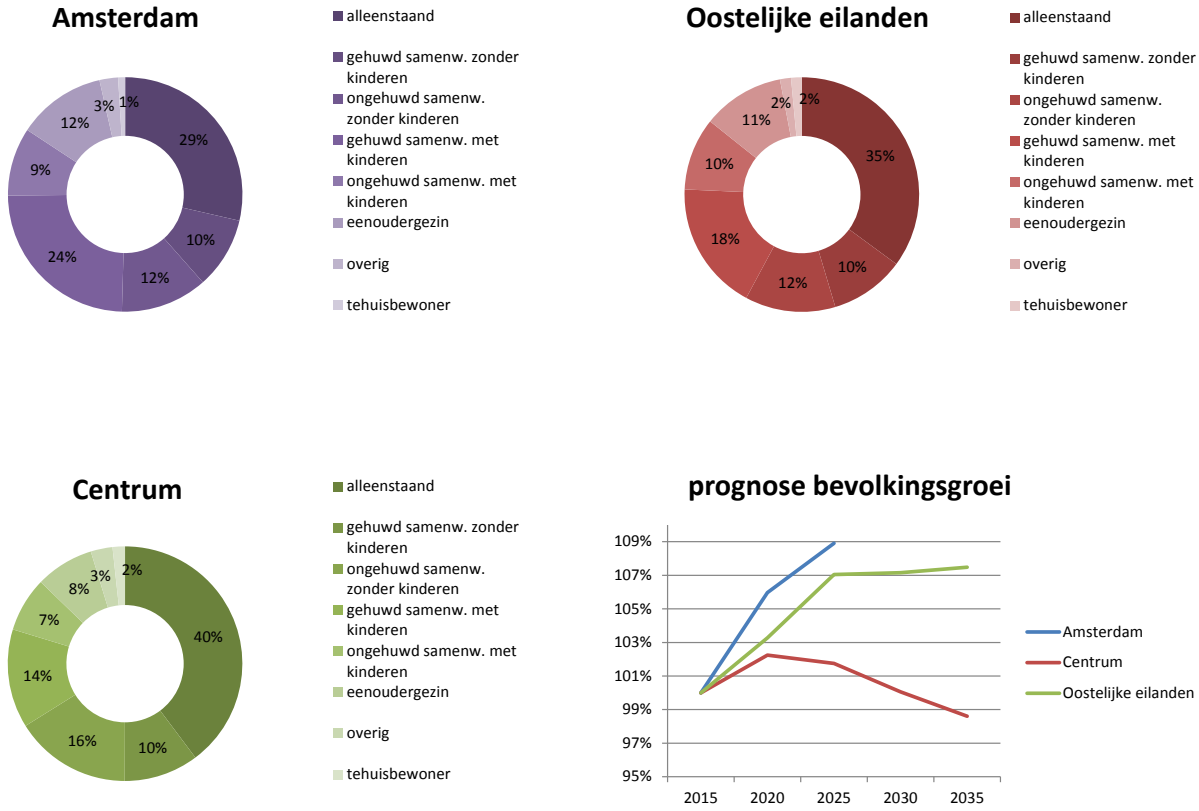

Afb. 102 grafieken (eigen illustraties)

HUISHOUDENS

Op de Oostelijke eilanden is het percentage alleenstaande huishoudens hoger dan in Amsterdam (35% tov 29%). De overige huishoudens komen aardig overeen in verhoudingen. De alleenstaande huishoudens zijn het sterkst vertegenwoordigst. [9]

PROGNOSE

De prognose van de bvolkingsgroei, gesteld door de gemeente Amsterdam, laat zien dat het aantal bewoners in het centrum naar verwachting zal afnemen met 1%. De bevolking op de Oostelijke eilanden en Amsterdam zal naar verwachting groeien met respectievelijk 7% en 9%. [10]

9 www.ois.amsterdam.nl

10 www.ois.amsterdam.nl

leeftijd	2016 abs.	%	2020 abs.	%	2025 abs.	%	2030 abs.	%
0- 4	533	4,2	530	4,1	575	4,3	587	4,3
5- 9	490	3,9	468	3,6	427	3,2	468	3,4
10-14	465	3,7	470	3,6	454	3,4	437	3,2
15-19	464	3,7	467	3,6	479	3,6	470	3,5
20-24	1104	8,7	986	7,6	921	6,9	891	6,5
25-29	1163	9,2	1225	9,4	1185	8,9	1097	8,1
30-34	1074	8,5	1198	9,2	1236	9,3	1218	8,9
35-39	860	6,8	933	7,2	1012	7,6	1059	7,8
40-44	941	7,4	829	6,4	850	6,4	921	6,8
45-49	981	7,8	946	7,3	847	6,4	872	6,4
50-54	1052	8,3	996	7,7	951	7,1	881	6,5
55-59	1026	8,1	1054	8,1	995	7,5	970	7,1
60-64	918	7,3	972	7,5	1026	7,7	998	7,3
65-69	772	6,1	815	6,3	892	6,7	957	7,0
70-74	392	3,1	592	4,5	674	5,1	748	5,5
75-79	207	1,6	292	2,2	452	3,4	514	3,8
80-84	124	1,0	133	1,0	208	1,6	326	2,4
85 e.o.	89	0,7	108	0,8	135	1,0	196	1,4
totaal	12655	100	13014	100	13319	100	13610	100

Afb. 103 tabel, bron: afd. Ruimte en Duurzaamheid/OIS

PROGNOSE

In deze tabel is de prognose te zien naar de bevolking in leeftijd op de Oostelijke eilanden. Naar verwachting zal het percentage 65 plussers het meest toenemen in 2030 ten opzichte van 2030. [11]

11 www.ois.amsterdam.nl

6.2 WONEN

INLEIDING

In dit hoodstuk laat zien wat voor een woningen er te vinden zijn op Kattenburg in vergelijking met de Oostelijke eilanden, het centrum van Amsterdam en Amsterdam. Onderwerpen als de woningvoorraad, woningwaarde, en de woonbezetting komen aan bod.

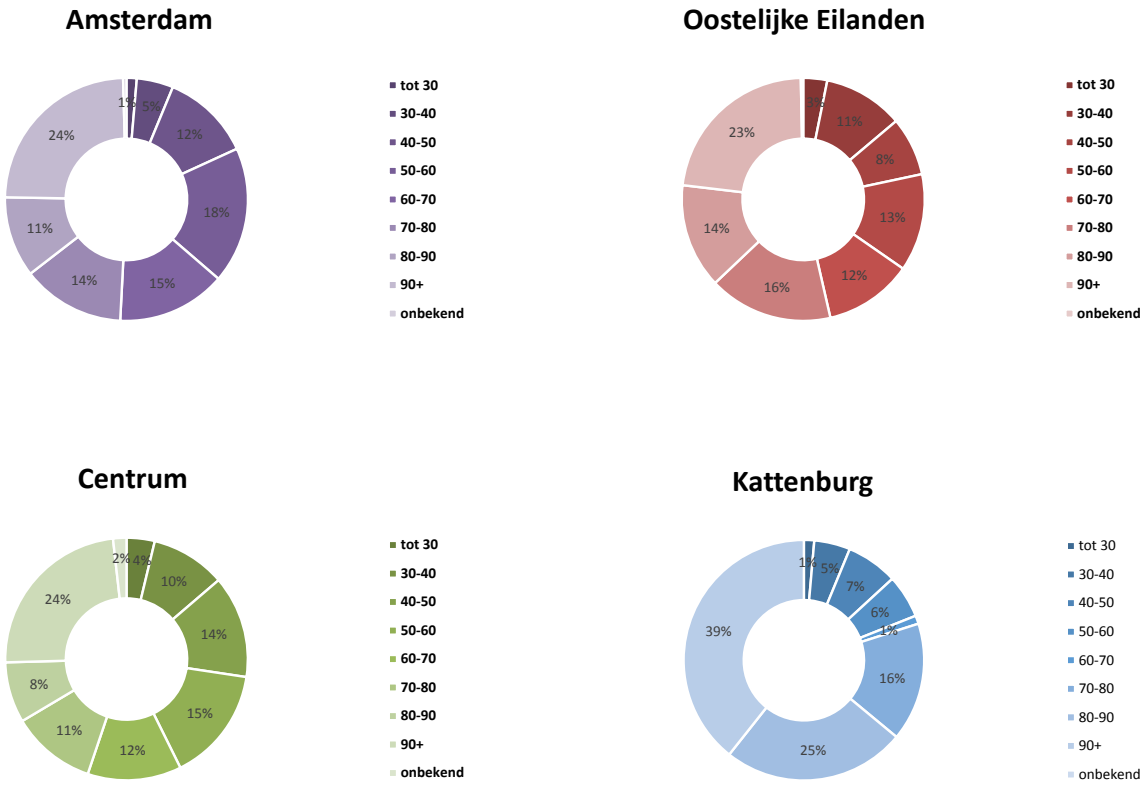

Afb. 104 grafieken (eigen illustraties)

WONINGVOORRAAD NAAR M²

Opvallend is dat de woningvoorraad op Kattenburg voornamelijk bestaat uit woningen van 80m2 en groter. In Amsterdam en het centrum is de woningvoorraad in vierkante meters gelijkwaardiger verdeeld.[12]

12 www.ois.amsterdam.nl

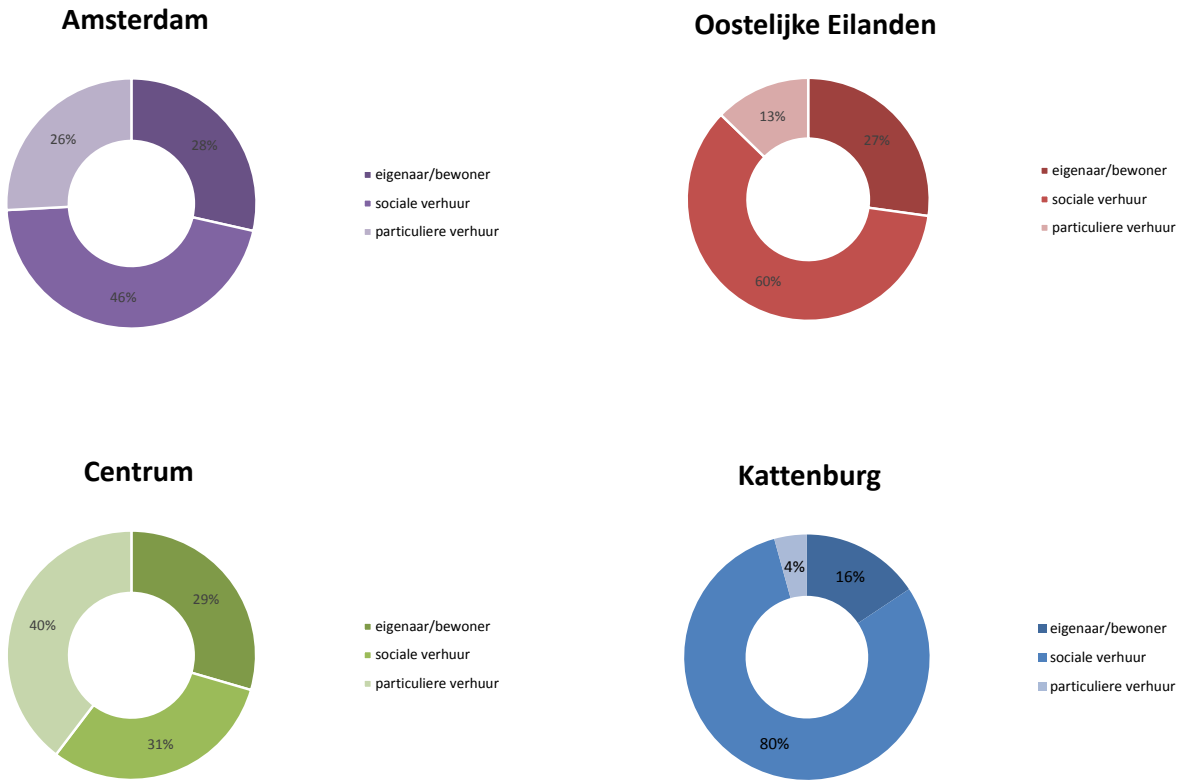

Afb. 105 grafieken (eigen illustraties)

WONINGVOORRAAD NAAR EIGENDOM

Op Kattenburg is het aanbod sociale huur met 80% erg hoog tov Amsterdam met 46%. Op Kattenburg worden er nauwelijks woningen verhuurd in de vrije sector. Het percentage van eigenaren op Katteburg (16%) is aanzienlijk lager dan in Amsterdam (28%). [13]

13 www.ois.amsterdam.nl

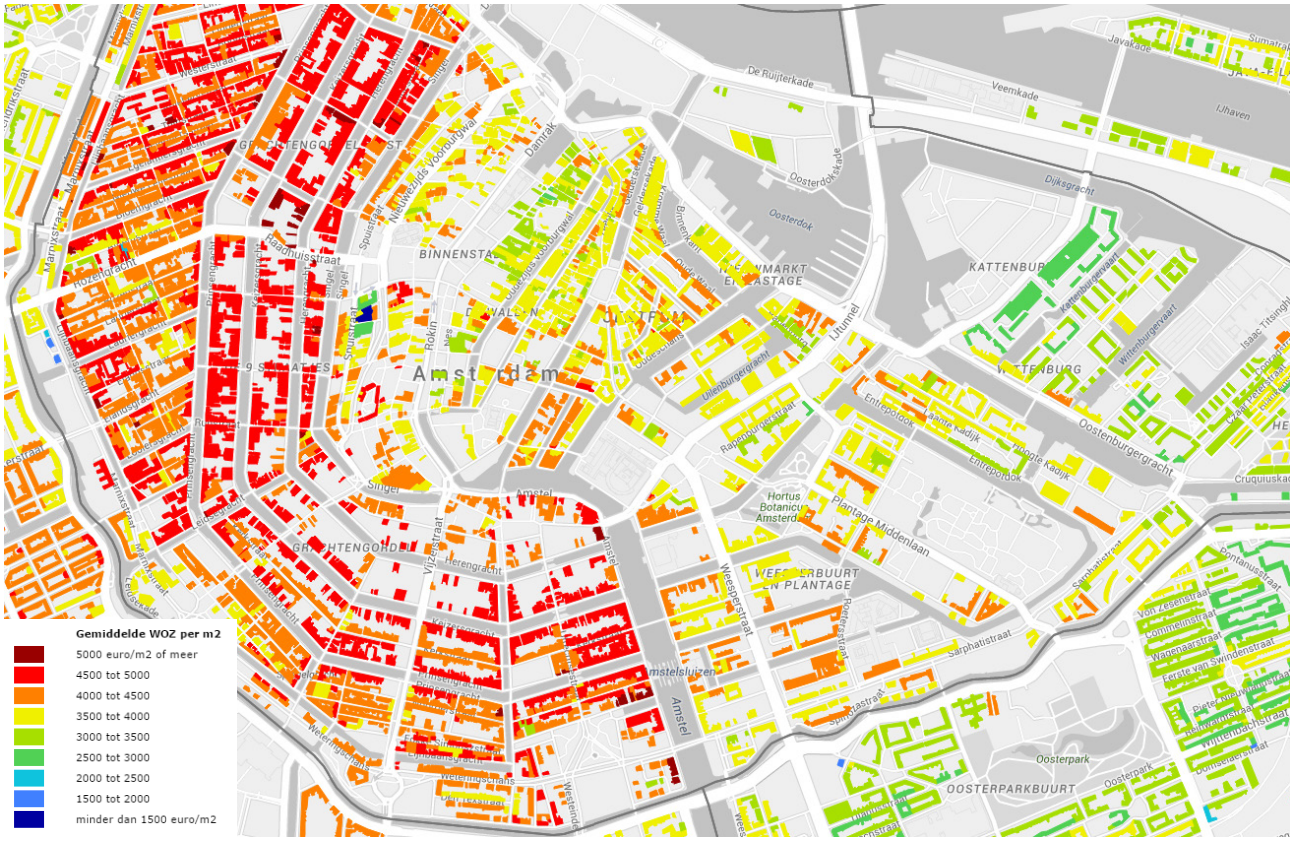

Afb. 106 (maps.amsterdam.nl/woningwaarde_woz)

WONINGWAARDE PER M²

Deze kaart laat de woningwaarde per vierkante meter zien. Opvallend is dat de waarde in het oosten rondom Kattenburg een stuk lager ligt dan het westelijke gedeelte van de grachtengordel. Van de Oostelijke eilanden is de woninwaarde per vierkante meter op Kattenburg het laagst met 2500 tot 3000 euro per m^2. [14]

14 maps.amsterdam.nlwonen

Afb. 107 (maps.amsterdam.nl/woningwaarde_woz)

WONINGWAARDE

Op deze kaart zijn de gemiddelde woningwaarde te zien. Op Kattenburg hebben de woningen een maximale waarde van 300.000 euro, met uitzondering van het studentencomplex aan het Kattenburgerplein waar de waarde van de woningen kan oplopen tot 800.000 euro.[15]

15 maps.amsterdam.nl

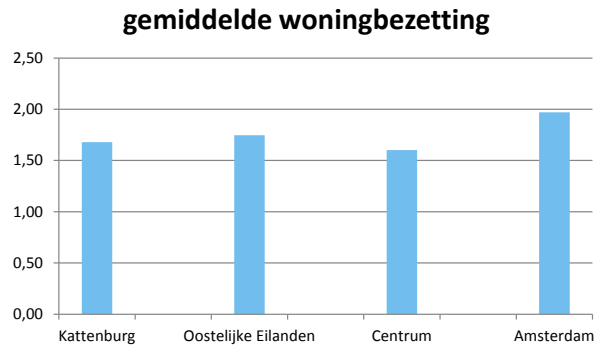

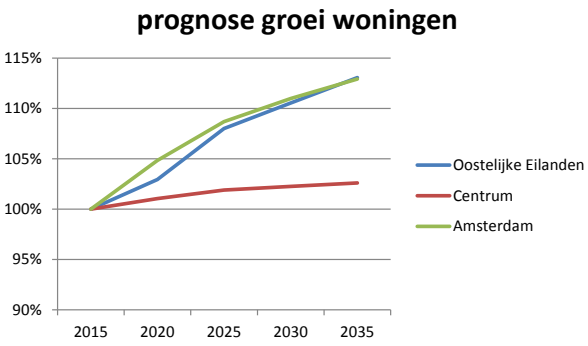

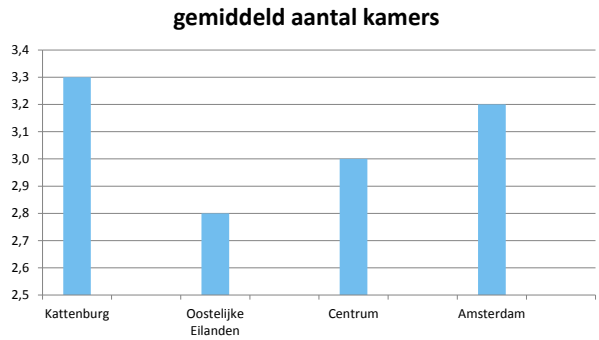

Afb. 108 grafieken (eigen illustraties)

GEMIDDELDE WONINGBEZETTING

De gemiddelde woningbezetting in Amsterdam is net wat hoger dan op Kattenburg. In Amsterdam wonen er gemiddeld bijna twee mensen in een woning, waar dit getal op Kattenburg net boven de 1,5 personen per woning ligt.

GEMIDDELD AANTAL KAMERS

Het gemiddeld aantal kamers in de woningen op Kattenburg is relatief hoog met 3,3 kamers per woning. In Amsterdam is het aantal kamers per woning nagenoeg gelijk met 3,2 . In het centrum is het gemiddelde aantal kamers per woning 3.

PROGNOSE GROEI WONINGEN

De prognose van de groei van het aantal woningen, gesteld door de gemeente Amsterdam, laat zien dat het aantal woningen in het centrum weinig zal toenemen tot 2035 met 3%. Over heel Amsterdam en ook de Oostelijke eilanden wordt verwacht dat het aantal wonigen zal toenemen met 13%. [16]

16 www.ois.amsterdam.nl

6.3 LEEFBAARHEID EN VEILIGHEID

	veiligheidsindex	criminaliteit		
bc/std	totaal	totaal	high volume	high impact
Oostelijke Eilanden	85	85	100	71
Centrum	133	124	141	107
Amsterdam	108	101	107	95

	overlast			onveiligheidsbeleving
bc/std	totaal	verloedering	personenoverlast	totaal
Oostelijke Eilanden	94	90	98	76
Centrum	189	122	256	85
Amsterdam	122	111	132	101

Afb. 110 tabellen (veiligheidsindex Amsterdam)

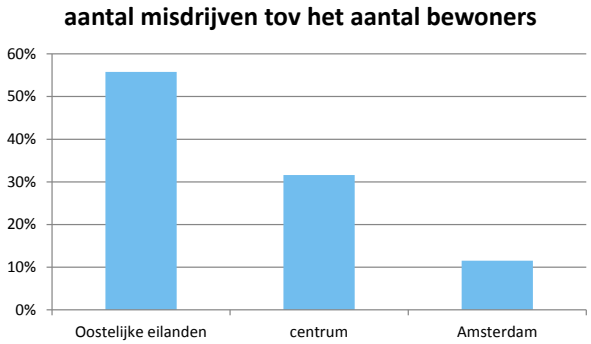

Afb. 109 grafiek (eigen illustratie)

De veiligheidsindex is een maat voor veiligheid in de buurt. Hoe lager het cijfer, hoe veiliger het is.
De index wordt berekend voor 104 buurten in de politieregio Amsterdam.
De veiligheidsindex maakt het mogelijk buurten met elkaar te vergelijken en laat zien hoe de veiligheid verandert in de tijd. Veiligheid is niet alleen afhankelijk van criminaliteit. Ook overlast van bijvoorbeeld dronken mensen op straat of jongeren is van invloed.
Daarnaast is van belang hoe veilig de bewoners zich voelen in hun buurt.
De veiligheidsindex bestaat uit drie deelindexen: criminaliteit, overlast en onveiligheidsbeleving.
Het regiocijfer voor elk van de drie indexen, alsmede het totaal (het gemiddelde) is in 2014, het ijkjaar, op 100 gesteld.

VEILIGHEIDSINDEX

In de tabellen hierboven is duidelijk te zien dat alle waarde voor de Oostelijke eilanden lager liggen dan voor het centrum en Amsterdam.[17]

MISDRIJVEN TOV BEWONERS

Het aantal misdrijven tov van het aantal bewoners is op de Oostelijke eilanden (56%) aanzienlijk hoger dan in het centrum van Amsterdam (32%) en Amsterdam (12%) in zijn geheel. [18]

17 Veiligheidsindex Amsterdam-Amstelland

18 Politie Eenheid Amsterdam

6.4 GEZONDHEID

INLEIDING

Dit hoofdstuk behandelt Gezondheid, voorzieningen en zorg Stadsdeel Centrum, Stadsdeel Centrum Oost en de Oostelijke Eilanden vergeleken met Amsterdam.

Praktijken, risicogroepen, klachten, ouderen en seniorencentra, alcoholmisbruik, overgewicht komen aan bod.

51 Huisartsen, tandartsen, praktijken voor fysiotherapie, fysiotherapeuten en apotheken, 1 januari 2013-2015

	Gevstigde huisartsen			Tandartsen			Fysiotherapie praktijken	Fysiotherapeuten	Apotheken		inwoners
bc/std	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2015	2015	2014	2015	2014
A09 Oostelijke Eilanden/Kadijken	7	7	7	4	3	3	6	24	2	1	11224
A Centrum	50	49	46	75	73	64	65	174	10	11	86099
ASD Amsterdam	461	451	407	675	687	624	427	1390	90	107	811185

Afb. 111 tabel (ggd.nl)

	Centrum			Amsterdam	
Risico groepen centrum als aandeel van heel Amsterdam	% aandeel	% bevolking	centrum	Totaal amsterdam	% bevolking
OGGZ	12%	0,9%	766	6385	0,8%
Dementie	6%	0,7%	540	9000	1,2%
LVB zonder specifiek hulpaanbod	4%	0,3%	289	7229	0,9%
Problematische schulden	9%	1,3%	1053	12386	1,6%
Hoogbejaarden	7%	2,1%	1728	24000	3,1%
Niet zelfredzaamheid	12%	2,3%	1920	16000	2,1%
WSW'ers	6%	0,2%	201	3655	0,5%
Alleenstaande, die niet zelfstandig uit armoede kunnen komen	5%	0,8%	688	14331	1,9%
Risicokinderen	2%	0,5%	442	22078	2,9%
kinderen met risico ouders	3%	1,3%	1113	37116	4,8%
totaal aantal inwoners	11%	100%	82915	767737	100%
daklozen		0		4000	0,5%

Afb. 112 tabel (ggd.nl)

ZORGVOORZIENINGEN

De gezondheid van bewoners van Centrum Oost isgemiddeld genomen goed. De bewoners ervaren minder vaak beperkingen en psychische stoornissen dan andere stadsdeelgebieden. [19]

RISICOGROEPEN

Centrum heeft een hoog aantal risicogroepen, vergeleken met heel amsterdam. Alleen Kinderen zijn beter af dan het stadsgemiddelde.

19 ggd.nl

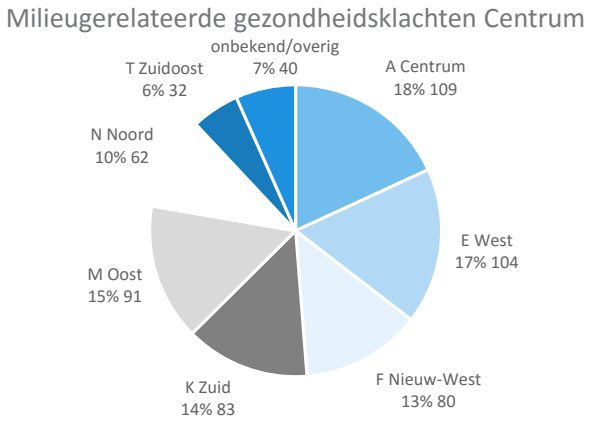

Afb. 113 grafiek (ggd.nl)

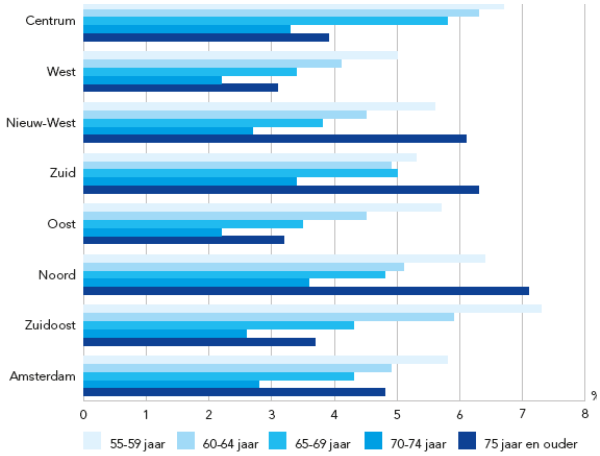

Afb. 114 grafiek (ggd.nl)

7.1.3 Seniorenwoningen met dienstencentra naar stadsdelen, 1 september 2013-2015

stadsdeel	2013	2014	2015
A Centrum	356	539	599
E West	559	559	559
F Nieuw-West	1159	1244	1198
K Zuid	1073	1084	1127
M Oost	657	672	556
N Noord	1080	1093	904
T Zuidoost	1865	1875	1881
Amsterdam	6749	7066	6824

bron: SIGRA

Afb. 115 tabel (ggd.nl)

MILIEUGERELATEERDE KLACHTEN

18% van de milieugerelateerdegezondheidsklachten komen uit stadsdeel Centrum. Dat is het hoogste aandeel van alle stadsdelen.[20]

Uit notulen van het eilandenoverleg blijkt ook dat bewoners klagen over geluid en luchtvervuildings-overlast.

SENIORENWONINGEN MET DIENSTCEN-TRA

Het aantal seniorenwoningen met dienscentra is gegroeid in Centrum Amsterdam en in Zuid/ Zuidoost.

In alle andere stadsdelen en in Amsterdam over het algemeen is het aantal seniorenwoninegn met dien-scentra gedaald.

OUDEREN PER LEEFTIJDESGROEP

Centrum heeft reatief veel 55+ers , samen met Zuidoost.

Dit is een actieve doelgroep die veel kan bijdragen aan sociale cohesie en participatie, zoals bewoners-initiatieven

20 ggd.nl

7.2.12 Gewicht 5- en 10-jarige kinderen naar stadsdelen, herkomstgroepering en geslacht, 2012/'13-2013/'14 (procenten)

	5-jarigen						10-jarigen					
	2012/'13			2013/'14			2012/'13			2013/'14		
stadsdeel	onder	over	obesitas	onder2	over3	obesitas2	onder3	over32	obesitas3	onder4	over4	obesitas4
A Centrum	14,1	6,4	*	10,5	3,9	1,4	9,1	9,5	1,7	8,2	9,9	2,3
herkomstgroepering												
Surinamers	12,8	9,3	4,9	13,2	11,9	4,9	8,6	22,1	8,7	9,5	21,4	7,6
Antillianen	12,4	14,0	*	13,6	11,0	8,5	5,0	14,4	8,6	*	21,8	6,4
Turken	3,3	18,5	9,9	4,7	20,6	10,4	4,1	30,0	14,9	4,6	34,5	11,7
Marokkanen	4,9	19,0	8,0	5,3	17,5	5,5	4,8	26,4	7,4	5,9	23,0	6,0
overige niet-wester	10,6	11,9	6,0	11,0	12,8	5,9	7,2	24,8	5,5	4,8	24,1	6,4
westerse allochtone	9,8	8,8	1,5	9,3	8,5	2,7	8,0	11,7	2,3	10,1	11,7	2,5
autochtonen	9,5	7,2	2,0	10,4	6,7	1,2	10,7	10,9	1,8	9,7	10,9	1,8
geslacht												
jongens	9,3	9,6	3,3	10,2	9,0	3,3	6,7	17,6	4,6	7,5	17,3	4,4
meisjes	8,3	12,6	5,2	8,6	12,8	4,2	9,1	20,2	6,3	7,9	19,7	5,3
Amsterdam	8,8	11,1	4,2	9,4	10,8	3,7	7,9	18,8	5,4	7,7	18,5	4,8

Afb. 116 tabel (ggd.nl)

OVERGEWICHT EN BEWEING JEUGD

In Centrum Oost hebben relatief weinig kinderen van tien jaar overgewicht (15% versus 23% in Amsterdam). Dit zou kunnen komen omdat er realtief weinig allochtonen wonen, er veel gesport wordt, en er gemiddeld hoger opgeleide gezinnen gehuisvest zijn. Bijna negen van de tien 10-jarigen zitten op een sportclub (Amsterdam: 69%).

Turkse jongeren halen het gemiddelde van overgewicht vooral omhoog, van hen is 47% te dik. Van de Marrokaanse 10 jarigen is 30 % te dik. Van autochtonen is dit slechts 12%. -Het percentage kinderen met overgewicht neemt toe sinds 2012.

ALCOHOLMISBRUIK

In het gebied wonen relatief veel overmatige / zware alcoholgebruikers (28% versus 17% gemiddeld). Risicogroepen voor alcoholgebruik zijn jongvolwassenen,mannen van Nederlandse herkomst, middelbaar enhoogopgeleiden, en alleenwonenden. Veel van dezegroepen zijn relatief sterk vertegenwoordigd in Centrum Oost.

OVERGEWICHT EN BEWEGING CENTRUM OOST

De bewoners van Centrum oost hebben minder vaak overgewicht dan gemiddeld in de stad Amsterdam. Ook bewegen zij vaker voldoende.

6.5 JEUGD EN EDUCATIE

INLEIDING

Dit hoofdstuk behandelt het onderwerp jeugd en onderwijs. Aan bod komen kinderdagverblijven, schoolresultaten, opleidingsniveaus, schoolverlaters, gewichtleerlingen, de psychische gezondheid van de jeugd en jeugdcriminaliteit. In het vorige hoofdstuk in overgewicht bij jeugd al behandeld.

KINDEREN OOSTELIJKE EILANDEN

Op de Oostelijke Eilanden/Kadijken is 14% van de bevolking onder 18. Van hen groeit 17% op in een minimahuishouden.

VOORSCHOOL

In Centrum Oost worden relatief weinig peuters tot de doelgroep van de voorschool gerekend (24% versus 43% in Amsterdam). Van hen gaat 58% naar een voorschool toe, minder dan gemiddeld in Amsterdam (74%).

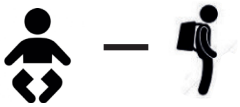

= 14%

KINDERDAGVERBLIJVEN

Gedaald aantal kids kinderdagverblijven in amsterdam (10%) en in centrum met (15%)

=24%
< GEM 43%

STUDENTEN WOONACHTIG IN STADSDEEL CENTRUM

Het aantal MBO studenten is afgelopen jaar gedaald van 740 naar 660, net als in heel Amsterdam. Het aantal HBO studenten is daarbij hetzelfde gebleven

DAALT

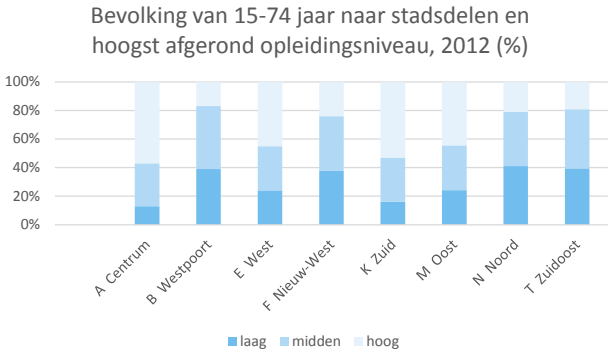

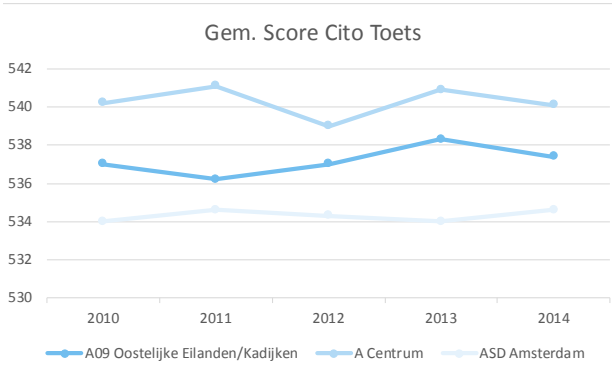

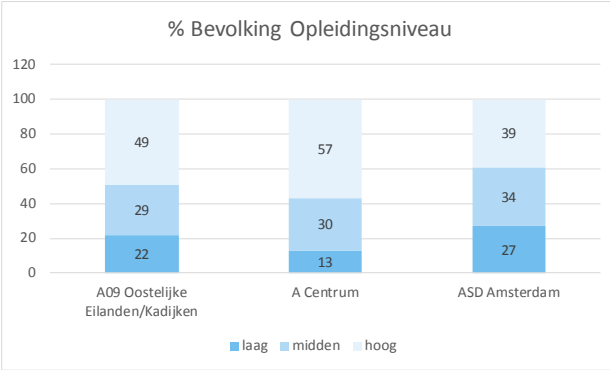

Afb. 117 grafieken (eigen illustraties)

OPLEIDINGSNIVEAU PER STADSDEEL

Vergeleken met andere stadsdelen heeft Amsterdam Centrum, samen met Amsterdam Zuid het hoogst aantal hoogopgeleiden en het laagst aantal laag opgeleiden.

OPLEIDINGSNIVEAU OOSTELIJKE EILANDEN

Het centrum heeft een hoog percentage (57%) hoogopgeleiden en maar 13% laagopgeleiden vergeleken met Amsterdam, respectievelijk 39% hogopgeleid en 27% laagopgeleid. De Oostelijke Eilanden liggen daartussenin met de helft hoogopgeleid en 22% laagopgeleid. Overal is ongeveel een derde midden opgeleid.

GEMIDDELDE CITOTOETSSCORE

Er is één middelbare school in Centrum Oost, het Barlaeus. De gemiddelde Cito toets score ligt in Stadsdeel Centrum gemiddeld drie punten hoger dan op Oostelijke Eilanden, en zes punten hoger dan gemiddeld in Amsterdam.[21]

21 www.ois.amsterdam.nl

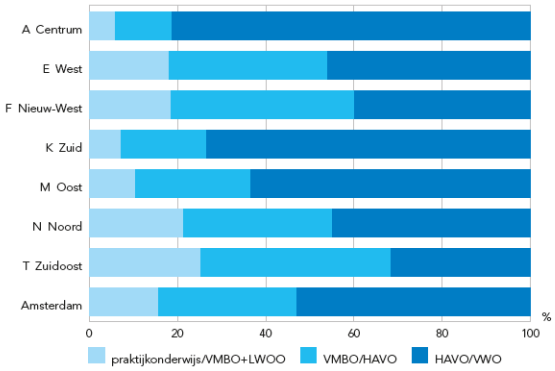

Afb. 118 grafiek (CITO/afd. Onderwijs, Jeugd en Zorg)

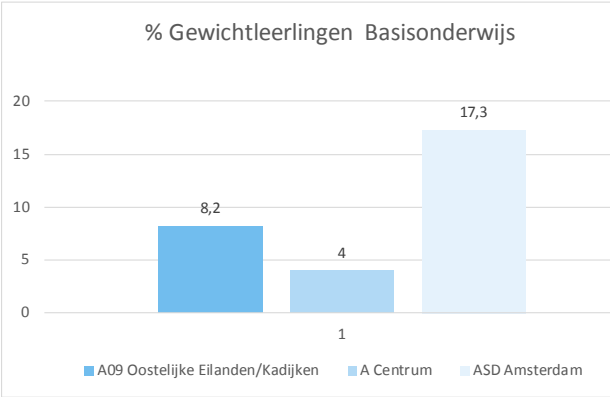

Afb. 119 grafiek (eigen illustraties)

MIDDELBARESCHOOL ADVIES PER STADSDEEL

I n Centrum Amsterdam krijg het hoogste percentage leerlingen (80%) HAVO/VWO advies.

GEWICHTLEERLINGEN

Net als in Centrum West is slechts 4% van de basisschoolleerlingen een gewichtleerling (Amsterdam: 17%). De gunstige uitgangspositie is ook terug te zien in de basisschooladviezen: 5% krijgt een advies voor praktijkonderwijs of leerwegondersteunend onderwijs (Amsterdam: 15%).

=4%
< gem 17%

Sociaal-emotionele gezondheid 5- en 10-jarige kinderen, herkomstgroepering en geslacht

	% kinderen met verhoogde SDQ-totaalscore					
	5-jarigen			10-jarigen		
stadsdeel	**2011/'12**	**2012/'13**	**2013/'14**	**2011/'122**	**2012/'133**	**2013/'144**
A Centrum	10,2	6,9	6	9,1	15,6	15,2
herkomstgroepering						
Surinamers	13,4	19,2	17,5	22,3	21,4	20,4
Antillianen	29,3	18,8	17,2	22,2	24,6	18,7
Turken	25,1	19,3	13,7	25,1	20,3	16,9
Marokkanen	22,0	20,2	18,3	24,3	23,9	21,2
overige niet-westerse allochtonen	26,1	20,9	21,1	24,0	25,0	24,5
westerse allochtonen	10,4	12,0	10	14,6	14,9	15,5
autochtonen	9,4	8,5	8,6	14,5	13,0	13,1
geslacht						
jongens	17,9	14,9	14,6	21,3	20,9	20,6
meisjes	13,8	13,8	11,5	17,9	16,5	14,8
Amsterdam	15,8	14,4	13,1	19,7	18,8	17,8

Afb. 120 tabel, de SDQ-totaalscore geeft aan in hoeverre een kind sociaal-emotionele problemen heeft (ggd.nl)

PSYCHISCHE GEZONDHEID JEUGD

Ssociaal-emotionele problemen voor leerlingen in de tweede klas van het voortgezet onderwijs bovengemiddeld in Stadsdeel Centrum: 15% heeft een (matig) verhoogde SDQ score (Amsterdam: 11%).

>% problemen in 2e klas (15%)
> gemiddeld (11%)

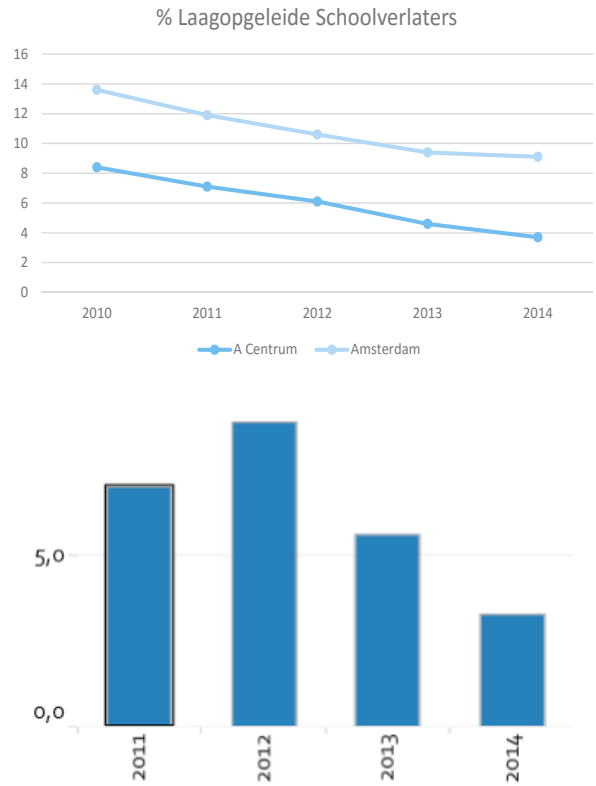

Afb. 121 grafieken (eigen illustraties)

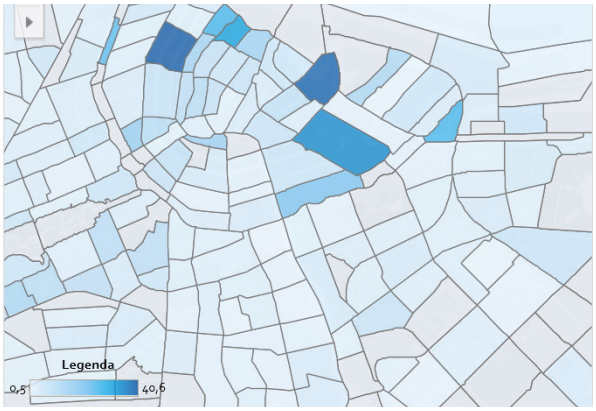

Afb. 122 (ois.amsterdam)

LAAG OPGELEIDE SCHOOLVERLATERS

Het aantal laagopgeleide schoolverlaters is tussen 2011 en 2014 gedaald met twee procent in Amsterdam. In Centrum Oost is dit aandeel harder gedaald, zelfs gehalveerd, van 8% naar onder 4%. Centrum Oost heeft minder laagopgeleide schoolverlaters.

Ook op de Oostelijke Eilanden/Kadijken is het aandeel laagopgeleide schoolverlaters laag (6%), maar in de buurt Wittenburg gaat het om 11%. Op kattenburg ligt het percentage gelijk aan Centrum Oost. Het aandeel 18 tot 23-jarigen in Centrum Oost dat zonder startkwalificatie met onderwijs is gestopt daalt en ligt lager dan gemiddeld in de stad (2014: 4% versus 9%).

ARBEID / KENNIS MOGRANTEN

Kattenburg heeft 13% arbeid en kennismigranten. Dit is meer dan drie keer zoveel als gemiddeld genomen in Amsterdam. Dit is te wijten aan de aanwezigheid van het studenten (4%)complex aan het Kattenburgerpein en het Bijltjespad, waar vierhonderd studenten gehuisvest zijn.[22]

22 www.ois.amsterdam.nl

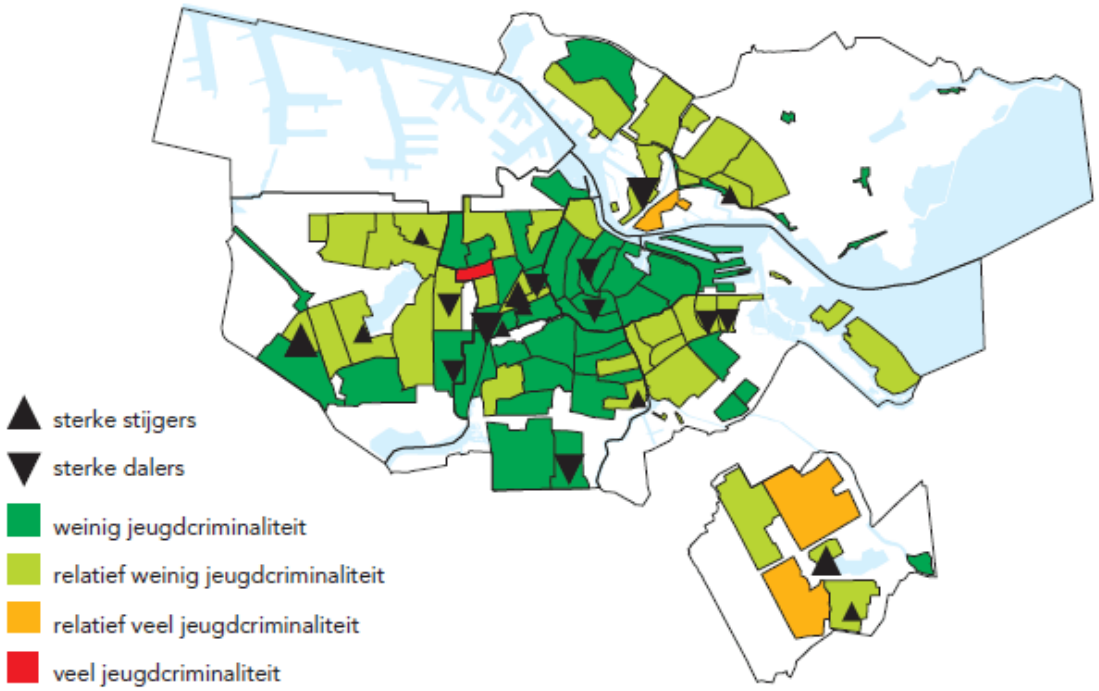

[1]) Hoe groter de pijl, des te groter de daling/stijging tussen 2013 en 2014. In buurtcombinaties die geen kleur hebben, wonen te weinig mensen om de index te kunnen bepalen.

bron: OIS

Afb. 123 (ois.amsterdam)

JEUGDCRIMINALITEIT

Jeugd criminaliteit ligt overal in Centrum Oost onder het stedelijk gemiddelde (3,5%). Alleen in de Oostelijke Eilanden ligt het aandeel jeugdige verdachten met 2,8% in de buurt van het gemiddelde.

= GEMIDDELD

DRUGS EN ALCOHOLGEBRUIK

De helft van de vierdeklassers in het voorgezet onderwijs heeft in de afgelopen vier weken alcohol, cannabis en/of tabak gebruikt. Dit is veel meer dan gemiddeld (Amsterdam 30%).

= 50%
> GEM (30%)

6.6 OMGEVING EN INFRASTRUCTUUR

INLEIDING

Dit hoofdstuk behandelt omgeving en infrasructuur op de verschillende schalen van Kattenburg, de Oostelijke Eilanden, Deelgebied Cntrum Oost, Stadsdeel Centrum en Amsterdam.Aan bod komen; cijfers over grondgebied en bodemgebruik, voertuigen, parkeervergunningen, milieuklachten en tevredenheid over woonomgeving, straten en onderhoud.

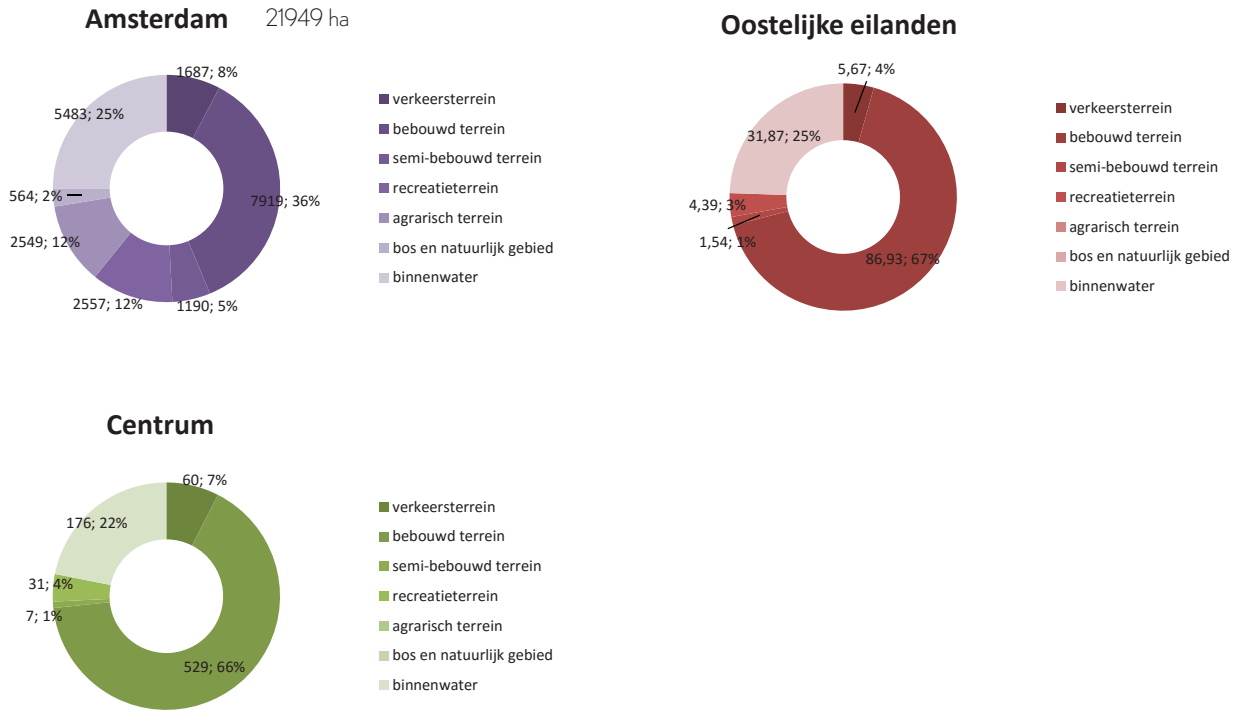

Afb. 124 grafieken (eigen illustraties)

GRONDGEBIED EN BODEMGEBRUIK

67% van de Oostelijke Eilanden is Bebouwd terrein, dat is evenveel als Amsterdam Centrum. 1% is semi bebouwd> Relatief veel, 3 %, is Recreatie terrein; De Eilanden bestaan voor een kwart uit binnenwater (25%) Dat is evenveel als in Amsterdam (25%) en Centrum (22%). De Oostelijke eilanden hebben relatief weinig verkeersterrein (4%) ten opzichte van Amsterdam 8% en centrum 7%. Er is 0% Bos en 0% agrarisch terrein op de Eilanden of in het Centrum. Amsterdam bevat wel 2% bos en natuurlijk terrein en 12% agrarisch gebied.

67% van Amsterdam Centrum is Bebouwd terrein; 290 ha woonterrein, 113 voor detailhandel, horeca en winkels, 26 ha voor openbare voorzieningen, 47 ha voor sociaal culturele voorzieningen en 54 ha voor bedrijventerrein. 1% is semi bebouwd; Bouwterrein 7 ha. 4 % is Recreatie terrein; 10 ha park en plantsoen, 2 ha volkstuin en 18 ha dagrecreatief terrein. 22% is Binnenwater; 174 ha breder dan 6 meter. 7% is Verkeersterrein; 20ha Spoor en 40 ha wegverkeer. Er is 0% Bos en 0% agrarisch terrein.[23]

23 afd. Wonen/WIA

Motorvoertuigen	Centrum	Amsterdam
	2342	18009
	20247	228691
	2025	23482
	101	1096

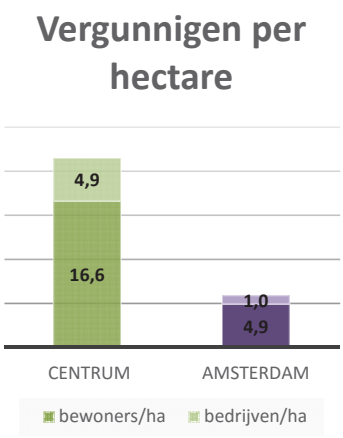

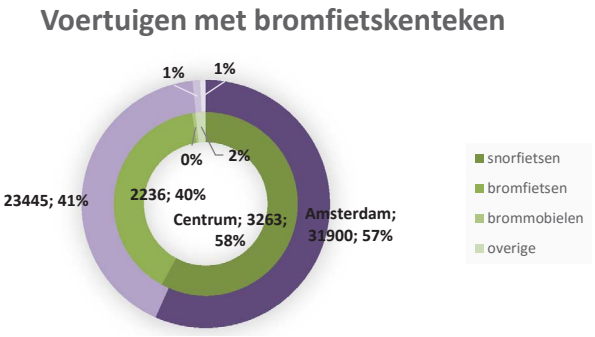

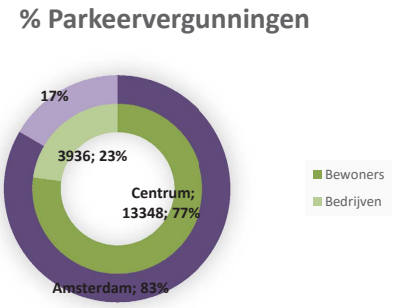

Afb. 125 grafieken (eigen illustraties)

OVERZICHT AANTALLEN VOERTUIGEN

Rechts bevindt zich een overzicht van het aantallen motorrijvoertuigen in centrum vergeleken met Amsterdam.Zoals verwacht heeft Centrum relatief meer motorrijders dan in de rest van amterdam.

BROMFIETSEN

Van alle voertuigen met een bromfietskenteken zijn 60% snorfietsen, en de overige 40% brommers.

PARKEERVERGUNNINGEN

Centrum heeft 22 vergunningen per hectare uitgegeven, terwijl dit gemiddeld in de stad Amsterdam 5 vergunning per hectare is. Hiervan is ongeveer een kwart voor parkeervergunningen voor bedrijven bestemd.

Afb. 126 grafieken (eigen illustraties)

TEVREDENHEID WOONOMGEVING

Amsterdammers in het Centrum geven een hoogste rapportcijfer voor tevredenheid over de woonomgeving, een 7,3. Ook uit interviews met Kattenburgers is gebleken dat zij tevreden zijn.

TEVREDENHEID GROENVOORZIENINGEN

Amsterdammers in het Centrum zijn het minste tevreden over de Groenvoorzieningen in hun omgeving. Ze geven het het laagste rapportcijfer van een 6,4. Amsterdam zuidoost is erg tevreden. Kattenburg heeft veel groen, maar hoe dat wordt gewaardeerd zijn geen cijfers van. Wel is uit interviews gebleken dat het weinig wordt gebruikt, alleen door kinderen. Hier liggen kansen voor verbetering voor de ontwerper.

TEVREDENHEID ONDERHOUD

Centrum Amsterdammers zijn vergeleken met de bewoners van andere stadsdelen het meest tevreden over het onderhoud van hun straten/stoepen en woningen. Ze geven cijfers van respectievelijk 7 en 7,4. Het onderhoud van de groenvoorzieningen valt nog te betwisten, die krijgt een magere 6,7.

TEVREDENHEID SCHOONHOUDEN

Centrum Amsterdammers zijn het meeste tevreden over het schoonhouden van hun straten en stoepen, het cijfers is niet heel hoog: 6,9. Voor het schoonhouden van hun groen en speel voorzieningen geven zij een lager cijfer (6,6). Hierop scoren alleen stadsdeel Noord en Nieuw West lager.[24]

24 afd. Wonen/WIA

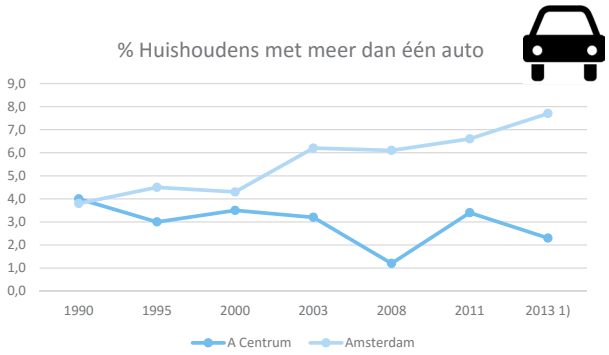

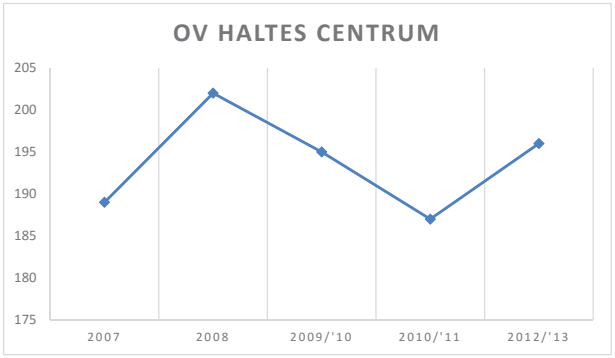

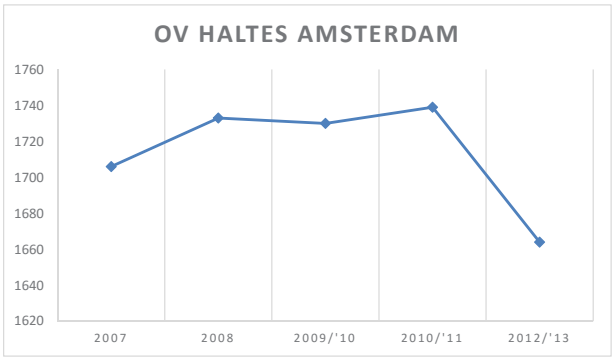

Afb. 127 grafieken (eigen illustraties)

HUISHOUDENS MET MEER DAN ÉÉN AUTO

Het aantal huishoudens met meer dan één auto is in Amsterda gestegen sinds 1990. Echter in het Centrum van Amsterdam is het percentage gedaald. Tussen 2003 en 2008 was er een enorme daling, waarschijnlijk dor wetgeving of ontmoedigingsbeleid. Maar bij het begin van de crisis is het aantal weer gestegen. momenteel is het weer aan het dalen in het Centrum. De Gemeente Amsterdam wil het ook ontmoedigen.

OV HALTES

In de afgelopen jaren is het aantal OV haltes in het centrum toegenomen. hoewel het schommelt. Momenteel zijn er rond de 200. In materdam is het aantal Ov haltes flink gedaald sinds 2010.

6.6 POLITIEK

INLEIDING

Dit laatste hoofdstuk biedt een kort oevrzicht van de Amsterdamse politieke interesse en het politiek zelfvertrouwen. De uitslag van de gemeentelijke verkiezing wordt als maatstaf gebruikt om in te schatten wat de bewoners van Kattenburgstemt in wijkcentrum de Witte Boei.

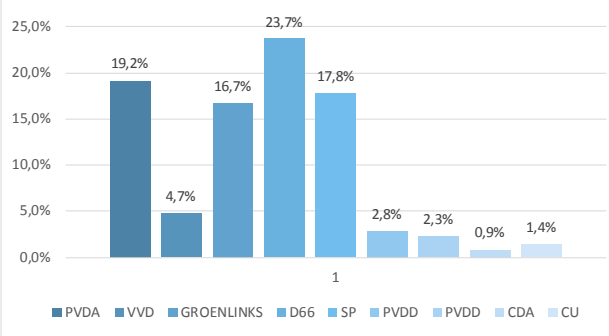

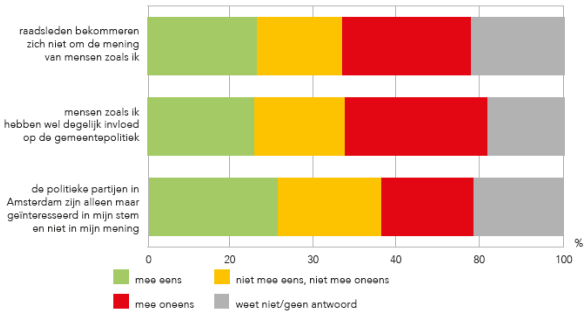

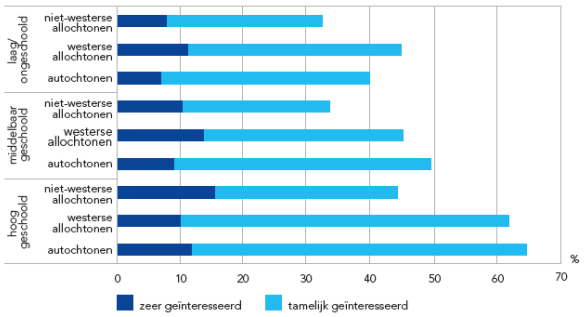

Afb. 128 grafieken (ois.amsterdam)

STEMGEEDRAG WITTE BOEI 2012 GEMEENTEVERKIEZING

De witte boei is het stemlokaal voor de Oostelijke Eilanden en bevindt zich op Wittenburg. De grootse partijen in de gemeenteraad verkiezing 2012 waren D66 (23,7%) gevolgd door PVDA (19,2%) de SP (17,8%) en Groenlinks (16,7%). We hebben te maken met een vrij linkse, groen geoirienteerde groep mensen.

POLITIEKE INTERESSE

Overall neemt de interesse in de gemeentepolitiek sinds 2010 af. Twee derde van de Amsterdammers is tamelijk to zeer geinteresseerd, terwijl dit in 2010 nog 75% was. Het meeste geinteresseerd in politiek zijn autochtonen, middel en hoog opgeleid en westerse autochtonen. Niet westerse hoog opgeleide allochtonen zijn het meeste zeer geinteresseerd.

POLITIEK ZELFVERTROUWEN AMSTERDAMMERS

Over het algemeen hebben amsterdammers niet het gevoel veel invloed te hebben op de gemeente politiek. Dit zou een terughoudende, passieve housing kunnen verklaren in participatie.

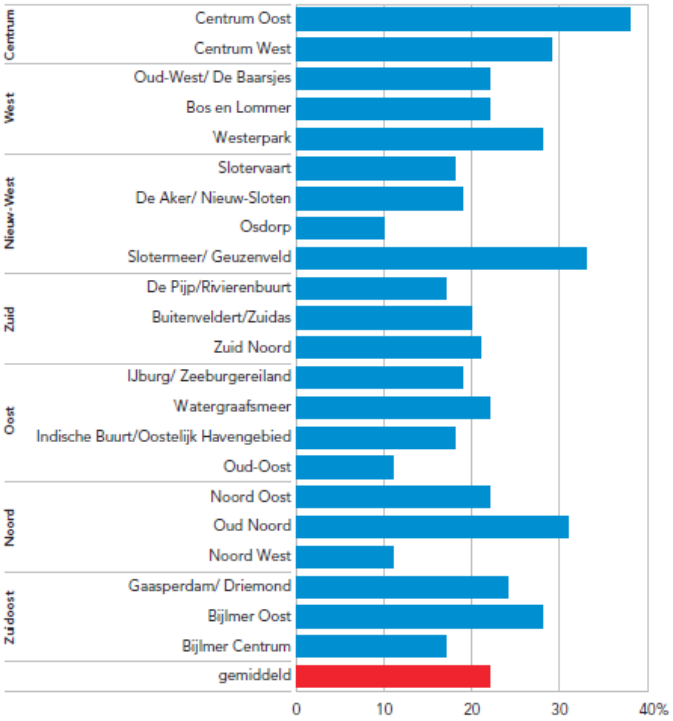

Afb. 129 grafiek (ois.amsterdam)

% BEWONERS DAT ZICH HEEFT INGEZET VOOR DE BUURT

38% van de bewoners van Centrum Oost heeft zich ingezet voor de buurt. Dat is het hoger dan het gemiddelde (22%) en het hoogste percentage vergeleken met alle andere stadsdelen van Amsterdam. Cijfers zijn uit 2014.

Vormen van inzet die het meest genoemd werden zijn: handtekening zetten, bewonersbijeenkomsten, inspraakavonden, email schrijven aan stadsddeelraad, contact gezocht met ambtenaar, actie gevoerd, deelgenomen aan enquete buurtbelang, buurtbeheer.

6.7 PARTICIPATIE

INLEIDING

Er wordt veel ondernomen en georganiseerd op de oostelijke eilanden. Dit hoofdstuk behandelt de verschillende groepen en organisaties die er zijn om sociale cohesie in te wijk te evrstrken en om hulp te bieden, maar ook culturele evenementen, sport en festiviteiten. Het biedt tevens een overzicht van digitale bronnen en platforms. De prioriteiten die uit de gebiedsanalyse staan, (zie hoofdstuk 6: 1 Transformatie marineterrein, 2 Aanpak openbare ruimte, 3 Balans wonen, werken recreëeren, 4 Verbinding werk en buurt, 5 versterken sociale cohesie en 6 stimuleren sport en bestrijden jongeren) komen goed naar voren in de veelheid aan bewonersgroepen in de wijk.

VERBONDENHEID MET EIGEN STADSDEEL

Van alle ondervraagden zijn Amsterdammers het meest verbonden met de Stad Amsterdam (83%) dan met buurt of stadsdeel. Daarna volgt verbondenheid met Nederland (78%). Van de Bewoners claimt 69% zich verbonden te voelen met de buurt waar ze wonen en50% met het stadsdeel. Van alle stadsdelen voelen de bewoners van Amsterdam Centrum en Amsterdam Noord zich het meeste verbonden met hun stadsdeel (60%).

OPLOSSINGEN VOOR ONBESCHOFT GEDRAG

43% van de Amsterdammers vindt dat mensen elkaar moeten aanspreken op onbeschoft gedrag. 25% van de mensen vindt dat de overheid mensen moet aanzetten tot beleefde omgangsvormen. 12% meent dat er niets aan gedaan kan worden. 7% vindt dat het in de opvoeding en het onderwijs moet ingezet worden. 13% weet het niet of vindt iets anders. Ombeschoft gedrag wordt gezien als"op straat Spugen, Harde muziek draaien, Blijven zitten in de bus, tram of trein als ouderen of gehandicapten dan moeten staan, bellen tijdens het afrekenen van boodschappen of bestellen in een cafe. Met de fiets door rood rijden wordt gezien als onbeschoft gedrag maar veel geven toe het zelf ook te doen.

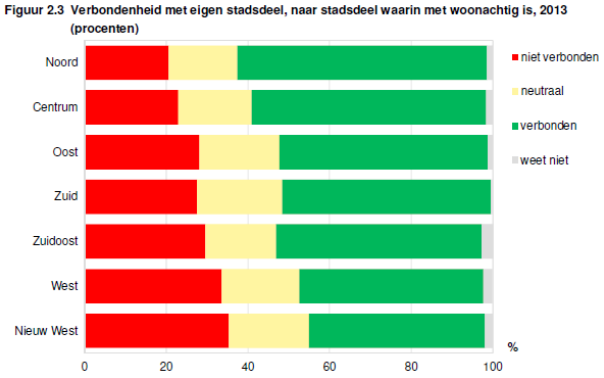

Afb. 130 grafiek (ios.amsterdam)

Tabel 2.1 Verbondenheid met buurt, stadsdeel, Amsterdam en Nederland, 2013 (procenten)

	niet verbonden	neutraal	verbonden	weet niet
buurt	18	12	69	1
stadsdeel	29	19	50	2
Amsterdam	7	9	83	1
Nederland	9	12	78	1

Afb. 131 tabel (ois.amsterdam)

BELANGRIJKE ADRESSEN

Huis van de Buurt Oostelijk Binnestad - De Witte Boei
Het sociaal wijkteam oost werkt vanuit de Witte boei, Kleine Wittenburgerstraat 201.[25]

De witte boei dient ook als Stemloket tijdens verkiezingen. Verder huist het bewonersinitiatieven zoals Buurtsoep van Bart iedere dinsdag lunch voor een eurootje, Buurtrestaurant de Witte Boei ieder maandagavond en een repair café elke eerste woensdat van de maand.

BUURTSPREEKUUR EILANDEN

Elke woensdag van de maand, 11-12 uur. Witte boei, Kleine wittenburgerstraat 201. Hier kunnen bewoners meldingen doen over openbare ruimte. www.centrum.amsterdam.nl/buurten-o/gebied-oost/.

PLUSPUNT WITTE BOEI

Werkplaats voor financiële en administratieve zaken, en alle vragen over de buurt.

MANTELZORGSPREEKUUR

Spreekuur tweemaandelijks gehouden. www.markant.org.

WIJKSTEUNPUNT WONEN CENTRUM

Geeft huurders informatie, advies en ondersteuning op het gebied van huren en wonen. Woonspreekuren -voor advies over huren en wonen zijn dinsdag en woensdag.

ORDEN JE POST

Hulp bij administratie/post voor 1 euro 1 keer per maand bij de Witte Boei.

POLITIE - WIJKAGENT

De Wijkagent van Kattenburg is Saieda Kajouaa. Zij houdt iedere woensdag van 10.00 uur tot 11.00 uur spreekuur in De Witte Boei. De buurt bestaat uit Kattenburg, Wittenburg en de Dijksgracht.

Kattenburg/Wittenburg zijn onderdeel van het basisteam Centrum Amstel.

25 www.sociaalwijkteamamsterdam.nl

BUURTVERENIGING EN BEWONERSORGANISATIES

BUURTFEEST PATATOE

Op het Wittenburgerplein wordt iedere 2e zaterdag van September Buurtfeest Patatoe gehouden. Met Patatatoe herdenkt de buurt de Aardappeloproer in 1917, de historische kaping van een aardappelschuit door vrouwen van de Eilanden, waar destijds voedseltekorten waren. Patatatoe begint traditiegetrouw met een kleurrijke optocht over Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg. Daarna is er een feest bij de Witte Boei: met muziek & spelen, shows, (aardappel) maaltijden. Alles door en voor buurtbewoners.

WERKGROEP GROEN EN MILIEU OOSTELIJKE BINNENSTAD

Organiseert acties en evenementen die aandacht groen en milieu bevorderen en volgt nauw de ontwikkelingen op dat gebied in de buurt. De groenestraatdag wordt jaarlijks gehouden half mei. Hierbij adviseert de werkgroep bij het aanleggen en onderhouden van watertuintjes, geveltuinen en zelfbeheerprojecten. Ook ouden ze milieu en bodemwandelingen en fietstochten

BUURTPLATFORM KATTENBURG/MARINETERREIN

Een aantal bewoners van dit buurtplatform houdt zich bezig met zonnepanelen op de daken van de woonblokken van Kattenburg. Bekeken wordt of dit technisch haalbaar is, of het dak nog de nodige jaren meegaat. Ook de daken van het studentcomplex worden meegenomenin het onderzoek. Het eerste succes is dat er overal LED-verlichting is geplaatst op de gaanderijen om de energierekening terug te brengen. Ambitie is om het buurtplatform Energie Kattenburg op te richten, waarin verder andere maatregelen kunne worden ondergebracht, zoals groene daken en windenergie.

STICHTING DE OOSTERKERK

De Oosterkerk (1671) was tot 1969 in gebruik als Nederlands Hervormde Kerk. De kerk werd daarna door buurtbewoners voor sloop behoed en is grotendeels in historische staat hersteld. Van midden jaren tachtig tot 2012 was de Oosterkerk ingericht als wijkcentrum. Verschillende buurtorganisaties huurden een kantoortje. Die kantoren zijn gebleven sinds het wijkcentrum in 2012 verhuisde naar De Witte Boei. Momenteel is de Oosterkerk in gebruik als concert- en expositieruimte. Iedere maand zijn er concerten op een zondag, een dinsdagavond en een vrijdagmiddag.[26]

STICHTING OOSTERKERK

020 KATTENBURG BUURTPLEIN

Digitaal buurtplein voor Kattenburg met actuele zaken zoals de plannen voor het marineterrein, de herinrichting van de Eilandenboulevard.

020KATTENBURG.NL

BUURTORGANISATIE 1018

Een organisatie voor ondersteuning van bewonersgroepen PC 1018 en stimulering van betrokkenheid. De website bevat een digitaal platform met onder andere gedigitaliseerde buurtboeken.

Ook staat hier informatie en vergaderstukken van de buurtoverleggen Oostelijke Eilanden en Kadijken

TORPEDO

Marineterrein.blogspot.nl maakt melding dat twee professionals in de nieuwe media - Lucien Burm en Martijn Wuite - op dit moment bezig zijn een nieuwe voetbalvereniging op het Marineterrein op te zetten. De naam: Torpedo Kattenburg. Slogan: Midden in de stad bevindt zich een mooie middenstip, die vraagt om een aftrap!

www.torpedokattenburg.com

TORPEDO
KATTENBURG

26 www.oosterkerk-amsterdam.nl/

DIORAMA 17E EEUW KATTENBURG

Er is een groep modelbouwers die de scheepswerf op Kattenburg uit de 17e eeuw op een schaal 1:87 wil nabouwen. Onder Leiding van Dick Wuyts.[27]

BUURTVERENIGINGEN EN BEWONERSORGANISATIES

STICHTING CURINESA

Om ervoor te zorgen dat alle culturen in harmonie naast elkaar kunnen leven is het belangrijk dat er een sociale cohesie ontstaat, waardoor er een hechte gemeenschap tot stand komt. Tevens is het belangrijk dat er zich een integratieproces ontwikkelt, waarbij alle culturen nieuwsgierig naar elkaar zijn en van elkaar willen leren. Curinesa bevordert dit integratieproces en zorgt ervoor dat men wederzijds respect ontwikkelt en dat er een saamhorigheid tussen de verschillende culturen ontstaat.

Stichting CuRINeSa
Begrip voor elkaar

STOP DE UITVERKOOP

Initiatiefgroep tegen het verkopen en in de vrije sector plaatsen van vrijkomende sociale huurwoningen. De wijk is ontoegankelijk geworden voor sociale huurders. Inzet is om de Oostelijke Eilanden gemengd te houden, en een wijk te houden met mensen uit diverse inkomensgroepen, achtergronden, jong en oud, nu en in de toekomst. Door:

1 Behoud van tenminste 50% sociale uurwoningen door woningen te labelen.

2 Beleid maken corporaties en verplicht cijfers verstrekken.

3 Veranderingen bijhouden in de wijk

4 Sancties voor corporaties die zich er niet aan houden.[28]

STOP de uitverkoop

27 www.modelbouwforum.nl/threads/2017-dio.206364/Share

28 stopdeuitverkoop.nu/

Vierwindenhuis

Het Vierwindenhuis, 89 koopwoningen gevestigd op Wittenburg aan het Windroosplein in Amsterdam, bezit vier zogenaamde gemeenschappelijke ruimtes, die door bewoners beheerd worden. Deze ruimtes, in de hoeken van het gebouw, hebben ieder een eigen functie, gekarakteriseerd door één van de vier oerelementen: aarde (Oosthal - geel- winter-tuin), vuur (Westhal -rood- café en expositie-ruimte), water (Noordhal -groen- sauna en solarium) en lucht (Zuidhal -blauw- theatertje). Jaarlijks wordt hier ook het midzomerfestival gehouden.

JANSSEN BETON MUZIEK VOORONDER

Op de Wittenburgergracht 18 ligt een woonboot met als bewoner pianist, Ivo Janssen. Zijn woonboot is tot concertzaal verbouwd in het centrum van Amsterdam. Ruim duizend bezoekers kwamen aan boord van het karakteristieke betonnen munitieschip. Samen emt Geschiedenis verteller Diederik Vleutel geeft hij concerten. De meesterverteller en de meesterpianist gidsen u in woord, klank en beeld door de jaren '14-'18. Noem het een theatrale geschiedenisles, een live documentaire, een muzikale dia-avond. [29]

BUURTBOEKEN

In postcodegebied 1018 zwerven verschillende buurtboeken. Bewoners schrijven er hun verhaal in en illustreren dat. Daarna geven ze het door aan hun buren of kennissen in de buurt. De boeken worden gedigitaliseerd en zijn door te bladeren op de site. Het buurtboek is bijzonder, een logboek van de buurt. Iedereen die in de buurt woont of werkt mag er iets in schrijven, plakken of tekenen, als het maar over de buurt gaat. Het kan bijvoorbeeld een verhaal of gedicht zijn. Het kan gaan over het leukste plekje in de buurt of over iets wat je hebt meegemaakt. Het kan gaan over vroeger, nu, of over je wens voor de toekomst. [30]

29 voidclassics.com/nl/inhoud/actueel.html.
30 www.buurtboeken.nl/

MARINETERREIN BLOGSPOT

Een blog over de herontwikkeling van het Marineterrein Amsterdam. Van een gesloten enclave naar een plek voor iedereen. [31]

marineterrein amsterdam

BUURTKRANT 1018

Alle Afgelopen buurtkranten van 1018 zijn beschikbaar online op onderstaand adres

https://drive.google.com/folderview?id=0B_UhUwC-NS_4RkNXc2dhTHJ4ZkE&usp=sharing_eil

31 marineterrein.blogspot.nl/

6.7 HET LEVEN VAN EEN KATTENBURGER

INLEIDING

TAMARA

Ik woon hier nu een half jaar. Ik heb een studio gekocht op de begandegrond aan de leeuwenwerf. Het fijne aan Kattenburg vind ik de centrale locatie in combinatie met de rust die hier heerst, geen auto's. Mijn favoriete plek is het 'parkje' bij de Kippenburg. De interactie met mijn buren is prima, ik ken inmiddels wel mijn hele rijtje en we ontmoeten elkaar regelmatig op straat. De toegankelijkheid van mijn woning is goed, alleen met het verhuizen was het lastig omdat de auto niet zomaar bij de voordeur kan komen. Met de fiets is het daarentegen wel chill. Aan comfort mis ik niets, alleen is het soms gehorig van mijn badkamer naar de woonkamer van de buren. Of er iets is veranderd? er zijn net als ik zelf meer studenten komen wonen. Voor zover ik weet zijn er niet heel veel nationaliteiten op Kattenburg, voornamelijk Nederlanders, turken en Marokkanen. De integratie is goed, iedereen zegt hoi tegen elkaar in de Albert Heijn. Op een gemiddelde dag ga ik overdag naar mijn stage, doe ik daarna boodschappen en ga ik vaak in de avond de deur nog uit. Ik voel me erg veilig, ook in de avonduren ga ik zonder problemen over straat. Ik ben niet erg betrokken bij de wijk, ik zit in de VVE, maar ga daar nooit heen. De collectieve ruimtes worden vooral gebruikt door kinderen en er zitten regelmatig mensen op de bankjes. Als ik wat mis in de wijk zijn het winkels.

MOEDER EN DOCHTER

Ik woon hier al 37 jaar met mijn man aan de Marinierskade. Gezelligheid, als ik Kattenburg in één woord of zin zou moeten omschrijven. Mijn woning is voor mij de lievelingsplek in de wijk, ik woon er goed. We wonen al 37 jaar naast dezelfde mensen, de relatie is goed. De overige buren kennen we ook en ontmoeten elkaar regelmatig op de galerij en op straat. De woningen zijn heel toegankelijk en aan comfort missen we ook niks. Ze zijn onlangs op een aantal punten gerenoveerd, zo hebben we dubbelglas gekregen. Er is in de afgelopen 37 jaar wel het één en ander veranderd, wat logisch is. De rivaliteit tussen Witte- en Kattenburg bijvoorbeeld. Ook zijn de 'oud Kattenburgers' langzamerhand aan het verdwijnen en daarmee ook het 'ons kent ons' gevoel. De bewoners die een woning gekocht hebben zijn weinig thuis en leven meer op zichzelf. De integratie in de wijk is goed, er wonen voornamelijk Nederlanders, Turken en Marokkanen. De indeling van mijn gemiddlede dag is sinds een paar dagen veranderd, ik ben net met pensioen dus het is nog even wennen. Ik ben erg betrokken bij de wijk, we komen net van de Poort, daar was een rommel markt. Er komen dan allemaal mensen uit de buurt, gezellig. Ik zit in de bewonerscommissie, buurtcommissie en het bestuur van de Poort. Ik maak zelf weinig gebruik van de collectieve ruimtes, maar andere bewoners, vooral kinderen, zijn er regelmatig te vinden. Het is erg veilig, ook voor de kinderen om er rustig te spelen. Ik ben heel tevreden met Kattenburg, maar als ik dan iets zou moeten veranderen zou ik een aantal winkels toevoegen.

WAJID

Ik woon hier pas net, 3 maanden. Mijn maisonette is gelegen aan de leeuwenwerf. Kattenburg voor mij in één zin is: leuke buurt, gezellig. Een lievelingsplek? nah, die heb ik niet hoor. De interactie met de buren geef ik een 10, meestal ontmoet ik hen in het trappenhuis. Mijn buren zijn echt superaardig. Toegankelijkheid is prima. De grootte van de woning ook en comfortabel, geen problemen met donker of koude. Integratie van nationaliteiten tussen de jongeren gaat heel goed. Ik ben niet betrokken bij de wijk. De gemeenschappelijke ruimtes worden alleen door kinderen gebruikt, ik gebruik ze zelf nooit. Ik zit wel soms op mijn balkon. De veiligheid in de buurt geef ik een 10, ik voel me hier erg veilig. Op een gemiddelde dag ga ik 5 keer naar de moskee, verder werk ik in de albertheijn in oost. Wat er mist in de wijk? Een moskee, hij is nu best ver weg voor mij.

OPA

Ik woon hier al 35 jaar in een maisonette aan de leeuwenwerf en heb het prima naar mijn zin. Een geweldige gemeenschap, er gebeurt veel en er is veel sociale controle, een erg veilige buurt. Ik heb geen specifieke lievelingsplek op Kattenburg, maar als ik er één zou moeten noemen is het mijn woning. Ik heb een erg goede band met mijn buren, we ontmoeten elkaar vaak in het trappenhuis, galerij en de gemeenschappelijke tuin. Bijna de hele galerij bestaat uit oud Kattenburgers, maar dat wordt natuurlijk steeds minder, de oud Kattenburgers sterven uit. . De woningen missen wat mij betreft niks aan comfort en de toegankelijkheid is ook goed. Alleen één nadeel is dat het terrein niet goed te bereiken is met de auto. Een aantal jaren geleden kreeg ik een hartaanval in mijn woning en omdat de ambulance niet op het terrein kon komen was het een nogal hectische gebeurtenis. De gemeenschap kwam wel heel mooi naar voren, iedereen was erbij betrokken; iemand was bij mijn vrouw, iemand anders stond weer bij de straat om de ambulance de weg te wijzen.

Er zijn zeker een aantal dingen veranderd de afgelopen 35 jaar. Zo waren de gemeenschappelijke tuinen op het parkeerdek vroeger toegankelijk voor iedereen, maar daar werd misbruik van gemaakt dus hebben ze het afgesloten. De huurprijzen zijn ook flink omhoog geaan. Onze buren betalen ruim 1300 euro per maand voor hen maisonette, terwijl dat vroeger rond de 500 euro was.

Mijn vrouw en ik zijn allebei met pensioen. We hebben een zoon die nu op Oostenburg woont en hij is getrouwd met de dochter van oud Kattenburgers, ik pas vaak op mijn kleinkinderen.

Ik ben zelf niet heel betrokken bij de activiteiten in de wijk, maar ik volg leefbaar Kattenburg wel. De collectieve ruimtes in de wijk worden goed gebruikt, ook de Poort. Wat ik mis in de wijk is de betrokkenheid van de nieuwe bewoners. Er zijn veel tweeverdieners komen wonen waardoor het overdag aardig stil is op straat.

BASKETBALLERS

Nee we komen niet uit Kattenburg, we wonen op Oostenburg. Vrienden van ons wonen hier wel en wij spelen hier regelmatig basketbal op het sportveld. Het is een heel gezellige buurt met heel veel rust. Deze sportveldjes zijn ideaal om rusrtig met vrienden te basketballen.

OUD KATTENBURGERS

Twee oudere mannen die toevallig vandaag een kleine reunie gepland hadden. Zij woonden in hun jongere jaren op Kattenburg, voordat de sanering plaats gevonden had. Samen een biertje doen op het marineterrein en een rondje lopen door Kattenburg.

Wij hebben hier in onze jeugd gewoond voordat de sanering plaats vond, dus dan praten we over zo een 50 jaar geleden. Het enige wat nog exact hetzelfde is, is die rij bomen bij de Kippenbrug. De gevechten tussen Kattenburg en Wittenburg herrinnerde ze zich nog goed, maar die zijn er al lang niet meer.

7 TOEKOMSTVISIE

INLEIDING

Dit hoofdstuk bespreekt de visies en verlangens die van belang zijn voor de toekomst van de Amsterdamse wijk Kattenburg. Er is van relatief grote naar kleine schaal onderzocht welke wetgevingen en plannen van toepassing zijn op deze wijk. Zo begint dit hoofdstuk met een overzicht van de Structuurvisie Noord-Holland 2040, waarvan Amsterdam de hoofdstad is. Vervolgens wordt ingegaan op de Structuurvisie Amsterdam 2040. De visie van Amsterdam is doorgenomen, waarbij het deel 'uitvoering' en 'instrumentarium', waarin gedetailleerder getallen staan beschreven, achterwege gelaten om de hoeveelheid aan informatie behapbaar te houden. Na de visie van Amsterdam komen twee visies die het "eiland" van dichterbij onder de loep nemen aan bod: Gebiedsplan 2016 deel oost en Visie Oostelijke Eilanden uit juni 2013. In de laatste visie wordt uitgezoomd naar de plannen voor het Marineterrein, dat zich naast Kattenburg bevindt. Ontwikkelingen die zich daar afspelen en zullen afspelen in de toekomst zijn op allerlei manieren van grote invloed op Kattenburg door de nabijheid van het terrein. Dat is de reden dat deze is meegenomen in het onderzoek naar de toekomst van Kattenburg. De visies worden in chronologische volgorde samengevat in de hoofdstukken. Na de visies volgt een laatste hoofdstuk dat de regelgeving als bouwhoogtes voor Kattenburg in het bestemmingsplan Oostelijke Eilanden bespreekt. Dit hoofdstuk zal beginnen met een samenvatting van de beschreven visies en het bestemmingsplan.

SAMENVATTING

De samenvatting van de toekomstvisies en het bestemmingsplan voor Kattenburg bestaat uit meerdere paragrafen. Elke paragraaf bespreekt een andere visie.

STRUCTUURVISIE NOORD-HOLLAND 2040

Provincie Noord-Holland heeft de volgende keuzes gemaakt:

- Bouwen binnen bestaand bebouwd gebied: hoogstedelijk milieu, beperkte uitleg van bedrijventerreinen, landelijk gebied blijft open en dichtbij.
- Voorzichtig omgaan met ruimte buiten bestaand bebouwd gebied; op langere termijn wordt ingespeeld op bevolkingsveranderingen.
- Opwekken van duurzame energie op eigen grondgebied, CO2 reductie.
- Versterking van waterkeringen; ruimte voor waterberging.
- Landelijk gebied ontwikkelen vanuit Noord-Hollandse landeigenschappen.

Dit levert het volgende toekomstbeeld op voor 2040:

- Metropool Amsterdam is internationaal concurrerend en duurzaam stedelijk.
- Niet overal wordt wateroverlast voorkomen, sommige plekken zijn natter dan voorheen.
- In bestaande en nieuwbouw wordt duurzame energie benut.
- Hoogstedelijk milieu door transformatie: functiemenging, hoogwaardige culturele voorzieningen en goede bereikbaarheid.
- Veranderde bevolkingssamenstelling: toename ouderen, één- en tweepersoons huishoudens.
- 200.000 woningen tot 2040: ongeveer 165.000 komen in het zuidelijk deel van Noord-Holland, met name in Metropoolregio Amsterdam. Deze bebouwing voldoet aan de eisen op ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en bereikbaarheid.
- De identiteit van landschappen is versterkt met behoud door ontwikkeling en transformatie.

Provinciale belangen

Om dit te bereiken heeft de gemeente drie hoofdbelangen opgesteld:

1 Klimaatbestendigheid

- Gezonde en veilige leefomgeving, in harmonie met water en door gebruik van duurzame energie.

2 Ruimtelijke kwaliteit

- Behoud van Noord-Hollandse landschap door verdere ontwikkeling en diversiteit er van.

3 Duurzaam ruimtegebruik

- Slimme combinatie van functies en goede bereikbaarheid.
- Steden open houden, maar ook ruimte bieden voor economie en woningbouw door verdichting van bestaand bebouwd gebied met ondergronds bouwen, hoogbouw en betere OV-knooppunten.

STRUCTUURVISIE AMSTERDAM 2040

Amsterdams' doelstellingen, de pijlers:

- Intensivering grondgebruik
- Samenhangend OV-netwerk

- Inrichting van het publieke domein
- Aantrekkelijker groen en water
- Transformatie
- Het postfossiele brandstoftijdperk
- Mogeliijke olympische spelen, 2028

De grote bewegingen:

- Uitrol centrumgebied: verdichten van het stedelijk weefsel binnen bestaand bebouwd gebied, waarbij hoogbouw (30 - 60 m) een belangrijk instrument is. De kop van Kattenburg ligt in het binnen-IJ gebied, waar het zoekgebied ligt van hoogteaccenten langs de IJ.
- Herontdekking van het waterfront: het IJ centraal: Amsterdam onderscheid zich van andere metropolen door het water.
- Internationalisering van de Zuidflank.
- Verweving metropolitane landschap en stad.

Wonen en werken in Amsterdam:

- 2011 - 2040: +90.000 inwoners in de metropool, minstens +70.000 nieuwe woningen binnen bestaand bebouwd gebied. Tot 2030 50.000 nieuwe woningen, tot 2040 70.000.
- Demografische ontwikkeling: vergrijzing, toename één- en tweepersoons huishoudens.
- Minder vraag naar sociale huur woningen dan in voorraad is (in verhouding), er is een grotere vraag naar duurdere segment woningen. Er moeten genoeg sociale huurwoningen beschikbaar blijven, vooral voor minder vermogende ouderen.
- Bij 70.000 woningen: 330.000 m^2 vloeroppervlakte voor voorzieningen. Hiermee worden ontmoetingen en betrokkenheid gestimuleerd.
- Kunst en cultuur gelden als belangrijke identiteitsdragers van de stad.
- Er komen meer woon-werk gebieden door transformatie van bedrijventerreinen.
- Amsterdam heeft een hoogstedelijk milieu.

Verkeer en vervoer:

- Amsterdam wil investeren in de regionale bereikbaarheid via openbaar vervoer.
- Het gebruik van de auto wordt binnen het centrum zoveel mogelijk verminderd.
- Het fietsnetwerk wordt verbeterd.
- Het hoofdwegennet wordt veranderd.
- Goederenvervoer gaat zoveel mogelijk per rail.
- De bevoorrading van de stad gebeurt d.m.v. efficiënte overlaadplekken en elektrische vrachtwagens.

Groen en water:

- Parken fungeren als de tuinen van stadsbewoners.
- Groen en water als tegenwicht van dichte bebouwing.
- Groen en water biedt recreatie, verkoeling, gezondheid van stadsbewoners, waterberging (zeer belangrijk voor Amsterdam), voedselproductie, behoud van biodiversiteit, etc.
- Kattenburg is verbonden aan de secundaire ecologische hoofdstructuur. Voor de veiligheid wordt gerekend met een overstromingsrisico van 1:250 langs de IJ, dieper in de metropool 1:10.000.

Om dit te bereiken heeft de gemeente de aandachtspunten opgesteld:

- Investeren in de stadsparken: vooral naast wijken waar verdichting of transformatie gaat plaatsvinden.
- Optimaliseren van het recreatief fietspadennetwerk.
- Optimaliseren van het vaarwaternetwerk.
- Behoud en versterking van de diversiteit aan oevers en kaden.
- Verschillende vormen van waterrecreatie spreiden: en dit in samanhang met horeca, fietsen en wandelen.
- Locaties voor jachthavens, een tweede cruiseterminal en stadstranden: in zicht van het stad en passend bij de identiteit van de omgeving.

- Recreatief medegebruik van het IJ goed regelen en organiseren.
- Stimuleren van de aanleg van daktuinen en het gebruik van gevelgroen: op nieuwbouw en bestaand.
- Tot stand brengen ecologische structuur.
- Masterplan maken voor scheggen met alle betrokken overheden.
- Optimale aandacht voor groen in de openbare ruimte: postzegelparken en stadsbomen met meer ondergrondse groeiruimte.
- Meer aandacht voor ontwerpen met water.
- Stimuleren van de productie van duurzaam voedsel: in landbouw om de stad.

Energie:

- Amsterdam streeft naar een klimaat neutrale gemeentelijke organisatie in 2015.
- In 2025 is de gemeente met 40% gereduceerd in CO_2 uitstoot, 75% in 2040.
- Om dit te bereiken werken bedrijven, instellingen en burgerinitiatieven samen op de volgende transitiepaden:

1. Gebouwde omgeving
2. Schoon vervoer
3. Haven en industrie
4. Duurzame energie

GEBIEDSPLAN 2016 DEEL OOST

Het gebiedsplan is opgebouwd aan de hand van de Gebiedsagenda. Hiervoor zijn zes prioriteiten vastgesteld:

Prioriteit 1: Transformatie Marineterrein (d.m.v. geleidelijke ontwikkeling), Zeeburgerpad, Roeterseiland en Kop Dijksgracht.

Prioriteit 2: Aan van de openbare ruimte ter versterking en ondersteuning van de grote ontwikkelingen.

Prioriteit 3: Bewaken van de balans tussen wonen, werken en recreëren. Hierbij komt de aanpak van illegale hotels en geen nieuwe shortstays of hotels in deel oost.

Prioriteit 4: Verbinding werk en buurt. Bewoners met sociaal economische achterstanden laten profiteren van economische ontwikkelingen in het gebied d.m.v. vrijwilligerswerk, participatie en diaconie.Prioriteit 5: Het versterken va sociale cohesie op de Oostelijke Eilanden. Hierin spelen de Witte Boei en speeltuinen een grote rol (betere toegankelijkheid en het betrekken van bewoners). Zo zijn er al de Oosterspeeltuin en speeltuin Wittenburg.

Prioriteit 6: Het stimuleren van sport en bestrijden van obesitas onder jongeren.

Naast deze prioriteiten zijn overige belangrijke activiteiten op te noemen:

Wonen, werken en recreëren:

- Er wordt een gemengde binnenstad gewenst wat betreft woningen
- Er zullen minder regels zijn voor ondernemers
- De gemeente steunt Kattenburgbewoners in hun initiatief voor verduurzaming van hun buurt in koppeling met het Marineterrein.

Openbare ruimte en groen:

- Verkeer en parkeren: parkeerplaatsen zullen plaats maken voor meer fietsenrekken.
- Touringcars zullen uit de binnenstad worden verwijders, met name op de Kattenburgerstraat.
- Er is genoeg OV- en fietsruimte.
- Schoon: mogelijkheid tot ondergrondse afvalbakken.
- Groen: in 2016 worden achterstanden in groenprojecten verder uitgevoerd.

Veiligheid en sociaal:

- Het versterken van de "dragende samenleving", waardoor kosten voor duurdere zorg van ouderen en jongeren wordt voorkomen, zoals het ondersteunen van mantelzorgers en het verbinden van formele en informele zorgnetwerken.
- De aanpak van structurele alcohol- en drugsgerelateerden wordt voorgezet.

- Maatschappelijke opvang van dak- en thuislozen.
- Onderwijs: het uitbreiden van de boekmanschool op het Roeterseiland in 2016.

Participatie:

- Van bewoners en ondernemers in het gebiedsplan.
- Overleg met bewoners en ondernemers.
- Faciliteiten beschikbaar stellen voor buurtinitiatieven/experimenten.
- Transparante communicatie naar bewoners, ondernemers en instellingen.

VISIE OOSTELIJKE EILANDEN

Specifiek voor Kattenburg schrijft de visie Oostelijke Eilanden dat het eiland karakteristiek zal zijn om de hoven en groene oases, er nieuwe routes aangelegd zullen worden waaronder een nieuwe brug naar Wittenburg en dat de Kattenburgerstraat zal worden getransformeerd van straat naar laan.

Voor alle Oostelijke Eilanden geldt dat de identiteit van de eilanden kan omschreven worden als het 'Eiland gevoel':

- Spontaan
- Eigenzinnig
- Verborgen
- Ondernemend

Het streefbeeld voor 2030:

- Marineterrein en Oostenburg zijn in ontwikkeling.
- Er is een gemengde bevolking.
- Sociale woningen verkocht, maar voldoende is behouden, met name voor ouderen.
- Eilandenboulevard is een aantrekkelijke straat.
- Openbare ruimte krijgen impulsen binnen de buurten.
- Geschiedenis staat centraal.
- Woon-werkbuurt met rust aan de binnenkant, levendig aan de buitenkant.
- Het is een sociale wijk
- Openbare ruimte, routes en beleving op ooghoogte is sterk verbeterd.
- Ondernemers bepalen mede het gezicht van de buurt.

HET MARINETERREIN

Het Marineterrein wordt omschreven als gebied waar innovaties ontstaan die een bijdrage leveren. Daarvoor is nodig:

- Maritieme kracht: het bewaren van de geschiedenis.
- Waterpark.
- Innovatieve werkplaats.
- Op het gebied van duurzaamheid: er wordt collectief energie opgewekt en het gebied is autoluw.

De visie voor de stedebouw:

- Brugverbinding
- Behouden van het verborgen, geheimzinnige en groene karakter; creëren van parkachtige zone aan de zuid-westzijde
- Clusteren van functies
- Als tijdelijke visie: hergebruik van bestaande bebouwing
- Van de ca. 14 ha wordt 50.000 m^2 woningbouw
- 78% van de woningen is uitgeefbaar met blokken van gemiddeld 6 lagen
- Ca. 1350 woningen
- 10.000 m2 hotels
- 5 m2 per woning wordt gerekend voor buurtvoorzieningen
- Parkeren is kostenneutraal
- Deel wordt parkinrichting

Fasering voor ontwikkeling van het gebied:

- Opstart functieverandering (2013 - ca. 2017)
- Transformatie krijgt een nieuw gezicht (2017 - 2027)
- Transformatie voorbij (2027 en verder)

Platform Marineterrein wil het volgende:

- Het gebied is een stadspark, een groene oase
- Het is is verkeer- en autoluw
- Heeft een gemengd programma
- De bestaande bebouwing wordt verduurzaamd
- Er is zelfbeheer van groen en energie
- Er komen levensloopbestendige woningen (voor jong en oud).Het Stadsdeel Centrum wil:
- Een openbaar stadspark
- Een ontmoetingsplek
- Recreatie
- Bedrijvigheid
- Koesten van Erfgoed
- Rust, oase, ontmoeten, werken en innovatie

HET BESTEMMINGSPLAN OOSTELIJKE EILANDEN

Van dit bestemmingsplan is geen samenvatting gemaakt, omdat de paragraaf al zeer beknopt is weergeven door middel van een kaart met enkel de beschrijvingen die van toepassing zijn op Kattenburg.

6.1 STRUCTUURVISIE NOORD-HOLLAND

Vooruitlopend op de invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (1 juli 2008) heeft Provincie Noord-Holland onder het motto "lokaal wat kan, centraal wat moet" een ontwikkelingsbeeld opgesteld voor de provincie Noord-Holland[1].

1 Provinciale Staten, "Structuurvisie Noord-Holland 2040: kwaliteit door veelzijdigheid," Noord-Holland: 28 september 2015.

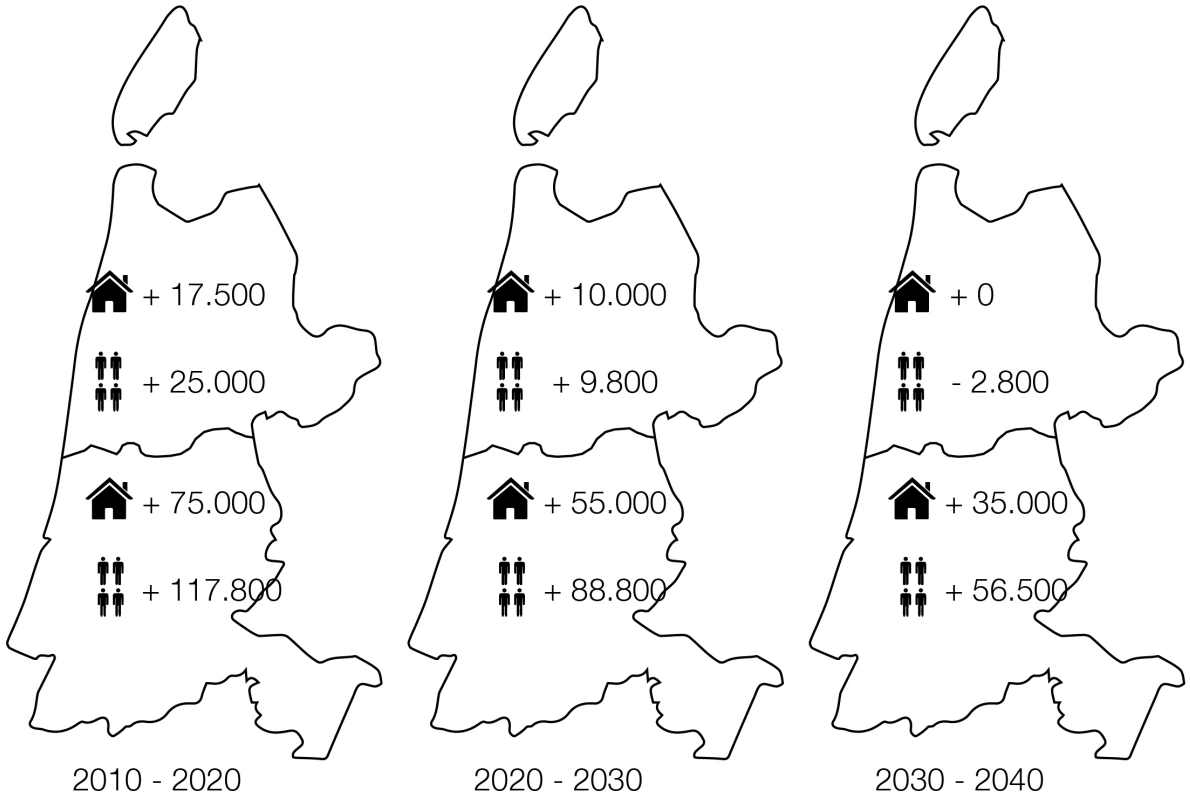

Afb. 132 Toename inwoners en woningbehoefte 2010 - 2040

Op dit moment heeft Noord-Holland vooral te maken met de volgende ontwikkelingen: globalisering, het vervagen van de grenzen tot 2040, klimaatveranderingen, hogere gemiddelde temperatuur en gemiddeld meer neerslag en demografische verandering, bevolkingsgroei en krimp (na 2035) en toename in huishoudensaantallen. Met name het percentage ouderen en het aantal één- en tweepersoons huishoudens zal toenemen.

Ook is te zien dat Noord-Holland noord in mindere mate groeit dan Noord-Holland zuid (zie afb. 1), waar zich de metropool regio Amsterdam bevindt. Na 2035 zullen zelfs dorpen in het noorden krimp ondervinden, terwijl het zuiden door blijft groeien. Vanaf dan is het niet meer nodig om woningen te bouwen in de noordelijke regio.

NOORD-HOLLAND IN DE TOEKOMST

"kwaliteit door veelzijdigheid"

Noord-Holland richt zich op een diverse, internationaal concurrerende regio, in contact met het water en uitgaande van de kracht van het landschap.

Provincie Noord-Holland kiest het volgende:

- Een hoogstedelijk milieu en beperkte uitleg bedrijventerrein, houdt landelijk gebied open en dichtbij.
- Inspelen op veranderingen in bevolkingsontwikkeling op langere termijn door voorzichtig om te gaan met uitleg buiten bestaande kernen.
- Opwekken van duurzame energie op eigen grondgebied om actief bij te dragen aan CO_2 reductie.
- Versterking van waterkeringen en aanleggen calamiteiten-bergingen om voeten droog te houden.
- Provincie bijzonder en aantrekkelijk om in te wonen houden door landelijk gebied te ontwikkelen vanuit kenmerken Noord-Hollandse landschappen en bodemeigenschappen.

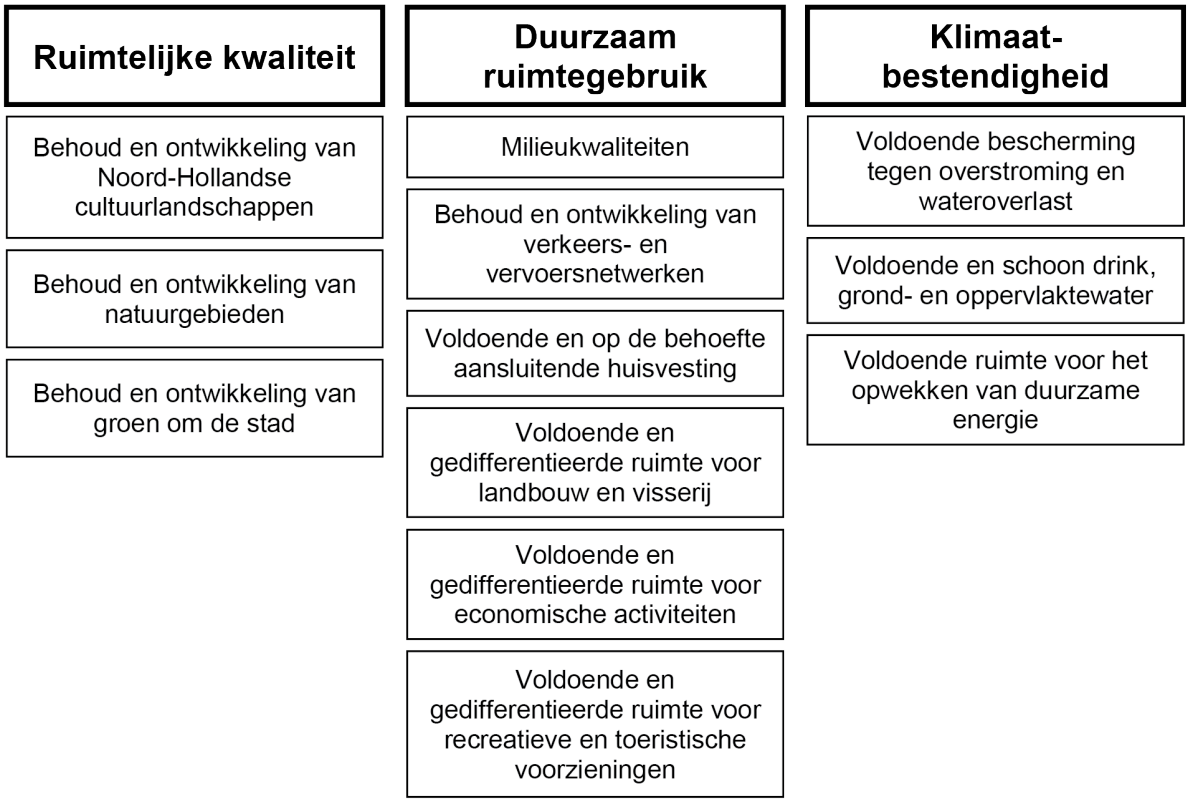

Afb. 133 De provinciale belangen van Noord-Holland, uit Structuurvisie Noord-Holland 2040, p. 15.

Deze keuzes leveren het volgende toekomstbeeld op voor 2040:

Noord-Holland heeft in 2040 versterkte positie in de wereld - Metropoolregio Amsterdam internationaal concurrerende duurzame stedelijke regio. Noord-Holland Noord grootschalige landbouw en duurzame energiecluster. De opwaardering van Westfrisiaweg (traject Alkmaar-Zwolle) en ontwikkeling van Houtribdijk en Lelystad creëren een waardevolle verbinding voor de economische groei en het leefbaar houden van het noorden van de provincie.

Niet overal wateroverlast voorkomen en sommige plekken zijn natter dan voorheen.

In bestaande en nieuwe bebouwing is duurzame energie benut en gebouwd volgens principes duurzaam bouwen.

Bedrijventerrein is nauwelijks uitgebreid; door herstructurering, duurzame inrichting, intensivering en transformatie wordt beter gebruik gemaakt van bestaande voorraad.

De inzet op stedelijke woonmilieus heeft bestaande steden van Noord-Holland verder getransformerd tot hoogstedelijke milieus: functiemenging, hoogwaardige culturele voorzieningen en goede bereikbaarheid.

Bevolkingsopbouw is veranderd: toename aantal ouderen, stijging één- en tweepersoons huis-houdens.

Voor woningbouw opgave van ruim 200.000 woningen tot 2040 is ruimte gezocht binnen bestaand bebouwd gebied om uitleg te beperken. Deze woningen voldoen aan eisen van ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en bereikbaarheid.

In de hele provincie is de identiteit van landschappen versterkt met behoud door ontwikkeling en transformatie.

PROVINCIALE BELANGEN

Om het toekomstbeeld te bereiken zorgt de Provincie Noord-Holland dat Noord-Holland een mooie, veelzijdige en internationaal concurrerende provincie blijft door in te zetten op klimaatbestendigheid, ruimtelijke

kwaliteit en duurzaam ruimtegebruik. Deze vormen de ruimtelijke hoofddoelstelling van de Provincie. Deze belangen beslaan de inhoud van deze visie en zullen besproken worden in de rest van dit hoofdstuk.

Klimaatbestendigheid

De Provincie Noord-Holland zorgt voor een gezonde en veilige leefomgeving, in harmonie met water en door gebruik van duurzame energie. Dit doet zij door aanpassing aan klimaatverandering (adaptie) en terugdringen van emissies (mitigatie).

1 Voldoende bescherming tegen overstroming en wateroverlast: de gevolgen van klimaatverandering worden opgevangen door versterken van waterkeringen en het aanwijzen van ruimte voor waterberging die zoveel mogelijk fijnmazig en in integrale gebiedsprojecten wordt gerealiseerd.Provincie hanteert als vertrekpunt over een gewenste bescherming een werknorm met een risico van gemiddeld één overstroming per 4000 jaar. Deze bescherming bieden zij door te werken aan primaire waterkeringen, regionale waterkeringen en calamiteitenberging.

2 Voldoende en schoon drink, grond- en oppervlaktewater:

- Functiefacilitering: om om te gaan met veranderingen in grondwaterpeil en waterkwaliteit worden de juiste functies op de juiste plek geplaatst en bepaalt de Provincie hoe in de toekomst met verschillende gebieden wordt omgegaan (volgt het waterpeil de functie, of andersom?)
- Waterberging: de waterschappen realiseren fijnmazige waterberging op integrale wijze. Op gebieden waar diverse grote opgaven op gebied van water, natuur, recreatie, woningbouw enzovoorts samenkomen kan de provincie trekker van integrale gebiedsprojecten zijn.
- Zoetwateropgaven: bijvoorbeeld het IJsselmeergebied als belangrijk zoetwaterbekken om in droogte van voldoende zoet water aanvoer te voorzien.
- Strategische waterdoelen en ruimtelijk waterbelang: gebiedsontwikkeling en inpassingsplannen.

3 Voldoende ruimte voor het opwekken van duurzame energie: Noord-Holland heeft ambitie om Noord-Hollandse duurzame energiesector te versterken door het versterken van bedrijvigheid. Speerpunten van beleid: duurzaam bouwen (vooral duurzaam renoveren), offshore windenergie (inclusief kennisontwikkeling), zonne-energie en biomassavergassing (vooral kennisontwikkeling).

- Wind op Land: In het Nationale Energieakkoord is vastgelegd dat Nederland in 2020 een van de meest innovatieve landen wil zijn en in 2050 een volledig duurzame energievoorziening heeft. Voor Wind op Land wordt een separate Structuurvisie opgesteld. Meest relevante aspecten: verminderen van de energievraag (door verminderen van gebruik, bijvoorbeeld isoleren van bestaande woningen); CO_2 neutrale, decentrale energieopwekking (zon, wind, warmte, biomassa); transformatie van bestaande energienetwerk naar zogenaamde 'smart grids' en aansluiting van nieuwe wind- en zonneparken op het netwerk.
- Afspraak coalitieakkoord Wind op Land 2011-2015: geen uitbreiding aantal windturbines op land; wind op zee en niet voor wind op land.
- Herstructurering Wind op Land: een aanpak langs drie sporen: ruimtelijk, economisch en maatschappelijk.
- Windpark Wieringermeer: gebied voor ontwikkeling van grootschalige windenergie.

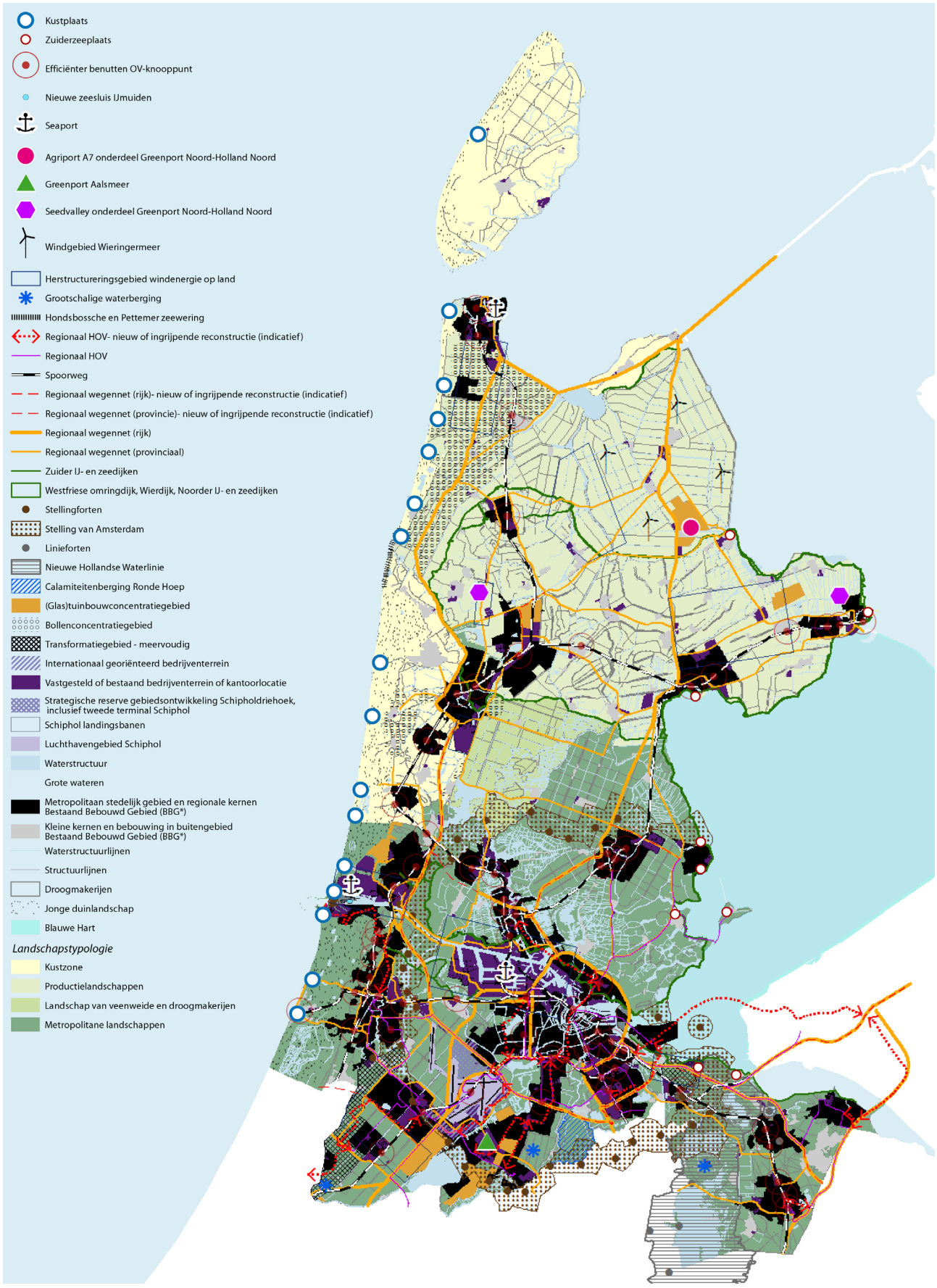

Afb. 134 Totaalkaart structuurvisie Noord-Holland, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040

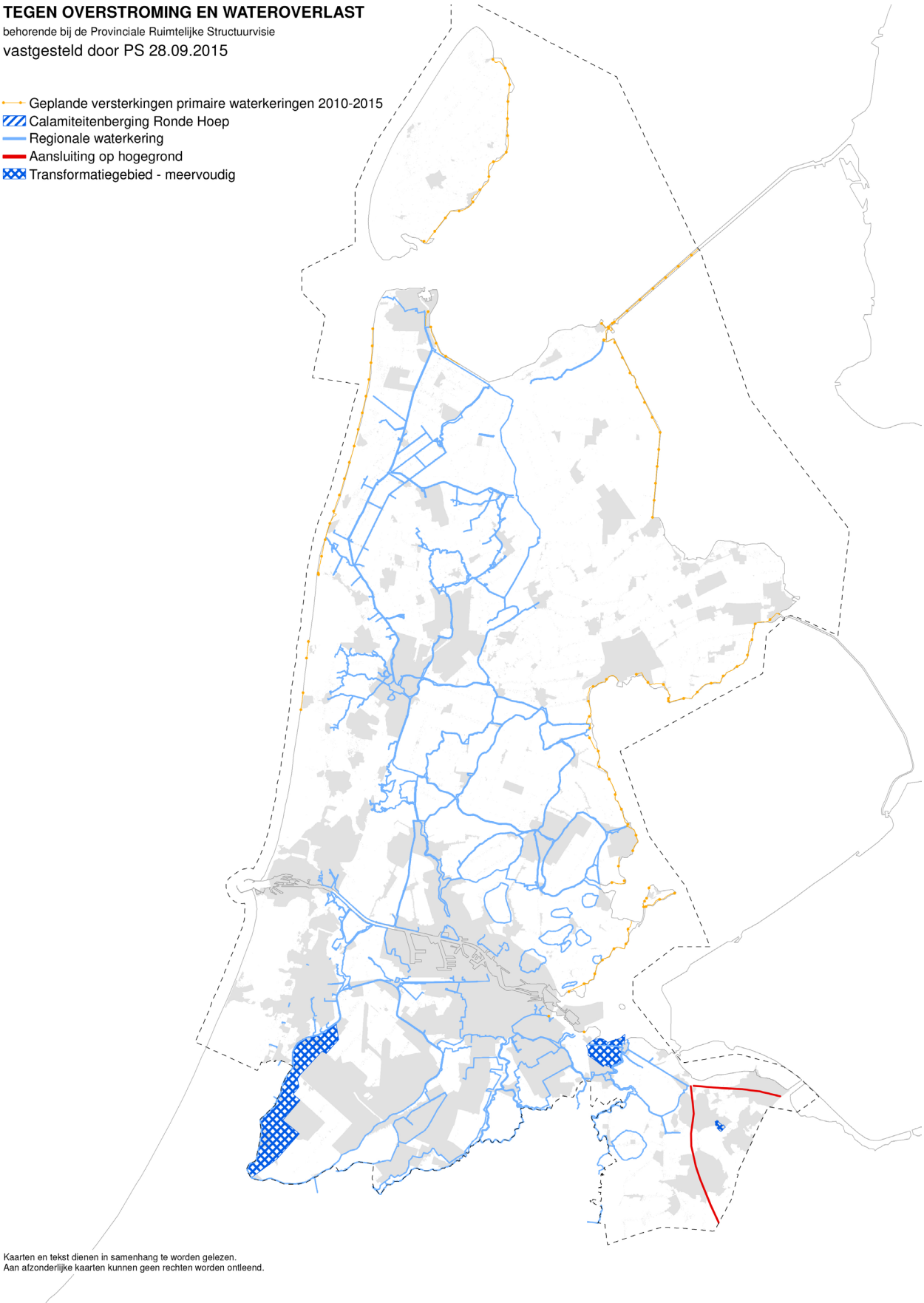

Afb. 135 Voldoende bescherming tegen overstroming en wateroverlast, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040

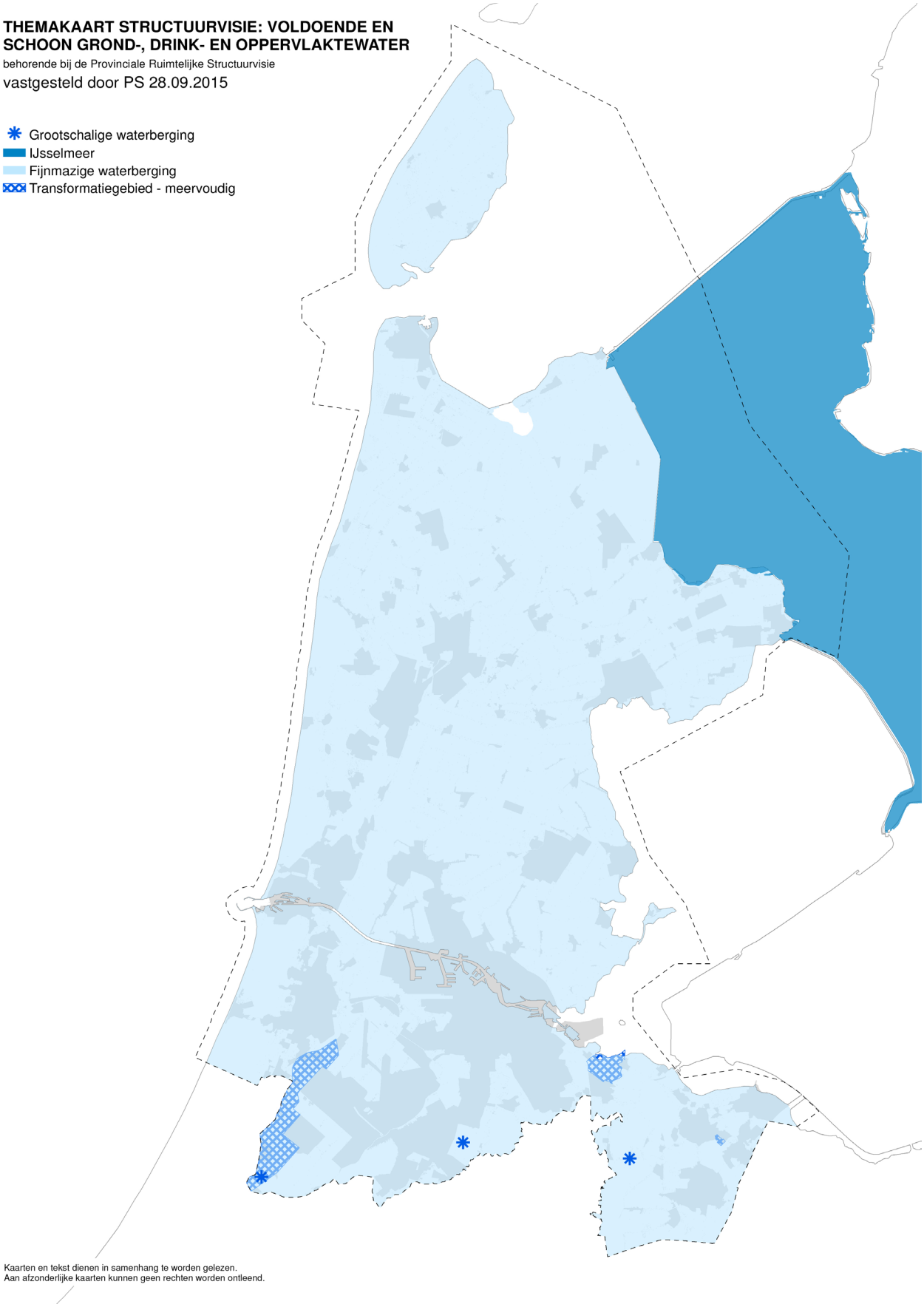

Afb. 136 Voldoende en schoon drink, grond- en oppervlaktewater, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

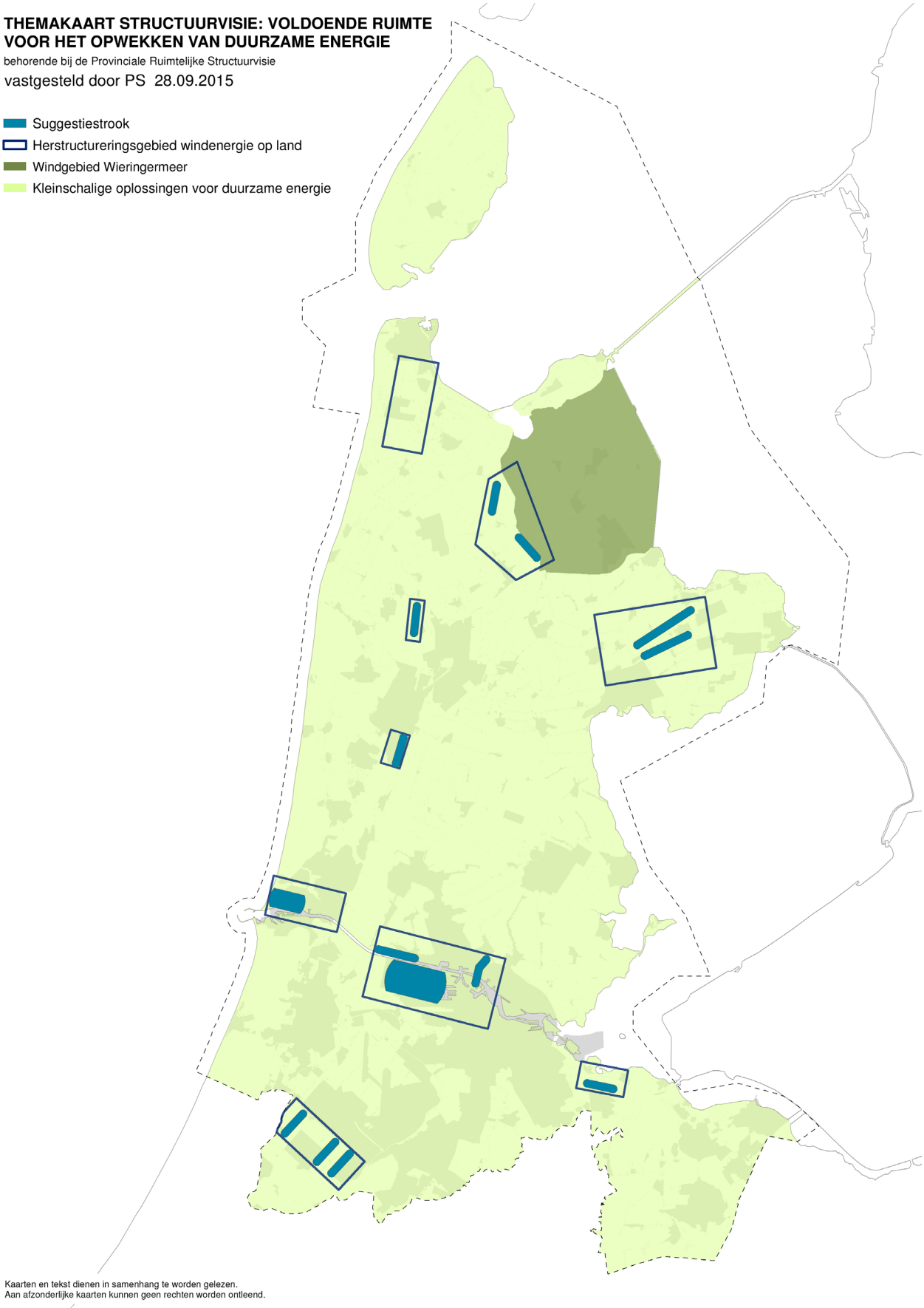

Afb. 137 Voldoende ruimte voor het opwekken van duurzame energie, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

Ruimtelijke kwaliteit

De Provincie Noord-Holland zorgt voor behoud van het Noord-Hollandse landschap door verdere ontwikkeling van de kwaliteit en diversiteit ervan.

1 Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschappen: de Provincie Noord-Holland onderscheidt de volgende landschapstypen: jong duinlandschap, strandwallen- en strandvlaktelandschap, keileemlandschap, stuwwallenlandschap, oude zeeklei-landschap, aandijkingenlandschap, veenweidelandschap, droogmakerijen.

Deze landschappen hebben elk specifieke kernkwaliteiten die gebieden een eigen karakter en identiteit geven. Deze kernkwaliteiten zijn:

- Archeologie en tijdsciepte (de ondergrond): de Provincie wil dat de gelaagdheid van het landschap als kernkwaliteit wordt meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Aardkundige waarden: de bescherming van ondergrond van bijzondere landschappen die veel kunnen vertellen over de ontstaansgeschiedenis van Noord-Holland
- beleving van landschappen: openheid, duisternis en stilte (tezamen landschaps-DNA): Op drie schaalniveaus: gehele provincie (beschermen aantal kenmerkende zeer open, donkere en stille gebieden op provinciale schaal); landschapstype (voor een bepaald landschapstype kenmerkende typologie van openheid of geslotenheid en "ruimtevorm"; lokale situatie (visuele beleving van de openheid in een specifieke situatie op basis van zogenaamde 'zichtveldmethode')
- Dorps-DNA: de kernkwaliteiten van de Noord-Hollandse dorpen behouden en nieuwe ontwikkelingen aan de randen van deze dorpen dienen plaats te vinden op basis van deze kwaliteiten
- Structuurdragers van provinciaal belang: historische structuurlijnen en objecten van bovenlokaal belang: grote militaire structuren, industrieel erfgoed Noordzeekanaal gebied, historische dijken, historische waterwegen, historische spoorlijnen, stolpboerderijen, molens, landgoederen, provinciaal beschermde objecten en structuren, vuurtorens, watertorens.

2 Behoud en ontwikkeling van natuurgebieden: een groen, aantrekkelijk en toegankelijk Noord-Holland waarborgen. Een groenstructuur beschermt de biodiversiteit, biedt ruimte voor behoud door ontwikkeling van Noord-Hollandse landschappen en is zo toegankelijk mogelijk voor bewoners en bezoekers van Noord-Holland.

- Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalig EHS: ecologische hoofdstructuur): belangrijk onderdeel van provinciale groenstructuur; natuurbruggen, natuurverbindingen en onze beide Nationale Parken (Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Nationaal Park Duinen van Texel) maken er deel van uit. Het vormt een samenhangend netwerk van (inter-)nationaal belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen. Dit zijn reeds bestaande natuurgebieden en wateren, maar ook nieuw te realiseren gebieden.
- Weidevogelleefgebieden: karakteristieke vogels in Noord-Holland die leven in open (veen)weidelandschap. Provincie biedt bescherming tegen inbreuken op de openheid.

3 Behoud en ontwikkeling van groen om de stad: de Provincie streeft naar meer samenhang in de totale recreatieve structuur: verbindingen tussen bestaande recreatiegebieden en het recreatief medegebruik van natuur en landbouwgebieden.

- Metropolitane landschappen: in zuidelijk deel Noord-Holland landelijk gebied als recreatief uitloopgebied voor stedelijk gebied. Intensieve inrichting gebieden dichtbij de steden, een extensievere inrichting op grotere afstand van de stad. Voor meer natuurgerichte recreatie in metropolitane landschappen zijn geschikt: Noord-Hollandse duinen, Waterland en de bos- en heidegebieden van het Gooi.
- Bufferzones: deze zones blijven gevrijwaard van verdere verstedelijking en kunnen zich verder ontwikkelen tot relatief grootschalig groene gebieden.

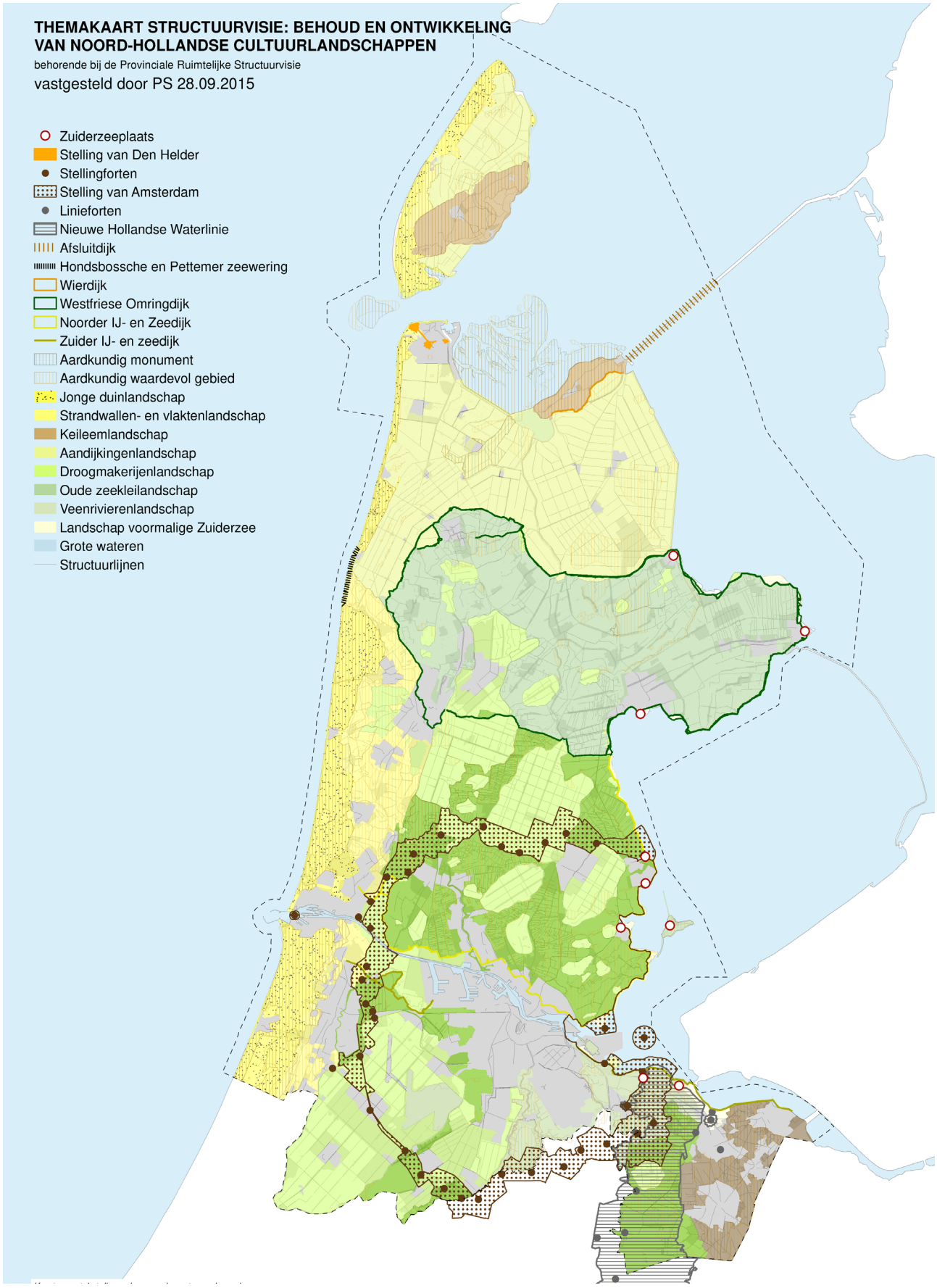

Afb. 138 Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschappen, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

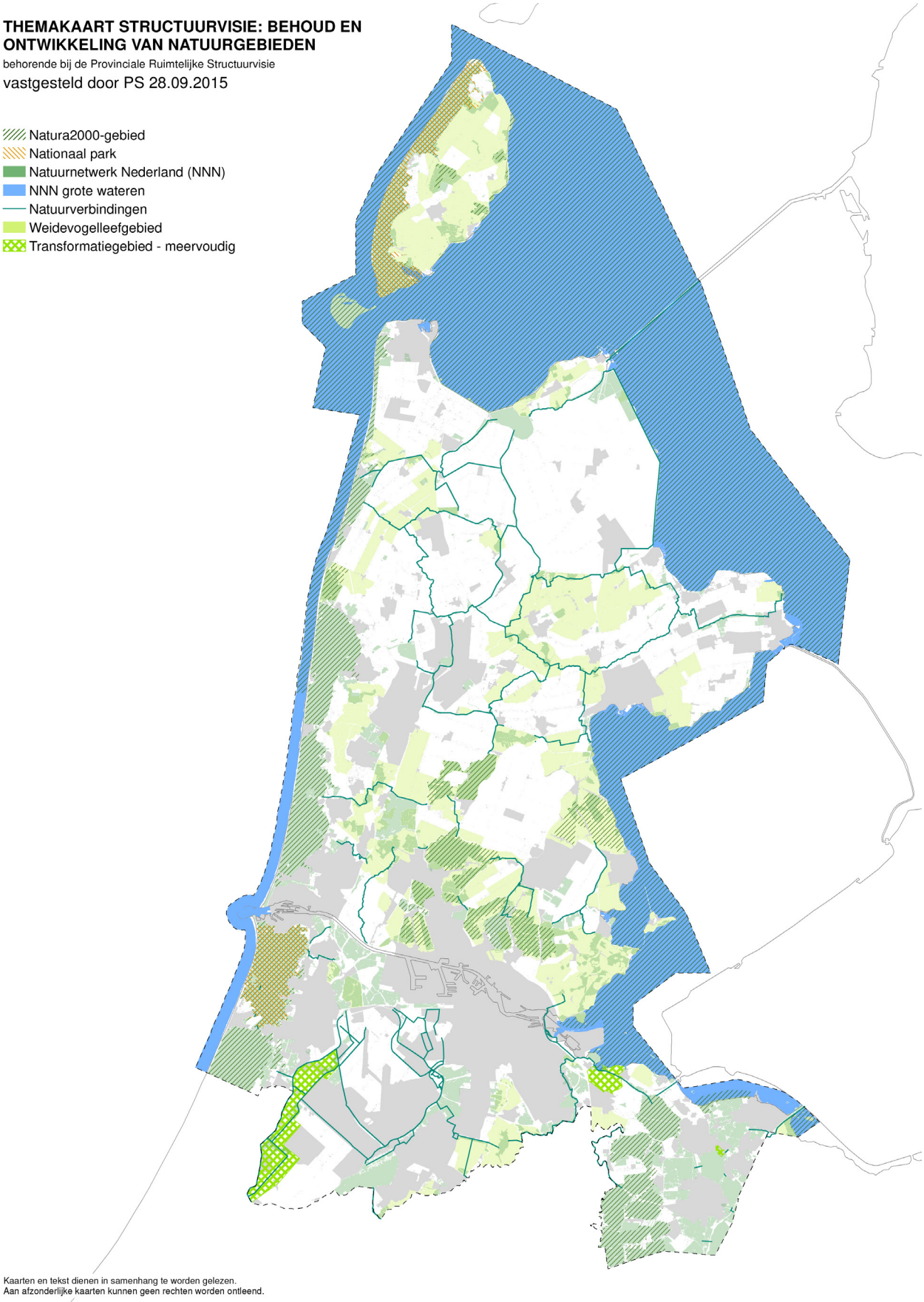

Afb. 139 Behoud en ontwikkeling natuurgebieden, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

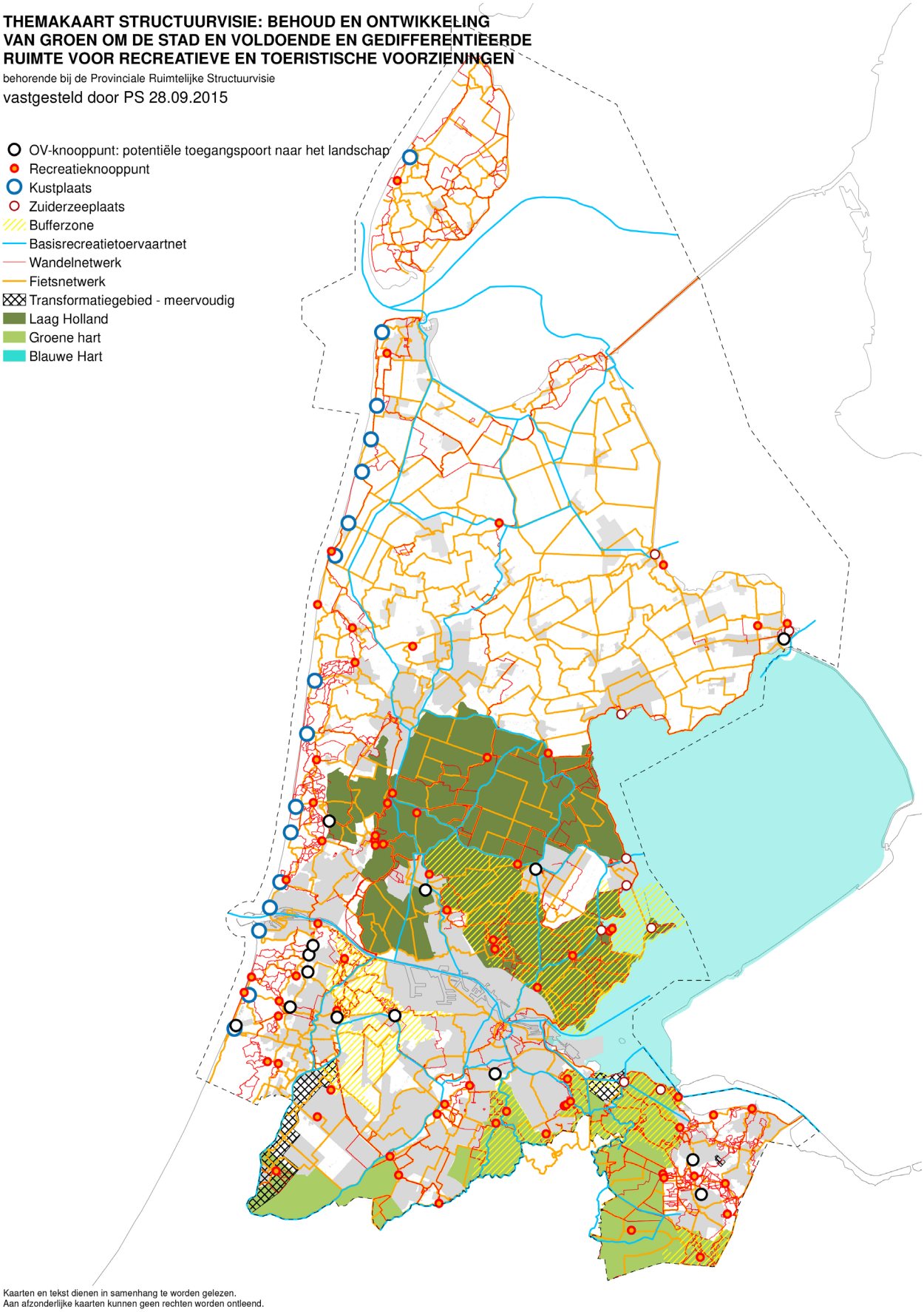

Afb. 140 Behoud en ontwikkeling van groen om de stad, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

Duurzaam ruimtegebruik

De Provincie Noord-Holland zorgt voor een regionale ruimtelijke hoofdstructuur waarin functies slim gecombineerd worden en goed bereikbaar zijn, nu en in de toekomst; het plaatsen van juiste functies op de juiste plek. Steden openhouden, maar ook ruimte bieden aan de economie en woningbouw. Daarom streeft de Provincie naar stedelijke verdichting en helpt gemeenten bij het optimaliseren van het gebruik van het bestaand bebouwd gebied, met name waar het gaat om bedrijventerrein, ondergronds bouwen, hoogbouw en OV-knooppunten.

1. Milieukwaliteit: Voor het realiseren van een duurzame milieukwaliteit is samenhang tussen ruimtelijke ordening en milieu noodzaak. Door milieukwaliteiten als externe veiligheid, bodem, geluid, geur en lucht integraal onderdeel te laten zijn van gebiedsontwikkelingen kunnen enerzijds milieuknelpunten opgelost en voorkomen worden en anderzijds kansen voor duurzaam ruimtegebruik en een verbeterde leefbaarheid worden benut.

2. Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor economische activiteiten: bedrijventerreinen: Ten behoeve van de Noord-Hollandse economie wil de Provincie Noord-Holland dat kwalitatief en kwantitatief genoeg ruimte beschikbaar is voor nieuwe ontwikkelingen. Voldoende bedrijfsruimte is van belang en randvoorwaarden als (digitale) infrastructuur moeten op orde zijn. Belangrijk is dat de juiste bedrijven op de juiste plek terecht komen. De Provincie onderscheidt daarbij vijf soorten terreinen: droge terreinen, zeehaventerreinene, kantoorlocaties, en specifieke terreinen voor mainports Noordzeekanaalgebied en Schiphol.

- Schiphol: De provincie streeft naar een sterke economische, internationale en duurzame regio die toegerust is op de concurrentie met andere metropolitane regio's. Doel is een maximale ontwikkeling van welzijn, welvaart en werkgelegenheid.
- Noord-Holland Noord: Noord-Holland Noord heeft een uitstekende uitgangspositie voor de ontwikkeling van een duurzaam energiecluster, waarin zowel onderzoek, onderwijs en ondernemerschap samen gaan. Noord-Holland Noord wordt een belangrijke leverancier van duurzame energie in Nederland en ontwikkelt op termijn een energieneutrale regio.
- Detailhandel: De Provincie Noord-Holland hecht aan het instandhouden van de hoofdwinkelstructuur en wil stedelijke detailhandel behouden en versterken. Zij beschouwt nieuwe vormen van detailhandel als een welkome aanvulling, indien deze de bestaande structuur niet aantasten.
- Kantoorlocaties: kantoorontwikkeling voor ruimtelijke inrichting is continue van belang, doordat de behoefte aan fysieke werkplekken fluctueert onder invloed van technologische en economische factoren. Het gaat daarbij niet alleen om de gebouwen zelf en de inpassing in de omgeving maar ook om de infrastructuur, inclusief parkeermogelijkheden. Ook de bereikbaarheid met het openbaar vervoer is belangrijk.

3. Behoud en ontwikkeling van verkeers- en vervoersnetwerken: behoud en ontwikkeling van het regionale wegennet: de Provincie streeft naar een snel, betrouwbaar, robuust en veilig regionaal wegennetwerk.

- Verbetering van het openbaar vervoer: het openbaar vervoer dient aantrekkelijker te worden gemaakt om groei in mobiliteit voor een belangrijk deel op te vangen. De snelheid, frequentie en comfort van OV moet verhoogd worden. Er zullen voldoende activiteiten rondom de stations aanwezig moeten zijn om voldoende reizigers te genereren. De Provincie streeft naar een goede invulling van OV-knooppunten, dus voldoende ruimte voor openbaar vervoerfuncties en overstapvoorzieningen (stallingen, P+R).
- Behoud en ontwikkeling van transportnetwerken: De Provincie Noord-Holland verwacht een sterke stijging van het goederenvervoer en wil deze groei op een duurzame manier faciliteren. In dit kader heeft de Provincie Noord-Holland zich tot doel gesteld de binnenvaart te stimuleren, als duurzaam alternatief voor het groeiende transport over de weg. Om binnenvaart te stimuleren moet de bevaarbaarheid en betrouwbaarheid van de vaarwegen optimaal zijn. Er voldoende mogelijkheid te zijn voor overslag van en naar de binnenvaart.

4. Voldoende en op de behoefte aansluitende huisvesting: met de provinciale woonvisie biedt de Provincie een kader voor de door de regio's op te stellen regionale actieprogramma's om voldoende en passende huisvesting (woningtype) te realiseren op de best mogelijke plek (woonmilieu) voor huidige en toekomstige bewoners van Noord-Holland. Minimaal 50% van de te bouwen woningen moet rond OV-knooppunten gerealiseerd worden. Veel woningbouwlocaties zullen een meer binnenstedelijk karakter krijgen om waardevolle open landschappen te behouden.

- Binnen bestaand bebouwd gebied.
- Buiten bestaand bebouwd gebied: wanneer binnen Bestaand Bebouwd Gebied geen mogelijkheid is om aan de regionale vraag te voldoen dan moet als eerste worden gekeken naar locaties die multimodaal bereikbaar zijn of dit op korte termijn kunnen worden. Het bouwen met identiteit op basis van landschap en cultuurhistorie buiten Bestaand Bebouwd Gebied houdt in dat bijvoorbeeld woningbouw, natuur en recreatie in samenhang worden ontworpen, ontwikkeld en gefinancierd.

5. Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor landbouw en visserij: dit is belangrijk voor Noord-Hollandse economie en een voorwaarde voor de leefbaarheid van gebieden. Het uitgangspunt: daar waar nieuwe economische activiteiten mogen worden ontwikkeld, neemt ook de kwaliteit van het gebied toe. Landbouw beslaat 60% van de grondoppervlakte van de provincie en levert een belangrijke bijdrage aan economie en beheer van het landschap. De Provincie onderscheidt twee zones:

- Grootschalige landbouw: ruimte voor schaalvergroting, structuurverbetering en (mondiaal) concurrerende productielandbouw, de bijbehorende be- en verwerking, handel en distributie en het uitplaatsen van groeiende bedrijven uit stedelijk of kwetsbaar gebied.
- Gecombineerde landbouw: landschappelijk kwetsbare gebieden zoals veenweidegebieden of cultuurhistorisch waardevolle gebieden zijn karakteristiek. In de omgeving van het stedelijke gebied stimuleert de Provincie Noord-Holland de ontwikkeling van deze op de stedelijke recreactiebehoefte gerichte functies.

6 Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor recreatieve en toeristische voorzieningen: de Provincie Noord-Holland wil openbaar toegankelijke basisvoorzieningen voor recreatie op regionale en bovenregionale schaal tot stand brengen en het binnenlandse en buitenlandse toeristisch bezoek naar en binnen Noord-Holland bevorderen.

- De Provinciale recreatieve routestructuren: ontwikkeling van compleet, toegankelijk en samenhangend regionaal netwerk van recreatieve verbindingen, voor wandelen, fietsen en varen en het oplossen van knelpunten en ontbrekende schakels hierin. Recreatieve verbindingen tussen stede e het buitengebied ontwikkelen en extra verbindingen tussen natuur- en recreatiegebieden.
- Ruimte voor toeristische en recreatieve voorzieningen: dit valt vrijwel altijd buiten bestaand bebouwd gebied. Zoveel mogelijk oplossen van samenhangende opgaven (bijvoorbeeld bereikbaarheid, leefbaarheid en milieu) en aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.
- De Noord-Hollandse kusten: beter benutten van kustzone en kustplaatsen voor recreatieve en toeristische ontwikkelingen. Verbreding van de kust met tenminste enkele tientallen meters, zodat Hondsbossche en Pettemer Zeewering weer in een vloeiende kustlijn ligt en meer ruimte ontstaat voor natuur, recreatie en toerisme.
- Metropolitane landschappen: het stedelijke en landelijke gebied ook ruimtelijk meer in samenhang bezien en het vergroten van de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het landschap voor stedelijke uitloop.

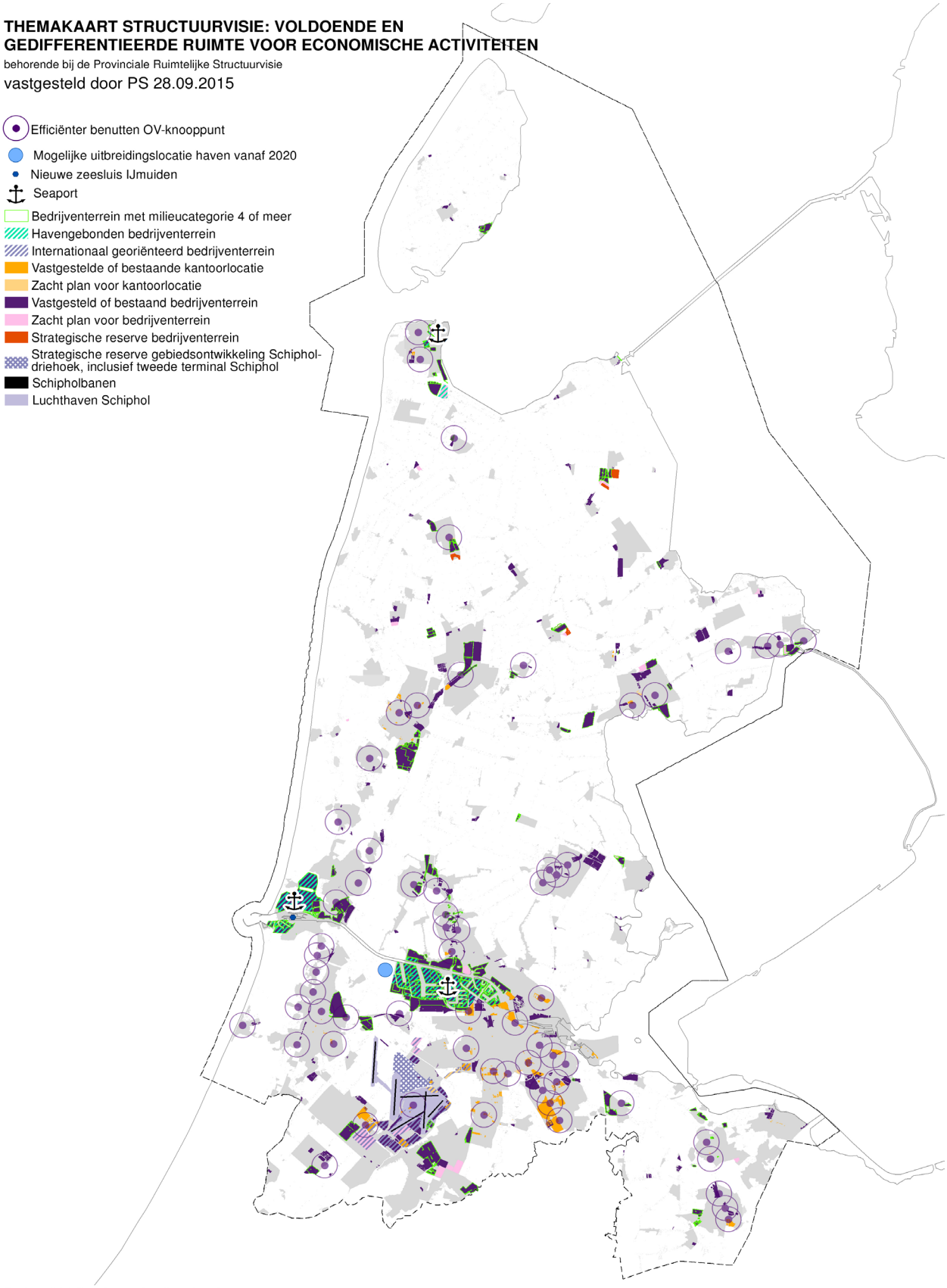

Afb. 141 Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor economische activiteiten, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

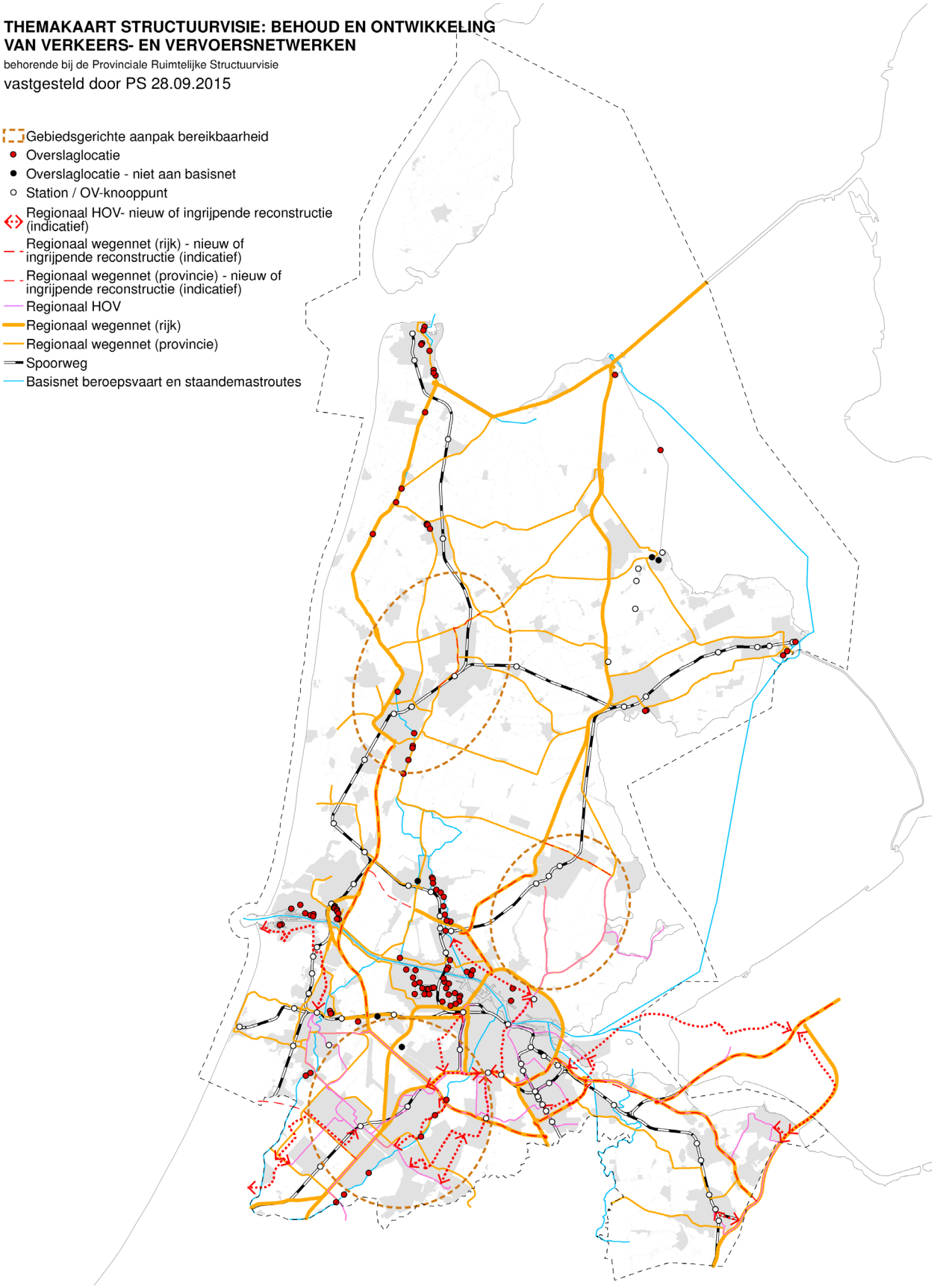

Afb. 142 Behoud en ontwikkeling van verkeers- en vervoersnetwerken, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

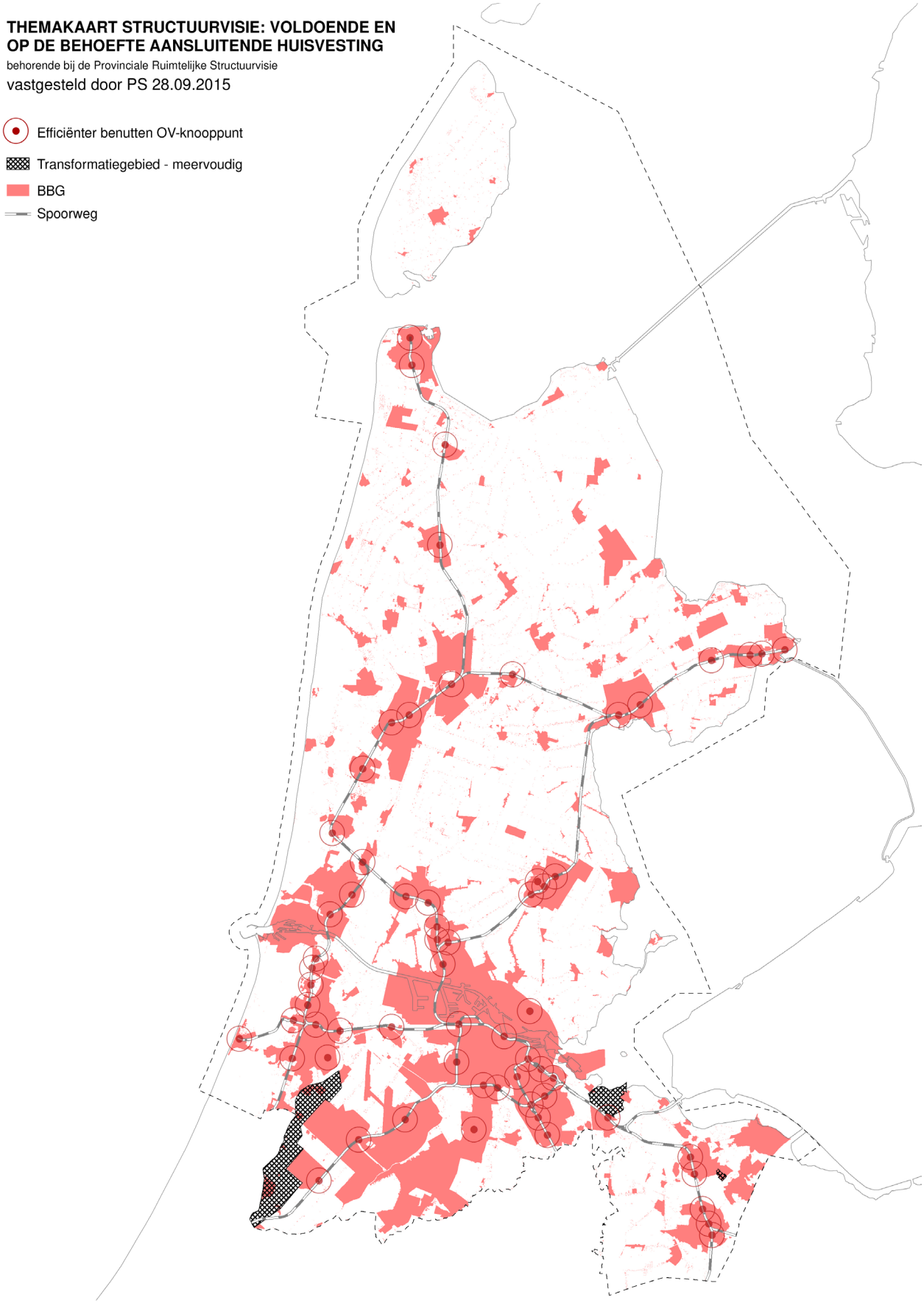

Afb. 143 Voldoende en op de behoefte aansluitende huisvesting, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

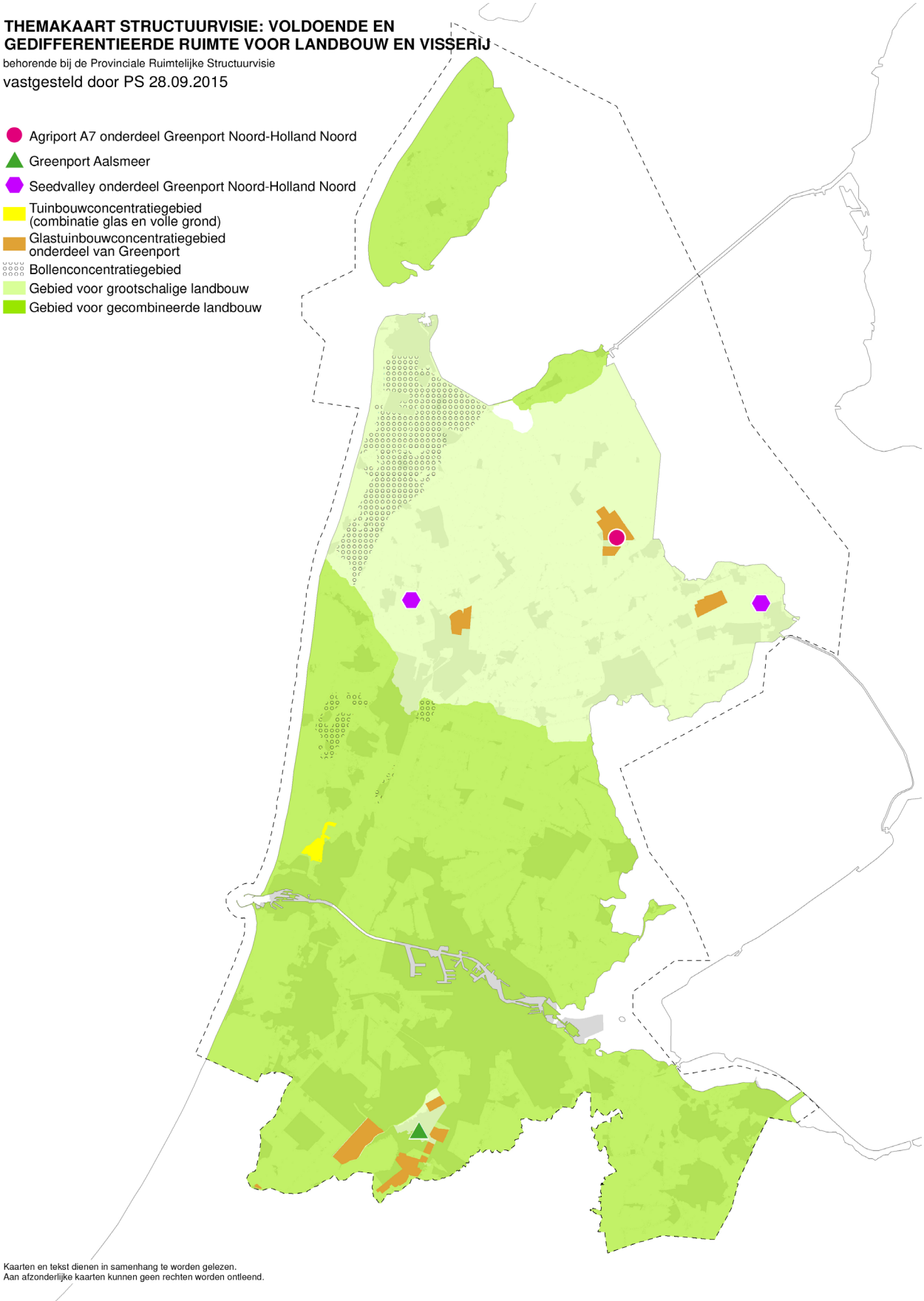

Afb. 144 Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor recreatieve en toeristische voorzieningen, uit bijlage bij structuurvisie Noord-Holland 2040.

6.2 STRUCTUURVISIE AMSTERDAM 2040

Amsterdam 2040 - Economisch sterk en duurzaam[1] is het motto dat beschreven staat in de structuurvisie van Amsterdam die is opgesteld in 2011. Deze beschrijft de ruimtelijke ontwikkeling die Gemeente Amsterdam voor haar stad voor ogen heeft, die bij zal dragen aan het verbeteren van de welvaart en het welzijn van de mensen in Amsterdam. Van deze visie is 'deel 1 - visie' uitgewerkt. 'Deel 2 - uitvoering'en 'deel 3 - uitstrumentarium' zijn achterwege gelaten, omdat ze zeer gedetailleerd ingaan op onderdelen die voor dit onderzoek te veel tijd zouden kosten.

1 Gemeente Amsterdam, "Structuurvisie Amsterdam 2040: Economisch sterk en duurzaam", Amsterdam: 17 februari 2011.

Afb. 145 De vier grote bewegingen, uit de Structuurvisie Amsterdam 2040.

Om de visies en ambities waar te maken heeft Amsterdam een aantal doelstellingen geformuleerd, de pijlers:

- Intensivering grondgebruik.
- Samenhangend OV-netwerk.
- Inrichting van het publieke domein.
- Aantrekkelijker groen en water.
- Transformatie.
- Het postfossiele brandstoftijdperk.
- Mogeliijke olympische spelen, 2028.

DE GROTE BEWEGINGEN

De ingrepen die Amsterdam wil toepassen om haar ambities te bereiken staan beschreven in vier robuuste 'bewegingen': de ruimtelijke ontwikkelingen. Dit zijn de volgende:

- Uitrol centrumgebied.
- Herontdekking van het waterfront.
- Internationalisering van de Zuidflank.
- Verweving metropolitane landschap en stad.

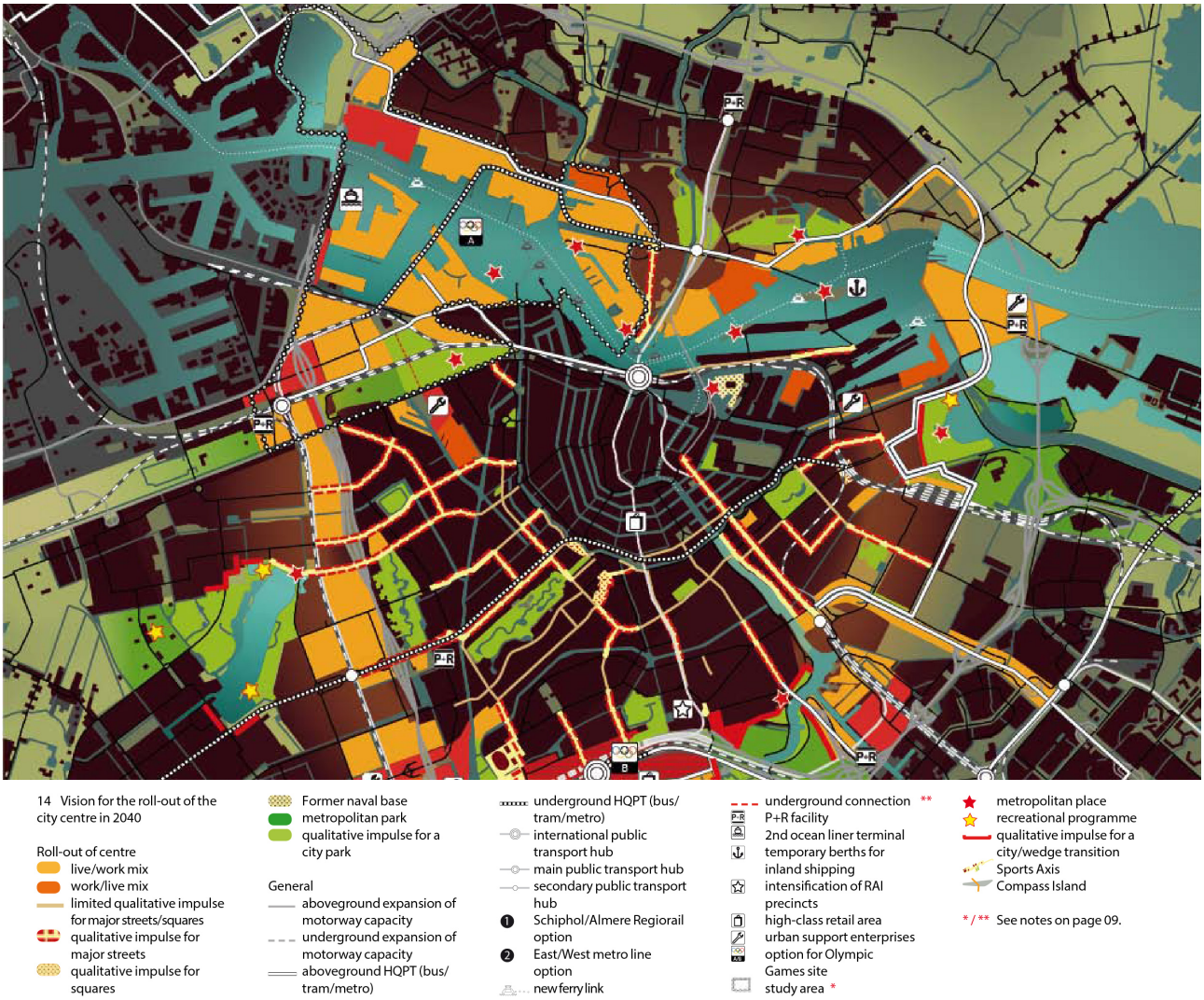

Afb. 146 Uitrol centrumgebied, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 34-35.

Uitrol centrumgebied

Het hoogstedelijke centrumgebied wordt steeds intensiever gebruikt en breidt zich uit, zelfs tot over de ringweg a10 en het IJ. De ontwikkeling van dit gebied is de meest directe uiting van de onvoorstelbare magneetwerking van het hart van Amsterdam. Mensen, ondernemingen en instellingen vestigen zich zo dicht mogelijk bij deze bron. Het leidt tot een veelheid aan, vaak kleinschalige, particuliere investeringen. Het initieert functiemenging en verfraaiing van de openbare ruimte. Dit lokt weer nieuwe initiatieven en investeringen uit, vooralsnog met name binnen de ring, maar ook steeds meer daarbuiten.

Hoogbouw (30 - 60m) is een belangrijk instrumentarium om Amsterdam te verdichten. Binnen het UNESCO gebied is de maximale bouwhoogte middelhoogbouw (22,5 - 30m). Kattenburg ligt net buiten deze zone. Hoogbouw is hier dus toegestaan, maar wordt beoordeeld op de mogelijke effecten op het stedelijk landschap. De kop van Kattenburg ligt in de IJzone, waar het zoekgebied ligt naar hoogteaccenten, passend bij de pakhuizen (30 m) met hier en daar hoogteaccenten.

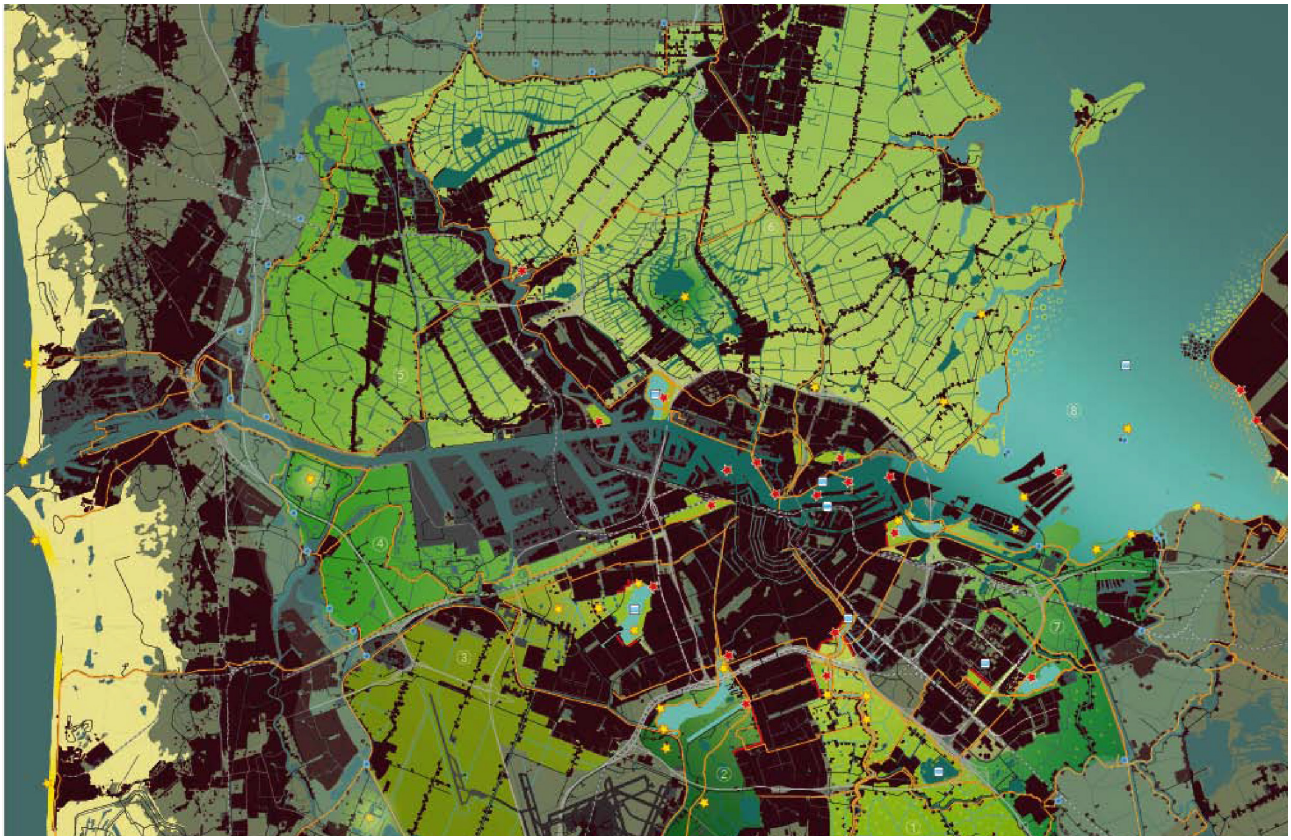

Afb. 147 Verweving metropolitane landschap en stad, p. 46-47.

Verweving metropolitane landschap en stad

Amsterdam wordt omgeven door een zeer divers landschap, het zogenaamde metropolitane landschap. Dit landschap dringt ver de stad in via de groene scheggen. Deze verhogen de aantrekkelijkheid van de stad, en geven Amsterdam de mogelijkheid om binnen bestaand stedelijk gebied sterk te verdichten en toch leefbaar te blijven. De ruimte die geboden wordt oogst een hoge en groeiende waardering en een toenemend gebruik.

Afb. 148 Herontdekking van het waterfront: het IJ centraal, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 58-59.

Herontdekking van het waterfrond: Het IJ centraal.

De rode draad in deze beweging is het hernieuwde besef van de enorme rijkdom die de grote waterpartijen in en nabij de stad vertegenwoordigen; rijkdom in de vorm van (economische) ontwikkelingsruimte, grote belevingswaarde en recreatiemogelijkheden. Het is bij uitstek het water waarmee Amsterdam zich onderscheidt van de meeste andere metropolen. Door de ontwikkelingen langs de IJoevers, IJburg, Amsterdam Noord en de relatie met Zaanstad krijgt het IJ een steeds centralere positie in de kernstad. Het IJ gaat fungeren als waterplein of waterpark, terwijl het tegelijkertijd tot de drukst bevaren binnenvaartroutes van Nederland blijft behoren.

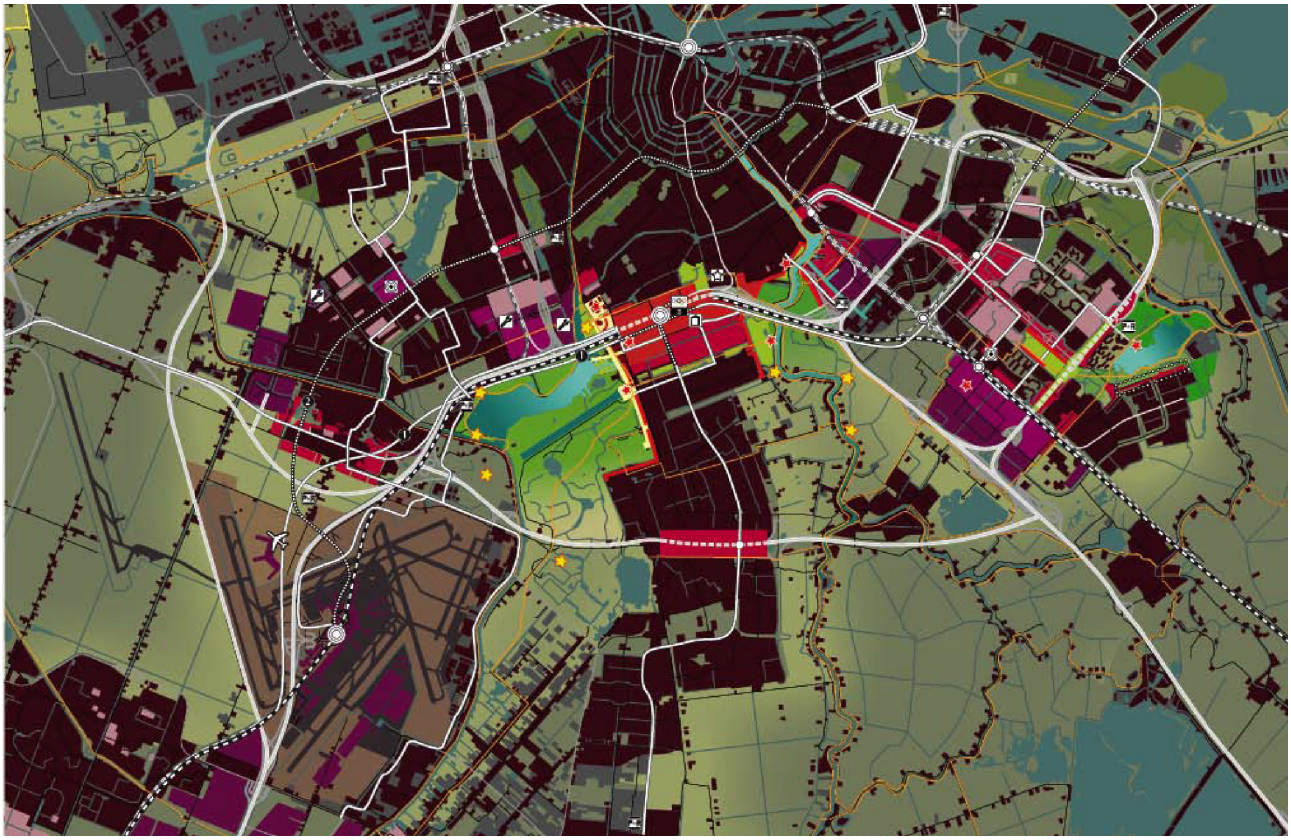

Afb. 149 Internationalisering van de Zuidflank, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 76-77.

Internationalisering van de zuidflank

In de zuidflank doen zich grote fysieke veranderingen voor. De luchthaven Schiphol en de strategische ligging aan de binnenzijde van de Randstad, met bijhorende infrastructuur, zijn de grote motoren hierachter. De zuidflank loopt naadloos over in de corridor Amsterdam-Utrecht, langs de a2, waarbinnen veel van de economische kracht van Nederland zich bundelt. De zuidflank is een aaneenschakeling van omvangrijke projecten: de uitbreiding van Schiphol, de ontwikkeling van de Zuidas en de intensivering van de Zuidoostlob. Station Zuid wordt één van de belangrijkste ov-knooppunten in Nederland.

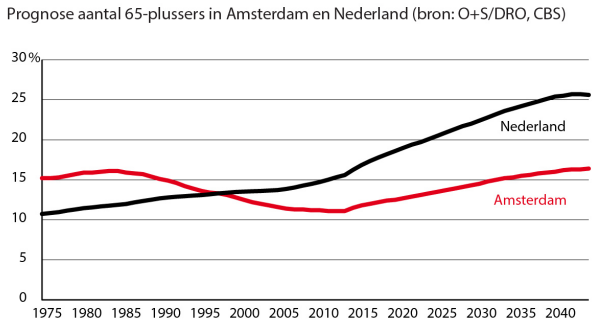

Afb. 150 Prognose aantal 65-plussers in Amsterdam en Nederland, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 89.

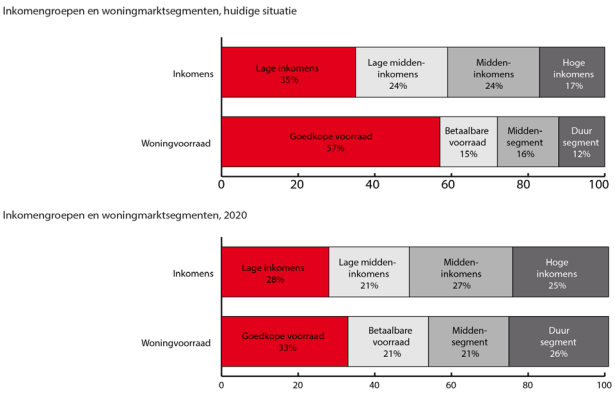

Afb. 151 Inkomensgroepen en woningmarktsegmenten, huidige situatie en in 2020, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 91.

WONEN EN WERKEN IN AMSTERDAM

Demografische ontwikkeling: vergrijzing en bevolkingskrimp (na 2030 in grote delen van Nederland); geen afname in woningaantal door verkleinen huishoudens. Metropoolregio Amsterdam nu 2,2 miljoen inwoners - 2,5 miljoen inwoners naar verwachting in 2040. Vergrijzing verandert landelijk van 15% 65-plussers in 2010 naar 25% in 2040.

Maar weinig ouderen verlaten de stad voor een rustigere woonomgeving; veel nieuwe senioren in Amsterdam behoren tot draagkrachtigen en zullen zo lang mogelijk in hun eigen woning willen blijven en zorg inkopen.

1985 - 2011: +90.000 inwoners, +70.000 woningen

2011 - 2040: + 90.000 inwoners (totaal 860.000 inwoners), +70.000 (tenminste)

Door jonge leeftijdsopbouw van de bevolking worden er veel kinderen in de stad geboren (natuurlijke aanwas). Gezinnen verlaten vervolgens veel de stad voor een ruimere woning en woonomgeving in de regio, maar in verhouding neemt het aantal gezinnen dat naar de stad toekomt meer toe dan af, waardoor het aantal gezinnen de afgelopen 15 jaar is toegenomen.

Belangrijk voor de groei van Amsterdam en de regio is de aantrekkingskracht op jongeren (studenten). Ook afgestudeerden uit andere steden van Nederland komen wonen in Amsterdam voor hun werk. Er is dus toename van hoogopgeleid jong talent.

+ 70.000 woningen:

Tussen 2010 en 2030: 50.000 woningen binnen bestaande stedelijk gebied; tussen 2010 en 2040: 70.000 woningen. De verkleining van huishoudens zal betekenen dat er in totaal zo'n 100.000 nieuwe woningen gebouwd moeten worden (sloop/nieuwbouw). Dit komt neer op + 2300 woningen per jaar.

Belangrijk:

- Juiste woning op de juiste plek staat.
- Toesnijden op veranderende vraag: nu veel

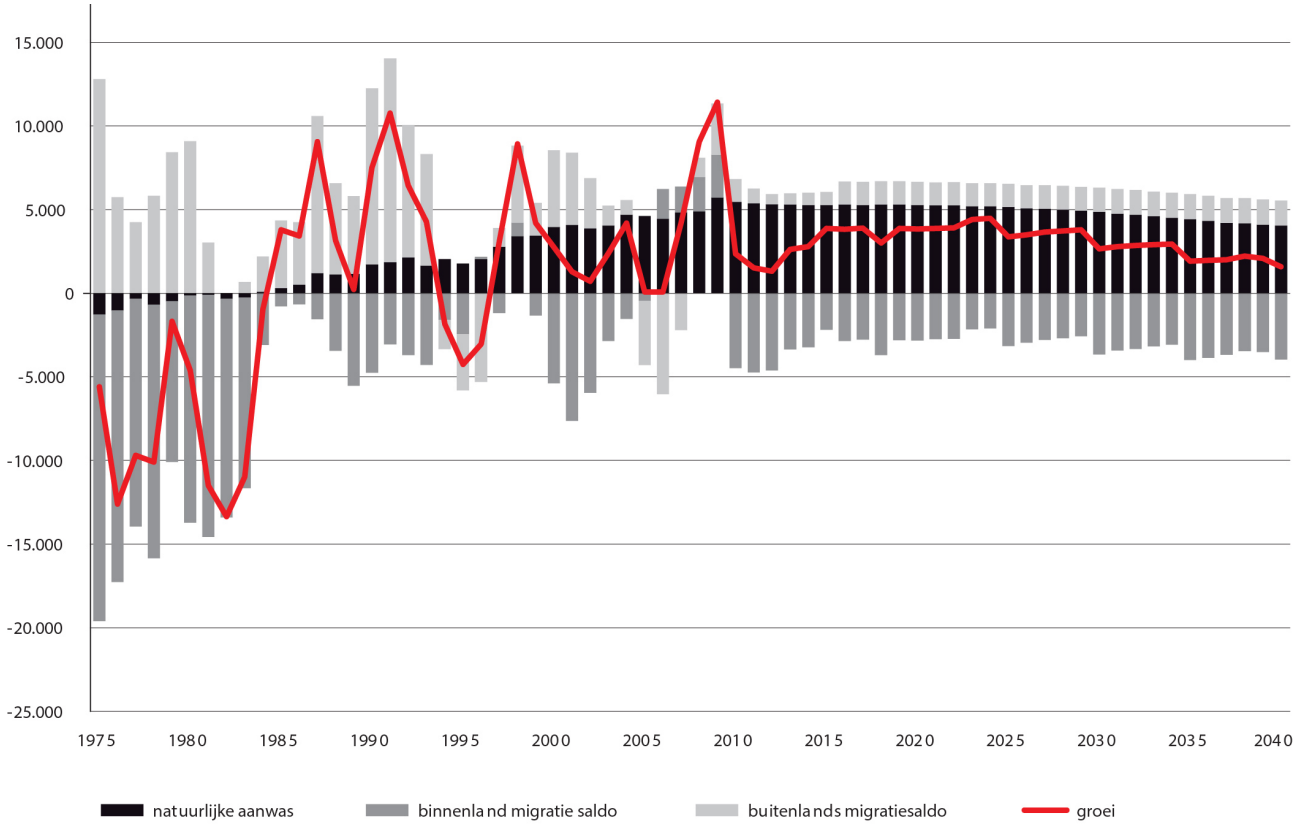

Afb. 152 Loop van de bevolking in Amsterdam prognose 2009, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 90.

schaarste op midden en hoge marktsegment. Dit heeft als gevolg dat er veel nieuwbouwen woningen van de koopsector zullen zijn. Ook worden er corporatiewoningen verkocht. Toekomst is dat er minder sociale huurwoningen zullen zijn en meer duurdere huur- en koopwoningen.

- Stedelijk georiënteerde vraagcategorieën: kenniswerkers, stadsgezinnen en topmilieus
- Studentenhuisvesting en shortstay: campusontwikkelingen op Roeterseiland, Amstelcampus, VU, Science Park, AMC en 'Harvard aan de Amstel'. Amsterdam heeft een shortstay-regeling: huur en verhuur van een week tot zes maanden.
- Nieuwe ontwikkelingstrategieën: particulier opdrachtgeverschap.

Voorzieningen in Amsterdam:

Bij 70.000 nieuwe woningen is een behoefte aan 330.000 m^2 vloeroppervlak aan voorzieningen.

Sociaalruimtelijke infrastructuur: het stimuleren van ontmoetingen en betrokkenheid als randvoorwaarde. Vijf belangrijke condities:

- Identiteit en identificatie: voorzieningen, pleinen en parken; scholen; sport
- Eigenaarschap: verantwoordelijkheidsgevoel
- Flexibiliteit: projecten zonder duidelijk eindbeeld vragen om aanpasbaarheid
- Bereikbaarheid en toegankelijkheid: zowel 'openkeren' naar openbare ruimte (fysiek) en toegankelijk voor divers publiek (sociaal)
- Diversiteit/ functiemenging: op deze manier medegebruik en interactie, ook voor functies die niet snel in het centrum geplaatst zouden worden (ziekenhuis of sportveld).

Internationale scholen: in gebieden waar veel expats wonen en werken, zoals binnenstad, Oud-Zuid of Zuideramstel binnen Amsterdam en Amstelveen, de Haarlemmermeer en Almere. Met de globalisering zal tot aan 2040 de vraag naar internationaal onderwijs enorm stijgen.

Cultureel-ruimtelijke verbindingen

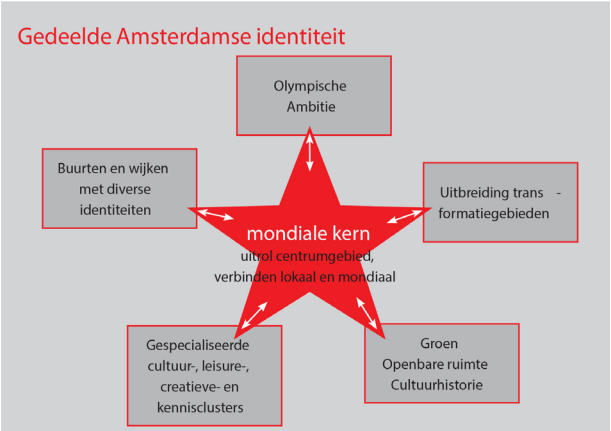

Afb. 153 Cultureel-ruimtelijke verbindingen, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 98.

Nieuwe toeristische focusgebieden

Gebied	Aangescherpte karakterisering	Sfeerbeeld
Oostelijke binnenstad & Oost	Musea & Groen	De Plantage
Noordelijke IJoever	Creatief	Creative City
Westerpark	Architectuur & Cultuurpark	Kulturbrauerei (vgl. Berlijn)
Oostelijk havengebied	Moderne Architectuur & Design	Amsterdam Docklands (vgl. Londen)
De Pijp	City life, meet the Amsterdammers	Quartier Latin (vgl. Parijs)
Oud-West	Klein Amsterdam	Small is beautiful (vgl. NYC, Notting Hill)

Afb. 154 Nieuwe toeristische focusgebieden in Amsterdam, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 112.

Kunst en cultuur:

Kunst en cultuur als belangrijke identiteitsdragers van de stad.

Werken in Amsterdam

Een veelzijdige economie draagt bij aan hoeveelheid, diversiteit en fijnmazigheid aan hoogstedelijke voorzieningen in de stad, wat een aantrekkelijkere stad maakt. Nodig is:

- Ondernemerschap: huisvesten van nieuwe bedrijven.
- Sterke sectoren: financiële en zakelijke dienstverlening, ICT, creatieve industrie, lifesciences, handel en logistie, internationaal toerisme en congressen, duurzaamheid.
- Het juiste bedrijf op de juiste plek: stadsverzorgende bedrijvigheid.
- Transformatie bedrijventerreinen: grootschalige bedrijventerreinen, binnenstedelijke bedrijventerreinen (transformatie naar werk-woongebied, transformatie naar woon-werkgebied), realisatie en ambities, meer werk in woonmilieus, mengen in praktijk. Voor een overzicht van de bedrijventerreinen in Amsterdam, zie p. 105 van de structuurvisie.
- Kantoren.
- Digitale infrastructuur: datawarehouse.
- Detailhandel in Amsterdam.
- Toerisme: ruimtelijke spreideing van toerisme, investering in verblijfsaccomodatie, innovatie en bereikbaarheid.
- Openbare ruimte: hoofdbomenstructuur, evenementen.
- Stadsstraten en -pleinen: geleiden van stedelijkheid en functioneren als verblijfsruimte.
- Hoogbouw en ondergrond: intensiveren door hoogbouw en slim gebruik van de ondergrond.

VERKEER EN VERVOER

Woningbouw realiseren binnen bestaand stedelijk gebied is gunstiger voor bereikbaarheid van het werk en het verlichten van de snelwegen. Toch betekenen meer mensen en meer banen ook meer mobiliteit. Daarom gaat de overheid investeren in het verkeer en vervoer.

- Investeren in regionale bereikbaarheid via openbaar vervoer: op korte afstanden is steeds grotere behoefte aan de fiets, waarvoor voldoende ruimte gereserveerd moet worden. Op middellange afstanden speelt openbaar vervoer grotere rol, welke aantrekkelijker gemaakt moet worden. Op langere afstand speelt de trein, nu al, een grote rol. Voor het opvangen van groeiende mobiliteit moet de capaciteit in treinverkeer aanwezig zijn. Voor alle afstanden wordt getracht gebruik van auto te verminderen.
- De auto en de openbare ruimte: binnen het centrum is gebruik van auto afgenomen, op de buitenring toegenomen. Verbeteringen van openbaar vervoer kunnen getroffen worden in de relaties tussen regionale subcentra.
- Verbetering fietsnetwerk: meer parkeergelegenheid voor fietsen in gebouwen en ondergrondse voorzieningen zullen gemaakt worden. Bij transformatie en herinrichtingen dient hiermee rekening gehouden te worden.
- Veranderingen Hoofdwegennet: de druk op autowegen zal, ook met verbetering van OV, toenemen. Hierdoor zullen veranderingen in netwerk doorgevoerd moeten worden. Er wordt gestreefd naar een duidelijke en functionele hiërarchie in het autonetwerk (autosnelwegen, stadsverdeelwegen (Ring A10) en verkeersstraten binnen de stad). ICT-toepassingen zullen het mogelijk maken stedelijk verkeersmanagement makkelijker te maken.
- Goederenvervoer per rail: de nadruk komt te liggen op schoner, stiller en veiliger vervoer. Hierdoor zal meer ingezet worden op het verplaatsen van goederenstromen over water en per spoor.
- Bevoorrading van de stad: efficiënte overlaadplekken, elektrische vrachtwagens, cargo-hoppers, etc. zorgen ervoor dat geluidshinder, luchtverontreiniging, verkeersveiligheid en congestie verbeterd worden. Het watertransport kan in belang toenemen.

GROEN EN WATER

Stad in het groen, stad aan het water: de toename van stedelijke bevolking neemt vooral toe langs het water, vooral langs het IJ en het IJmeer. Watervisies zijn in ontwikkeling over waarin locaties worden aangewezen waar waterwoningen kunnen worden gerealiseerd. Ook verbindingen via het water zullen mogelijk gemaakt worden. Parken zijn daarnaast de tuinen van de stadsbewoners. Groen- en watergebieden bieden de stad het noodzakelijke tegenwicht voor de steeds dichter bebouwde stad. In Amsterdam zijn nog steeds nieuwe waterlocaties zichtbaar waar woon-werkfuncties geplaatst kunnen worden. De vrije waterkavels bieden een prachtige woon-werklocatie. Plaatsing van waterwoningen is nog in ontwikkeling in de op te stellen watervisie.

groen- en watergebieden bieden speelplaats, verkoeling van warmte in de binnenstad door het veranderende milieu (strandjes en ommeland, gebruikswater in parken en op stenige plekken), gezondheid van de stadsbewoner, waterberging (zeer belangrijk voor Amsterdam), voedselproductie, behoud biodiversiteit, etc.

Voor deze kwaliteiten wil de gemeente in de volgende punten doen:

- Investeren in de stadsparken: vooral naast wijken waar verdichting of transformatie gaat plaatsvinden.
- Optimaliseren van het recreatief fietspadennetwerk.
- Optimaliseren van het vaarwaternetwerk.
- Behoud en versterking van de diversiteit aan oevers en kaden.
- Verschillende vormen van waterrecreatie spreiden: en dit in samanhang met horeca, fietsen en wandelen.

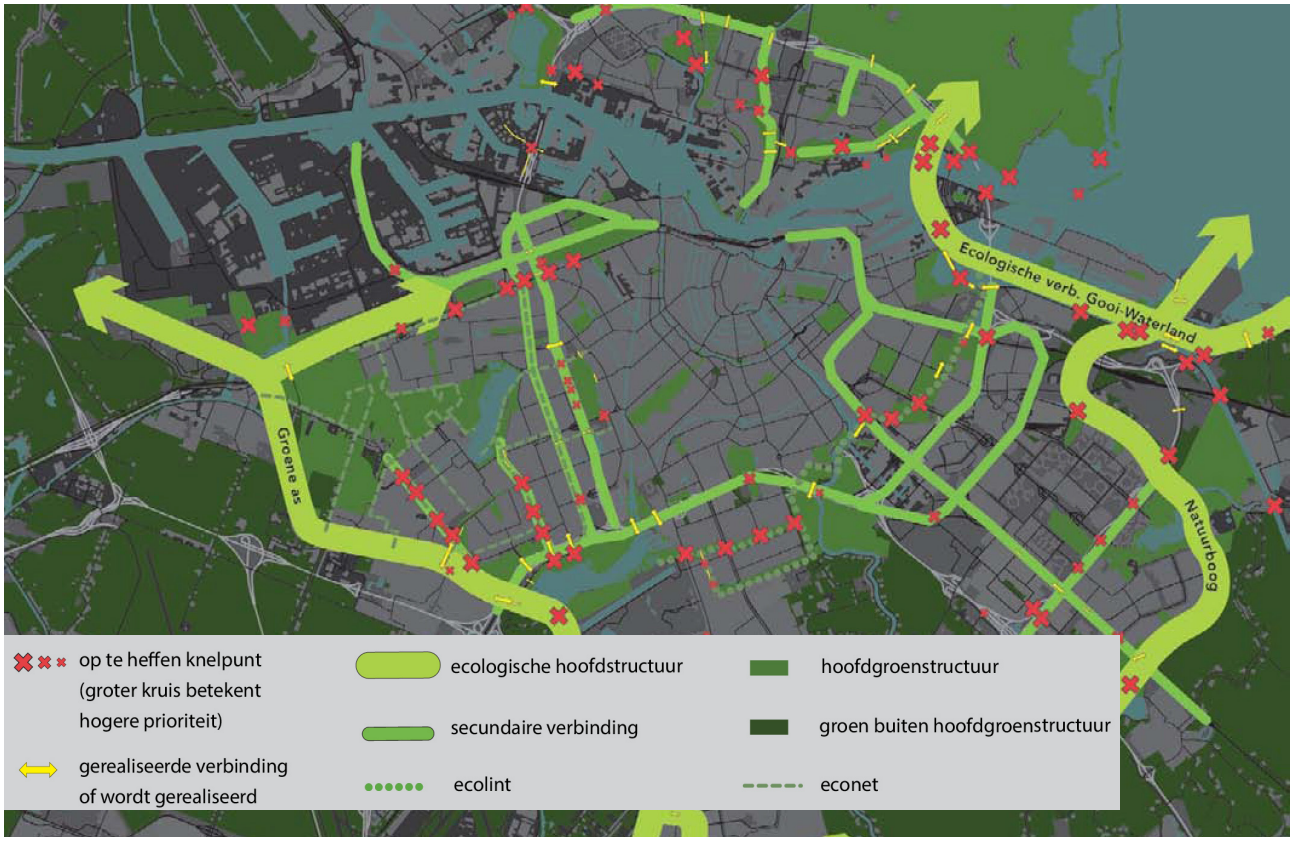

Afb. 155 Ecologische structuur, uit Structuurvisie Amsterdam 2040, p. 138.

- Locaties voor jachthavens, een tweede cruise terminal en stadstranden: in zicht van het stad en passend bij de identiteit van de omgeving.
- Recreatief medegebruik van het IJ goed regelen en organiseren
- Stimuleren van de aanleg van daktuinen en het gebruik van gevelgroen: op nieuwbouw en bestaand.
- Tot stand brengen ecologische structuur
- Masterplan maken voor scheggen met alle betrokken overheden
- Optimale aandacht voor groen in de openbare ruimte: postzegelparken en stadsbomen met meer ondergrondse groeiruimte
- Meer aandacht voor ontwerpen met water
- Stimuleren van de productie van duurzaam voedsel: in landbouw om de stad.

Begraafplaatsen en volkstuinen nieuwe stijl

Ze liggen vaak op plaatsen in de stad die ook heel geschikt zouden zijn voor de stedelijke ontwikkeling. Toch zijn ze maatschappelijk belangrijk, waardoor er plaats voor nodig is in de stad. Daarom moeten ze voor zoveel mogelijk verschillende mensen aantrekkelijk worden gemaakt (als wandelpark bijvoorbeeld).

Sportparken nieuwe stijl

Het is noodzakelijk dat sport activiteiten worden geïntegreerd met de sociaal-culturele en economische invalshoek. Door deze te beschouwen als vrijetijdsvoorziening, ontstaan er kansen om ze te laten uitgroeien tot aantrekkelijke iconen in de stad. Door de ruimte om deze parken te verdichten ontstaat er een grotere sociale veiligheid. Verspreiding van de parken over de stad zorgt ervoor dat zoveel mogelijk mensen er gebruik van kunnen maken; ze horen te passen bij de lokale behoeften.

Biodiversiteit en ecologische verbindingen

De verscheidenheid van natuur wordt biodiversiteit genoemd, welke zeer belangrijk is voor het functioneren van groengebieden, zoals het zelfreinigend vermogen van bodem en water, tegengaan van

insectenplagen en bestuiving van bloemen. Daarnaast is dit aantrekkelijk voor wandelaars en fietsers. Natuurbeleid heeft hiervoor de ecologische hoofdstructuur (EHS) gepland, wat een landelijk netwerk zal worden van groene zones: groene taluds van spoorbanen en sloten met natuuroevers. Kattenburg ligt verbonden aan de secundaire hoofdstructuur.

Waterveiligheid

Klimaatveranderingen en nieuwe regelingen zorgen ervoor dat de vele waterkeringen die Amsterdam beschermen goed onderhouden en aangepast moeten worden. Het aanpassen van dit dijkenstelsel heeft grote ruimtelijke gevolgen in de stad en moet daarom zorgvuldig worden ingepast. Aan de Ijoevers is de bescherming 1:250, dieper in de metropool is de bescherming 1:10.000. Om overstromingsrisico zo laag mogelijk te maken gebruikt Amsterdam de meerlagenbenadering: preventie door versterken van waterkeringen en het verlagen van de gevolgen.

Watersysteem en watercyclus

Gemalen Zeeburg en Ijmuiden zorgen ervoor dat wateroverlast wordt voorkomen en het boezemsysteem op een constant peil blijft. Veranderingen in deze gemalen kunnen ingrijpende effecten hebben voor de ondergrond en bovengrondse functies, zoals de palen die gefuncdeerd zijn op houten palen.

gemeentelijke zorgplicht Watertaken is verdeeld in drie delen:

1. inzamelen transporteren van stedelijk afvalwater.
2. inzamelen en verwerken van het vloeiende hemelwater.
3. het treffen van grondwatermaatregelen.

Meer woningen en/of bedrijven zal betekenen dat er extra capaciteit nodig is voor deze watertaken.

Het grootste deel van de 4.000 ha aan Natura 2000 gebieden bestaat uit de drinkwatergebieden van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Hier is veel kans om rust en ruimte te kunnen bieden voor recreatie in prachtig open duinlandschap. Goede bereikbaarheid met openbaar vervoer naar het gebied kan verbeterd worden.

De stedelijke wateropgave

De druk op rioleringssystemen en watersystemen in de stad neemt toe door verdichting. Er zal dus meer ruimte geboden moeten worden voor waterberging. In de openbare ruimte is een slimme inriching nodig om te voorkomen dat water bebouwing en verkeer belemmert, naast de grachten, plassen, vijvers, gemalen, bruggen, putten en straatkolken. Waterfonteintjes, waterspeelplaatsen of zwemwaterlocaties zijn voorbeelden van oplossing in het omgaan met water in de openbare ruimte. Water onder sportvelden, in of op parkeergarages, in de openbare ruimte, daktuinen of -vijvers kunnen een visitekaartje ontwikkelen voor de Zuidas van Amsterdam.

Watercompensatie

Tenminste 10% van het gebied moet oppervlaktewater hebben, geldt als vuistregel.

Klimaatbestendige metropool:

Door klimaatveranderingen verandert de hoeveelheid neerslag (in de winter een toename en frequentere hevige buien in zowel zomer als winter; tegelijkertijd meer droogte in de zomer), de temperatuur zal stijgen en de bodem blijft dalen. Dit betekent toename in overstromingsrisico's en verslechtering waterkwaliteit. Het metropolitane landschap zal een functie krijgen in de regionale waterberging. Het zal functioneren via het principe van de Watercompensatiebank. Polders zullen meer zelfvoorzienend worden in waterregeling. Daardoor zijn twee typen stedelijke gebieden te onderscheiden:

- Stedelijke gebieden met fysieke ruimte voor peilfluctuatie in het eigen systeem. Er zal hier een vergroting van waterberging komen met de mogelijkheid om een bui van 50 mm in een uur aan te kunnen.
- Sterk verdicht stedelijk gebied (binnen de ring), waar berging zeer beperkt mogelijk is. Overtollig water wordt hier afgevoerd naar de boezem.

Zo is in IJburg ruimte geresveerd voor een peilstijging van 80 cm.

Water en energie

Grond-, oppervlakte- en afvalwater beschikken

over genoeg energie om gebouw te voorzien van koude, warmte en elektriciteit. Dit is in Amsterdam veel gebruikt en bewezen. Regie zal kunnen zorgen om deze duurzame techniek een goede uitdaging te maken voor de stad en interferentie tussen koude en warme bronnen te voorkomen.

ENERGIE

Duurzaam Amsterdam

In 2040 wil Amsterdam een creatieve, diverse stad, economisch en sociaal sterk zijn met een gezond leefmilieu: schone energie, lucht en water. Amsterdam werkt dan ook met het project 'Nieuw Amsterdams Klimaat'. Dit betekent energiebesparing, inzet van duurzame energie én efficiënt gebruik van fossiele energie (Trias Energetica) .

Amsterdam heeft de volgende klimaatambities vastgelegd:

- Een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie in 2015
- 40% CO2-reductie in 2025 (t.o.v. 1990) (75% voor 2040)

De transitiepaden

Bedrijven, instelling en burgerinitiatieven werken samen aan vier onderstaande, belangrijkste transitiepaden:

1. Gebouwde omgeving:

- Vergaande energie-efficiency (minimaal label B) door isolatie, stadsverwarming, koude-warmteopslag en inzet van zonne-energie
- Klimaatneutraal bouwen
- Bewustwording en gedragsverandering bij burgers en bedrijven

2. Schoon vervoer:

- Autoluwe stad, betaald parkeren, stimuleren fiets, groen openbaar vervoer en schone conventionele voertuigen.
- Grootschalige omslag naar elektrisch personenvervoer.
- Waterstof voor zwaar buitenstedelijk vervoer.

3. Haven en industrie:

- Haven transformeren tot duurzame 'energy port'.
- Optimale benutting van wind en zon.
- Duurzame bedrijvigheid (kringloopsystemen, biobrandstoffen, overslag windturbines).
- Verhogen energie-efficiency van industrie en vergroenen ICT-sector.

4. Duurzame energie

- Versnellen van toepassen van wind, in de haven en in nog nader aan te wijzen uitwerkingsgebieden.
- Zonnepanelen plaatsen.
- Optimaliseren inzet van duurzame energie door slimme netten.
- Toepassen en combineren koude-warmteopslag en groene stadswarmte.

Ruimtelijke consequenties

Het stadswarmtenet overstijgt inmiddels de gemeentegrenzen van Amsterdam en is onderwerp van discussie in de gehele metropool; ICT mag alleen in stadskoudegebieden omdat ze een grote vraag naar koude hebben; ondergronds dient ruimte te worden gereserveerd voor duurzame of efficiënte infrastructuur in de vorm van energieopslag en warmte- en koudenetten; in de structuurvisie Noord-Holland is ruimte gereserveerd voor grootschalige windmolenlocatie op land in de Wieringermeerpolder; daken worden gebruikt voor zonne-energie; er wordt klimaatneutraal gebouwd.

Om te voldoen aan de 40% reductie per 2025 is nog 1.100 kiloton extra reductie nodig. Dit wordt nagestreefd door verschillende maatregelen:

- Gedragsverandering.
- Innovatieve technieken.
- Intensivering van beleid.
- Versnelling en uitbreiding maatregelen.
- Afvang en opslag van CO2 als tijdelijk vangnet.

OLYMPISCHE SPELEN

In het 'Olympisch Plan 2028: Heel Nederland op olympisch niveau' staat als doel het sportklimaat in Nederland 2016 tot olympisch niveau te brengen. Dit vraagt grote investeringen van Amsterdam in breedtesport als topsport, maar deze zullen zich uiteindelijk terug betalen in de ontwikkeling van Amsterdam tot gezonde en sportieve stad. Ook maakt het Amsterdam tot een internationaal concurrerende en duurzame metropool. Goede bereikbaarheid en verbindingen zijn hierbij zeer belangrijk. De stad moeten internationale sporters en fans kunnen onder brengen. Een uitbreiding van hotelcapaciteit is dan een voorwaarde. Het waterfront en de Zuidas zullen naar voren geschoven worden als mogelijke locaties voor het kloppend hart van de Olympische Spelen. Hiervoor wordt een nieuw stadion met omliggend park, mediavoorzieningen, het olympisch dorp en het zwembad gebouwd. De datum van de start van de spelen geldt als deadline voor alle nodige ruimtelijke ingrepen.

6.3 GEBIEDSPLAN 2016 DEEL OOST

Dit hoofdstuk beschrijft het plan dat klaar ligt voor Deelgebied Oost 2016[1], het gebied tussen de Amstel, Nieuwe Herengracht, Piet Heinkade en de Mauritskade. In dit gebied liggen de Oostelijke Eilanden, Kadijken, Plantagebuurt en de Weesperbuurt. In dit gebied vinden transformaties plaats naar woon-werkgebied van stadswerd Oostenburg, het Zeeburgerpad en het Marineterrein. Hierdoor neemt het aantal bewoners en de druk in en op het gebied fors toe de komende jaren. De economische groei moet de gebieden ten goede komen, vooral de Oostelijke Eilanden, die op dit moment de grootste sociale en economische achterstand hebben in het stadsdeel Centrum. Het gebiedsplan dat is opgesteld om deze ontwikkelingen goed te laten verlopen is in samenwerking gedaan met bewoners, ondernemers en instellingen in het deelgebied. Dit plan wordt in dit hoofdstuk samengevat.

1 "Gebiedsplan 2016: deelgebied oost," Amsterdam: September 2015.

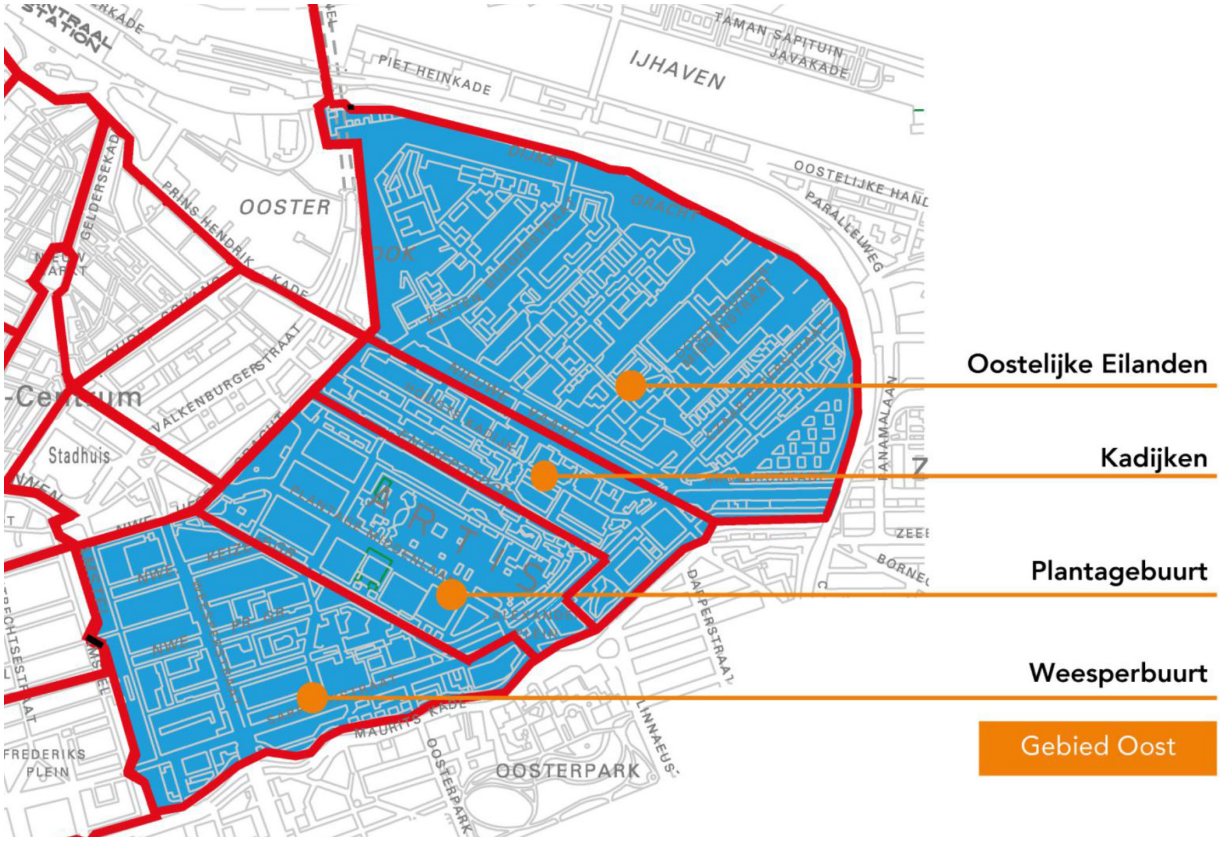

Afb. 156 Gebiedsplan deel oost, uit Gebiedsplan 2016: deelgebied oost, p. 4.

GEBIEDSPLAN 2016 DEEL OOST

De prioriteiten voor deelgebied Oost zijn:

- Prioriteit 1: Transformatie Marineterrein, Zeeburgerpad, Roeterseiland en Kop Dijksgracht
- Prioriteit 2: Aanpak van de openbare ruimte ter versterking en ondersteuning van de grote ontwikkelingen.
- Prioriteit 3: Bewaken van de balans tussen wonen, werken en recreëren
- Prioriteit 4: Verbinding werk en buurt
- Prioriteit 5: Versterken sociale cohesie Oostelijke Eilanden
- Prioriteit 6: Stimuleren van sport en bestrijden van obesitas onder jongeren.

Overige activiteiten - die niet onder één van de zes prioriteiten te vatten zijn:

- Wonen, werken en recreëren
- Openbare ruimte
- Veiligheid en sociaal
- Participatie
- Wat doen we niet in 2016 en waarom?

Prioriteit 1: Transformatie Marineterrein, Stadswerf Oostenburg, Roeterseiland, Zeeburgerpad en Kop Dijksgracht

Ontwikkelingen al gaande: Stadswerf Oostenburg, het Marineterrein en het Zeeburgerpad veranderen in woon-werkgebieden; bouw campus van de Universiteit van Amsterdam op Roeterseiland; aanpak van de Dijksgracht.

Marineterrein: Geleidelijke ontwikkeling komende 10 jaar en stapsgewijze overdrage van Marineterrein aan de gemeente van Amsterdam. In 2016 een groter gebied toegankelijk; de aanleg van tijdelijke brug naar de kop Dijksgracht; aanleg voet- en fietspad over het terrein van de brug naar de Kattenburgerstraat; en de gebruikname van gebouwen. Het eerste half jaar van 2016 vindt het Europees Voorzitterschap plaats op het nog afgesloten deel van het terrein.

Stadswerf Ootenburg: naar verwachting wordt voorjaar 2016 bestemmingsplan 'Stadswerf Oostenburg' vastgesteld.

Roeterseiland: tot 2018 wordt de campus van de universiteit van Amsterdam verbouwd. Gebied meer onderdeel van de stad en er komen ongeveer 15.000 studenten bij. In directe omgeving: het Hyatt hotel in Sarphatistraat en aanpassingen in Roetersstraat bij de Boekmanschool.

Kop Dijksgracht: tijdelijke invulling tot 2018; Dijkspark. Gemeente start onderzoek naar mogelijkheden van definitieve invulling van dit gebied na 2018 en start aansluitend (2017) de procedure voor een nieuw bestemmingsplan. In 2016 vernieuwing keerscherm en groot onderhoud aan weg en walmuur; aanleg riolering ten behoeve woonboten; verbeteringen aan route van de kop Dijksgracht naar Zouthaven.

Zeeburgerpad e.o.: als er een akkoord is van verantwoordelijk wethouder voor opstart van het proces voor het opstellen van een bestemmingsplan voor ontwikkelingen Zeeburgerpad tot woon-werkgebied, wordt deze in 2016 opgesteld.

Prioriteit 2: Aanpak van de openbare ruimte ter versterking en ondersteuning van de grote ontwikkelingen.

Weesperplein en omgeving: herinrichting Weesperplein start eind 2016. Dit bevat verkeerskundige verbeteringen en het maken van voldoende fietsparkeerplekken, o.a. door uitbreiding fietsenstalling onder Rhijnspoorplein. Aanvullend verbeteringen verblijfklimaat en functioneren van het plein. Herinrichting Weesperstraat uitgesteld tot naar verwachting 2025. Eind 2015/begin 2016 vernieuwen gevel GGD en in 2016 ingrijpende verbouwing Diamantbeurs; de voormalige stadstimmertuinen opknapbeurt; twee grote voormalige ROC-panden verbouwd; onderzoek naar profiel van de Amstel tussen de Korte Amstelstraat en Sarphatistraat, en vergroening Weesperstraat.

Eilandenboulevard: herinrichting Eilandenboulevard om een aantrekkelijk verblijfsgebied te creëren; wijziging inrichting van de oever en het water; aangrenzend in Oostenburgervoorstraat wordt in 2016 het Wienercomplex opgeleverd; direct daarna herinrichting openbare ruimte waarbij parkeerterrein naast Wienercomplex tot groengebied wordt ingericht; Oosterkerk zal belangrijke rol vervullen bij omvorming van Eilandenboulevard tot verblijfsgebied; op de kop van Czaar Peterstraat begin 2016 oplevering complex Katharina; aansluitend autovrije inrichting openbare ruimte ten behoeve veiligheid leerlingen Basisschool Oostelijke Eilanden. Oosterspeeltuin definitieve plek in het Funenpark naast Katharina.

Wertheimpark e.o.: in 2016 voortzetting planvorming voor de aanpak van het park en het sportpark Park Schouwburg en wordt een definitief besluit genomen; mogelijk vergroting van parken door Plantage Parklaan te versmallen. Begin 2016 besluitname over wel of niet verlenen van medewerking aan de plaatsing van een holocaust namenmonument in het park.

Artis e.o.: in 2016 start bouw van nieuw olifantenverblijf aan Entrepotdok.

Prioriteit 3: Bewaken van de balans tussen wonen, werken en recreëren

Hotels en short stay: aanpak illegale hotels (inclusief boten) hoge prioriteit in 2016. In deelgebied Oost geen medewerkng meer verleend aan nieuwe short stay- en hotelinitiatieven, tenzij het voldoet aan aangescherpte beleid en reeds genoemde initiatieven in 'Grenzen aan het hotelbeleid'. In maart 2016 verscherping hotelbeleid.

Horeca en evenementen: beperken overlast van horeca en evenementen. Stadswerf Oostenburg gaat de definitieve ontwikkelingsfase in; het gebruik voor feesten in de Van Gendthallen is niet meer toegestaan na het in werking treden van het nieuwe bestemmingsplan.

Prioriteit 4: Verbinding werk en buurt: bewoners met sociaal economische achterstanden laten profiteren van de economische ontwikkeling van het deelgebied.

Verbinden werk en buurt (bewoners en lokale ondernemers)/ activering en participatie: de economische ontwikkeling als kans pakken om bewoners, die geen werk of dagbesteding hebben, nieuwe

perspectieven te bieden. Stadsdeel gaat met grote ondernemers in het gebied mogelijkheden bespreken voo stages, werkervaringsplekken en werk, om vervolgens de bewoners die er behoefte aan hebben te verbinden aan deze ondernemers. In 2016 eenmaal de netwerkborrel 'PrOost!' voor ondernemers en culturele instellingen georganiseerd door het stadsdeel om kennis te laten maken met elkaar en informatie uit te wisselen over toekomstplannen en ambities.

Stagestraten en Sociale ondernemingen: een eerste stap is om jongeren uit de buurt te begeleiden naar de stagestraten die in 2016 worden opgestart in het stadsdeel om jeugdwerkloosheid terug te dringen. Sociale ondernemingen spelen hierin een belangrijke rol.

Mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt: gemeente gaat aantal mensen in het deelgebied met een grote afstand tot arbeidsmarkt toeleiden naar vrijwilligerswerk.Het stadsdeel probeert in samenwerking met verschillende organisaties in de Witte Boei GGZ-cliënten te betrekken bij activiteiten. In 2016 organiseert het stadsdeel een buurtmarkt waarbij activeringsaanbod voor kwetsbare bewoners onder de aandacht wordt gebracht.

Armoede: de Protestantse Diaconie start maart 2016 met de sociale kruidenier als aanvulling op de voedselbank.

Prioriteit 5: Versterken sociale cohesie Oostelijke Eilanden: door de verbinding te versterken tussen de kwetsbare bewoners en de 'sterke' bewoners.

Verbinden bewonersgroepen Oostelijke Eilanden: het streven is dat bewoners meer voor en met elkaar kunnen doen en daarmee de wijk versterken. De Witte Boei speelt hierin een grote rol. Deze wordt dan ook verbouwd in 2016 in overleg met bewoners en gebruikers. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor ontmoeting voor alle bewoners in een aantrekkelijke omgeving. Hiervoor wordt in 2016 eenmaal een netwerkbijeenkomst 'Actieve bewoners en organisaties' georganiseerd om deze met elkaar in verbinding te brengen. De projecten van Sociaal Wijkteam, tegen armoede en voor het bevorderen van langer zelfstandig wonen worden voortgezet en doorontwikkeld. Ook worden sportactiviteiten georganiseerd om bewoners te verbinden.

Vrijwilligers: het stadsdeel gaat ook proberen het netwerk van vrijwilligers uit te breiden voor projecten in de buurt. In 2016 is er ruimte om vrijwilligers die niet zijn aangesloten bij een vrijwilligersorganisatie cursussen en trainingen aan te bieden.

Speeltuinen: in 2016 verbetering toegankelijkheid en het gebruik van de speeltuinen door gebruikers en bewoners te betrekken bij het beheer van de speeltuinen Oosterspeeltuin en Speeltuin Wittenburg.

Prioriteit 6: Stimuleren van sport en bestrijden van obesitas onder jongeren

sportstimulering: voortzetting obesitasprogramma 'Dikke Pret' in 2016: twee keer per week buitenschoolse activiteiten voor leerlingen van de basisschool de Pool die overgewicht hebben. Onderzoek naar mogelijkheden om sportfaciliteiten en het gebruik van sportpark Park Schouwburg te verbeteren. Het is de wens van bewoners om het groene karakter en de sportvoorzieningen op het Marineterrein te behouden.

Wonen, werken en recreëren

wonen: een gemengde binnenstad van groot belang. Corporaties minder sociale huurwoningen verkopen of libelariseren komende jaren. Ook afspraken gemaakt om voorzieningen te realiseren, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. In 2016 ouderen- en zorgcentrum Sint Jacob gesloopt om plaats te maken voor zo'n 350 ouderenwoningen, gekoppeld aan zorg en die tevens levensloopbestendig zijn.

Bouwen: veel verbouwingen en bouwen in het gebied in 2016.

Werken: onderzoek naar mogelijkheid om een proef te houden met minder regels voor ondernemers ter versterking van de winkelstraat Czaar Peterstraat. Hierover wordt in 2016 besluit genomen en zo mogelijk de proef gestart. Het stadsdeel blijft in overleg met ondernemers en brengt waar nodig en mogelijk (kleine) aanpassingen aan in de openbare ruimte ter verbetering van de zichtbaarheid van de winkels.

Duurzaamheid: steun van gemeente voor Kattenburgbewoners in hun inititatief voor verduurzaming van hun buurt, waarbij ze ook koppeling leggen met de herontwikkeling van het nabij gelegen Marineterrein; Gemeente steunt onderzoek van ondernemers kop Dijksgracht over mogelijkheid van stadsdistributie over het water met doel het aantal verkeersbewegingen over de weg te verminderen; gemeente steunt woningeigenaren die hun gebouw willen verduurzamen; monitoren luchtkwaliteit Kattenburgerstraat, mogelijk gevolgd door maatregelen.

Openbare ruimte en groen

Verkeer en parkeren: doorzetten van opheffen parkeerplaatsen voor meer fietsparkeerplaatsen; Beleid om touringcars uit het centrum te weren wordt doorgezet en naar verwachting aangescherpt, specifiek bij Kattenburgerstraat; Overlast taxi's bij Carré aangepakt; In 2016 op signalen uit de buurt op nog te bepalen locaties sticker- en verwijderacties fietswrakken uitgevoerd. Drie maatregelen voor gebied Oost: 'Boulevard naar Artis': in de Plantage Middelaan meer ruimte maken voor voetgangers en terrassen; 'Binnenring voor OV- en fietscorridor': de Binnenring wordt stap voor stap getransformeerd naar hoogwaardige OV- en fietsroute; maatregelen route tram 9 worden voorbereid.

Schoon: voortzetting inzet Workface, dak- en thuislozen maken extra schoon. O.a. ingezet op Wittenburgerplein, omgeving Hermitage, Hortustunnel, Weesperplein en Roeterseiland. Op korte termijn maatregelen en langere termijn een plan om afval op andere plek te inzamelen om overlast afval aan Bijltjespad op te lossen. Onderzocht wordt of het mogelijk is afvalbakken ondergronds te realiseren op Oostelijke Eilanden.

Groen: in 2016 achterstanden in groenprojecten verder uitvoeren.

Watertappunt: in 2016 wordt een watertappunt "happertje" gerealiseerd op het Kazerneterrein.

Veilig en sociaal

Het gaat om versterken "dragende samenleving", versterken sociale infrastructuur en ondersteunen van bewoners.

Veiligheid en overlast: voortzetting aanpak op structurele alcohol- en drugsgerelateerde en jeugdoverlast. Bekende locaties zijn o.a. Hortustunnel en -plantsoen, Weesperstraat en Wittenburgerplein; woninginbraak preventief bestreden door actief te informeren.

'De dragende samenleving': het stadsdeel ondersteunt in 2016 de dragende samenleving (deel van samenleving die zorgt voor jeugd, ouderen, mensen met een beperking en/of een afstand tot de arbeidsmarkt) waardoor het inzetten van duurdere zorg voorkomen kan worden. Belangrijke prioriteit voor 2016 is het verbinden van formele en informele zorgnetwerken. Mantelzorgers met extra activiteiten ondersteunen.

Maatschappelijke opvang: het gebied heeft afspraken gemaakt met o.a. welzijnspartners om het aanbod aan basisvoorzieningen voor de doelgroep dak- en thuislozen te verbeteren.

Onderwijs: definitieve uitbreiding De Boekmanschool realiseren in 2016 om groeiend aantal leerlingen te kunnen huisvesten

Participatie

Bewoners / ondernemers betrekken bij gebiedsplan: hierbij blijft meer diversiteit van deelnemers een punt van aandacht.

Overleggen bewoners / ondernemers: het gebruikersoverleg Dijkspark met bewoners en ondernemers wordt in 2016 voortgezet.

Faciliteiten buurtinitiatieven / experimenten: bewoners en ondernemers worden uitgedaagd meer zelf initiatieven te ontplooien die bijdragen aan een betere buurt.

Schouwen: in 2016 worden schouwen gehouden voorafgaand aan grote projecten.

Communicatie: stadsdeel wil transparantie zijn naar de bewoners, ondernemers en instellingen.

Apps: gemeente gaat het gebruik van apps als 'Opgeruimd' en 'Verbeter de buurt' verder stimuleren.

Zie BIJLAGE 1 voor projecten openbare ruimte en bouw in 2016 op p. 24 -25 van het gebiedsplan.

6.4 VISIE OOSTELIJKE EILANDEN

De Oostelijke Eilanden zijn sterk van elkaar verschillende buurt waarvoor een gezamenlijke visie is gevormd. Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg, Czaar Peterbuurt, Het Funen en Zeeburgerpad, de Kadijken, het Kazerneterrein en het Marineterrein zijn onderdeel van dit eilandenrijk. "Het verlangen van de Oostelijke Eilanden"[1] is opgesteld door bewoners, ondernemers, corporaties, gemeente, ontwikkelaars en instellingen die samen willen werken aan de Oostelijke Eilanden. Dit verlangen wordt in dit hoofdstuk uitgelegd.

1 Urhahn Urban Design, Stipo, "Het verlangen van de Oostelijke Eilanden: een visie op de Oostelijke Eilanden Amsterdam," Juni 2013.

Afb. 157 Ontwikkelingen in de omgeving, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 22.

IDENTITEIT: 'HET EILANDGEVOEL'

Kernwaarden:

- Spontaan: open, regelvrij, initiatiefrijk
- Eigenzinnig: autonoom, milieubewust, sociaal, uitgesproken
- Verborgen: gevarieerd, hybride, verborgen schatten, je moet er moeite voor doen
- Ondernemend: werkersmentaliteit, activisme, sociaal ondernemerschap, kunstenaars

Dit betekent een beetje gentrificatie, maar geen yuppenbuurt; aanwezige kwaliteit van hoven en hofjes biedt kansen voor nieuwe manieren van wonen: binnenplaats, poort, bestuur, congiërge ('binnenmoeder' of 'binnenvader'), gedeelde sociale activiteiten, bewoners bepalen mee wie er komt wonen. Er zal geen grote sloop plaatsvinden. Creativiteit en spontaniteit worden op straat zichtbaar door street art en kunstprojecten. Toekomstige aanpak is: flexibiliteit en veranderlijkheid; tijdelijkheid als permanente toestand; braakliggende kavels en lege panden tegen lagere m^2-prijs, mits het maatschappelijk bijdraagt. 'Vrijstaat': regelarme zone, ruimte voor veel spontaniteit en menging. Eigen initiatief uit zich in zelfbouw (particuliere bouwgroepen); in opbouw en uitbreiding van bestaande panden; zelfbeheer, collectieve tuinen in openbare ruimte; samen activiteiten organiseren; sociaal ondernemerschap met maatschappelijke betrokkenheid, waaronder artisticiteit en ondernemerschap. Gemeente en corporatie zetten in op 'acupunctuur': geen grote masterplannen maar impulsen in bijzondere stedelijke functies en in gerichte verbeteringen van openbare ruimte.

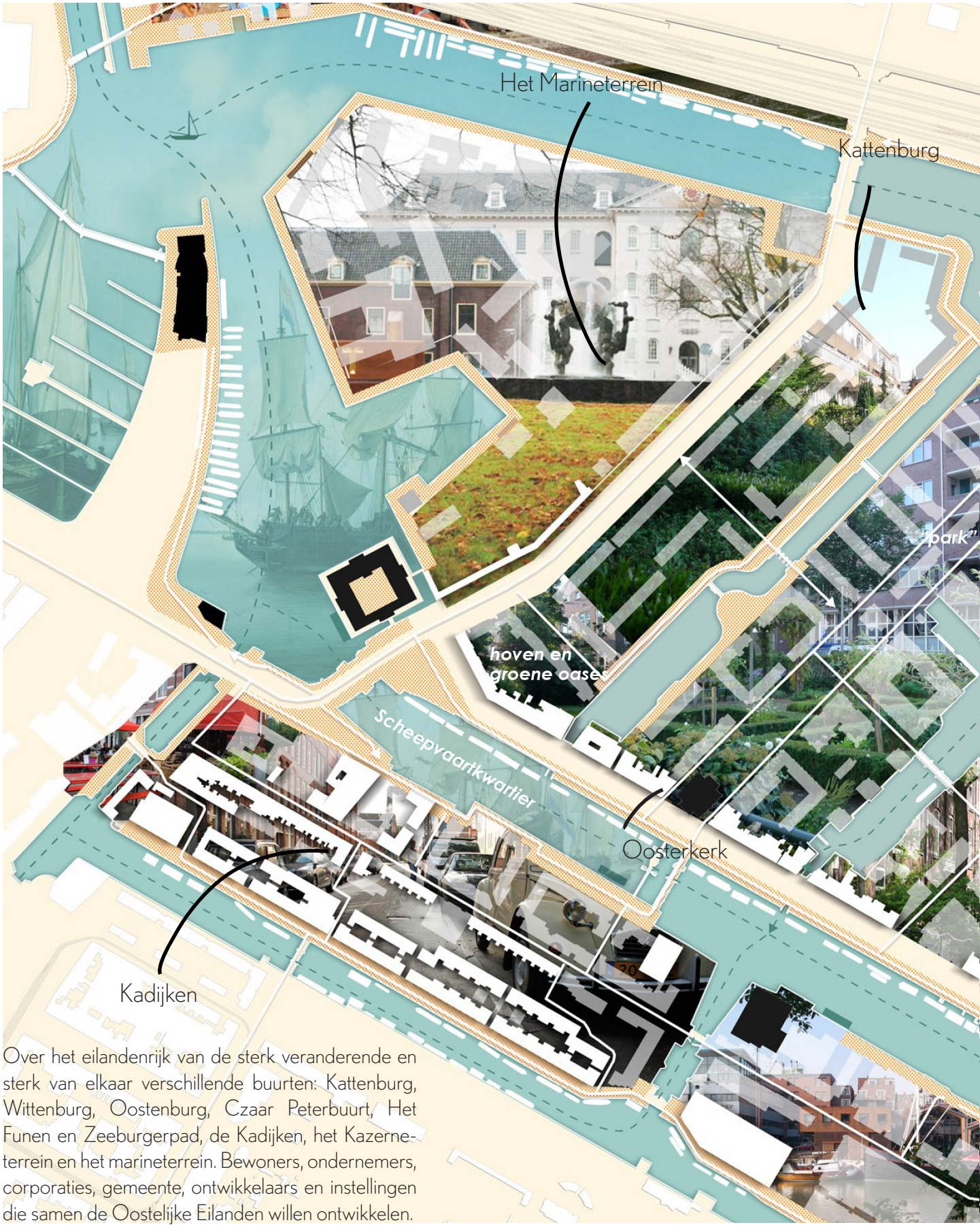

Over het eilandenrijk van de sterk veranderende en sterk van elkaar verschillende buurten: Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg, Czaar Peterbuurt, Het Funen en Zeeburgerpad, de Kadijken, het Kazerne-terrein en het marineterrein. Bewoners, ondernemers, corporaties, gemeente, ontwikkelaars en instellingen die samen de Oostelijke Eilanden willen ontwikkelen.

Huidige Ontwikkelingen op de Oostelijke Eilanden

Twee grote locaties zijn nu in ontwikkeling: Oostenburg en het Marineterrein. Dit maakt de Oostelijke Eilanden tot meest dynamische locatie van de Amsterdamse binnenstad. Voor Marineterrein wordt geleidelijke ontwikkeling ingezet. Het noordelijke deel van Oostenburg, in handen van woningcorporatie Stadsgenoot, zal organisch transformeren tot gemengd woonwerkgebied met ruimte voor eigen initiatief.

Aantal kleinere ontwikkelingen: het Wienerterrein, Katharina, renovatie Czaar Peterstraat, functieveranderingen (short stay hotel aan Oostenburgergracht en ontwikkeling Oosterkerk).

Afb. 158 De Oostelijke Eilanden, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 44 - 45.

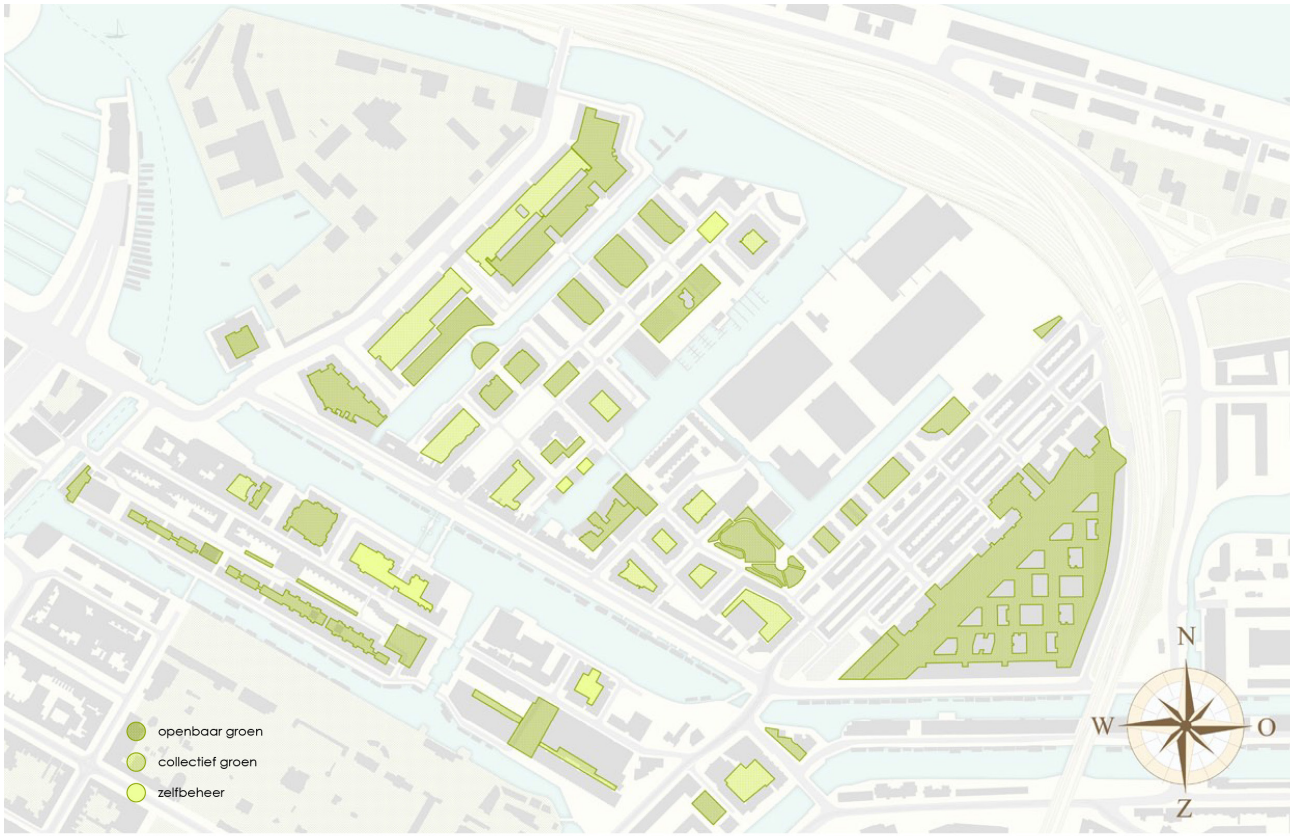

Afb. 159 Hoven en groene oases, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 47.

Streefbeeld voor 2030 over 20 jaar:

- Marineterrein en Oostenburg in ontwikkeling.
- Gemengde bevolking.
- Sociale woningen verkopen.
- Eilandenboulevard aantrekkelijke straat.
- Transformatielocaties: kop Czaar Peterstraat, Nieuwe Vaart bij Scheepsvaartmuseum (het Scheepsvaartkwartier), Wiener en Co, Texaco en Zeeburgerpad.
- Openbare ruimten krijgen impulsen binnen de buurten.

De geschiedenis staat centraal bij ontwikkelingen:

- Haven- en waterstructuur beter benut, nautisch erfgoed vergroot, verleden van admiraliteit te zien.
- Inhoud van massa is verbonden met wat je in de buurten aantreft.
- De identiteitsdragers zijn de drager geworden voor de ontwikkeling van de buurt.

Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg, de Czaar Peterbuurt, Het Funen en de Kadijken zijn woon-werkbuurten met rust aan de binnenkant en meer leven aan de buitenkant:

- De eilanden krijgen een relaxedheid en 'schoonlelijkheid', cafés met terrasje, een koffiekiosk op het Funen, een kindertheater, meer galeries en ateliers, aansluiting tussen horeca en museum, samenwerkplekken of flexplekken, een bruin café.
- De Eilandenboulevard biedt meer horeca en stedelijke publieksfuncties (winkels, galeries), de Czaar Peterstraat meer winkels.
- Sterker en zichtbaarder creatief netwerk.
- Meer winkels voor de dagelijkse behoefte (kapper, visboer en bakker).
- Nieuw, stedelijk gespecialiseerde functies (konditorei of technasium).
- Marineterrein wordt ontwikkeld met thema's als kennis, bèta, science, media, water, internationaal.

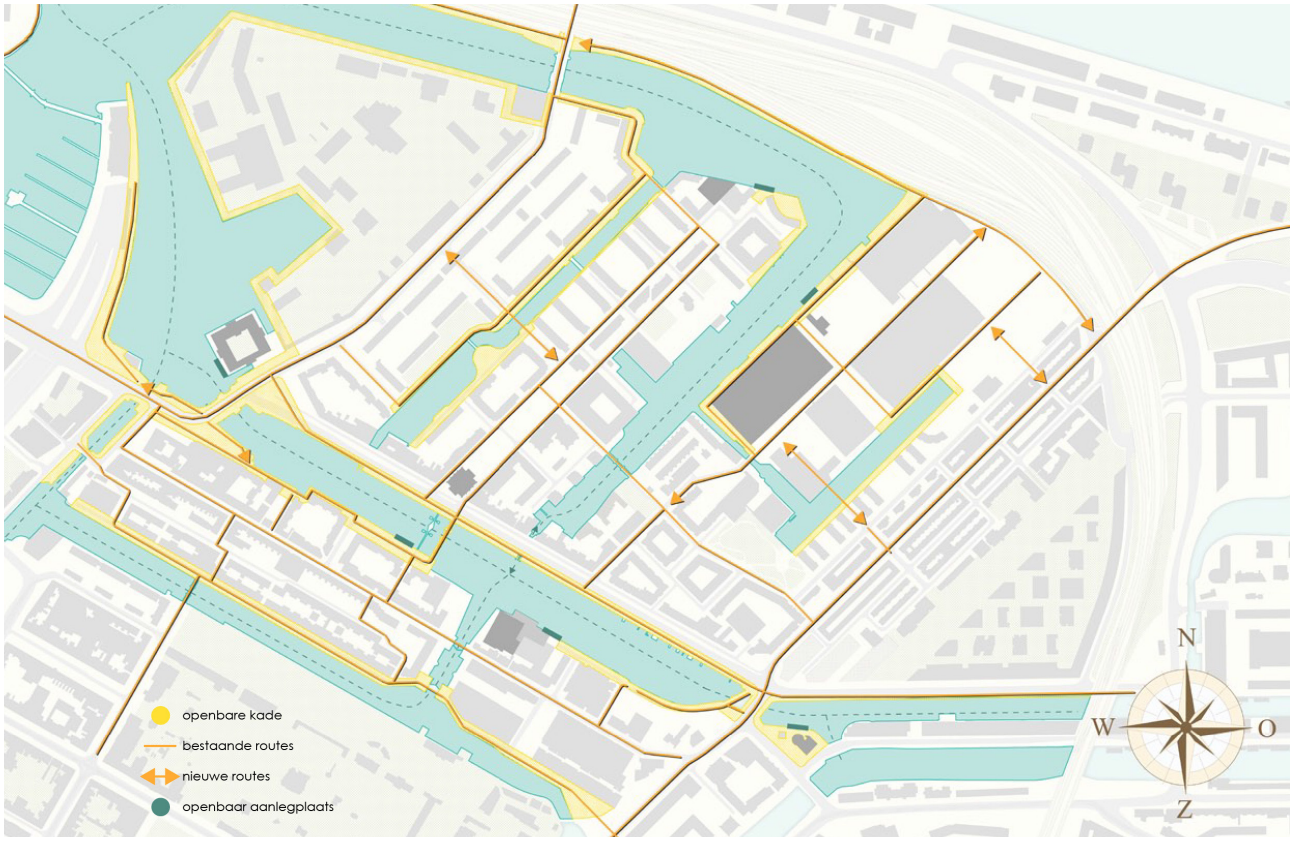

Afb. 160 Routes, water en kades, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 49.

Een sociale wijk:

- Verschillende culturen bij elkaar brengen door tradities als het Festival Oostelijke Eilanden.
- Meer activiteiten tussen de Eilanden, Funen en Kadijken om nieuwe en oude bewoners samen te brengen.
- Kattenburg en Wittenburg zijn rustige buurten, Kadijken en Czaar Peterbuurt verbindingen naar de rest van de binnenstad.
- Openheid voor migranten is onderdeel van identiteit (al sinds VOC).
- Veel kleine ontmoetingsplekken met Oosterkerk als centrale plek voor iedereen.
- Er ontstaat een netwerk van sociaal ondernemers: belangrijk voor vergroening van wijk, aandacht voor groeiende aantal eenpersoonshuishoudens en eenzame mensen en het helpen van jongeren uit de buurt aan stageplek of bijbaantje.
- Menging sociale huurwoningen en vrijesector-woningen: nieuwe balans en koopkracht.
- Bewoners onderling verbonden in hoven en hofjes.
- De bewoners zoeken hulp bij elkaar: de sterkeren zijn er voor de zwakkeren.
- Aandacht voor ecologie en duurzaamheid als onderdeel van het sociale karakter.

De openbare ruimte, routes en beleving op ooghoogte is over 20 jaar sterk verbeterd:

- De inrichting openbare ruimte is het beginpunt van ontwikkelingen: perspectief van voetgangers en fietsers staat centraal.
- De buurt heeft een goede openbare ruimte: plaats voor gezelligheid, groener (als Funen), centraal park op Wittenburg en het groene karakter is doorgetrokken op het Marineterrein.
- Wandelroutes langs water versterkt, kades dichterbij het water aantrekkelijke pleinen en parken: voor Oosterkerk, Kattenburgerplein, Wittenburgerplein/ park, naast de jachthaven, bij de entree Oostenburg, op de kop Czaar Peter-

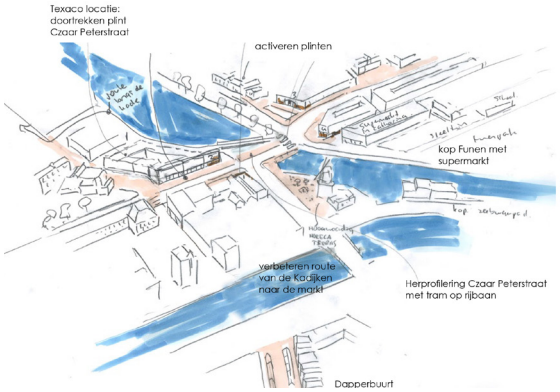

Afb. 161 Kop Kadijken / Nieuwe Vaart, Scheepskwartier, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 59.

straat.

- Eilandenboulevard is verkeersluw met brede stoepen
- Czaar Peterstraat is lichter en gezelliger.
- Kattenburgerstraat is aantrekkelijker en krijgt een relatie met Piet Heinkade.
- De Hoogte Kadijk is wandelvriendelijker aan de zonzijde.
- Eilanden zijn verbonden met logischer fietsroute(s) van CS via Oostelijke Eilanden naar het Funen, ondermeer over de Dijksgracht.

Ondernemers bepalen mede het gezicht van de buurt:

- Czaar Peterstraat aantrekkelijke winkelstraat met kleine specialistische bedrijven; kop van Oostenburg sluit hierop aan met horeca, winkels, wonen en werken.
- Aan de Wittenburgervaart en in Van Gendthallen bloeit creatieve industrie.

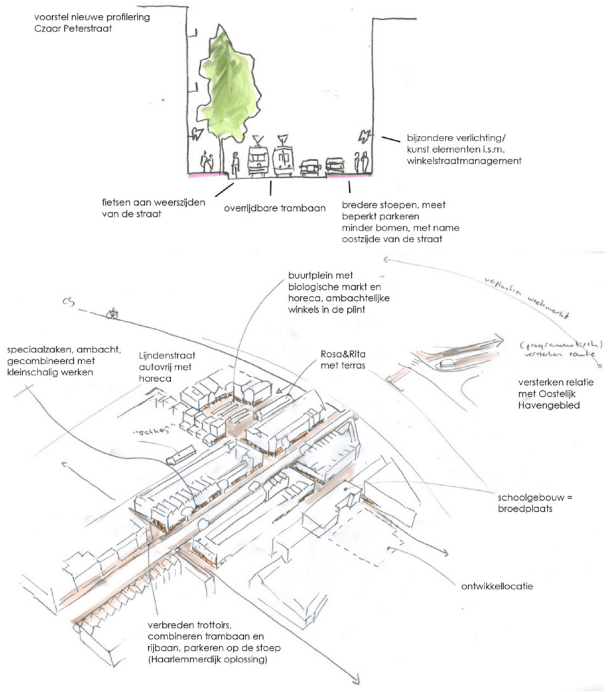

Afb. 162 Czaar Peter wordt beter, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 57.

- Eilandenboulevard is aantrekkelijk voor ondernemers met concentratie rond Oosterkerk.
- Gespecialiseerde winkels en horeca, zoals Frank's Smokehouse, Roest, Mediamatic zijn toegenomen en hebben stedelijke aantrekkingskracht.
- Aansluiting Dappermarkt verbeterd.
- Kop van Kadijken herontwikkeld.

De aandachtspunten voor de Oostelijke Eilanden

- Routes, water en kades.
- *Hoven en groene oases.*
- Kop Kadijken / Nieuwe Vaart.
- Czaar Peter wordt beter.
- Kattenburgerstraat: van straat naar laan.
- Scheepskwartier.
- Park Wittenburg: de groene long van de eilanden.

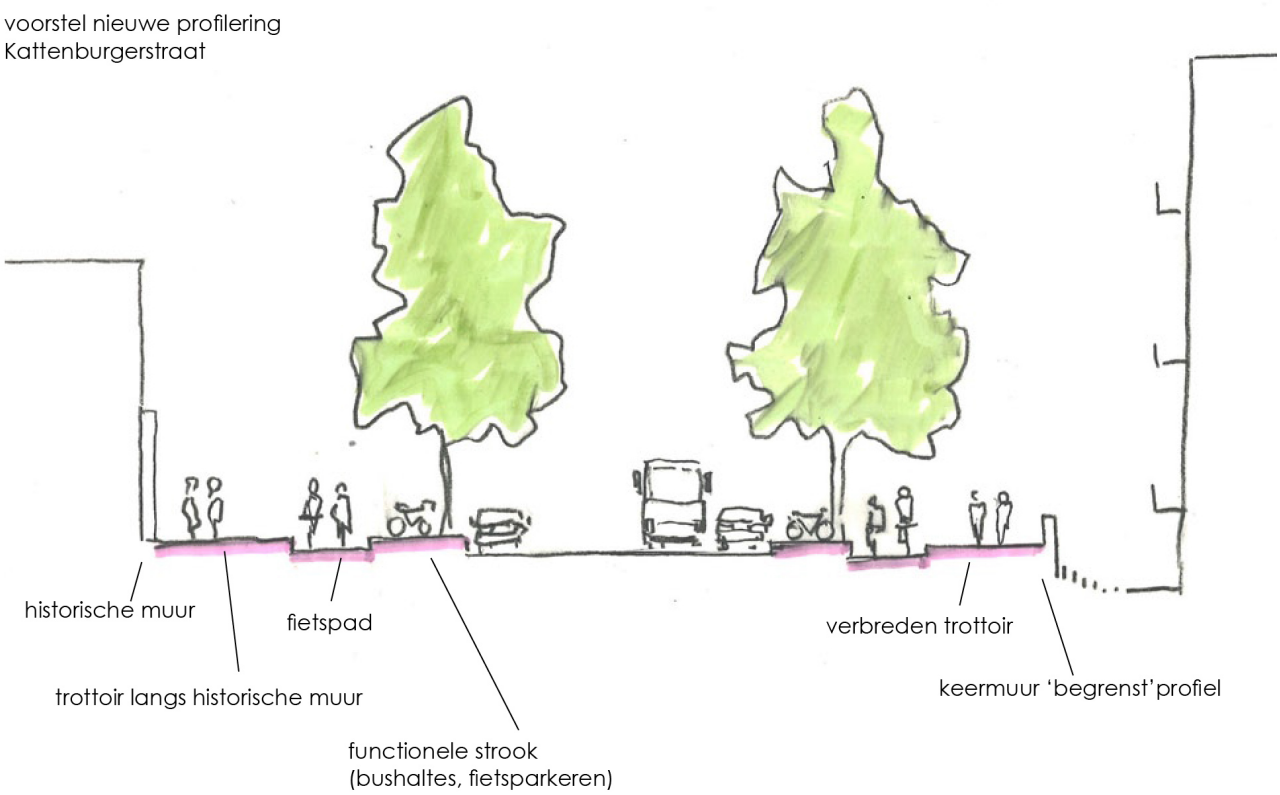

Afb. 163 Kattenburgerstraat: van straat naar laan, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 53.

Opgave sociaal 'community Oostelijke Eilanden'

Community: streven bewonerscommunity per eiland, met voor elk eiland een community website als basis (voorbeeld: www.oostenburg-complex.nl). Deze kunnen de zelforganisatie vergroten.

Jeugd: overlast door jongeren verminderen door voorzieningen voor jongeren, hulp en ondersteuning te bieden en aan te spreken op het gedrag, grenzen te stellen en zonodig aan te pakken. Komende jaren is er nog een groei van 4-12 jarigen, dus er wordt goed in de gaten gehouden of er nog voldoende basisscholen zijn. Vooralsnog is er genoeg ruimte door uitbreiding Basisschool Oostelijke Eilanden en de reservecapaciteit in het voormalige Parelgebouw.

Sociale huur: belangrijk is dat er voldoende sociale huurwoningen beschikbaar blijft, met name voor ouderen (nultreden- / eentrapswoningen).

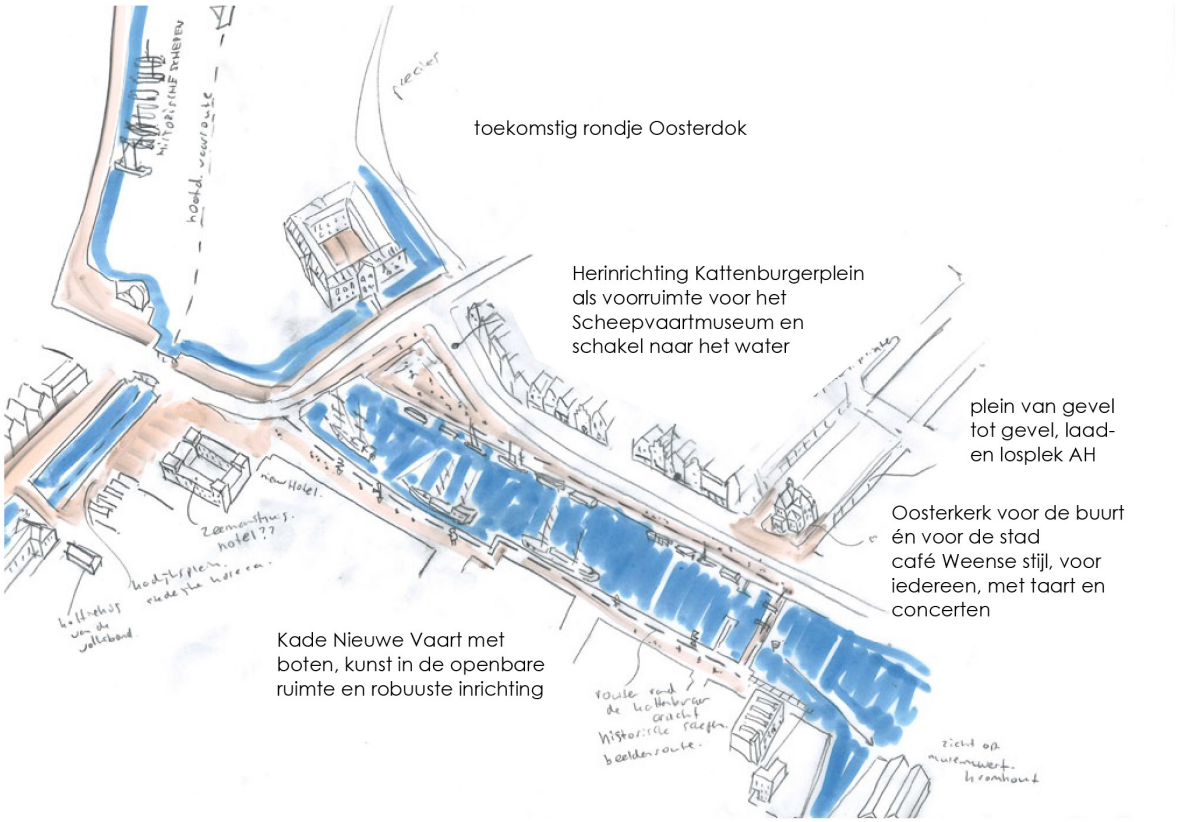

Afb. 165 Scheepskwartier, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 51.

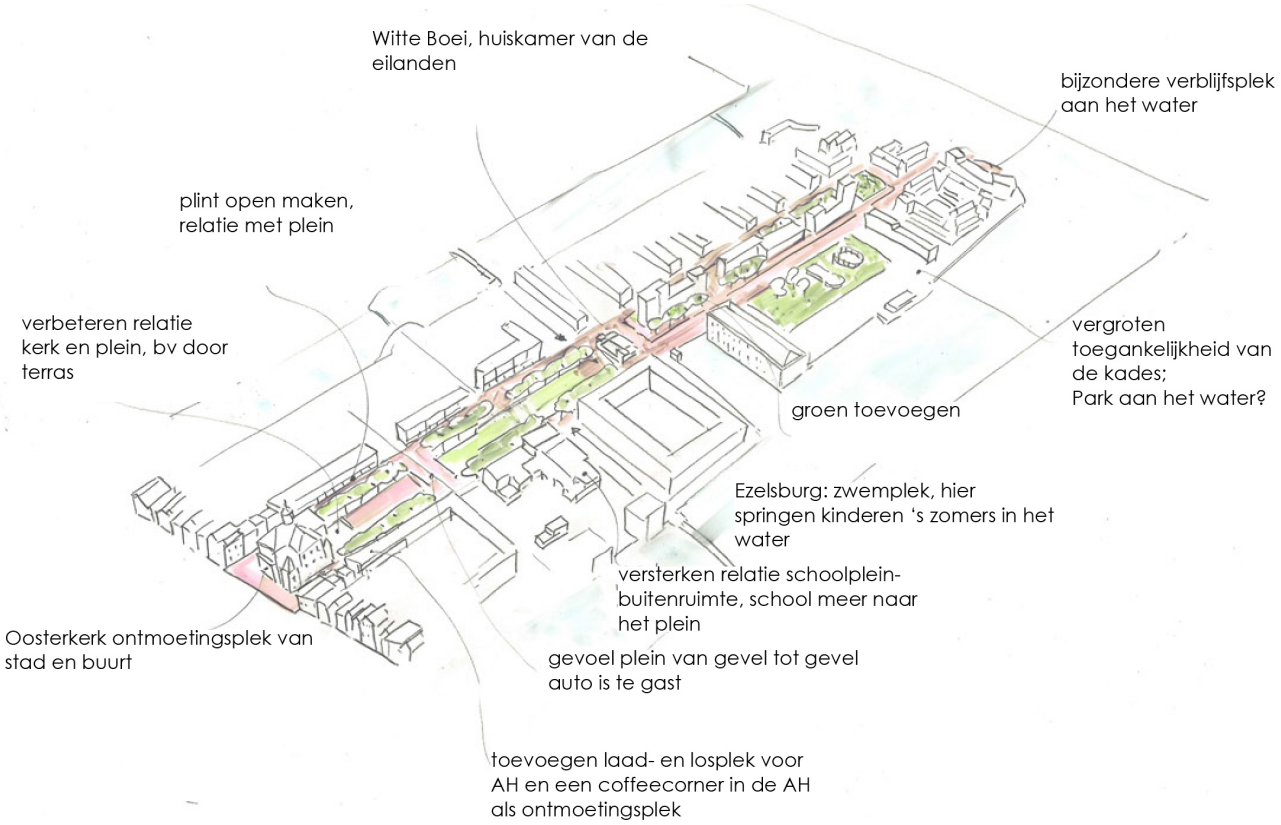

Afb. 164 Park Wittenburg: de groene long van de eilanden, uit Visie Oostelijke Eilanden, p. 55.

6.5 HET MARINETERREIN

Omdat het Ministerie van Defensie moet bezuinigen, komt het Marine Etablissement Amsterdam vrij voor ontwikkelingen van Amsterdam. Dit is een unieke locatie in het centrum van Amsterdam met een prachtige ligging in het water en een rijke geschiedenis. Er bestaat voor dit terrein nog geen officieel bestemmingsplan, maar er is een gebiedsconcept[1] opgesteld waarin de plannen voor het gebied worden beschreven. De ontwikkelingen die zullen plaatsvinden zijn van zeer groot belang voor de ontwikkelingen van Kattenburg door de ligging naast elkaar.

1 "Het Marineterrein: samenvatting van de strategienota," Amsterdam: 27 augustus 2013.

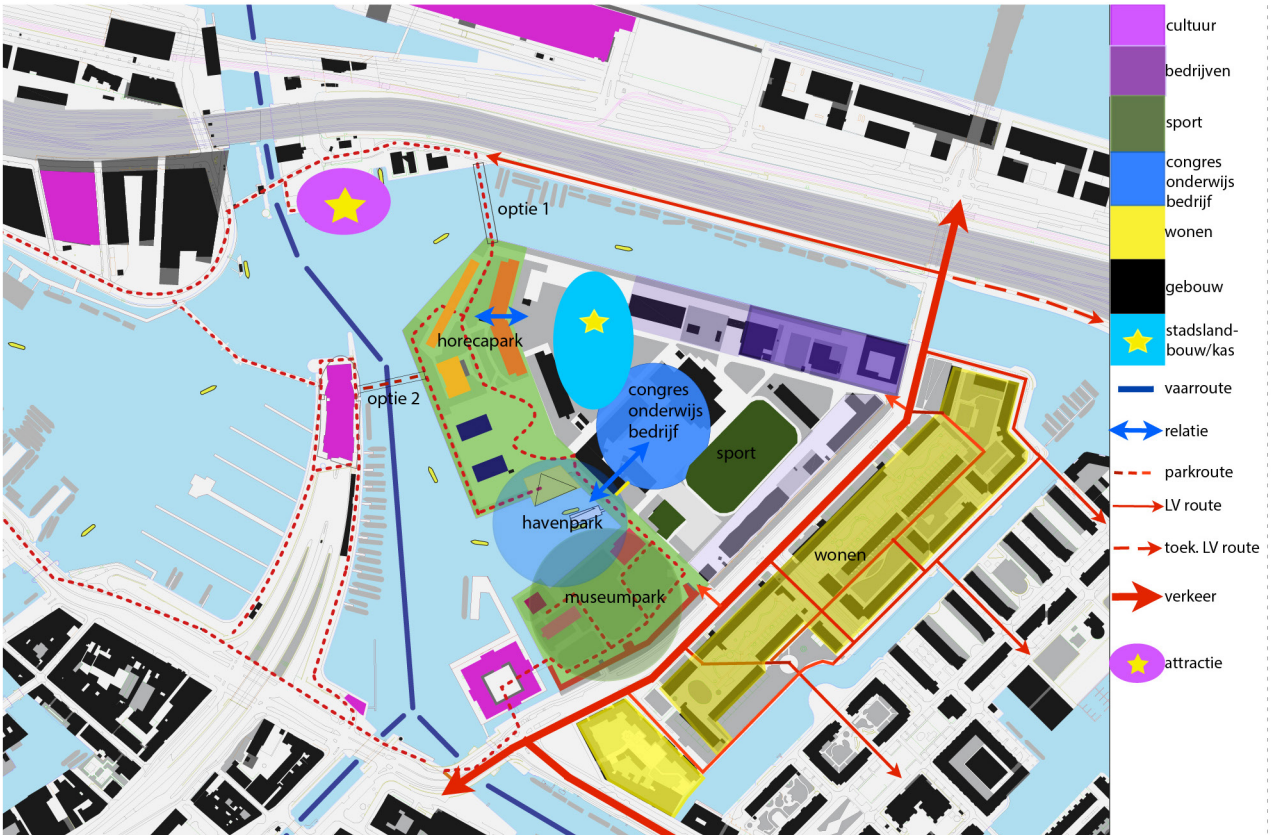

Afb. 166 Concept visie Marineterrein, uit de samenvatting van de strategienota voor het Marineterrein, p. 3.

Het door bezuinigingen vrijkomende Marine Etablissement Amsterdam is een kansrijke locatie in het centrum van Amsterdam. Er is nog geen definitief bestemmingsplan gerealiseerd voor het terrein, maar toekomstplannen zijn vastgelegd in een gebiedsconcept, waarbij geleidelijke ontwikkeling centraal staat. De nieuwe naam voor het etablissement: het Marineterrein.

Het wordt een gebied waar innovaties ontstaan die een bijdrage leveren. Daarvoor zijn drie ontwikkelingen nodig:

1. Maritieme kracht: het bewaren van de geschiedenis.
2. Waterpark: water en open ruimte op het terrein ontwikkelen tot een belangrijke ontmoetingsplek.
3. Innovatieve werkplaats: met internationale aantrekkingskracht.

Het gebied heeft geen grootse bebouwing nodig; evenementen met innovatieve onderwerpen zorgen voor de aantrekkingskracht van het gebied.

Energie en duurzaamheid:

Innovatieve werkplaats, gekoppeld aan huisvesting en experimenteren; collectief opwekken van energie (van energiebesparing naar energieneutraal); autoluw.

Stedenbouwkundige visie:

Een flexibele visie die dient als houvast bij de ontwikkeling van het Marineterrein. Deze visie is op dit moment gericht op de komende 10 jaar.

Uitgangspunten voor deze visie:

- het Marineterrein, gelegen tussen voorzieningen van de IJ-oevers, de bestaande stad en de Oostelijke Eilanden, kan een nieuw cultureel en stedelijk knooppunt worden. Een waterpark en nieuwe brugverbinding voor fietsers en voetgangers zorgen voor verbindingen tussen deze gebieden.
- Het behouden van het verborgen, geheimzinnige en groene karakter; het creëren van een parkachtige zone met mooie haven aan de zuid-

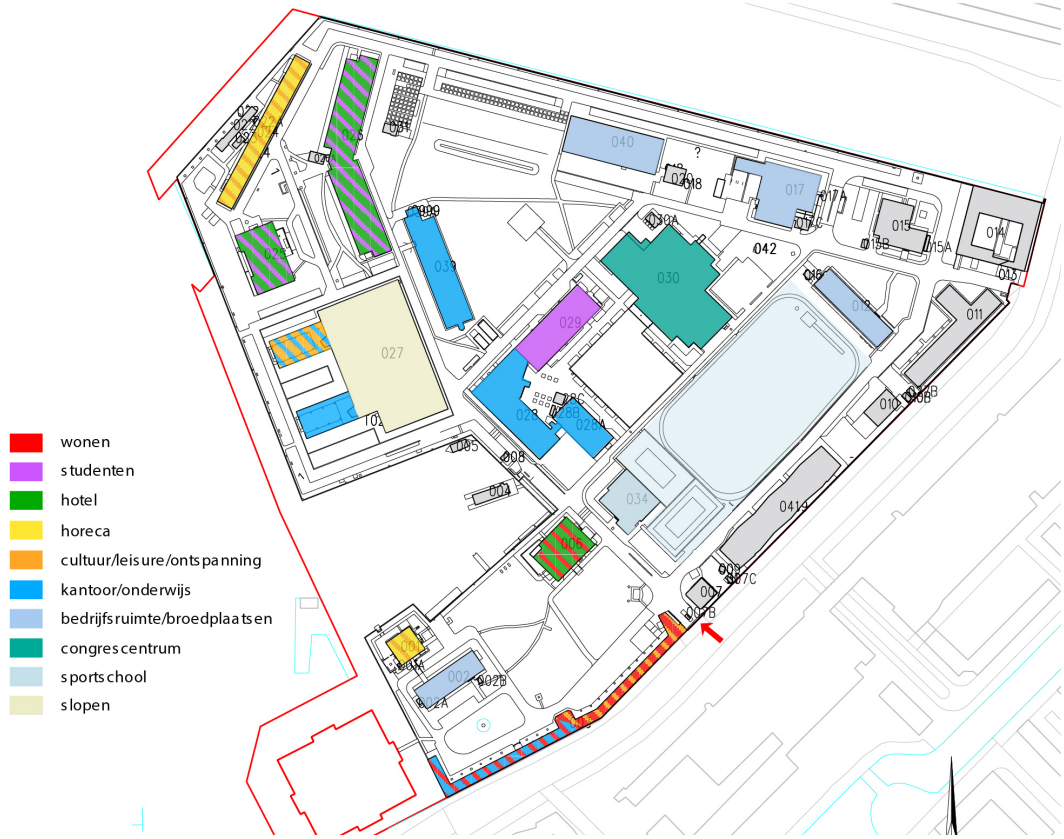

Afb. 167 Concept Marineterrein voor de tijdelijke fase, uit de samenvatting van de strategienota voor het Marineterrein, p. 3.

westzijde van het Marineterrein.

- Het clusteren van functies: het parkje bij Voorwerg kan dienen met museaal toeristisch karakter; in het noorden kan een cluster komen van restaurants, cafés en hotels; rondom de haven een nautisch karakter; in het oostelijk deel worden meeste gebouwen gesloopt en open ruimte bebouwd voor onderwijs, bedrijven, onderzoek en overheid.

Tijdelijke visie - hergebruik bestaande bebouwing:

In de toekomst wordt geleidelijk bestaande bebouwing gesloopt en nieuwe vastgoed geplaatst. Tot die tijd hergebruik van het bestaande, waarbij Rijk en Amsterdam beiden 50% zeggenschap hebben over projectorganisatie en 50% van de inversteringen en proceskosten van herontwikkeling dragen. Op dit moment is het terrein nog in bezit van Defensie.

Fasering:

1. Opstart functieverandering (+/- 2013 - 2017): Defensie verlaat gefaseerd het terrein.
2. ransformatie krijgt een nieuw gezicht (2017 - 2027): Defensie is grotendeels uit het gebied vertrokken en het gebiedsconcept krijgt nadere vorm in samenwerking met private partners.
3. De transformatie voorbij (2027 en verder): Gemeente en Rijk maken afspraken over de overdracht van het terrein.

Aannames voor terrein:

- van het gehele terrein (circa 14 ha) wordt een gebied van 50.000 m2 opnieuw ingevuld met woningbouw.
- binnen het woongebied is 78% uitgeefbaar met blokken van gemiddeld 6 lagen.
- het aantal woningen is 1.350.
- 10.000 m2 is voor bijzondere hotels opgenomen.
- 5m2 per woning is gereserveerd voor overige buurtvoorzieningen.
- parkeren wordt kostenneutraal ingevuld.
- een deel wordt parkinrichting.

Platform Kattenburg / Marineterrein

Vanuit het bewoners platform van Kattenburg is er een mening opgesteld over het vrijkomen van het Marineterrein. Hun benadering over deze ontwikkeling is dat het enorme kansen biedt voor Kattenburg en de rest van Amsterdam; ze zijn van mening dat het terrein in samenhang ontwikkeld zal moeten worden met het woongebied en de bewoners van Kattenburg. Belangrijk is dat het een integrale ontwikkeling zal worden.

Wat willen ze op het Marineterrein?

- De unieke plek behouden voor de stad; een stadspark, groene oase, verkeersluw. een ecowijk, zelfvoorzienend en innovatief Een gemengde programmering, publieke voorzieningen en maximaal 500.000 m2 voor woningen.

Wat willen we met de bestaande woningen op Kattenburg?

- Verduurzaming op alle gebieden (water, energie, openbare ruimte, voedsel, mobiliteit, etc.).
- Verduurzaming in samenhang met ontwikkeling Marineterrein.
- Een andere waterhuishouding in samenhang met Matineterrein.
- Verbetering van logistiek verkeer.
- Zelfbeheer groen en energie.
- Verbetering kwaliteit openbare ruimte.
- Levensloopbestendig woongebied (jong en oud).

Welke angsten leven er?

- Een evenemententerrein op deze unieke plek.
- (tijdelijke) ontwikkeling zorgt voor parkeeroverlast en parkeerproblemen.
- Geluidshinder.
- Verslechtering luchtkwaliteit.
- Uitgave van grond aan private partijen en een volgebouwd gebied.

Uitgangspunten van de overheid (Stadsdeel centrum)

- Openbaar stadspark.
- Ontmoetingsplek.
- Ruimte voor recreatie.
- Culturele bedrijvigheid.
- (Vernieuwende) horeca.
- Nieuw leven voor oude gebouwen, koesteren cultureel erfgoed.
- (Beperkte) ruimte voor nieuwbouw ter versterking stadspark.
- Rust en oase, rust en ontmoeten, rust en werken.
- Een innovatieve werkplaats.

Aanvullend advies van Platform Kattenburg

- De groene stad: urbaan groen, groene ruimte positief voor gezondheid, met groene ruimte kunnen steden competitief voordeel bieden in jacht op talent, geeft sterke impuls voor groene economie.
- De slimme stad: sustainable economic development and high quality of life.

6.6 BESTEMMINGSPLAN

Het bestemmingsplan dat geldt voor Kattenburg maakt deel uit van het Bestemmingsplan Oostelijke Eilanden[1]. In een plattegrond is met gebruik van kleuren aangegeven welke verschillende bestemmingen de grond van Kattenburg bezit. Deze bestemmingen zijn vervolgens verder uitgelegd, waarbij tevens bouwregels zijn gegeven van onder andere de de toegestane functies op de grond en de maximale en minimale bouwhoogten die van toepassing zijn op de grond.

1 "Bestemmingsplan Oostelijke Eilanden." Geraadpleegd 10 april 2016. http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0363.A0901BPSTD-OH01/r_NL.IMRO.0363.A0901BPSTD-OH01_index.html.

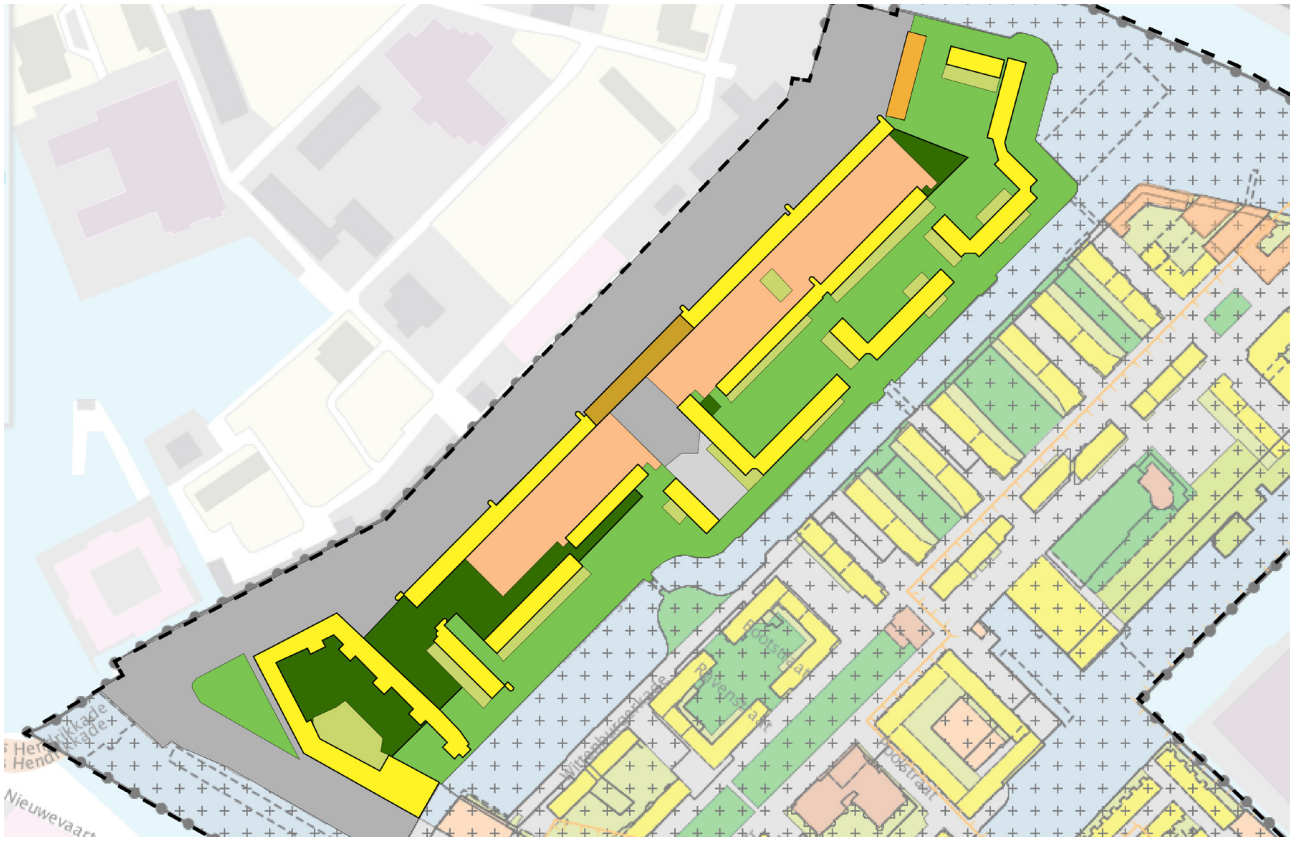

Afb. 168 Bestemmingsplan Kattenburg

- Enkelbestemming Wonen (bestemd voor wonen), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie B (bestemd voor waarde), Maatvoering (maximum bouwhoogte 20 m), Bouwaanduiding onderdoorgang
- Enkelbestemming Wonen (bestemd voor wonen), Maatvoering (maximum bouwhoogte 18 m)
- Enkelbestemming Wonen (bestemd voor wonen), Maatvoering (maximum bouwhoogte 20 m)
- Enkelbestemming Gemengd - 1 (bestemd voor gemengd), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie B (bestemd voor waarde), Maatvoering (maximum bouwhoogte 4 m)
- Enkelbestemming Tuin - 2 (bestemd voor tuin), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie B (bestemd voor waarde)
- Enkelbestemming Groen (bestemd voor groen), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie B (bestemd voor waarde)
- Enkelbestemming Groen (bestemd voor groen), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie C (bestemd voor waarde)
- Enkelbestemming Verkeer (bestemd voor verkeer), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie B (bestemd voor waarde)
- Enkelbestemming Verkeer (bestemd voor verkeer), Dubbelbestemming Waarde - Archeologie C (bestemd voor waarde)

ENKELBESTEMMING WONEN

Bebouwing dat is aangewezen voor 'wonen' zijn bestemd voor woningen. Andere functies als kantoren, kantoren met baliefunctie, openbare en bijzondere voorzieningen (niet groter dan 500 m2 per vestiging), galeries en bedrijven zijn ook toegestaan, maar slechts in de eerste bouwlaag.

Detailhandel, met uitzondering van smartshops en voorzieningen ten behoeve van consumentverzorgende dienstverlening zijn ook toegestaan in de tweede bouwlaag. Wanneer deze in de eerste bouwlaag zijn toegestaan, mag ook de kelder of het souterrain gebruikt worden als opslagruimte. In totaal mag dit niet meer dan 150 m2 per vestiging bedragen. Als deze functies in bestaande plannen een groter oppervlakte hebben, is dit toegestaan. Als (1) uitbreiding van deze functies de verkeersdruk niet overmatig vergroten, (2) het woon- en leefmilieu niet in onevenredige mate aantasten, (3) de bebouwing binnen het eigen perceel inpast en (4) de gevelindeling geen afbrek doet aan de architectonische kwaliteit van de omringende bebouwing, mag het dagelijks bestuur een groter oppervlakte tot 300 m2 toestaan.

Bedrijven zijn alleen toegestaan als ze vallen in de milieucategorie I of II, waarbij garagebedrijven niet zijn toegestaan en in kelders en souterrains alleen bedrijven toegestaan zijn die tot milieucategorie I behoren. Hierbij zijn uitzonderingen zoals de Kattenburgerkruisstraat in Kattenburg, waar milieucategorie III is toegestaan.

Een parkeergarage is slechts toegestaan als op de plankaart de aanduiding 'parkeergarage' is aangegeven. Inpandige en ondergrondse parkeervoorzieningen zijn slechts toegestaan als zij aanwezig zijn in al bestaande bebouwing en waarvoor een onherroepelijke garagevergunning is verleend. Het dagelijks bestuur mag de functie wonen wijzigen om inpandige parkeervoorzieningen en in de eerste bouwlaag een toegang tot deze parkeervoorziening te realiseren als (1) de breedte van de toegang niet groter is dan 3,50 meter, (2) de voorziening het woon- en leefmilieu en het karakteristieke stadsgezicht niet aantast, (3) de parkeervoorziening voldoet aan het algemene verkeers- en parkeerbeleid van het stadsdeel en hogere overheden en (4) als de ondergrondse parkeervoorziening de huidige grondwatersituatie niet verslechtert of leidt tot een vermindering van het waterkerend vermogen van waterkeringen en voldoet aan de grondwaternorm van gemeente Amsterdam.

Ondergrondse fietsenstalling is toegestaan als deze al in bestaande bebouwing aanwezig is. Het dagelijkse bestuur is bevoegd om de functie wonen te wijzigen voor inpandige fietsenstalling en in de eerste bouwlaag een toegang te realiseren, als (1) de breedte van de toegang niet groter is dan 3,50 meter, (2) de stalling niet in meer dan twee aaneengesloten panden wordt gesitueerd, (3) de fietsenstalling geen aantasting is van het woon- en leefmilieu of van het karakteristiek van het stadsgezicht en (4) als de ondergrondse stalling de huidige grondwatersituatie niet verslechtert of leidt tot een vermindering van het waterkerend vermogen van waterkeringen en voldoet aan de grondwaternorm van gemeente Amsterdam.

Nutsvoorzieningen zijn altijd toegestaan.

Delen van grond dat bestemd is voor de functie wonen die onbebouwd blijven mogen worden gebruikt als tuin. Als deze grond in gebruik is als kinderopvang en/of school, is het gebruik van de grond als tuin een buitenruimte voor de kinderopvang en/of school. Dit mag alleen als deze functie is aangegeven tijdens de tervisielegging van het ontwerp van het plan.

Bouwregels

Gebouwen dienen vanaf de voorgevelrooilijn te worden opgebouwd.

Uitbreiding in de diepte van gebouwen wordt toegestaan tot een maximum van 2,50 m, gemeten vanaf de achtergevel van de bestaande bebouwing. Dit is niet toegestaan in de hoeken van bouwblokken en op grond die niet is bestemd voor tuin.

De minimale bouwhoogte van de eerste bouwlaag is 3,50 m t.o.v. de vloer van de eerste bouwlaag, met een diepte van minimaal 5 m, gemeten vanaf de voorgevel. De bouwhoogte van gebouwen is minimaal 9 m, met uitzondering van aan- en uitbouwen en op plaatsen op de plankaart waar een lagere maximale bouwhoogte is aangegeven.

Ondergronds bouwen mag maximaal twee

bouwlagen bevatten.

De bovenste laag loopt vanaf de goothoogte in een hellingshoek van 60 graden, gemeten vanaf de zijgevels of van de voor- en achtergevel. Bij nieuwbouw of ingrijpende verbouw is de afstand tussen goot- en bouwhoogte ten minste 2 m. Dakterrassen zijn niet toegestaan; dakkapellen zijn toegestaan onder voorbehoud (artikel 14.2.7).

De gevel dient een duidelijke driedeling te hebben: een plint, gevelvlak en een gevelbeëindiging, met een accent op de verticale plaatsing van de ramen en andere geveldoorbrekingen. Open gevels en gesloten plinten (eerste bouwlaag) zijn niet toegestaan. bergingen mogen niet aan de straatzijde geplaatst worden, tenzij dit in de bestaande situatie al zo is. Deze regels gelden niet voor souterrains. Loggia's mogen zich niet aan de straatzijde bevinden. Samenvoegen van percelen is alleen toegestaan als er geen gebouwen zijn betrokken die op de plankaart zijn aangeduid met 'specifieke bouwaanduiding - orde 1, orde 2 en orde 3.

De maximale bouwhoogte van bouwwerken die geen gebouw zijn mag 2 m zijn. Op grond dat is aangeduid als 'onderdoorgang' of 'overbouw' mag niet gebouwd worden tot een hoogte van 4 m, op de benodigde draagconstructie na.

ENKELBESTEMMING GEMENGD - 1

Voor grond dat is aangewezen als 'Gemengd - 1' zijn de volgende functies bestemd:

Wonen, maar in de eerste bouwlaag van de bebouwing aan de Kattenburgergracht zijn geen woningen, inpandige parkeervoorzieningen en entrees tot parkeervoorzieningen toegestaan, tenzij deze al aanwezig zijn bij de terinzagelegging van het ontwerp.

Kantoren en kantoren met baliefunctie zijn alleen toegestaan in de eerste en tweede bouwlaag.

Openbare en bijzondere voorzieningen zijn alleen toegestaan in de eerste en tweede bouwlaag, maar het bedrijfsvloeroppervlak mag per vestiging niet meer dan 500 m2 zijn.De panden aan de Kattenburgergracht en het Kattenburgerplein mogen niet worden gebruikt als kinderopvang, tenzij dit gebruik al aanwezig was in het ontwerp van het plan.

Galeries en bijzondere voorzieningen zijn alleen toegestaan in de eerste en tweede bouwlaag.

Detailhandel, met uitzondering van smartshops en consumentverzorgende dienstverlening zijn in de eerste bouwlaag toegestaan. De daaronder gelegen kelder of souterrain mag daarbij gebruikt worden als het bij elkaar niet meer dan 150 m2 bedraagt. Het dagelijks bestuur kan een groter oppervlak tot maximaal 300 m2 toestaan als (1) het woon- en leefmilieu niet in onevenredige mate wordt aangetast, (2) het geen overmatige verkeersdrukte veroorzaakt, (3) het binnen de parcelling van de omringende bebouwing past en (4) de gevelindeling geen afbreuk doet aan de architectonische kwaliteit van de omringende bebouwing.

Horeca 1, 3 en 4 zijn toegestaan in de eerste bouwlaag, op plaatsen waar de aanduiding 'specifieke vorm van horeca 1, 3 of 4 toegestaan' op de plankaart is aangegeven.

Bedrijven zijn toegestaan in de eerste en tweede bouwlaag als ze vallen binnen milieucategorie I of II, waarbij garagebedrijven niet zijn toegestaan en in kelders en souterrains uitsluitend bedrijven met milieucategorie I zijn toegestaan.

Inpandige en ondergrondse parkeervoorzieningen zijn toegestaan als bij het ontwerp al aanwezig en als er een onherroepelijke garagevergunning is verleend. Het dagelijks bestuur is bevoegd de functie te wijzigen voor de kelder of souterrain van gebouwen met de bestemming Gemengd - 1 om inpandige parkeervoorzieningen te realiseren en in de eerste bouwlaag een entree te realiseren als (1) de breedte van de entree niet groter is dan 3,5 m, (2) de parkeervoorziening het woon- en leefmilieu niet aantast, (3) de parkeervoorziening voldoet aan de algemene regelgeving van het stadsdeel en de hogere overheden en (4) als uit onderzoek blijkt dat de ondergrondse parkeervoorzieninge geen verslechtering heeft van de huidige grondwatersituatie en vermindering van het waterkerend vermogen en voldoet aan de grondwaternorm van gemeente Amsterdam.

Ondergrondse fietsenstalling is toegestaan als deze al in bestaande bebouwing aanwezig is. Het

dagelijkse bestuur is bevoegd om de functie wonen te wijzigen voor inpandige fietsenstalling en in de eerste bouwlaag een toegang te realiseren, als (1) de breedte van de toegang niet groter is dan 3,50 meter, (2) de stalling niet in meer dan twee aaneengesloten panden wordt gesitueerd, (3) de fietsenstalling geen aantasting is van het woon- en leefmilieu of van het karakteristiek van het stadsgezicht en (4) als de ondergrondse stalling de huidige grondwatersituatie niet verslechtert of leidt tot een vermindering van het waterkerend vermogen van waterkeringen en voldoet aan de grondwaternorm van gemeente Amsterdam.

Nutsvoorzieningen zijn altijd toegestaan.

Tuin is toegestaan op de onbebouwd blijvende delen van Gemengd - 1. Als deze grond in gebruik is als kinderopvang en/of school, is het gebruik van de grond als tuin een buitenruimte voor de kinderopvang en/of school. Dit mag alleen als deze functie is aangegeven tijdens de tervisielegging van het ontwerp van het plan.

Bouwregels

De bouwregels die gelden voor Gemengd - 1 zijn hetzelfde als voor Wonen.

ENKELBESTEMMING TUIN - 2

De grond aangewezen voor 'Tuin - 2' zijn bestemd voor tuinen en erven.

Bouwregels

Op grond dat behoort tot Tuin - 2 mogen volgens artikel 43 van de Woningwet alleen gebouwen en bouwerken geen gebouw zijn gemaakt worden. Hierbij geldt dat:

Gebouwen die al staan op de grond bestemd voor Tuin - 2 mogen blijven bestaan, geheel worden vernieuwd, maar niet worden vergroot.

Balkons, erkers, galerijen, luifels, buitentrappen of andere ondergeschikte delen van gebouwen die al in bestaande bebouwing aanwezig was mag geheel vernieuwd worden, maar niet vergroot.

De maximale hoogte van erfafscheiding is 1 m als de grond grenst aan 'Verkeer' of 'Groen'. Voor overige locaties geldt een maximum van 2 m.

De maximale hoogte van bouwwerken geen gebouw zijnde op de grond is 2 m.

ENKELBESTEMMING GROEN

Op grond dat is aangewezen voor 'Groen' zijn toegestaan plantsoenen, parken, pleinen, straatmeubilair, speelplaatsen, bijbehorende fiets- en voetpaden, laden en lossen, nutsvoorzieningen, water, openbare speeltuinen (alleen op plekken waar 'speeltuin' op de plankaart is aangeduid).

Bouwregels

Op de grond die is bestemd voor Groen mogen alleen gebouwen geen gebouw zijnde geplaatst worden met een maximale hoogte van 3,5 m.

Op deze grond mag water gebruikt worden die voldoen aan de regels bestemd voor 'Water', die te vinden zijn in artikel 13 van het bestemmingsplan Oostelijke Eilanden.

ENKELBESTEMMING VERKEER

Op de grond die bestemd is voor 'Verkeer' zijn toegestaan rijwegen, ongebouwde parkeervoorzieningen, fiets- en voetpaden, pleinen, straatmeubilair, speelvoorzieningen, groen, nutsvoorzieningen en bouwwerken geen gebouw zijnde voor aansluitingen op nutsvoorzieningen als elektriciteit, gas en water, en dergelijke.

Bouwregels

Op de grond bestemd voor Verkeer zijn alleen gebouwen geen gebouw zijnde toegestaan in dienst van het verkeer. Hierbij is de maximale bouwhoogte 3,5 m. Bebouwing van ondergrondse parkeergarage is ten hoogste twee bouwlagen. Kiosken, balkons, erkers, bordessen, galerijen, luifels, buitentrappen of andere ondergeschikte delen van gebouwen zijn toegestaan als ze bij terinzagelegging van het ontwerp aanwezig zijn in het plan en mogen geheel worden vernieuwd, maar ze mogen niet worden vergroot.

DUBBELBESTEMMING WAARDE - ARCHEOLOGIE B

De gronden die zijn aangewezen voor 'Waarde- Archeologie B' zijn naast de andere op de plankaart aangegeven bestemming bedoeld om als bescherm-

ing en veiligstelling van de archeologische waarden B (hoge archeologische verwachting). Deze bestemming is primair ten opzichte van de andere bestemmingen die aan de grond zijn gegeven.

Bouwregels

Als de aanvrager van een bouwvergunning waarvan bodemverstorende bouwwerkzaamheden deel uitmaken een groter projectoppervlakte heeft dan 50 m2 en dieper dan 0,5 m onder het maaiveld plaatsvindt, dient die persoon een archeologisch rapport te overleggen. Bij deze bouwvergunning zijn de volgende voorschriften gegeven: de aanvrager (1) dient technische maatregelen te treffen waardoor archeologische waarden in de bodem worden behouden, (2) dient opgravingen te doen en (3) de bodemverstoring te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg.

DUBBELBESTEMMING WAARDE - ARCHEOLOGIE C

De gronden die zijn aangewezen als 'Waarde - Archeologie C' zijn bedoeld als bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden C (lage archeologische verwachting, aanplemping) naast de andere bestemming die is toegewezen aan de grond. De bestemming 'Waarde - Archeologie C' is leidend boven de andere toegekende bestemmingen.

Bouwregels

Als de projectoppervlakte van het project groter is dan 10.000 m2 en bouwwerkzaamheden dieper dan 3 meter betreft, dient de aanvrager van een bouwvergunning een archeologisch rapport te overleggen. Hieraan zijn de volgende voorschriften verbonden: de aanvrager (1) dient technische maatregelen te treffen waardoor archeologische waarden in de bodem worden behouden, (2) dient opgravingen te doen en (3) de bodemverstoring te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg.

NAWOORD

Het onderzoek naar Kattenburg heeft veel nieuwe inzichten verschaft met betrekking tot de achterliggende ideologieën, gedachten en ontwerpen. Hiermee wordt gepoogt Kattenburg en omgeving beter te begrijpen. Het ontwerp dat er nu staat is van Apon.

Het ontwerp van Apon laat ook zien hoe zij er destijds over dachten, waarmee het Kattenburg plan is ontwikkeld. De ontwikkelingen door de tijd laten zien hoe het gebied is ontwikkeld tot zijn uiteindelijke vorm. Daarnaast is het interessant om te zien hoe het gebied verder ontwikkeld gaat worden. De toekomstvisie biedt plaats om aan te sluiten op het nieuw te vormen visie en ontwerp.

Uit de demografische ontwikkelingen blijkt dat wat er over het algemeen geldt voor Nederland, ook geldt voor Amsterdam en dus ook Kattenburg. We hebben te maken met een algemene vergrijzing en de starter, als minder draagkrachtige, het nog steeds moeilijk heeft om een woning te vinden die geschikt is voor het budget.

Dit onderzoek is verricht door MSc3 studenten van de TU Delft. Het resultaat is te danken aan de inhoudelijke verbredende discussies, die een positieve bijdrage hebben geleverd. Daarnaast zijn er vele websites en andere bronnen uitgewisseld behorende bij een andere onderzoeksthema.

Met dank aan het hele team. - Delft, Maart 2016

LITERATUUR

Apon, D. (1968). *Terugblik op eigen werk. Tijdschrift voor beeldende kunst en architectuur,* 35(23).

Apon, D. C. (1970). *Het ongerijmde van het gewone [Oratie].* Eindhoven: Technische Hogeschool Eindhoven.

Apon, D. C. (1982). *Woonplannen.* Rotterdam: ABBT.

Apon, D. C. (1988). *De betovering van het beelden [Oratie].* Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.

Beerends, A. (1968). *Inleiding. Tijdschrift voor beeldende kunst en architectuur*, 35(23).

Bijlsma, L., Bergenhenegouwen, G., Schluchter, S., & Zaaijer, L. (2008). *Transformatie van woonwijken met behoud van stedenbouwkundige identiteit.* Rotterdam: NAi Uitgevers.

Blauw, M. (2005). *De stad is nooit af. Ontstaan en ontwikkeling van het stadsdeel Slotervaart, van Algemeen Uitbreidingsplan tot stedelijke vernieuwing.* Hilversum: Verloren.

Blom, A. (2012). *Erfgoed van de wederopbouwwijken.* Agora, 28(2).

Blom, A., Jansen, B., & Heiden, M. v. d. (2004). *De typologie van de vroeg-naoorlogse woonwijken.* Zeist: Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Boer, N. d., & Lambert, D. (1987). *Woonwijken. Nederlandse stedenbouw 1945-1985.* Rotterdam: Uitgevrij 010.

Dirk Cornelis Apon. (2016). Retrieved 29 maart, 2016, from http://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/personen/detail/155570ab-e846-592e-9cdf-44b3de535be2

Cityvorming. (2014). Retrieved 21 maart, 2016, from https://nl.wikipedia.org/wiki/Cityvorming

Commelin, G. (1693). *Beschryvinge van Amsterdam (Vol. Dl. 1-2).* Amsterdam: Oossaan.

Eesteren, C. v. (1934). *Algemeen uitbreidingsplan van Amsterdam (Vol. Deel II Bijlagen).* Amsterdam.

Ende, T. W. v. d. (2008). *Onderzoeksrapport naoorlogse wijken. Ontwerpend onderzoek naar de Naoorlogse Wijk Mariahoeve, Den Haag.* Technische Universiteit Delft, Delft.

Feddes, Y. (2012). *Het groene kapitaal van tuinsteden.* Agora, 28(2).

Gebiedsteam deelgebied Oost (2015). *Gebiedsplan 2016: deelgebied oost.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Gemeente Amsterdam(2011). *Structuurvisie Amsterdam 2040: Economisch sterk en duurzaam.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Have, T. T. t., & Dijk, R. v. (1956). *Rapport (Vol. Deel III).* Amsterdamse Jeugdraad.

Haan, H. d., & Haagsma, I. (1985). *Stadsvernieuwingsgids van Amsterdam. Vooroorlogse Wijken, Toen en Nu.* Amsterdam: Atlas Contact B.V.

Heijdra, T. (1999). *Een roerig volkje: de geschiedenis van de Oostelijke Eilanden, Czaar Peterbuurt en Kadijken.* De Milliano.

Hereijgers, A., & Velzen, E. v. (2001). *De naoorlogse stad. Een hedendaagse ontwerpopgave.* Rotterdam: NAi Uitgevers.

Heusden, M. I. v. (1995). *Tuinstad van de 21e eeuw. Onderzoek naar het vergroten van het herbergend vermogen in het na-oorlogse stadsdeel Geuzenveld Slotermeer.* Technische Universiteit Delft, Delft.

Korthals Altes, H. J. (2004). *Tuinsteden. Tussen utopie en realiteit.* Bussum: THOTH.

Kruizinga, J. H. (1966). *Adieu Kattenburg. De geschiedenis van de oostelijke eilanden.* Amsterdam: Gemeentelijke commissie heemkennis.

Liagre-Böhl, H. d. (2010). *Amsterdam op de helling. De strijd om stadsvernieuwing.* Amsterdam: Boom.

Lieseker, B., Ploeg , J. v. d., Schoonbeek, R., Architecten, F., & STAWON. (2005). *De tuinstad is dood, leve de tuinstad! Herstructurering als culturele ontwerpopgave.* Rotterdam: NAi Uitgevers.

Lörzing, H., Harbers, A., & Schluchter, S. (2008). *Krachtwijken met karakter.* Rotterdam: NAi publishers.

Dienst der Publieke Werken, Amsterdam (1934). *Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam. Grondslagen voor de stedenbouwkundige ontwikkeling van Amsterdam.* Amsterdam.

Ministerie van Defensie (2013). Het Marineterrein: samenvatting van de strategienota. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Ministerie van Onderwijs (2011). *Kiezen voor karakter. Visie erffgoed en ruimte.* Den Haag.

Overkamp, M. (2012). *Pioniers of mislukking?* Agora, 28(2).

Posthumus, S. N. (1953). *Speeltuinen in Nederland: ontstaan, groei en organisatievorm:* N.U.S.O.

Posthumus, H., & Beek, A. (2012). *Wederopbouwwijken verdienen beter.* Agora, 28.

Provinciale Staten (2015). *Structuurvisie Noord-Holland 2040: kwaliteit door veelzijdigheid.* Noord-Holland: Provincie Noord-Holland.

Provinvie Overijssel. (2009). *Wegwijzer wederopbouw. Toekomst voor wederopbouwwijken.* Zwolle: Het Oversticht.

Rossem, V. v. (2002). *De organische woonwijk in open bebouwing Jaarboek Cuypersgenootschap 2001. De organsiche woonwijk in open bebouwing.* Rotterdam: Uitgeverij 010.

Ruimtelijke Plannen (2016). *Bestemmingsplan Oostelijke Eilanden.* Geraadpleegd op 10 april http://www.ruimtelijkeplannen. nl/documents/NL.IMRO.0363.A0901BPSTD-OH01/r_ NL.IMRO.0363.A0901BPSTD-OH01_index.html.

Slot, E. (1996). *Grond, het schaarse erfgoed.* Amsterdam: Gemeentelijk Grondbedrijf Amsterdam.

Urhahn Urban Design, Stipo (2013). *Het verlangen van de Oostelijke Eilanden: een visie op de Oostelijke Eilanden Amsterdam.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam

Werkgroep VOC-Oostenburg. (1986). *Van VOC tot werkspoor.* Utrecht: Matrijs.

bronnen

Amsterdam. (2015). gemeente Amsterdam. Opgehaald van woningwaarde: http://maps.amsterdam.nl/woningwaarde/

Amsterdam. (2015). GGD amsterdam. Opgehaald van gezondheid: http://www.ggd.amsterdam.nl/

Amsterdam. (2015). Onderzoek, Informatie en Statistiek. Opgehaald van gemeente Amsterdam: http://www.ois.

amsterdam.nl/

buurtboeken. (sd). buurtboeken 1018. Opgehaald van buurtboeken: http://www.buurtboeken.nl/1/contact.html

marineterrein. (sd). marineterrein amsterdam. Opgehaald van marineterrein: http://marineterrein.blogspot.nl/

oosterkerk. (sd). stichting oosterkerk. Opgehaald van oosterkerk-amsterdam: http://www.oosterkerk-amsterdam.nl/contact/

wijkteams. (sd). sociaal werk in de wijk. Opgehaald van sociaal wijkteam amsterdam: http://www.sociaalwijkteamamsterdam.nl/buurtbewoner/

BIJLAGE I

KAARTEN OVERLAYS

HUIDIGE SITUATIE

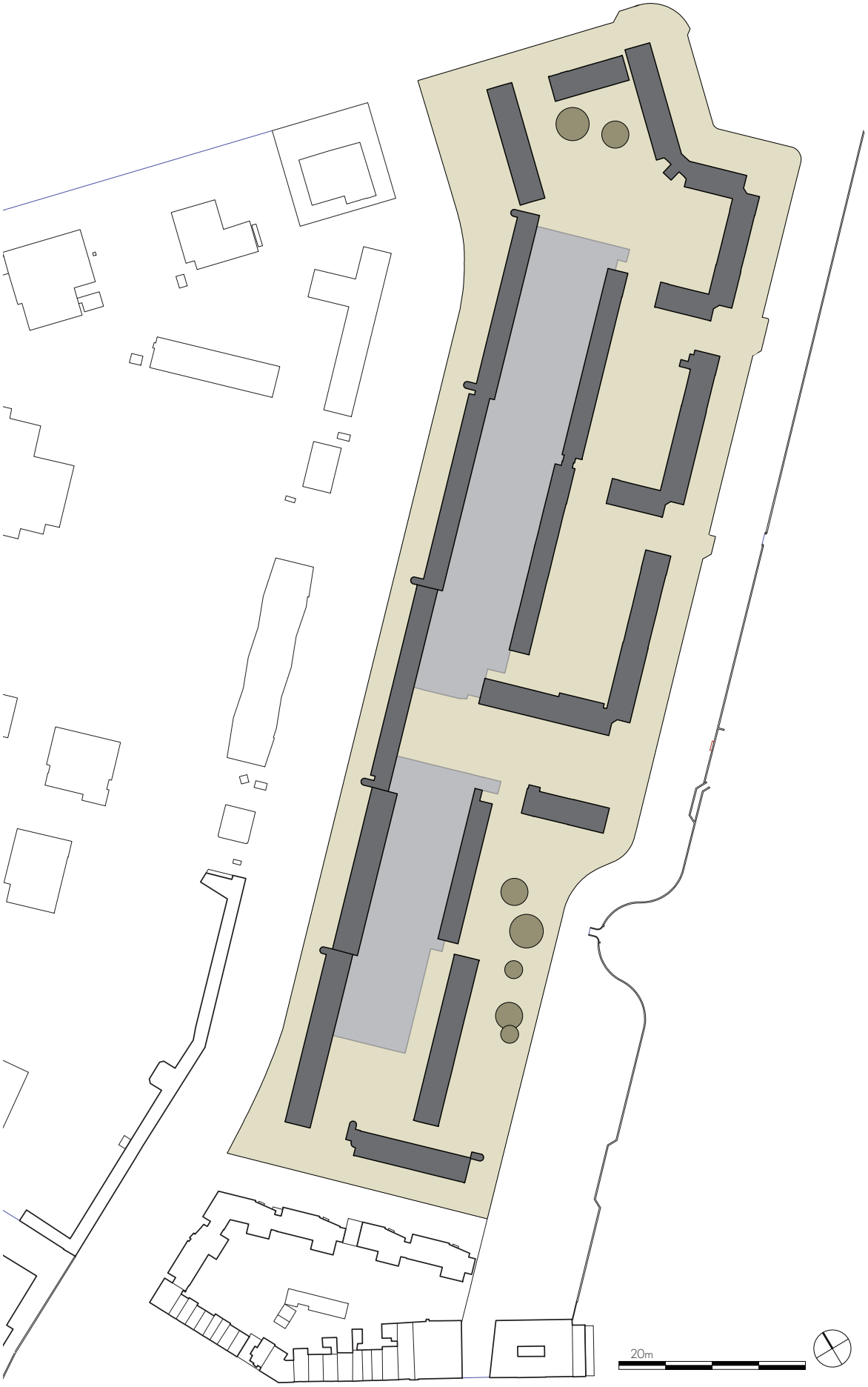

ONTWERP VAN DE TELEGRAAF PLAN VAN 1965

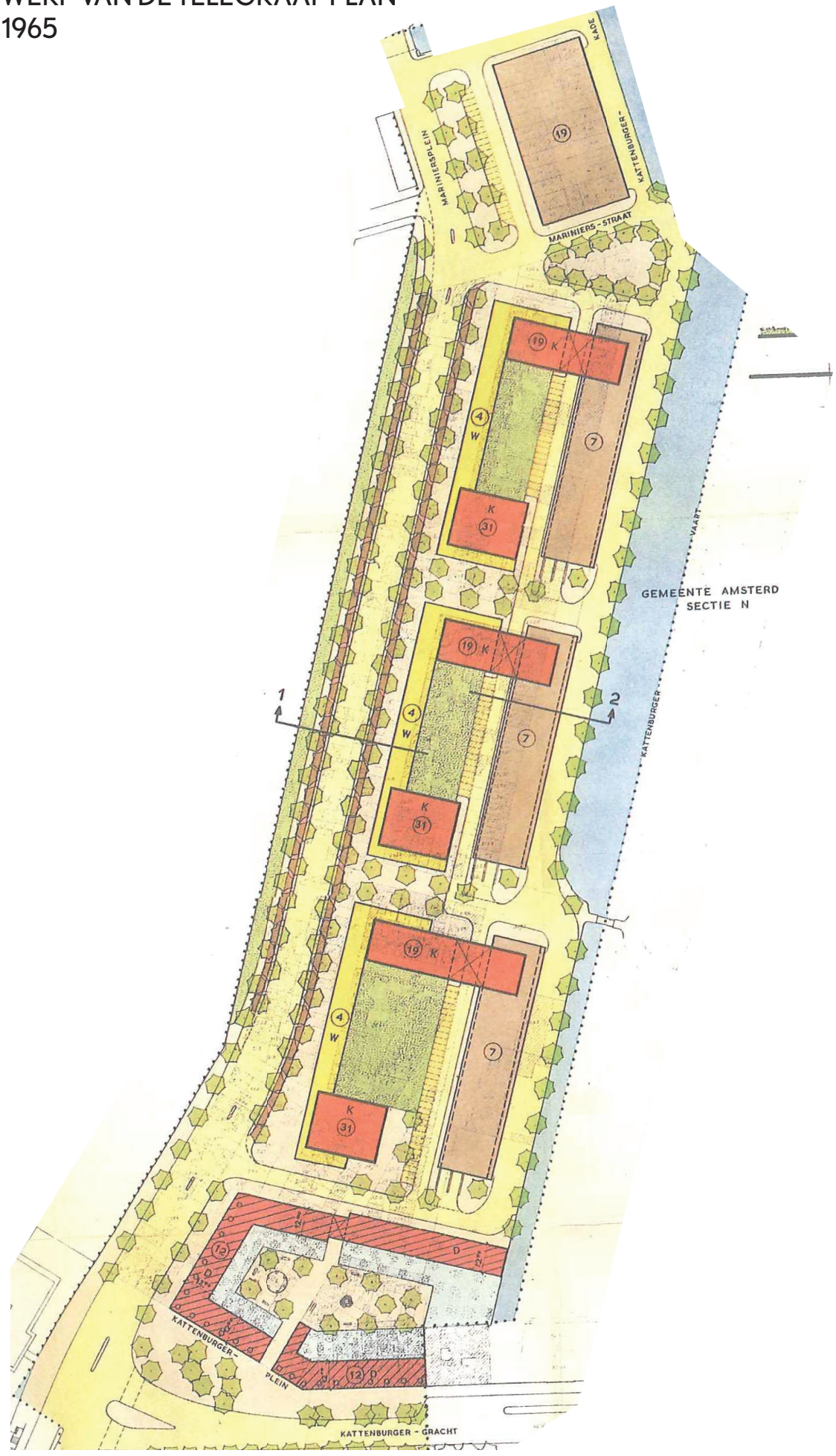

WEDEROPBOUWPLAN VAN 1953

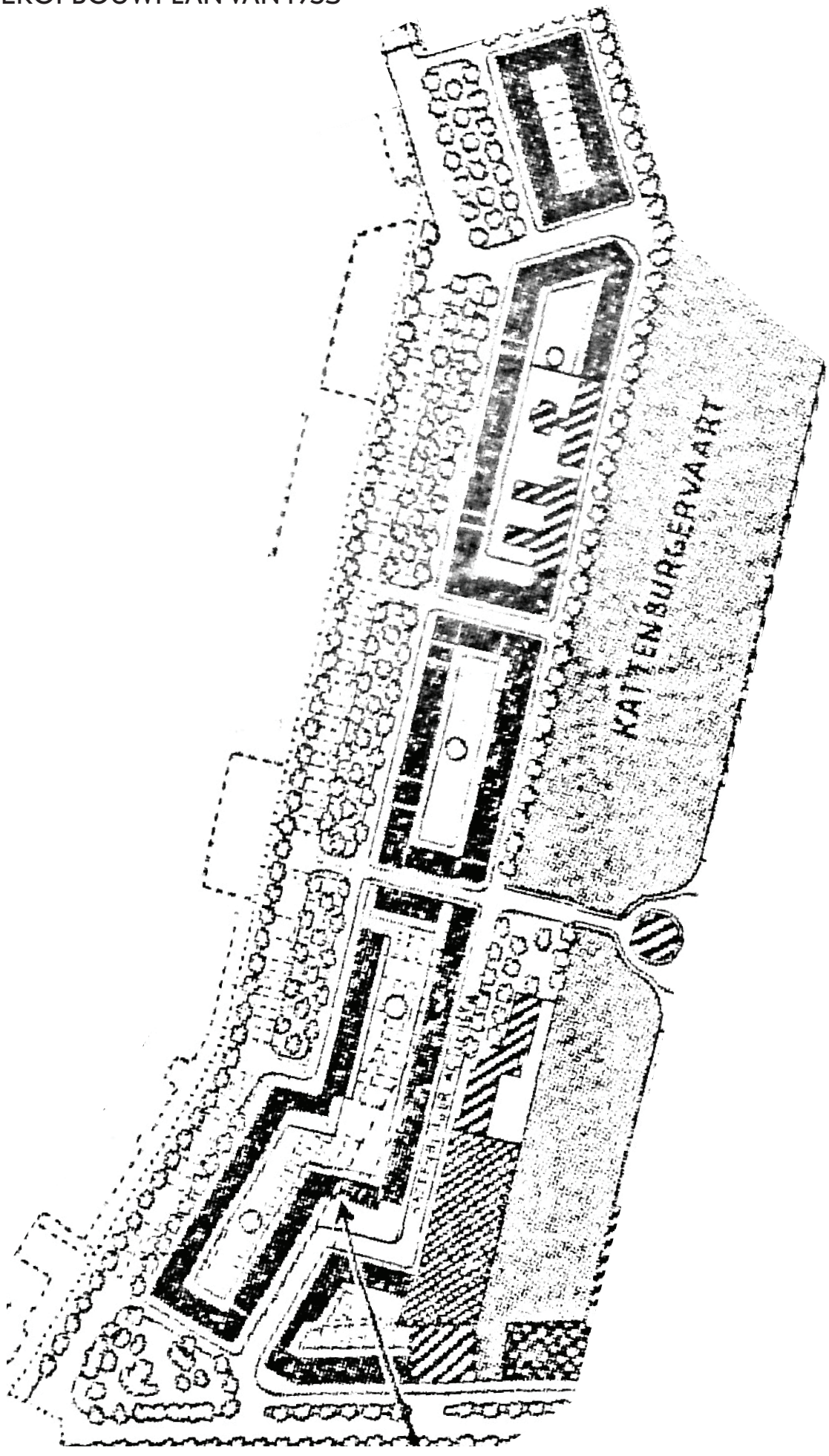

KAART VAN 1941

KAART VAN 1903

D'Marinierspleïn
Kade
Kattenburgerplein
Kattenburgergracht
Kattenburgerstraat
Kattenburgerkade
Kattenburgerkerkstraat
Kattenburgerkerkplein
Kattenburgerkerkgracht
Kattenburgerkerkstraat
Kattenburgerkerkkade
Kattenburgerkerkkade
Kattenburgerkerkkade

KAART VAN 1850

KAART VAN 1841

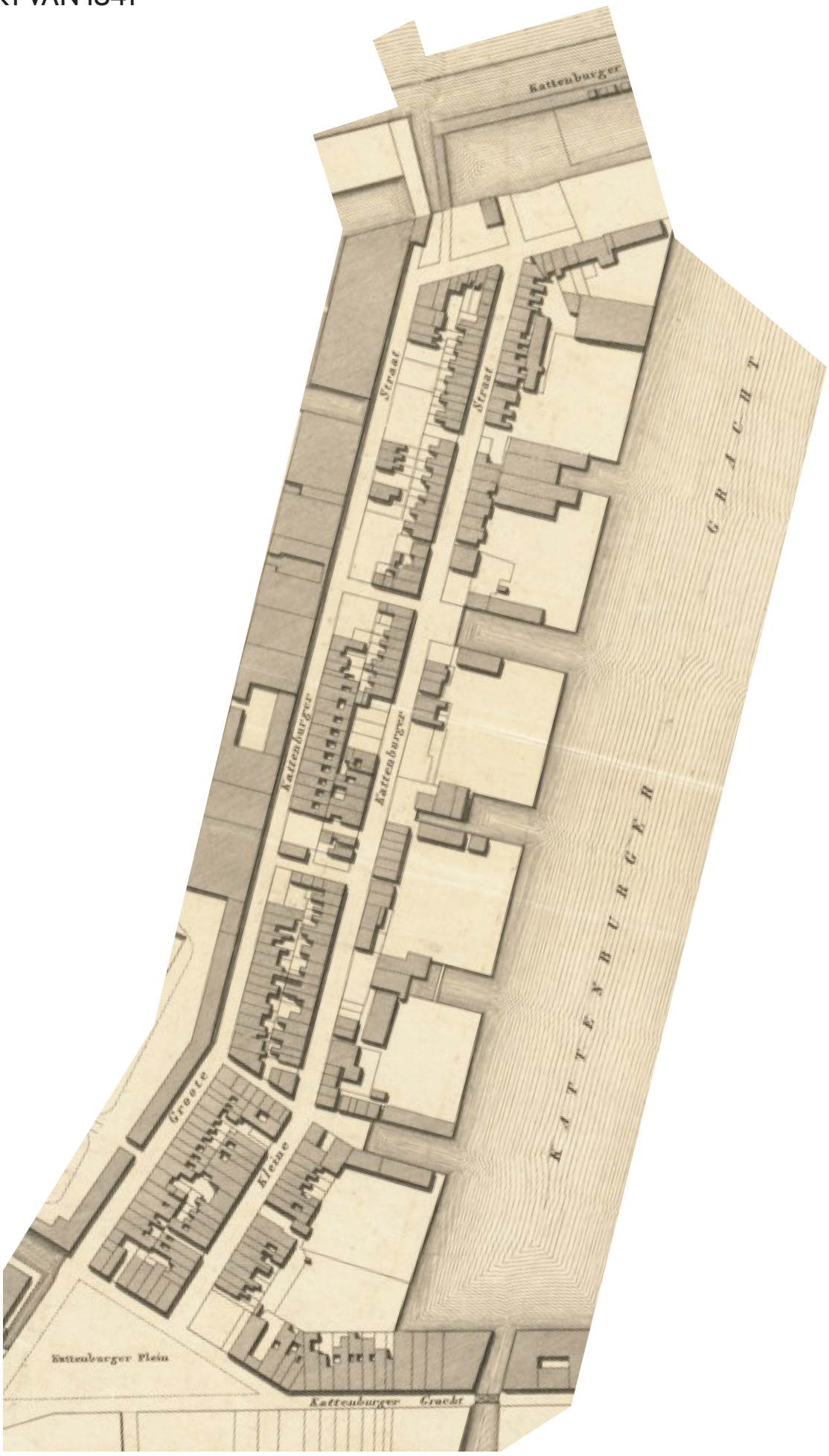

BIJLAGE II

DOCUMENTATIETEKENENING

1-1000 STEDENBOUWKUNDIGE SITUATIE + GEVEL

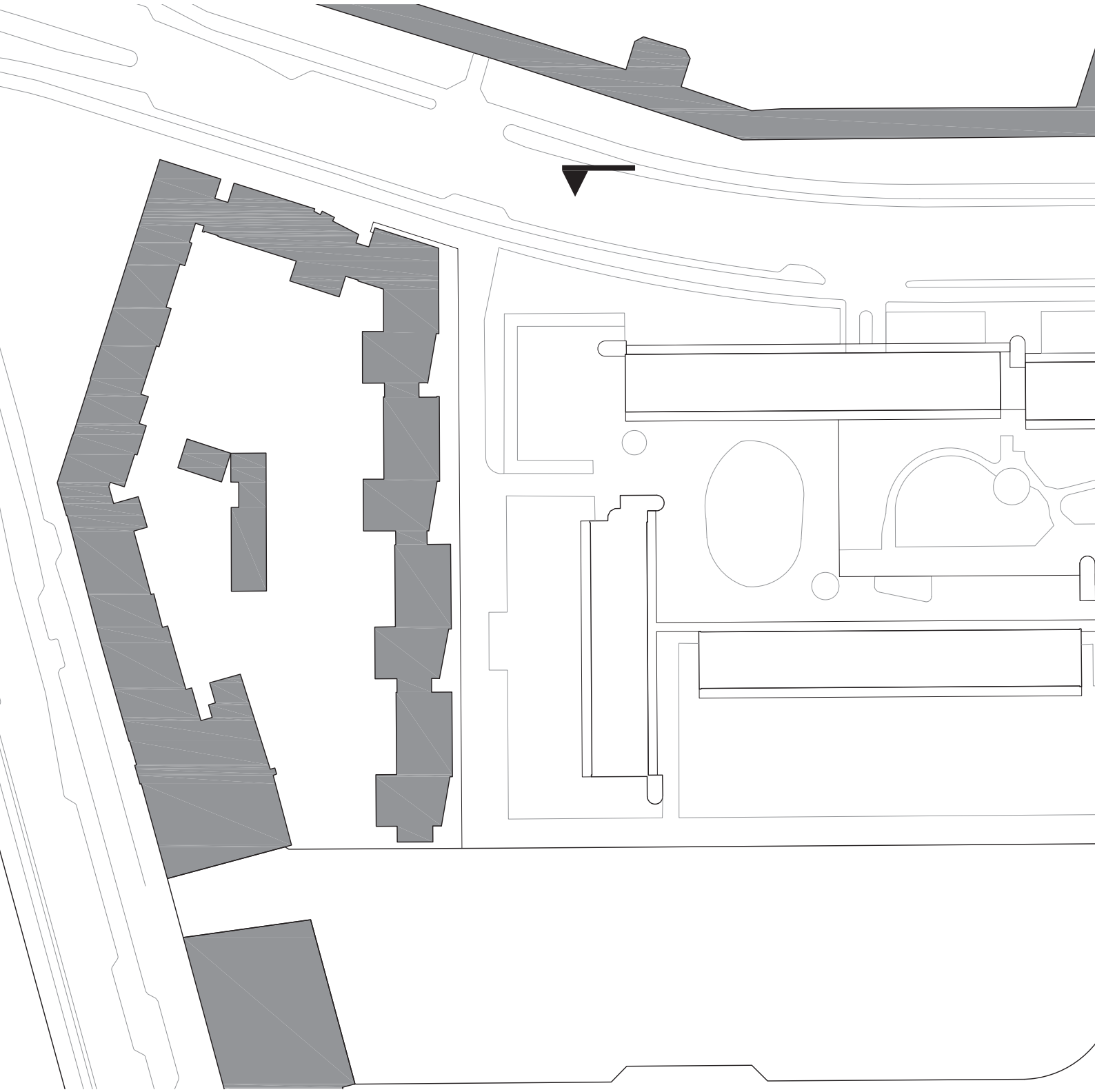

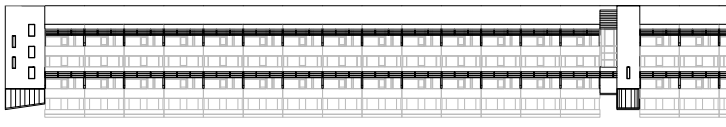

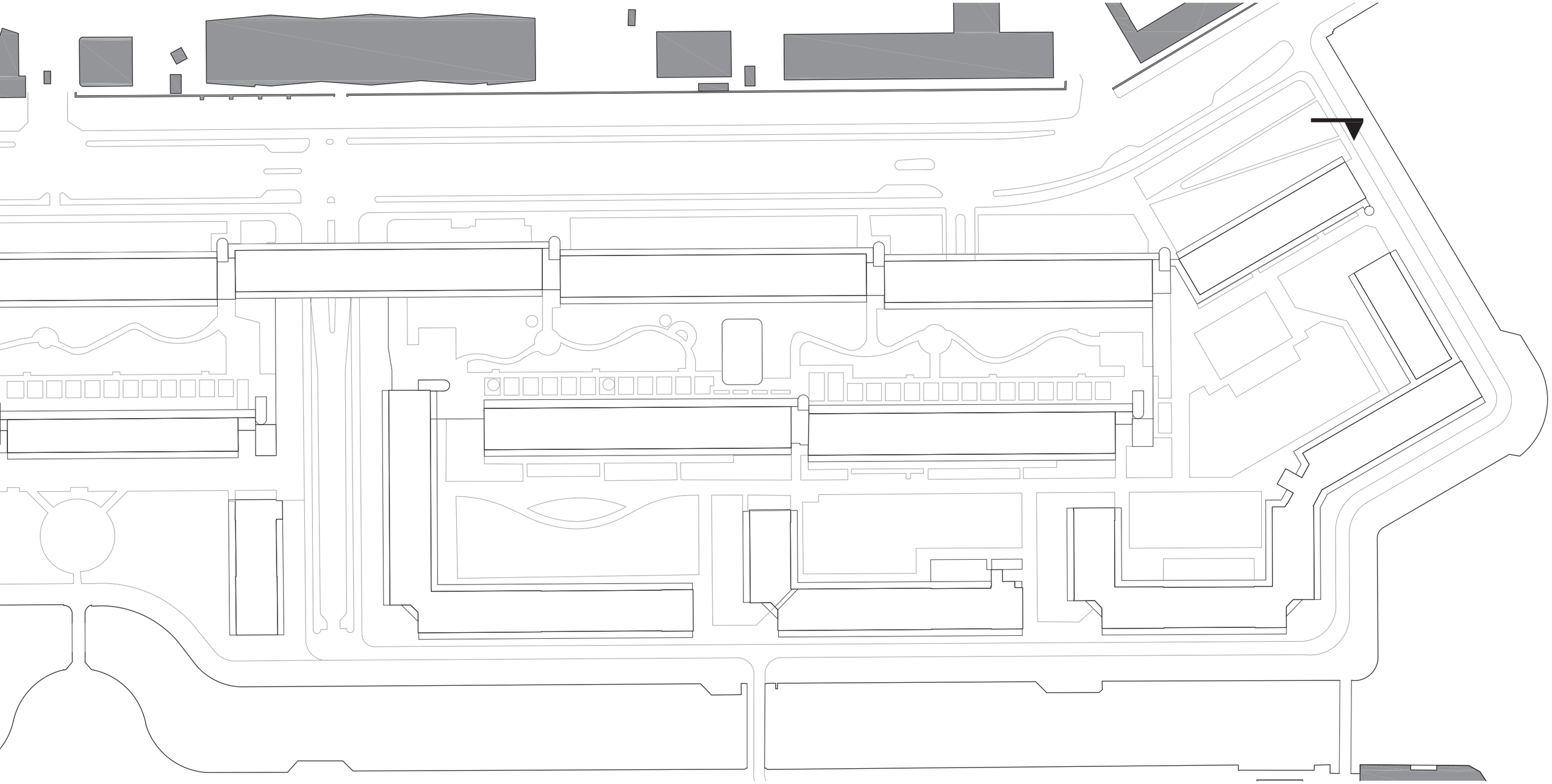

1:500 PROFIELDOORSNEDES

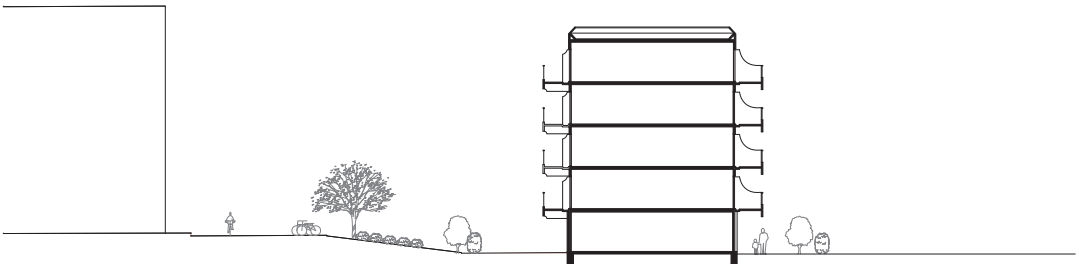

doorsnede AA’

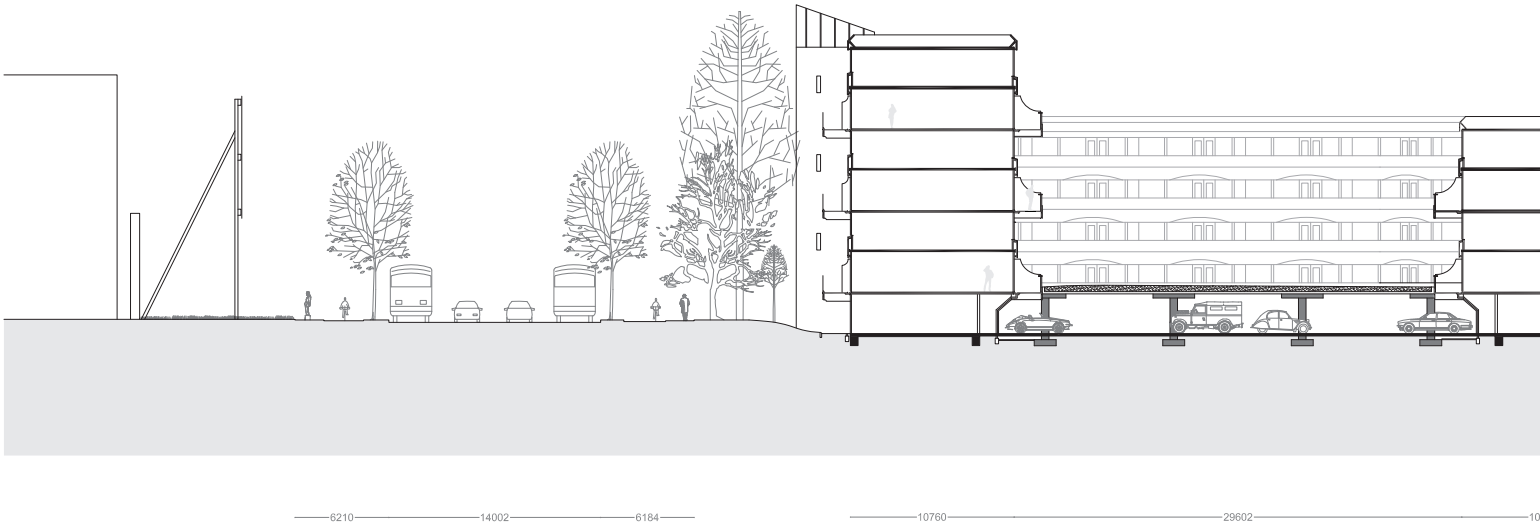

doorsnede BB’

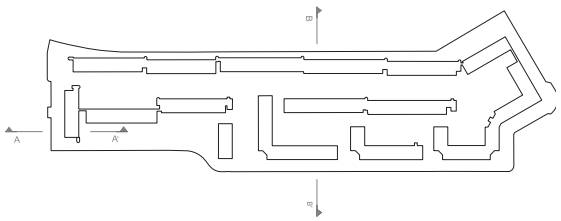

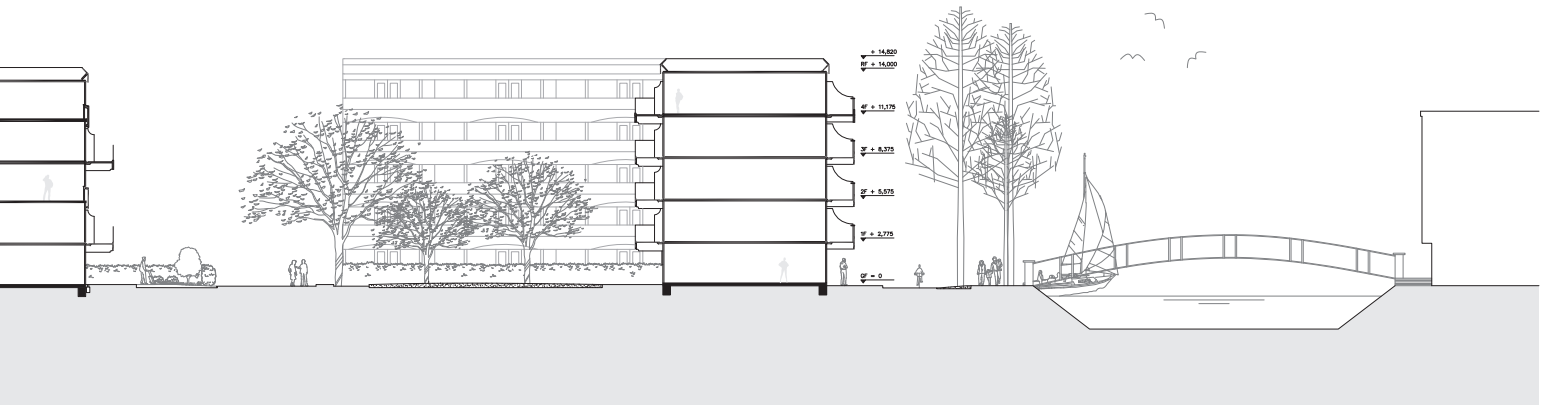

760 10760 23940

1:200 BLOK BEG. GROND

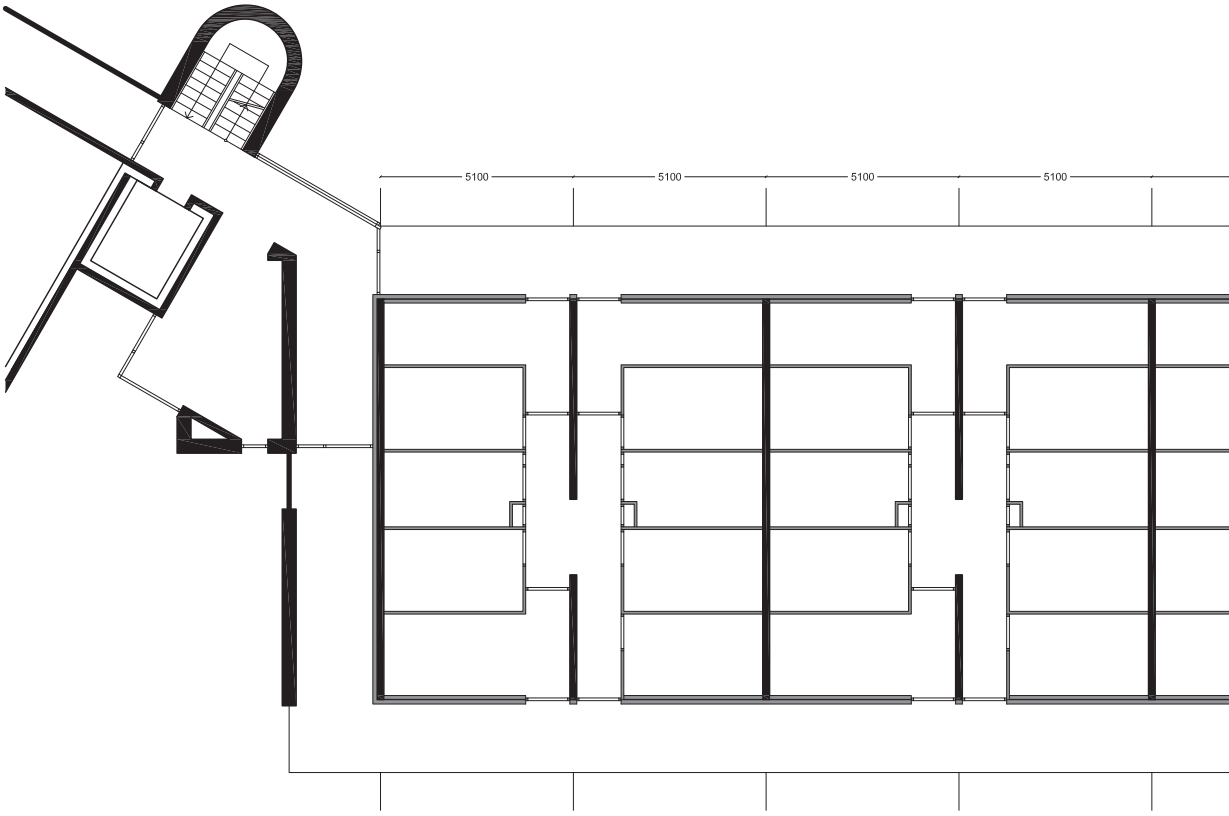

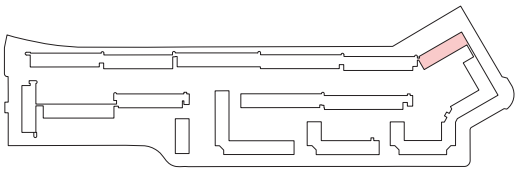

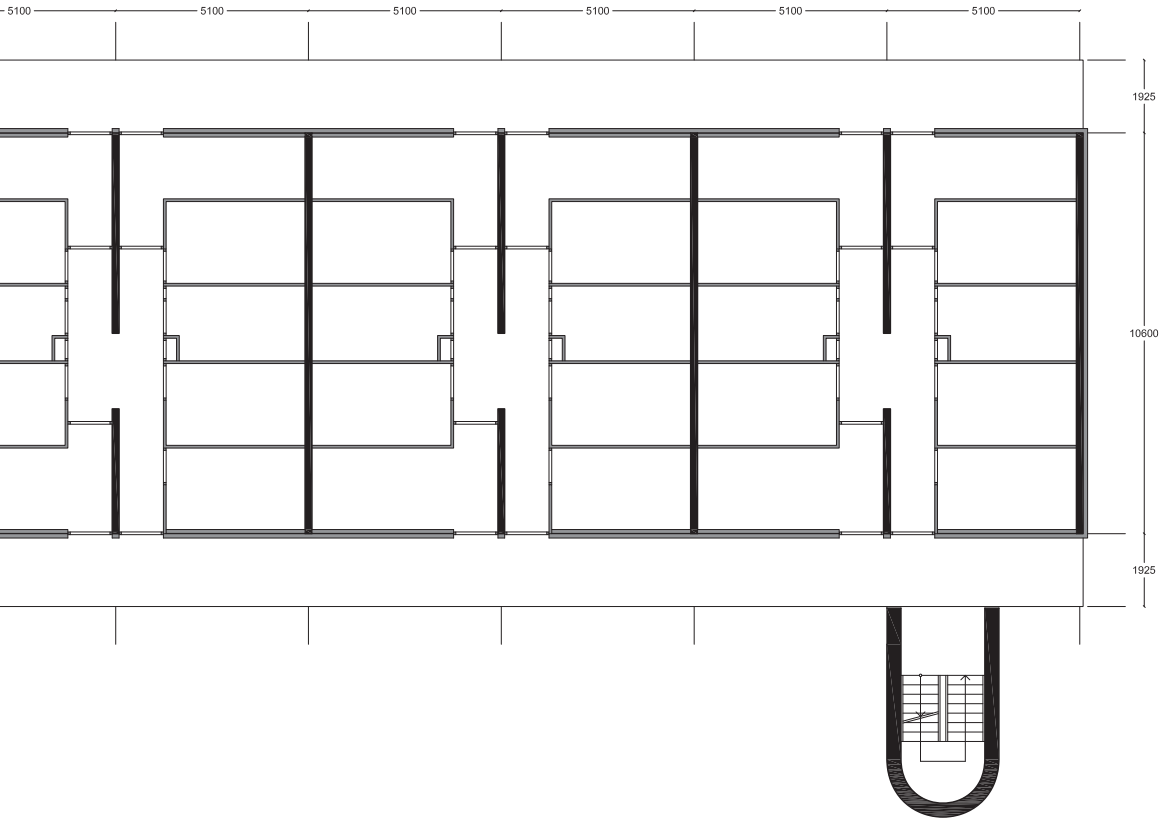
5100
5100
5100
5100
5100
5100
1925
10600
1925

1:200 BLOK VERDIEPING

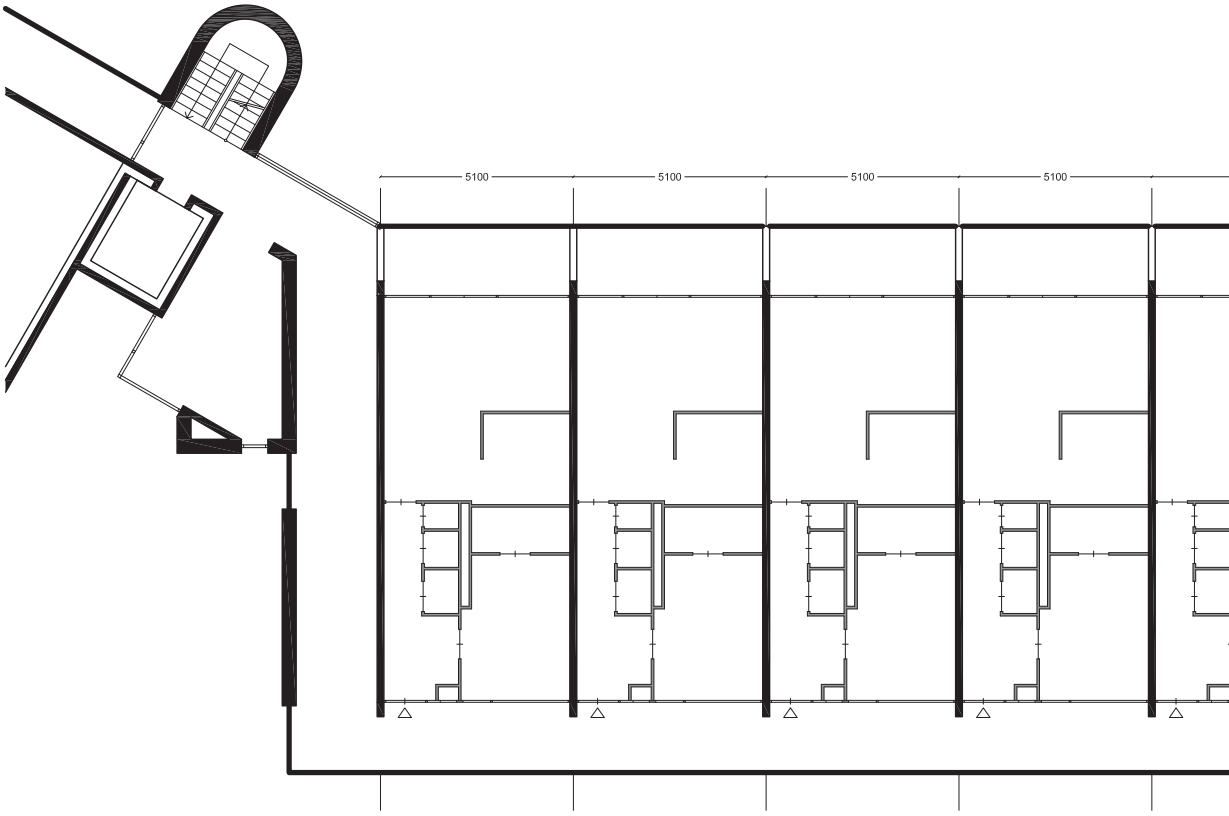

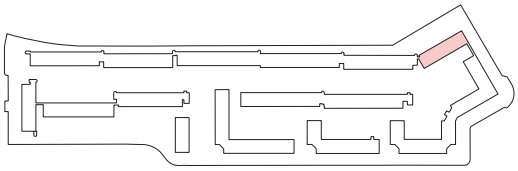

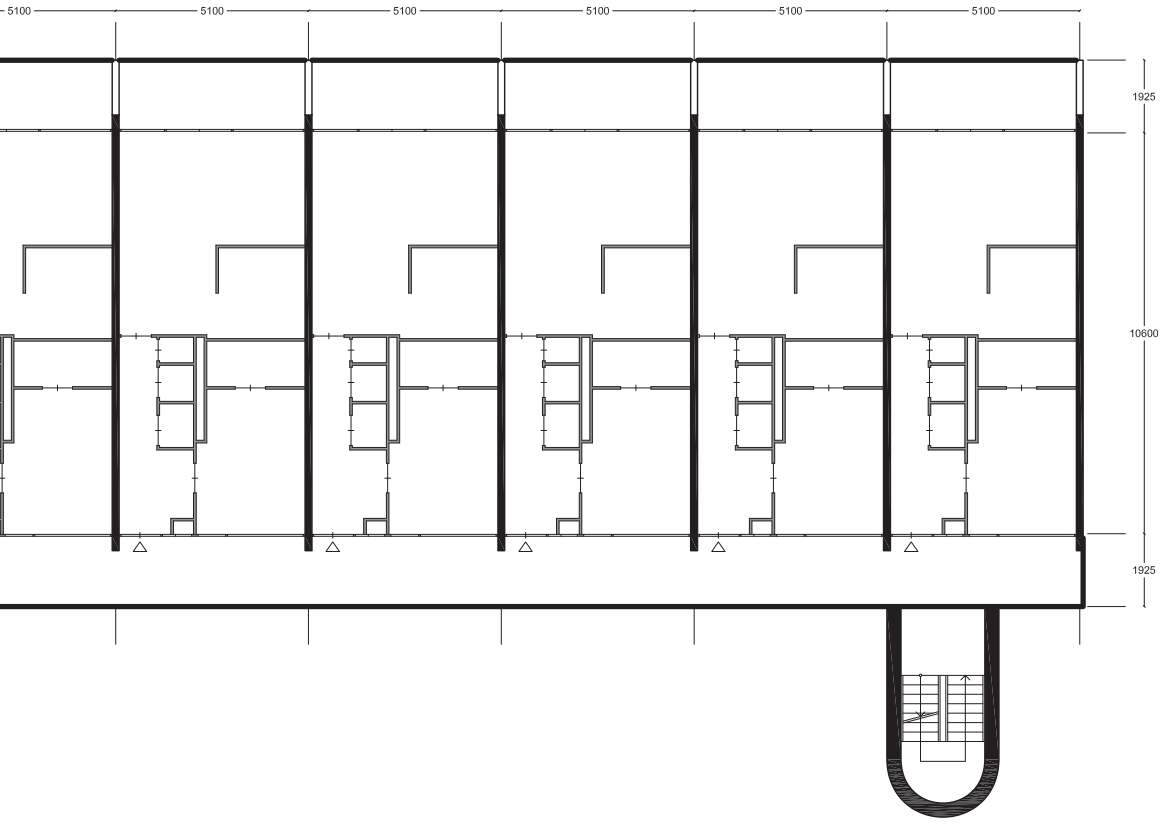
5100
5100
5100
5100
5100
5100
1925
10600
1925

1:200 DOORSNEDEN + PLATTEGRONDEN

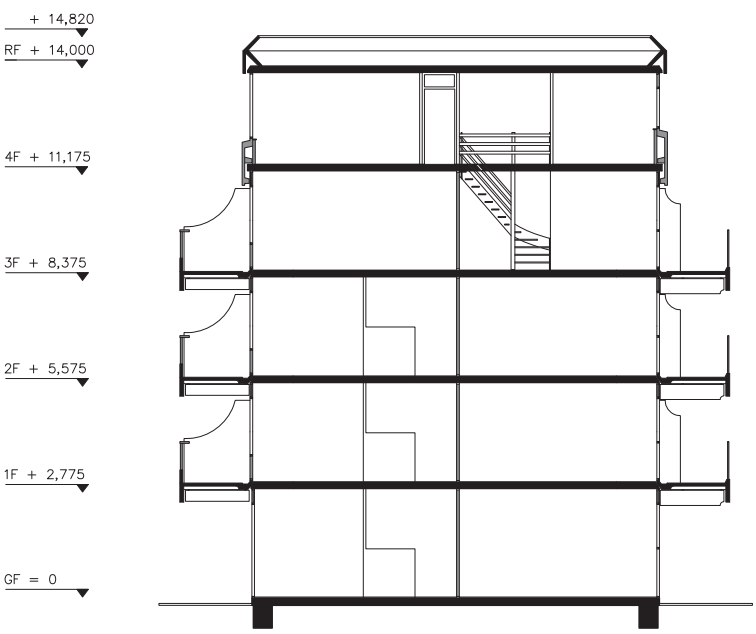

DOORSNEDE AA'

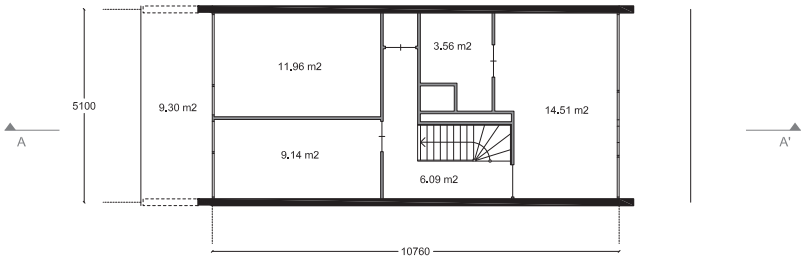

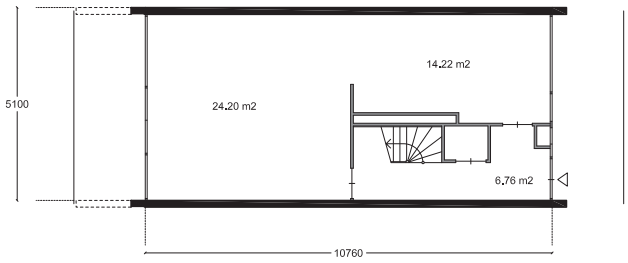

TYPE A (106m2)

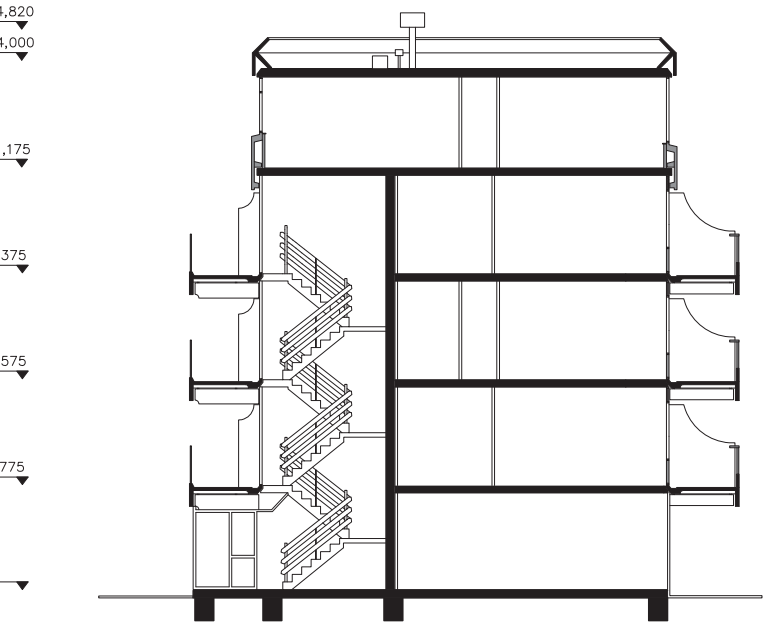

DOORSNEDE BB'

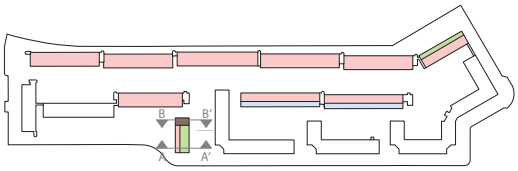

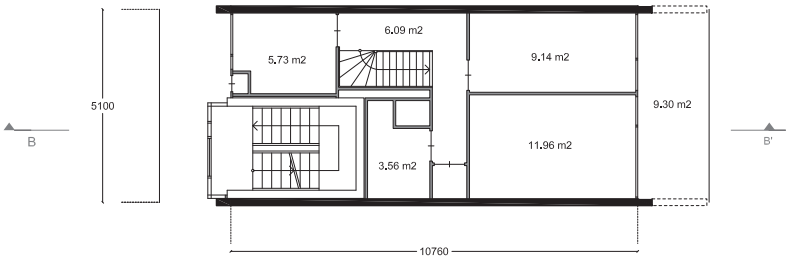

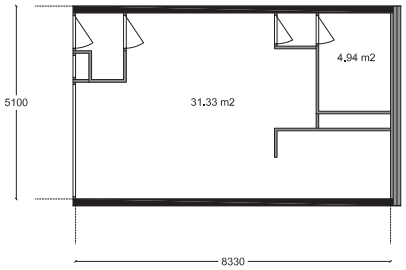

TYPE C (41m2)

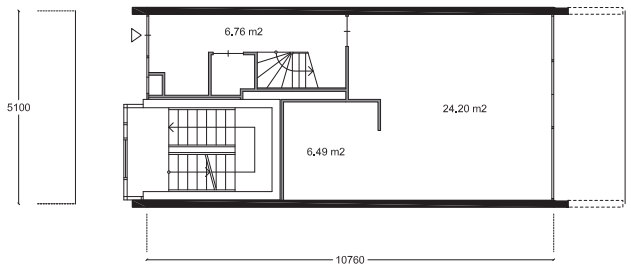

TYPE B (86m2)

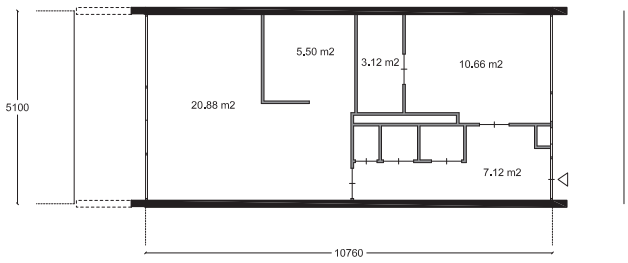

TYPE D (53m2)

1:200 BLOK

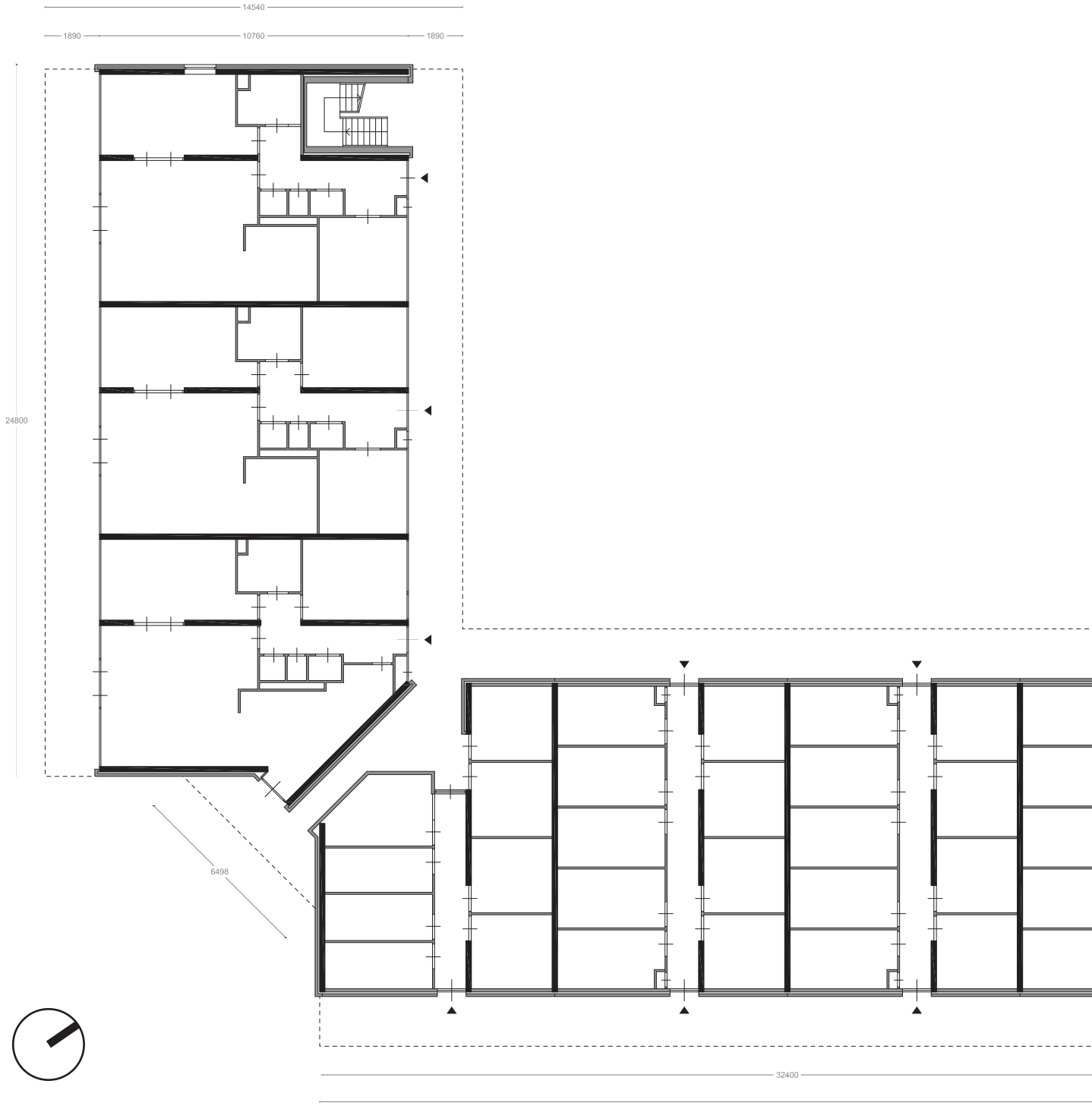

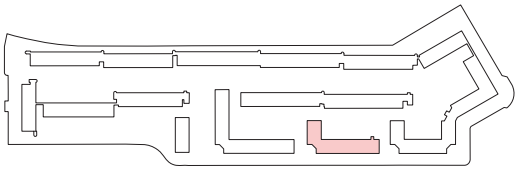

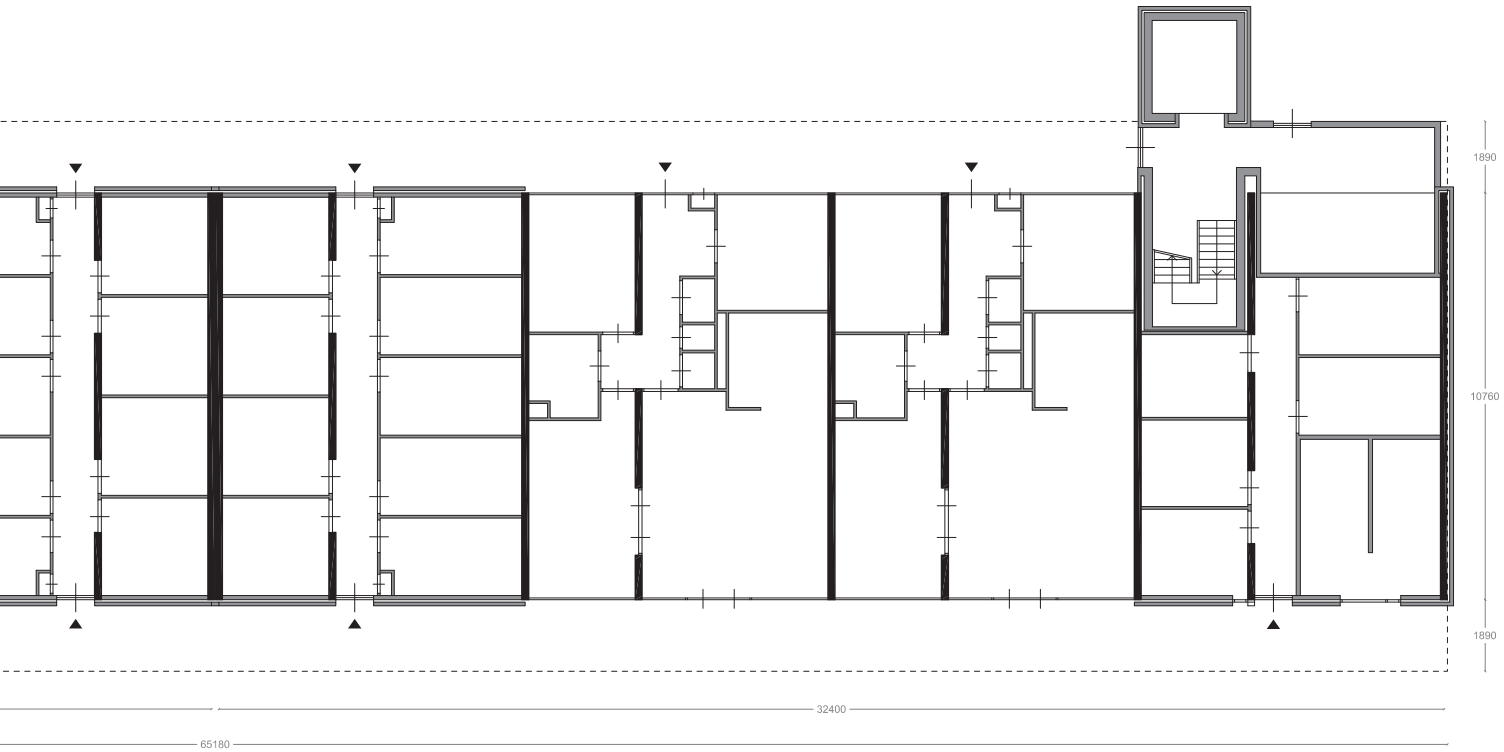
1890
10760
1890
32400
65180

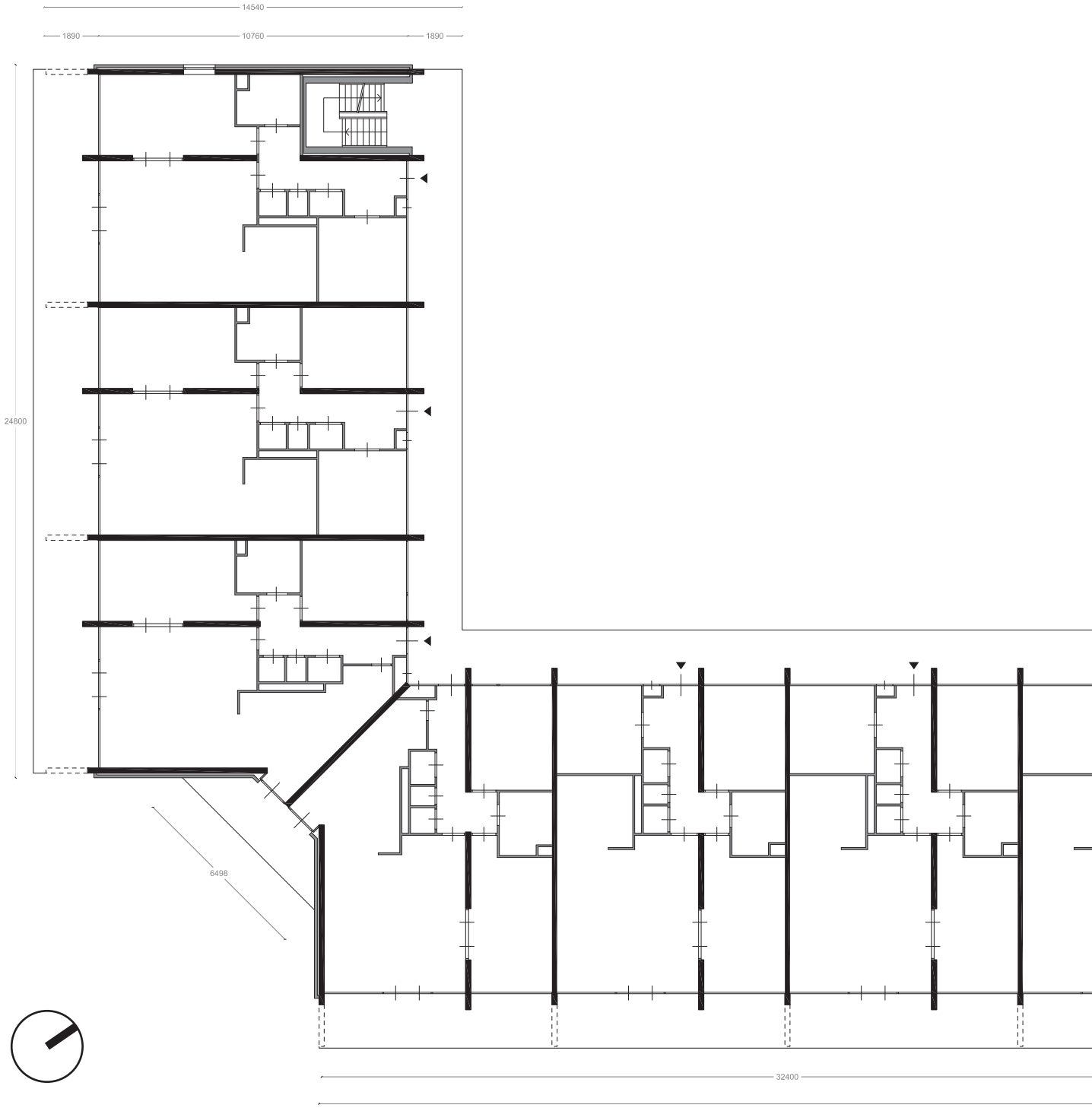
14540
1890
10760
1890
24800
6498
32400

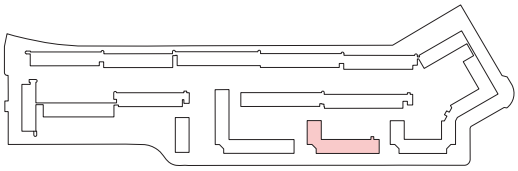

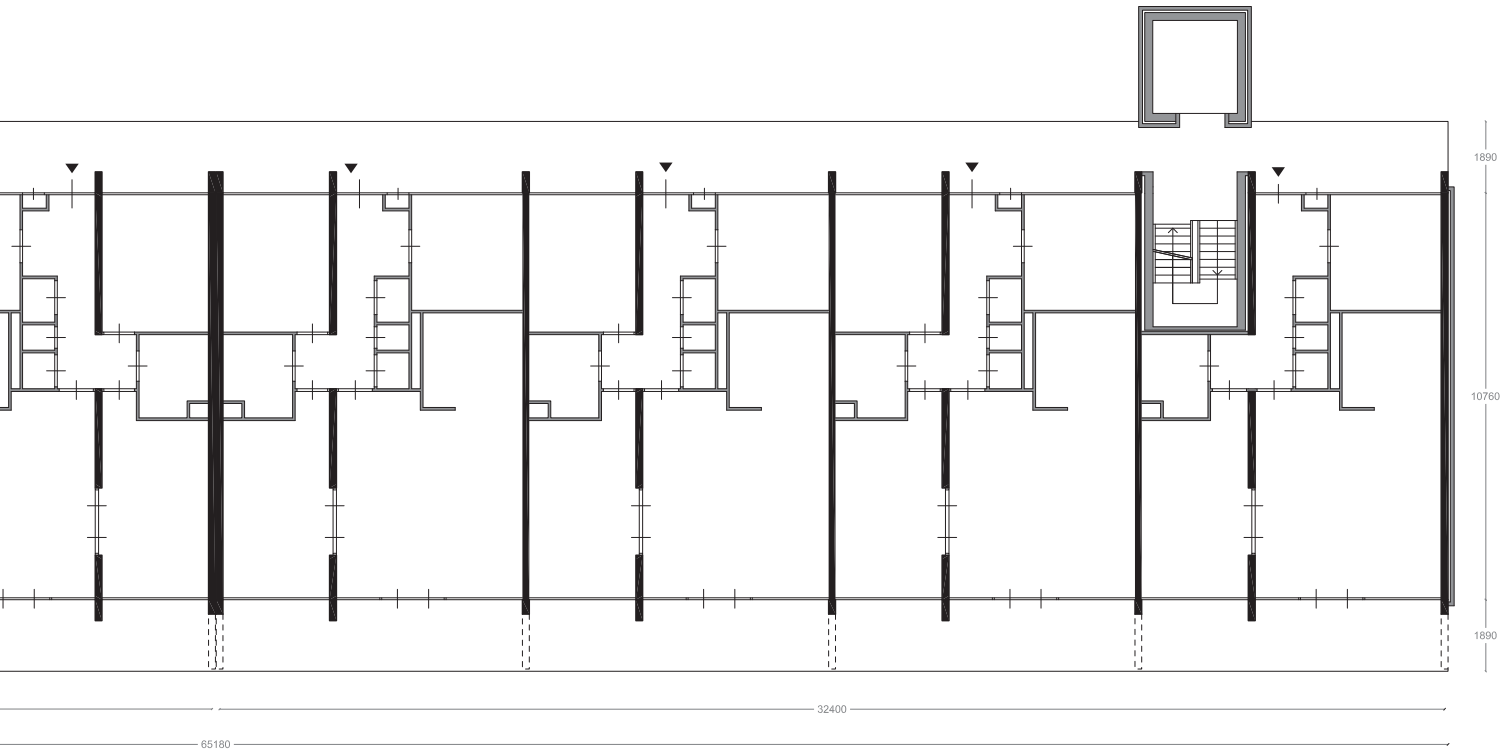
1890
10760
1890
32400
65180

1:200 DOORSNEDEN + PLATTEGRONDEN

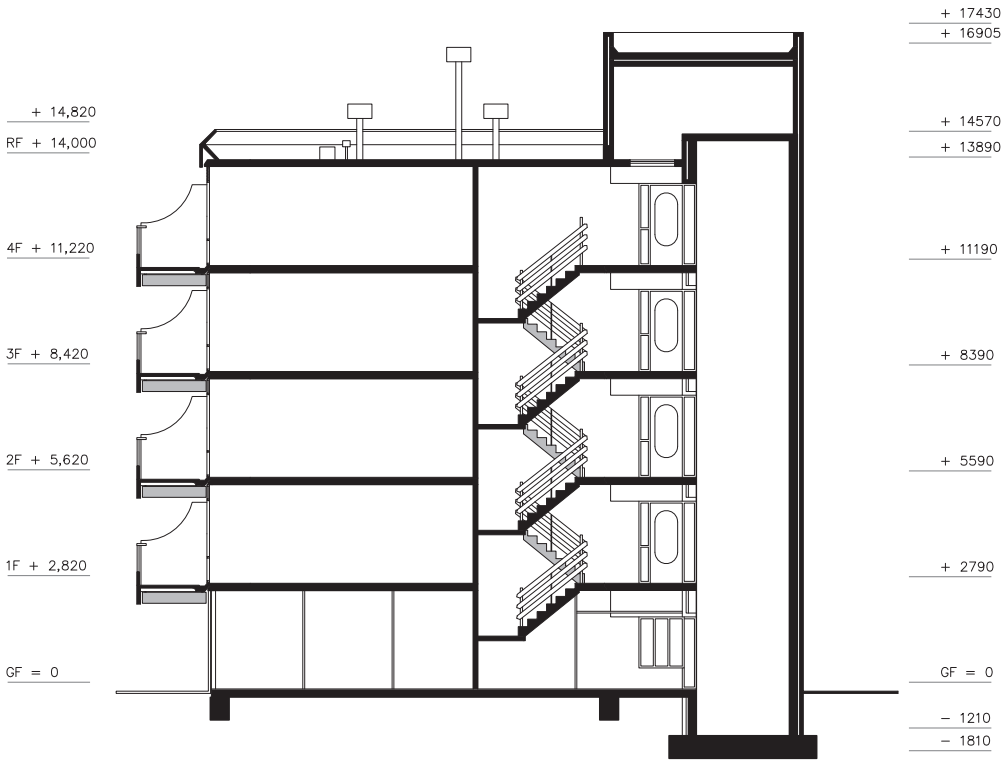

DOORSNEDE AA'

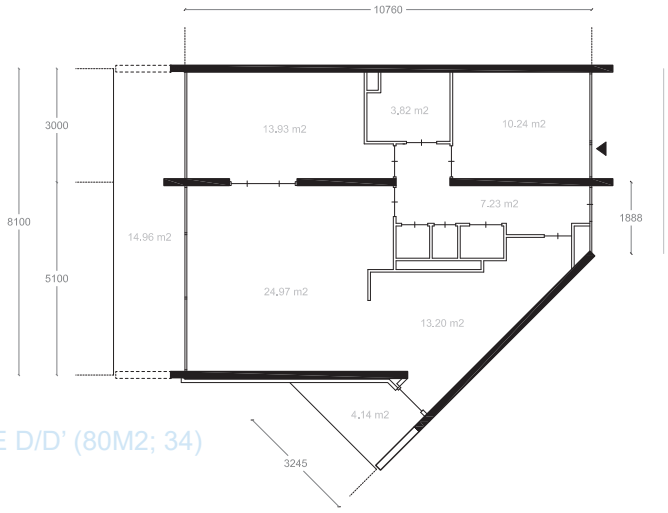

TYPE D/D' (80M2; 34)

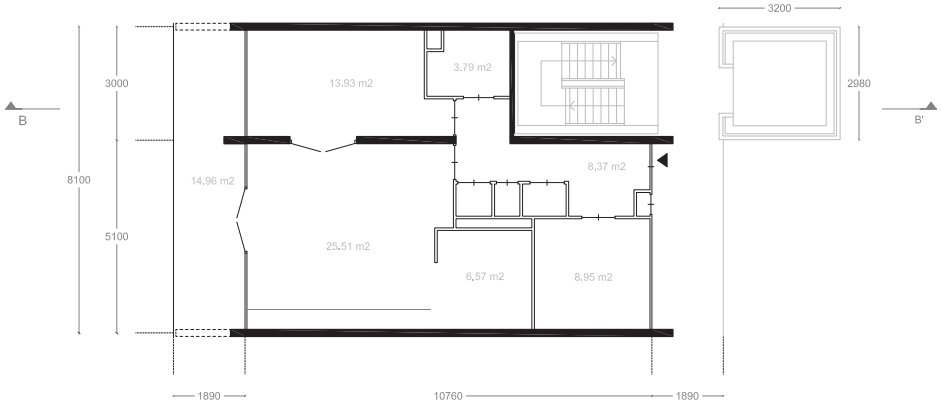

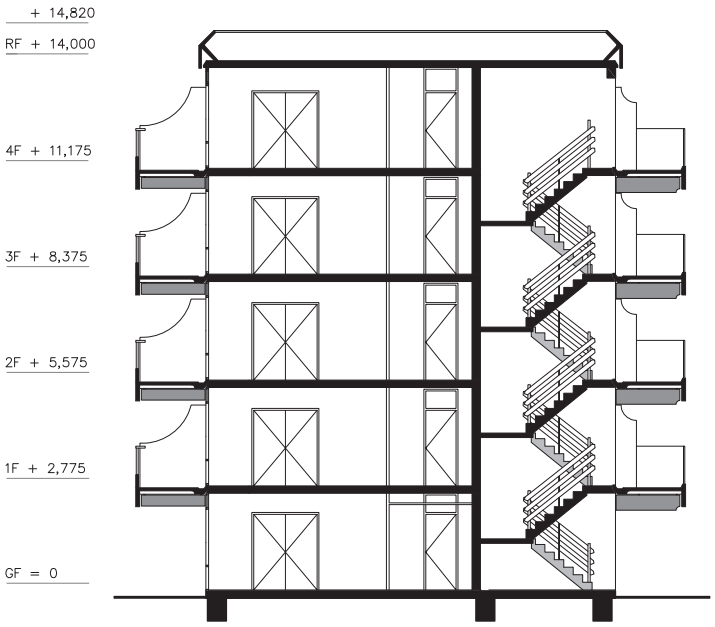

DOORSNEDE BB'

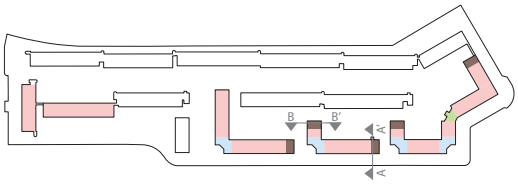

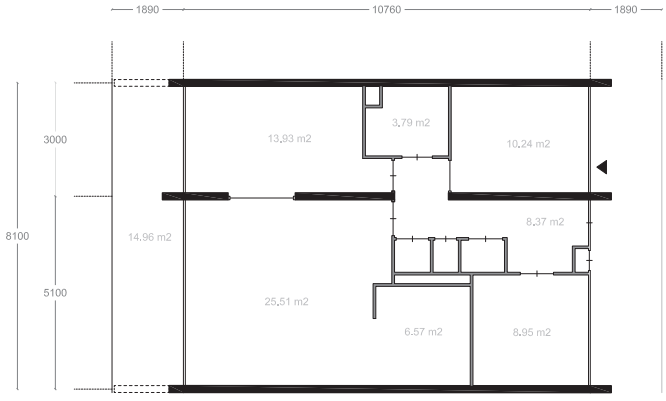

TYPE B/B' (85M2; 233)

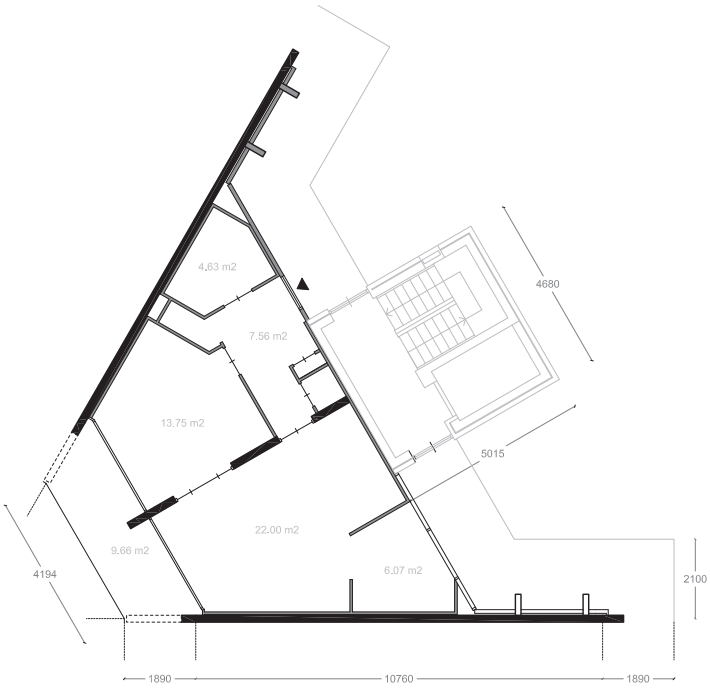

TYPE C/C' (58M2; 4)

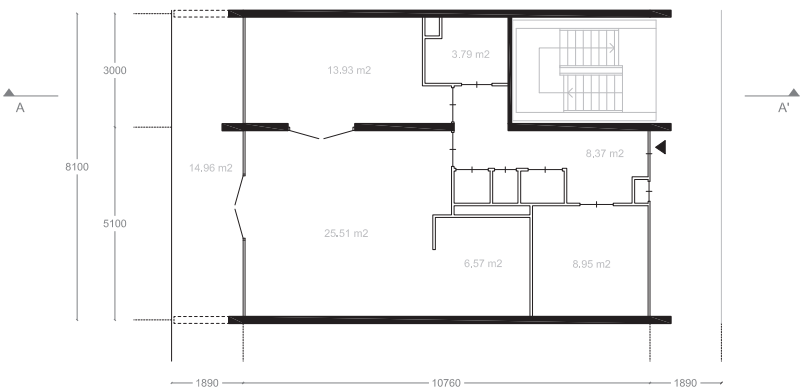

TYPE A/A' (75M2; 23)

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

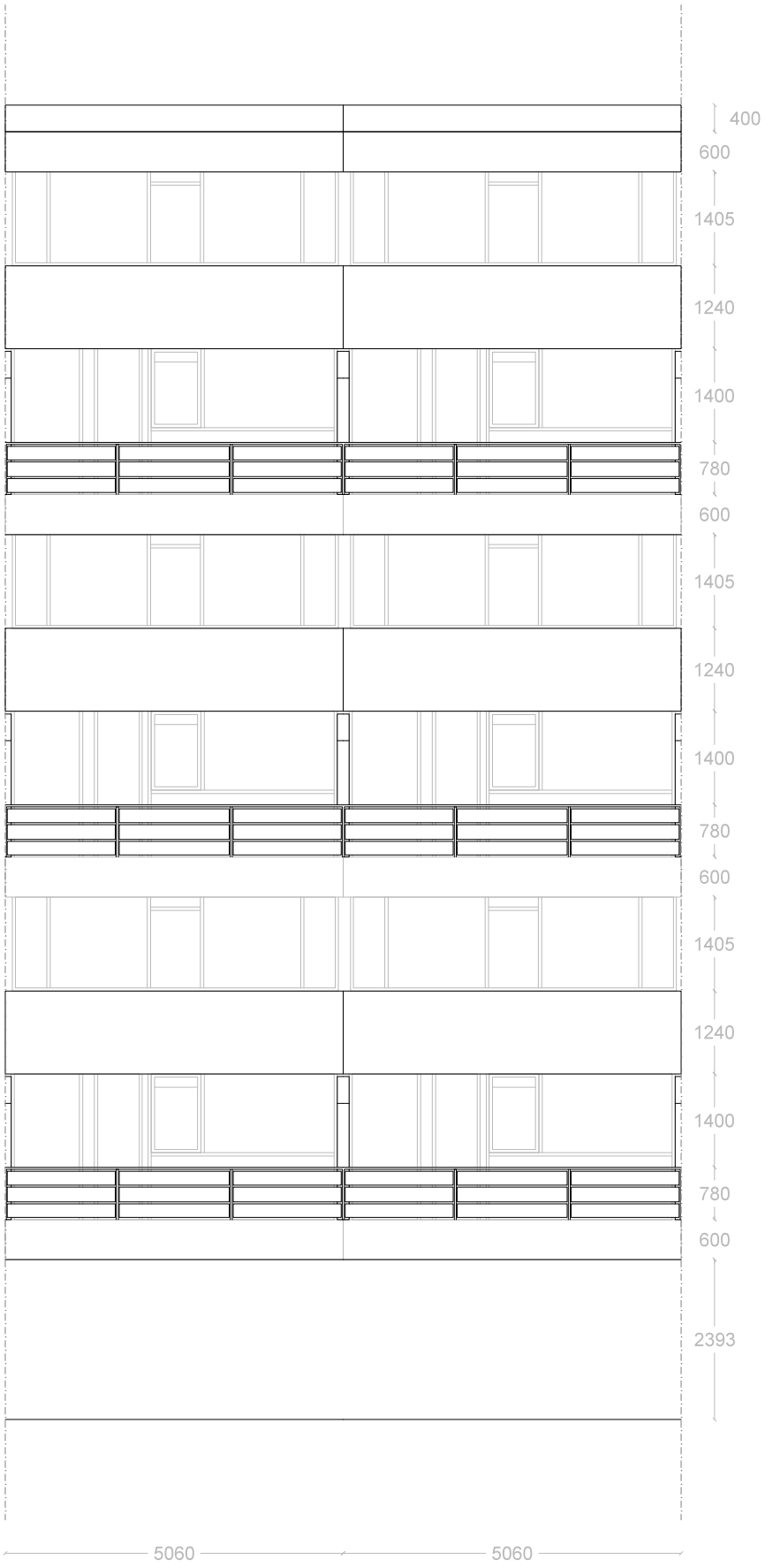

HOFGARAGE
2m
5

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

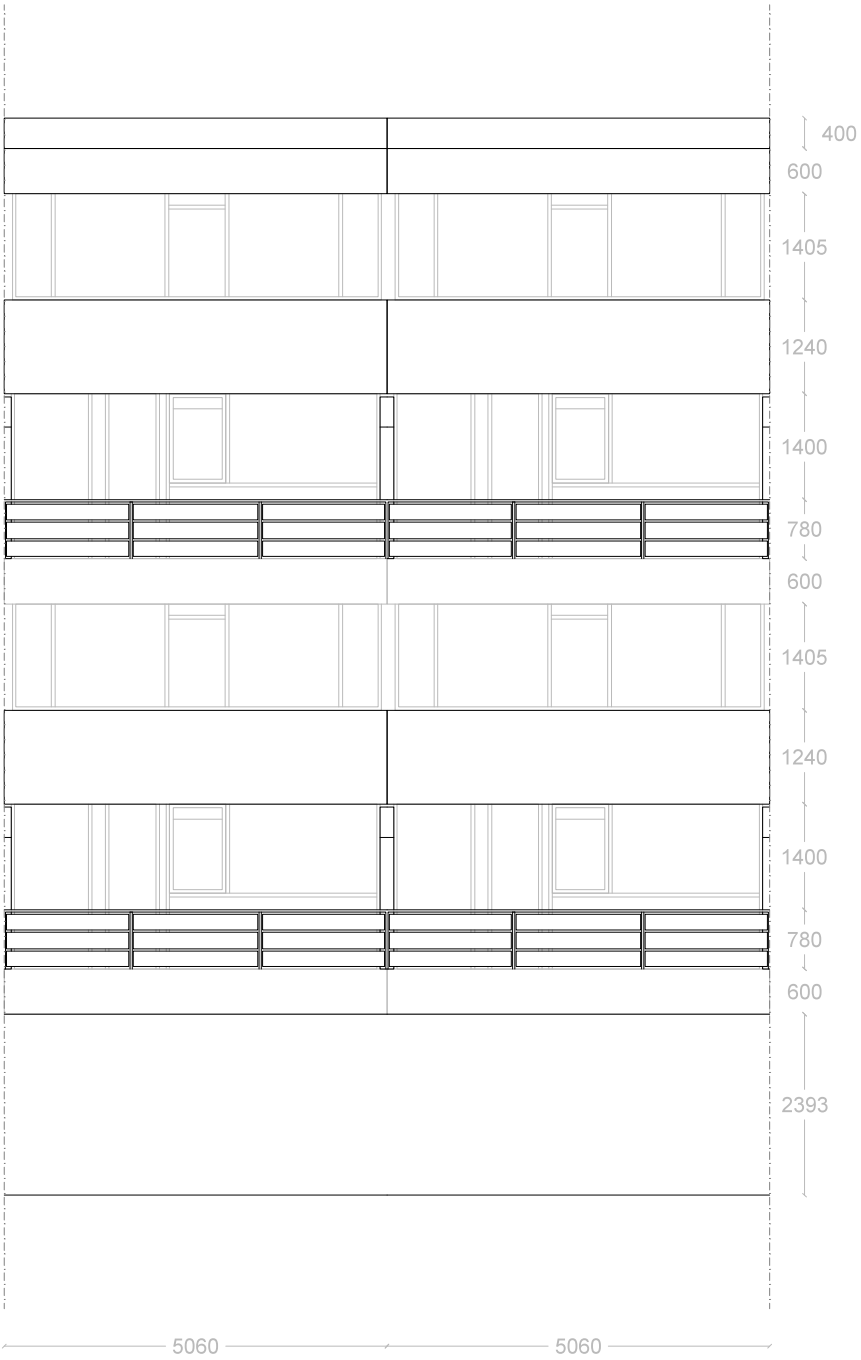

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

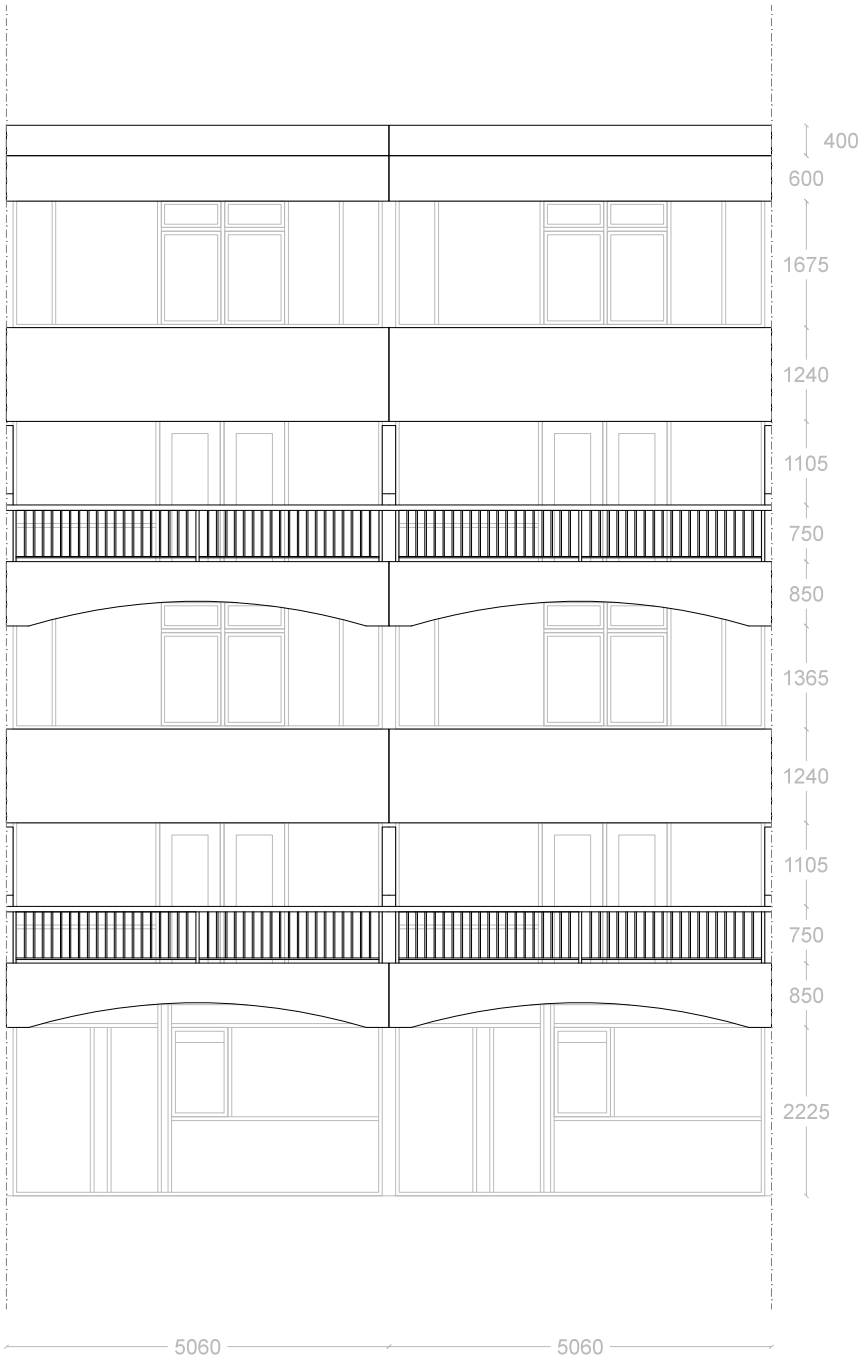

OLIFANTSWERF

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

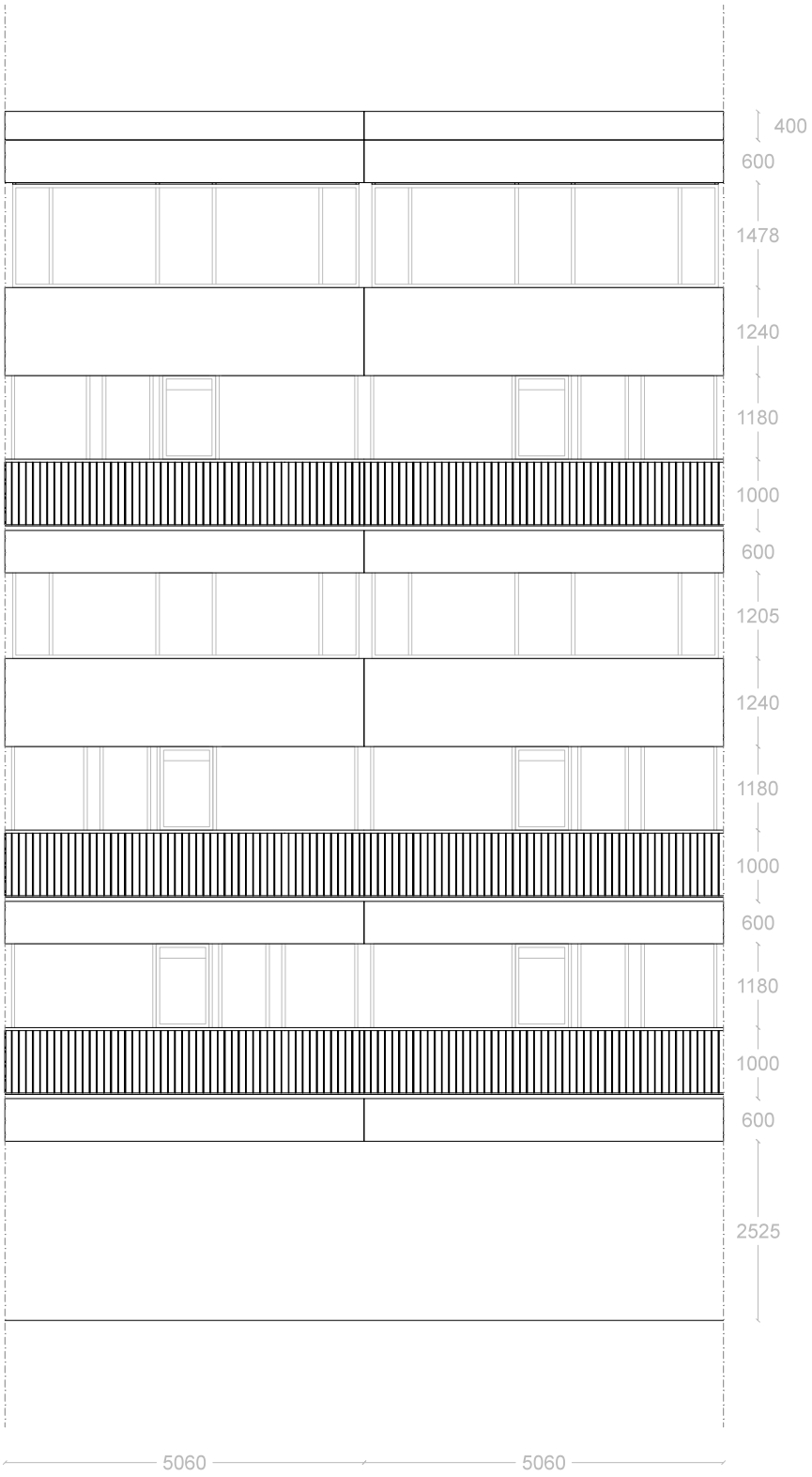

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

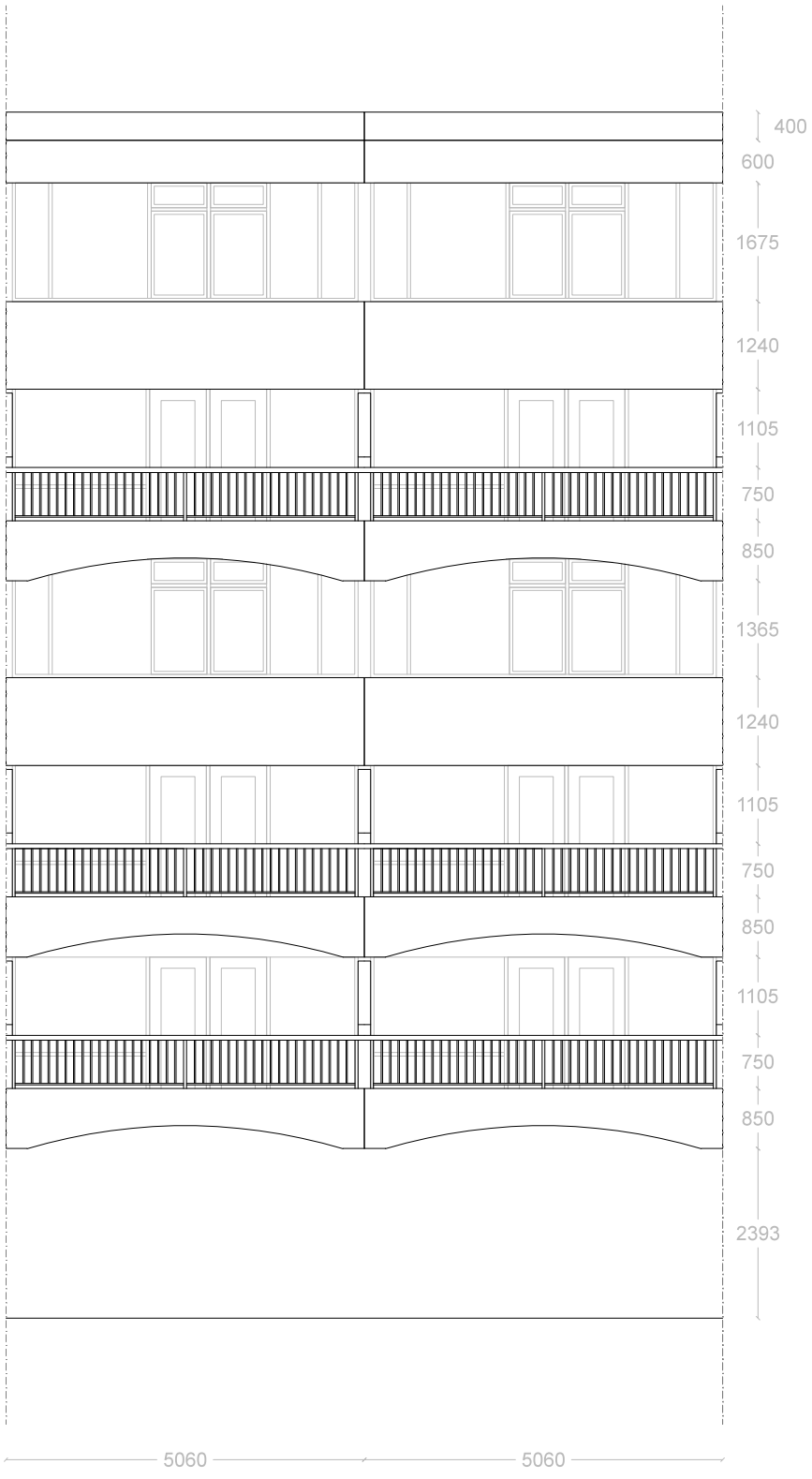

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

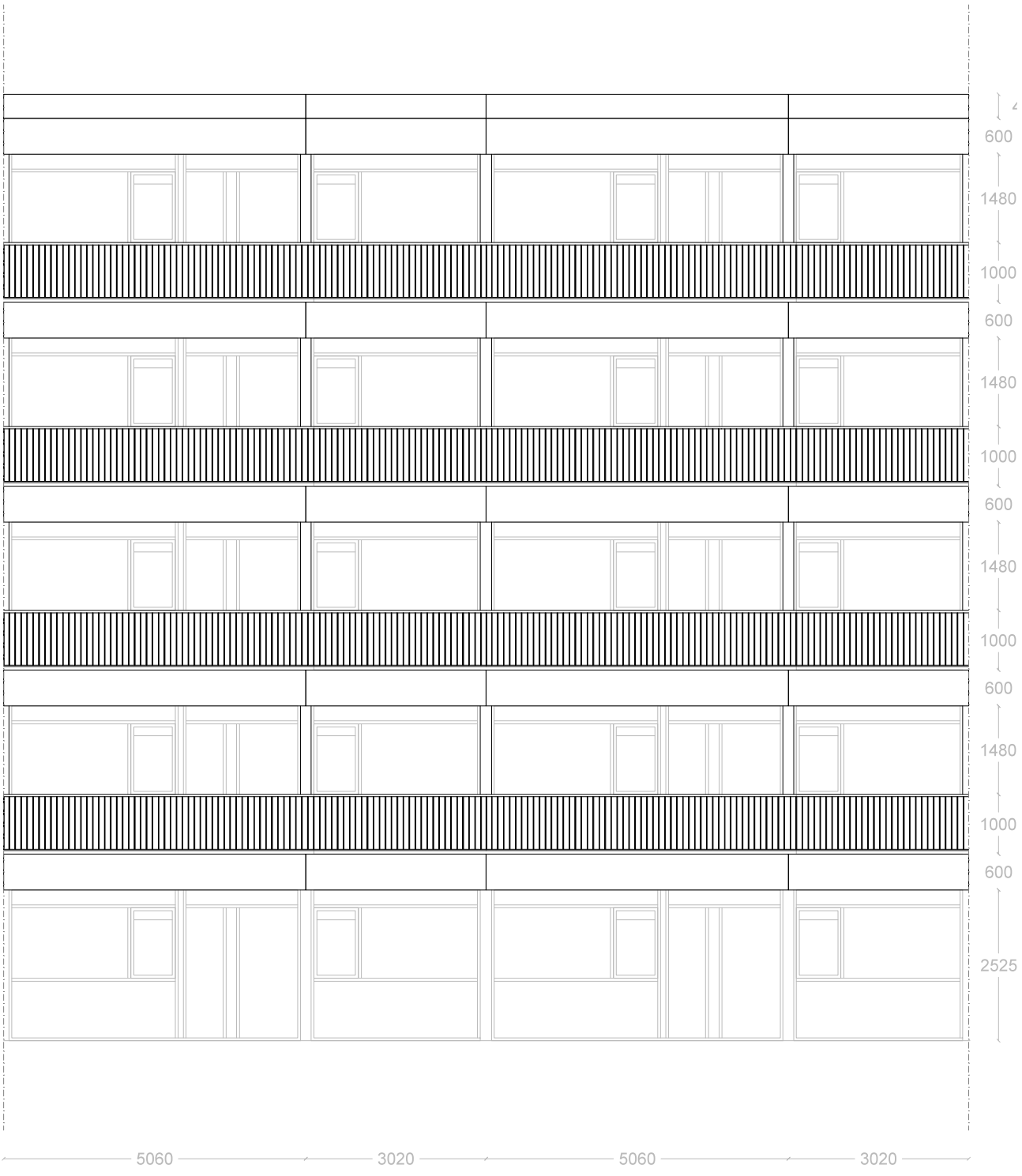

SCHAALL 1:100 GEVELAANZICHTEN

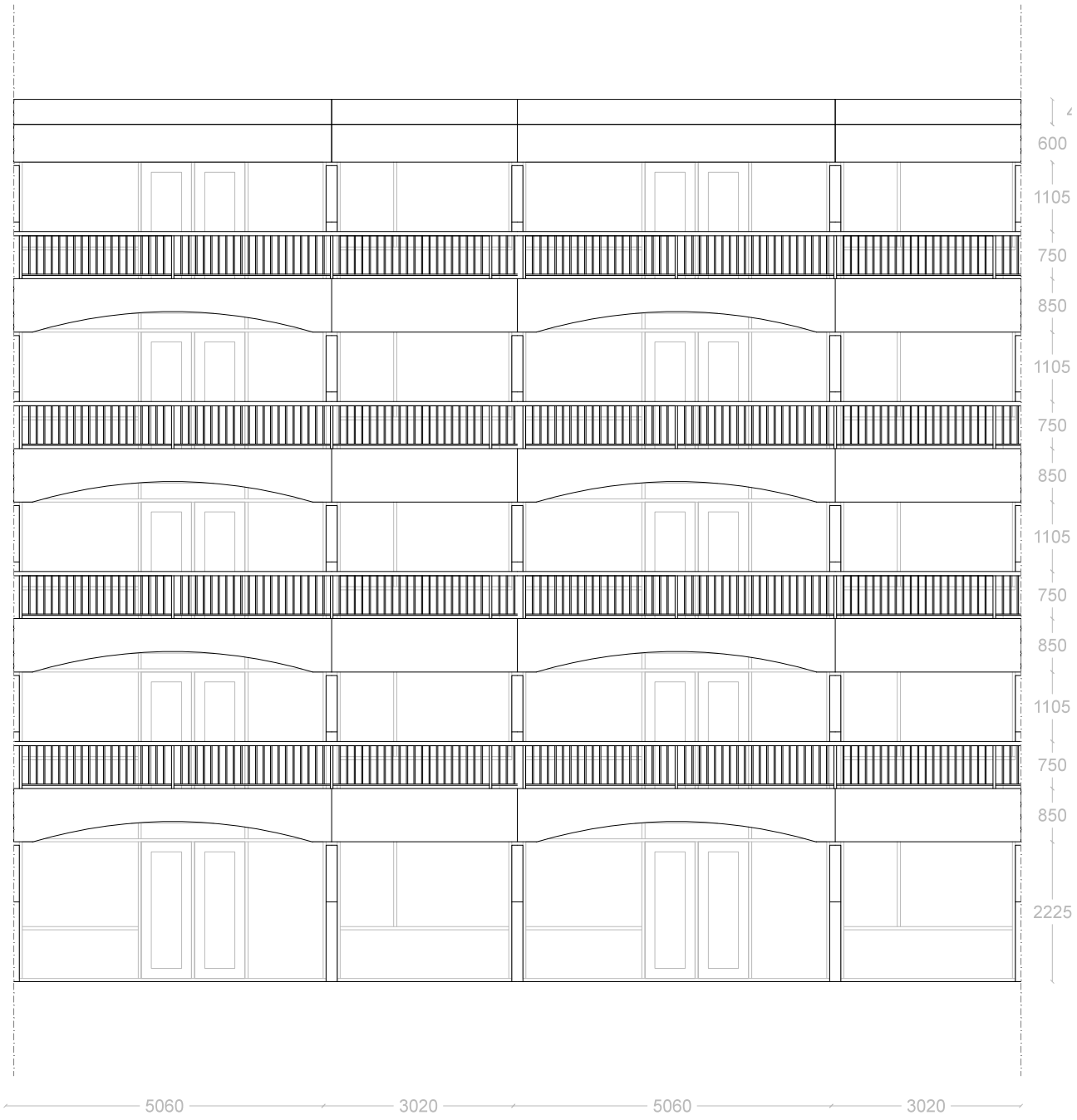

SCHAALL 1:5 DETAILS MAAIVELD

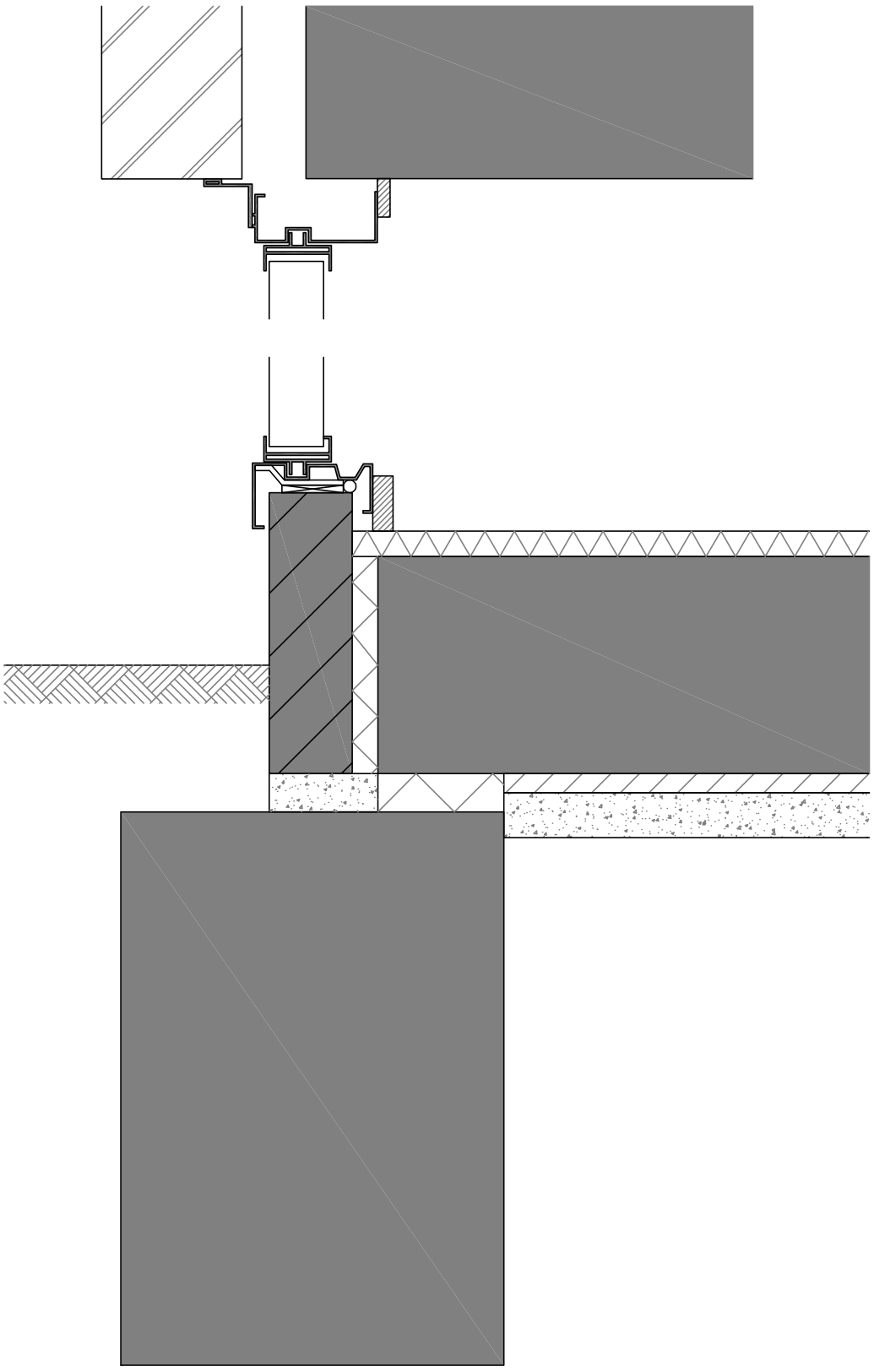

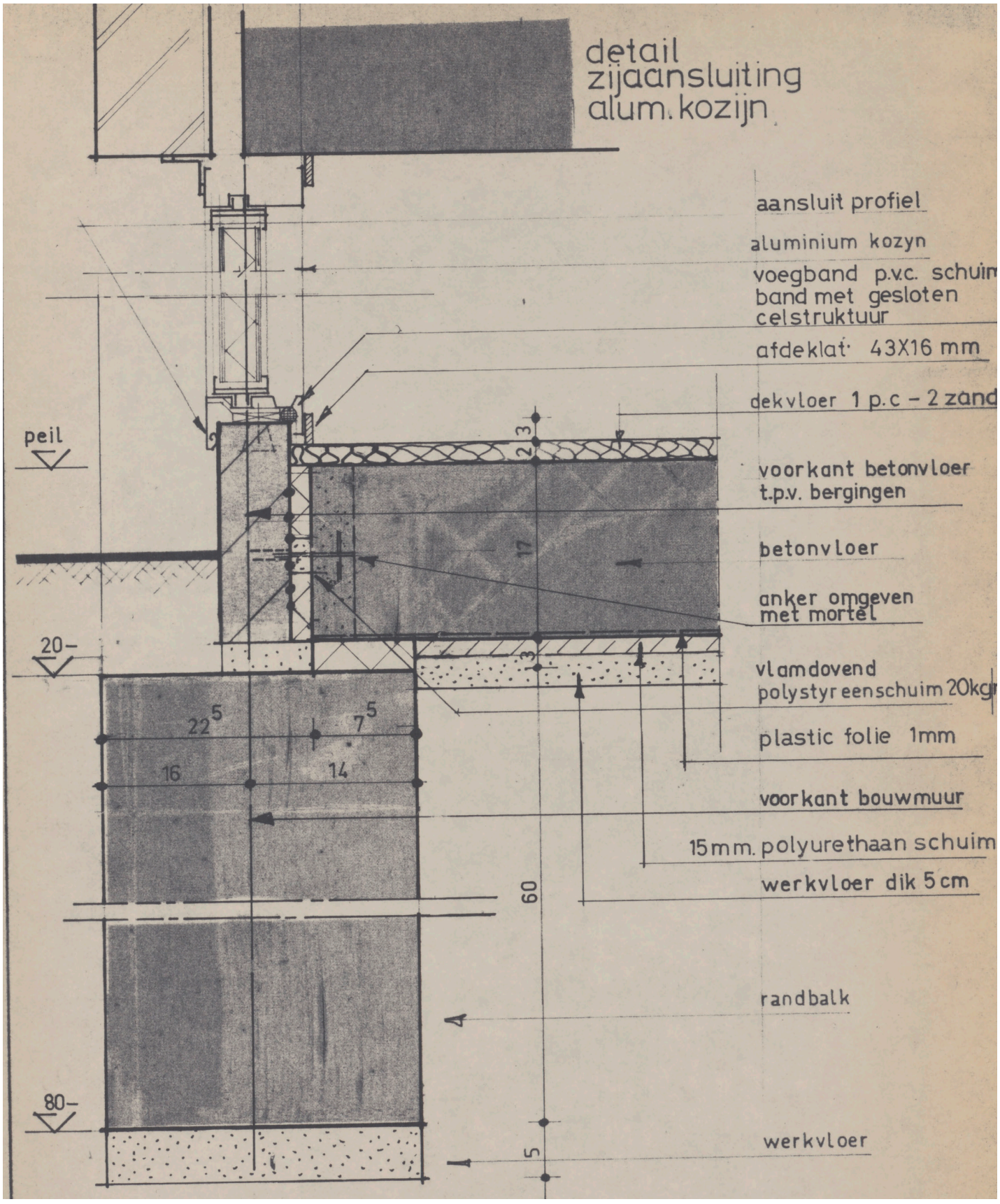
detail
zijaansluiting
alum. kozijn
aansluit profiel
aluminium kozyn
voegband p.v.c. schuim
band met gesloten
celstruktuur
afdeklat 43X16 mm
dekvloer 1 p.c – 2 zand
peil
voorkant betonvloer
t.p.v. bergingen
betonvloer
anker omgeven
met mortel
20–
vlamdovend
polystyreenschuim 20kg
plastic folie 1mm
voorkant bouwmuur
15mm. polyurethaan schuim
werkvloer dik 5 cm
randbalk
80–
werkvloer
23
17
3
4
60
5
22 5
7 5
16
14

SCHAALL 1:5 DETAILS BALKONAANSLUITING

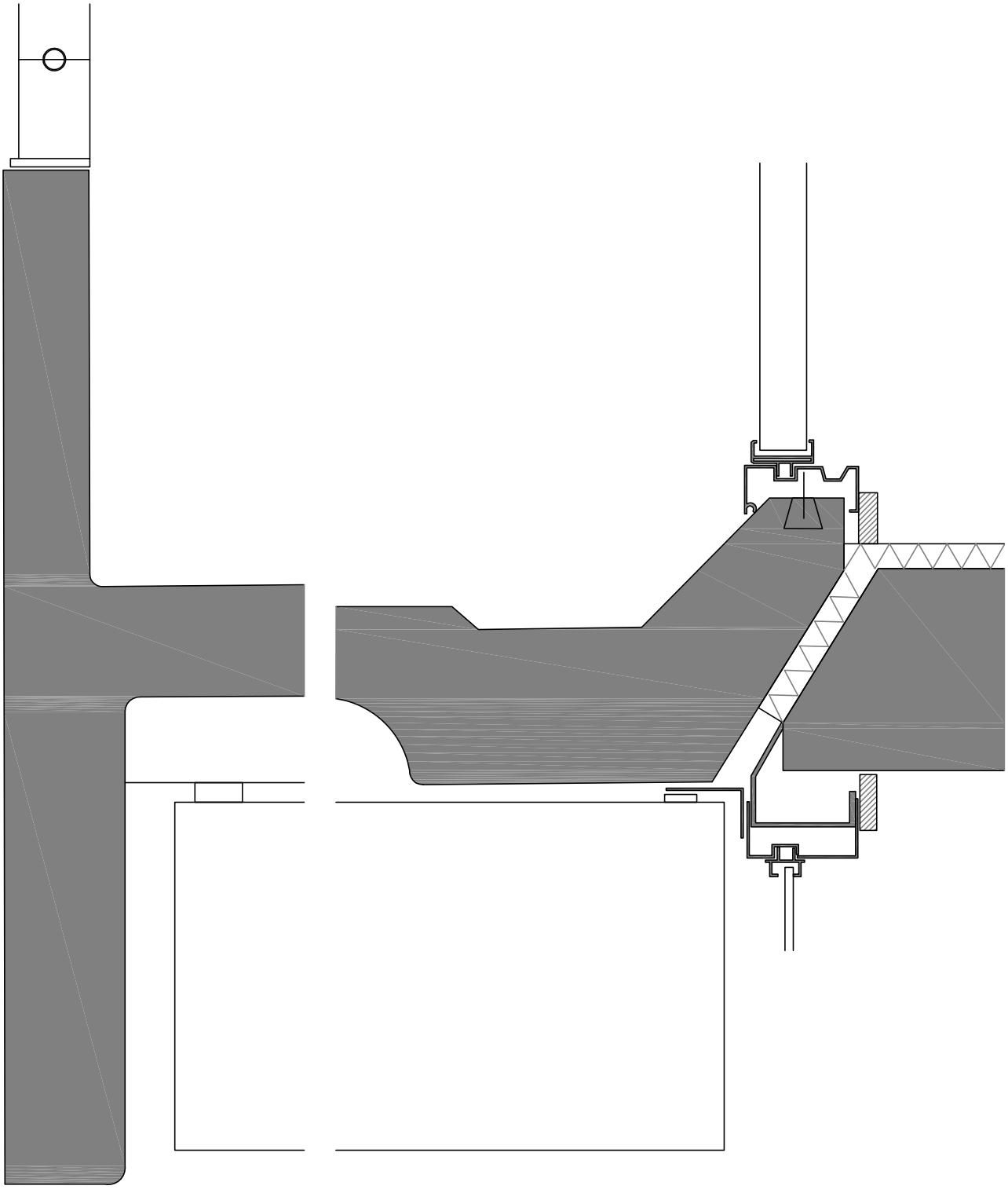

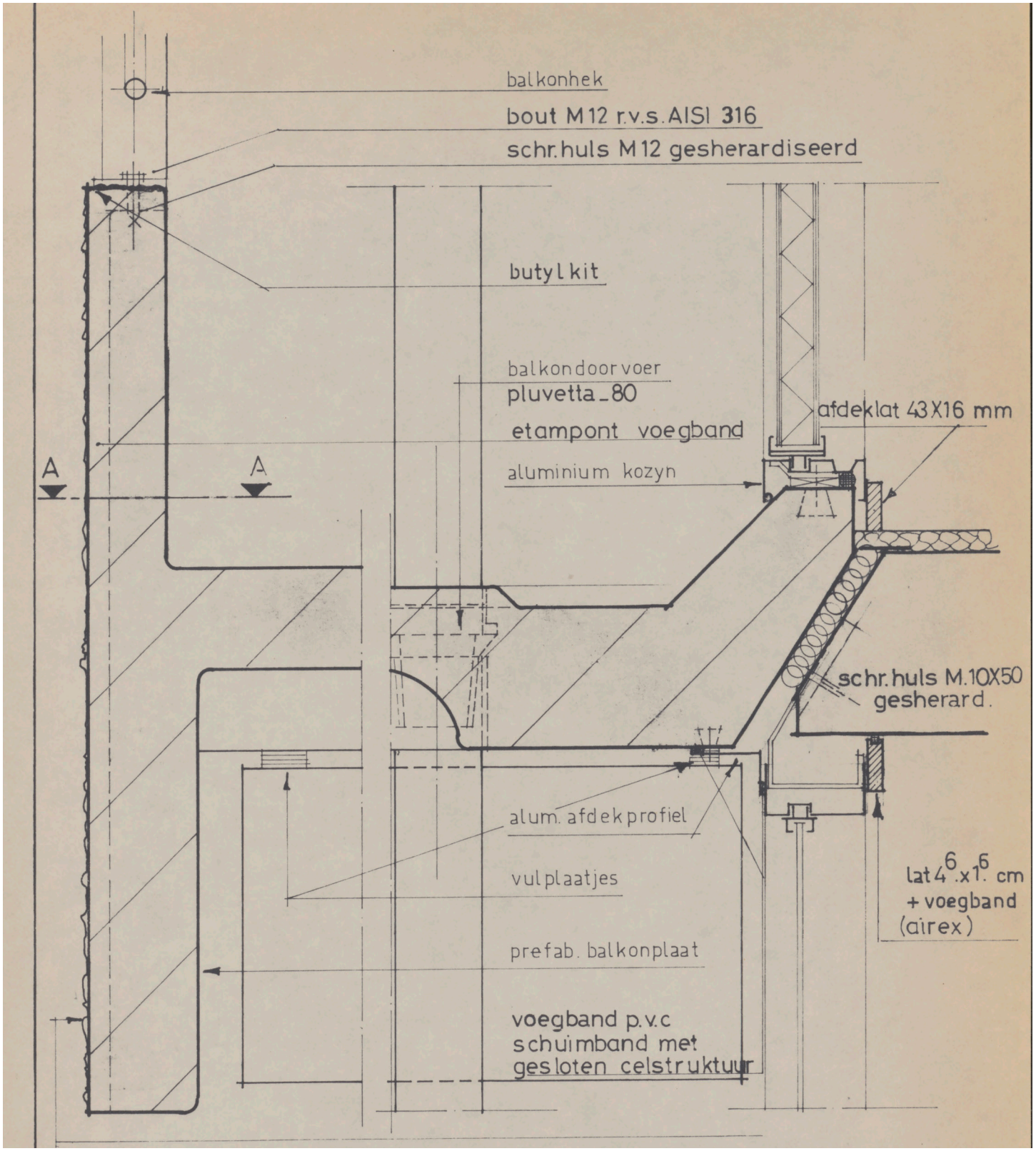
balkonhek
bout M12 r.v.s. AISI 316
schr. huls M12 gesherardiseerd
butyl kit
balkondoorvoer
pluvetta_80
etampont voegband
aluminium kozyn
afdeklat 43X16 mm
A
A
schr. huls M.10X50
gesherard.
alum. afdekprofiel
vulplaatjes
lat 4 6 x 1 6 cm
+ voegband
(airex)
prefab. balkonplaat
voegband p.v.c
schuimband met
gesloten celstruktuur

SCHAALL 1:5 DETAILS BORSTWERING ONDER

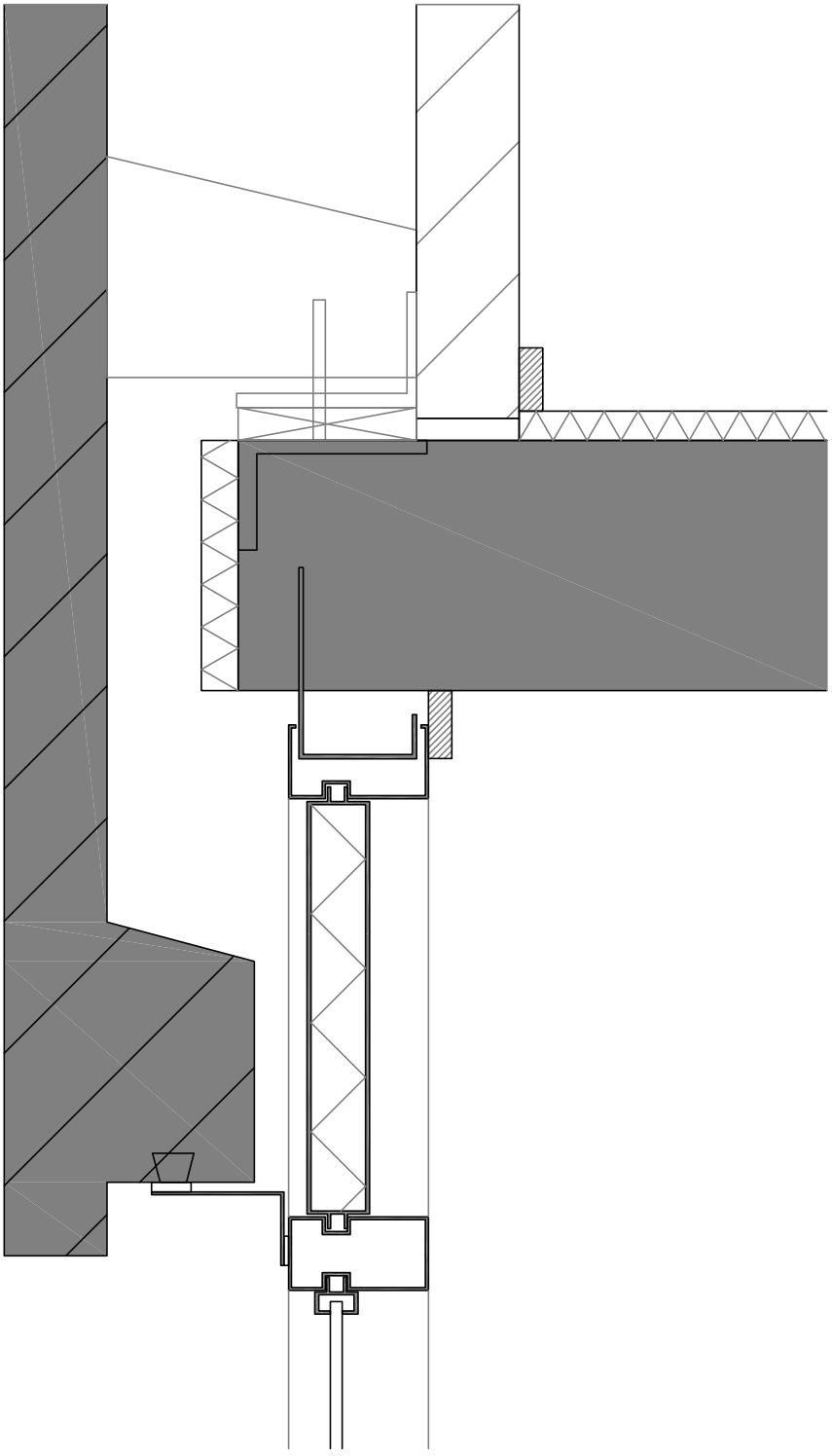

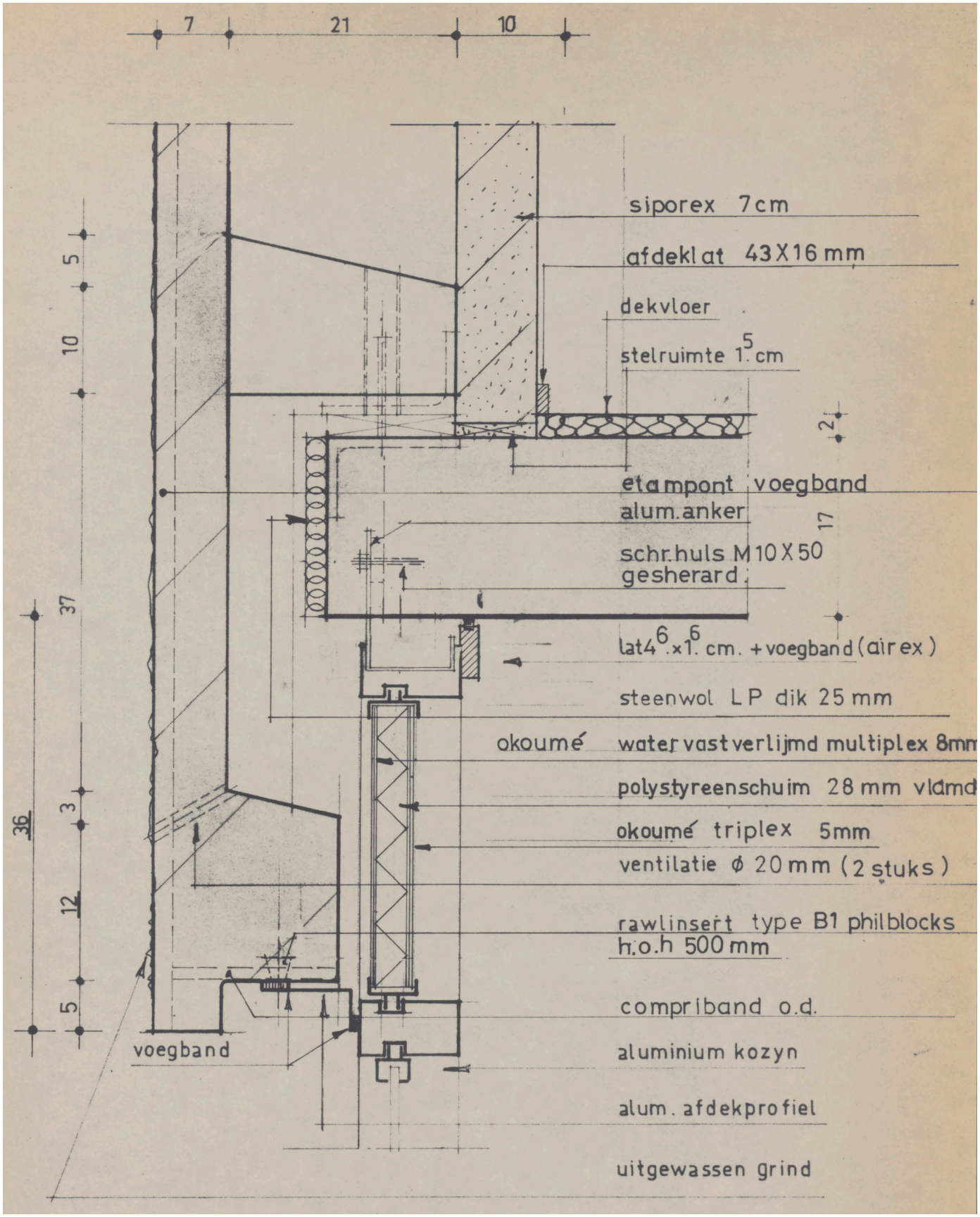
7
21
10
siporex 7cm
afdeklat 43X16 mm
dekvloer
stelruimte 1.5 cm
2
etampont voegband
alum.anker
17
schr.huls M10X50
gesherard.
lat4.6x1.6 cm. + voegband (airex)
steenwol LP dik 25 mm
okoumé watervastverlijmd multiplex 8mm
polystyreenschuim 28 mm vlamd
okoumé triplex 5mm
ventilatie ø 20 mm (2 stuks)
rawlinsert type B1 philblocks
h.o.h 500 mm
compriband o.d.
aluminium kozyn
alum. afdekprofiel
uitgewassen grind
voegband
5
10
37
3
12
5
36

SCHAALL 1:5 DETAILS BORSTWERING BOVEN

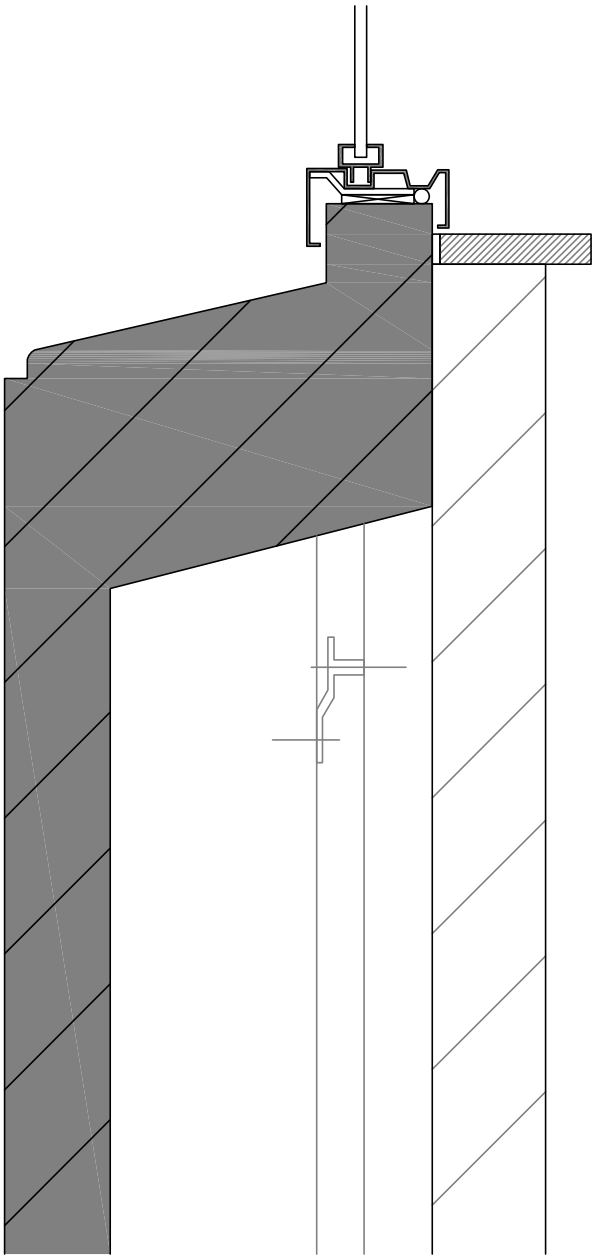

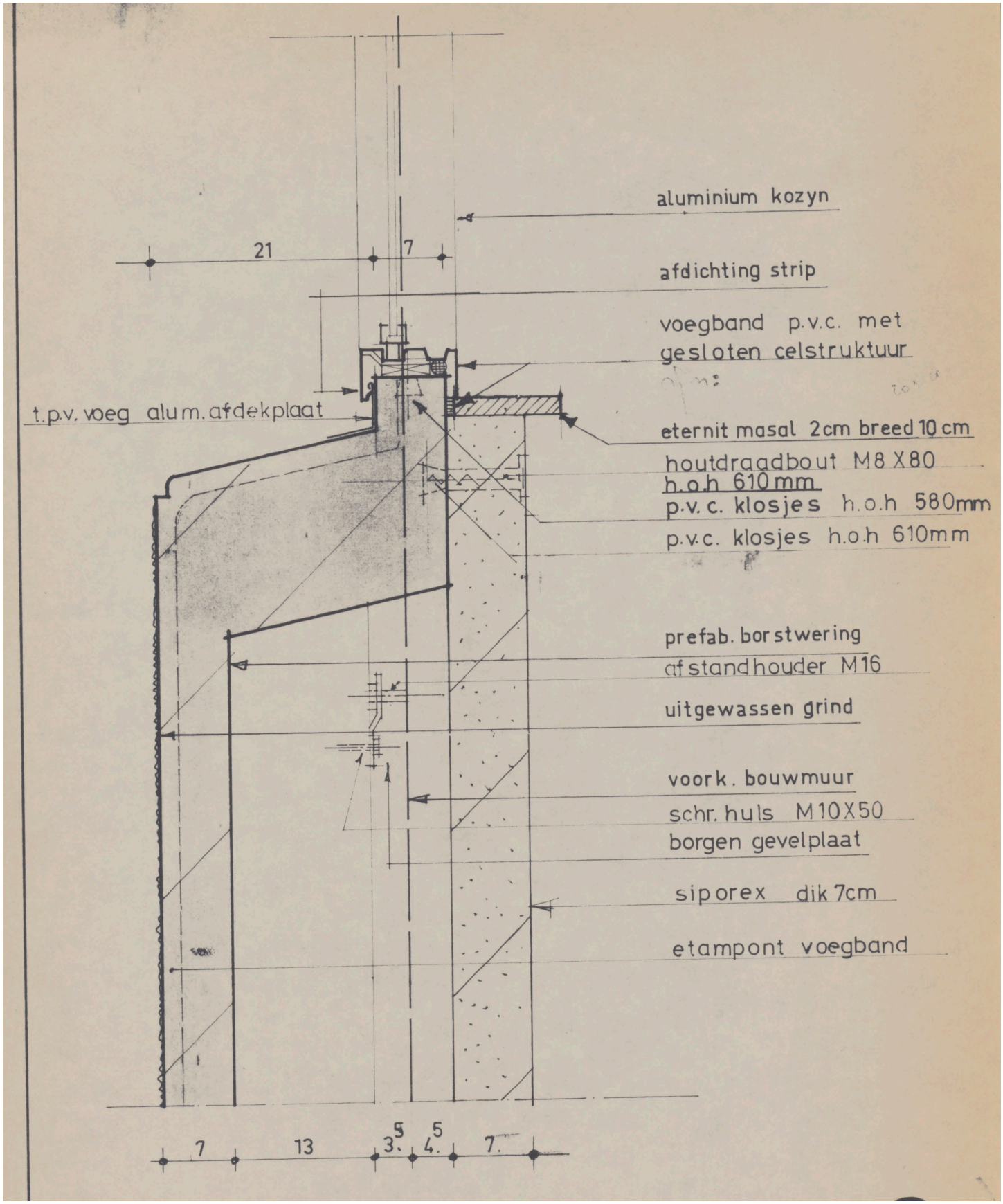
aluminium kozyn
21
7
afdichting strip
voegband p.v.c. met
gesloten celstruktuur
t.p.v. voeg alum. afdekplaat
eternit masal 2cm breed 10 cm
houtdraadbout M8 X80
h.o.h 610mm
p.v.c. klosjes h.o.h 580mm
p.v.c. klosjes h.o.h 610mm
prefab. borstwering
afstandhouder M16
uitgewassen grind
voork. bouwmuur
schr. huls M10X50
borgen gevelplaat
siporex dik 7cm
etampont voegband
7
13
3.5
4.5
7.

SCHAALL 1:5 DETAILS DAKRAND

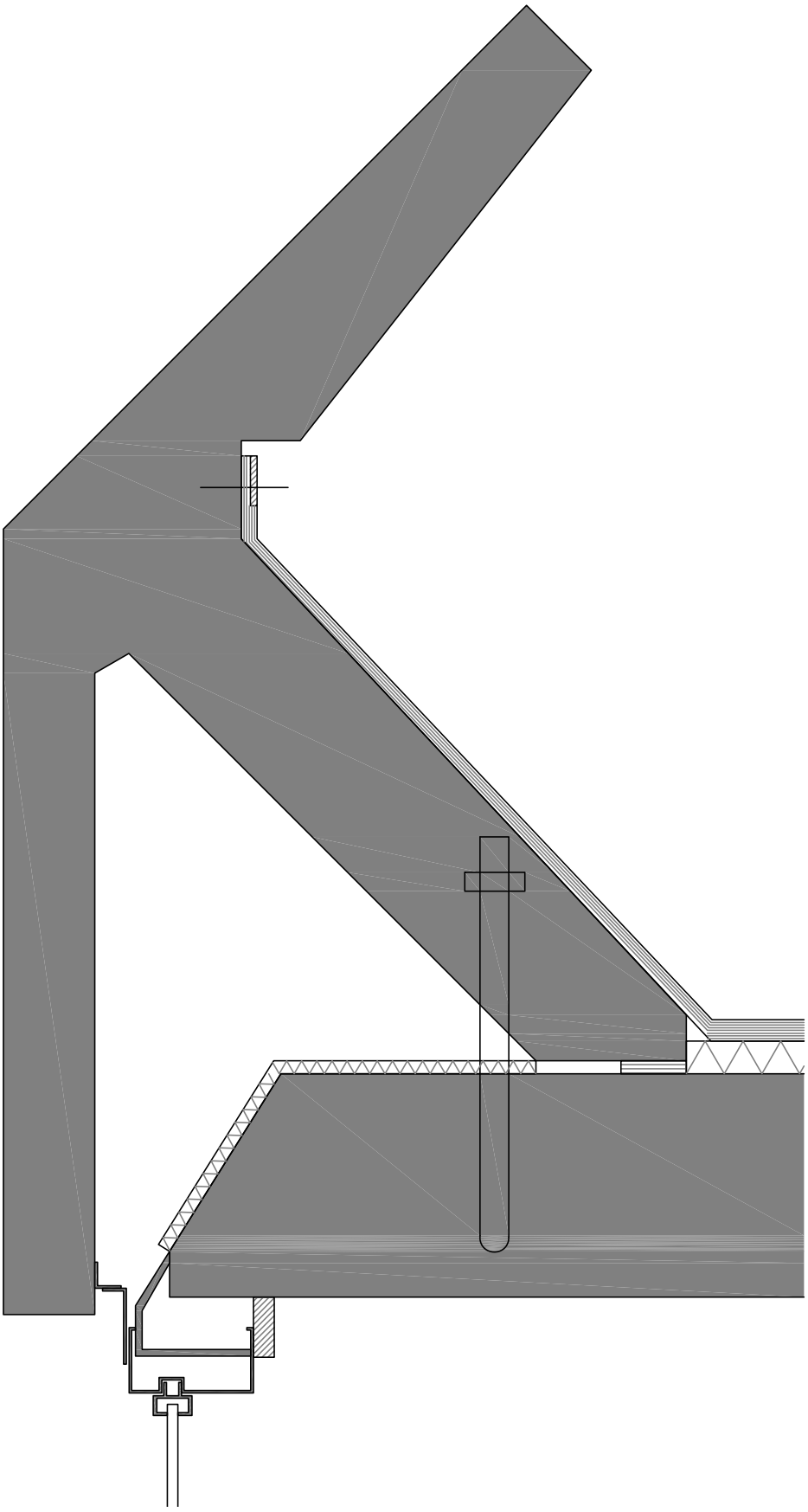

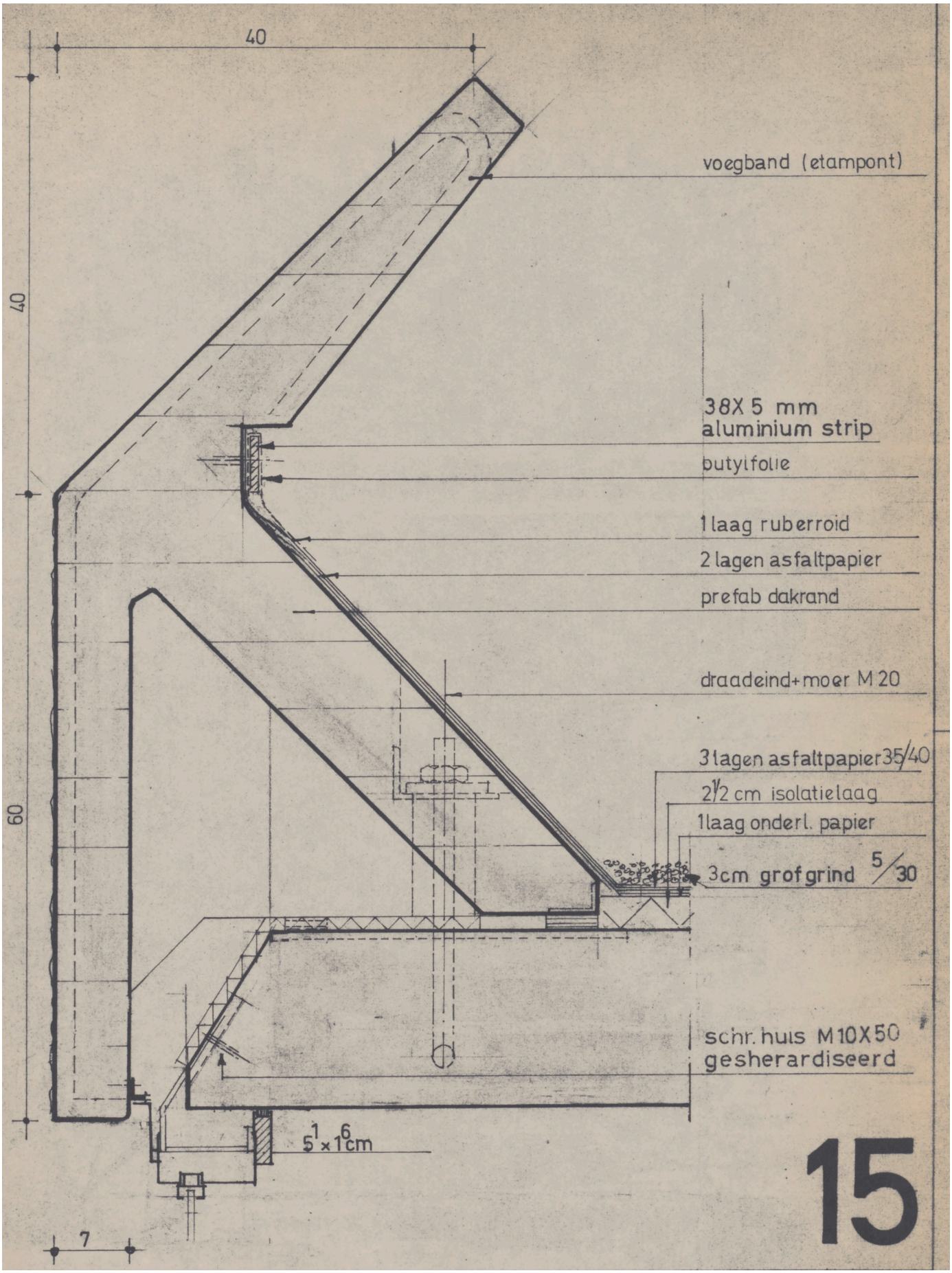
40
40
60
7
voegband (etampont)
38X 5 mm
aluminium strip
butylfolie
1 laag ruberroid
2 lagen asfaltpapier
prefab dakrand
draadeind+moer M 20
3 lagen asfaltpapier 35/40
2½ cm isolatielaag
1 laag onderl. papier
3cm grofgrind 5/30
schr. huis M10X50
gesherardiseerd
5 1/6 x 1 cm
15

SCHAALL 1:5 DETAILS BORSTWERING HORIZONTAAL

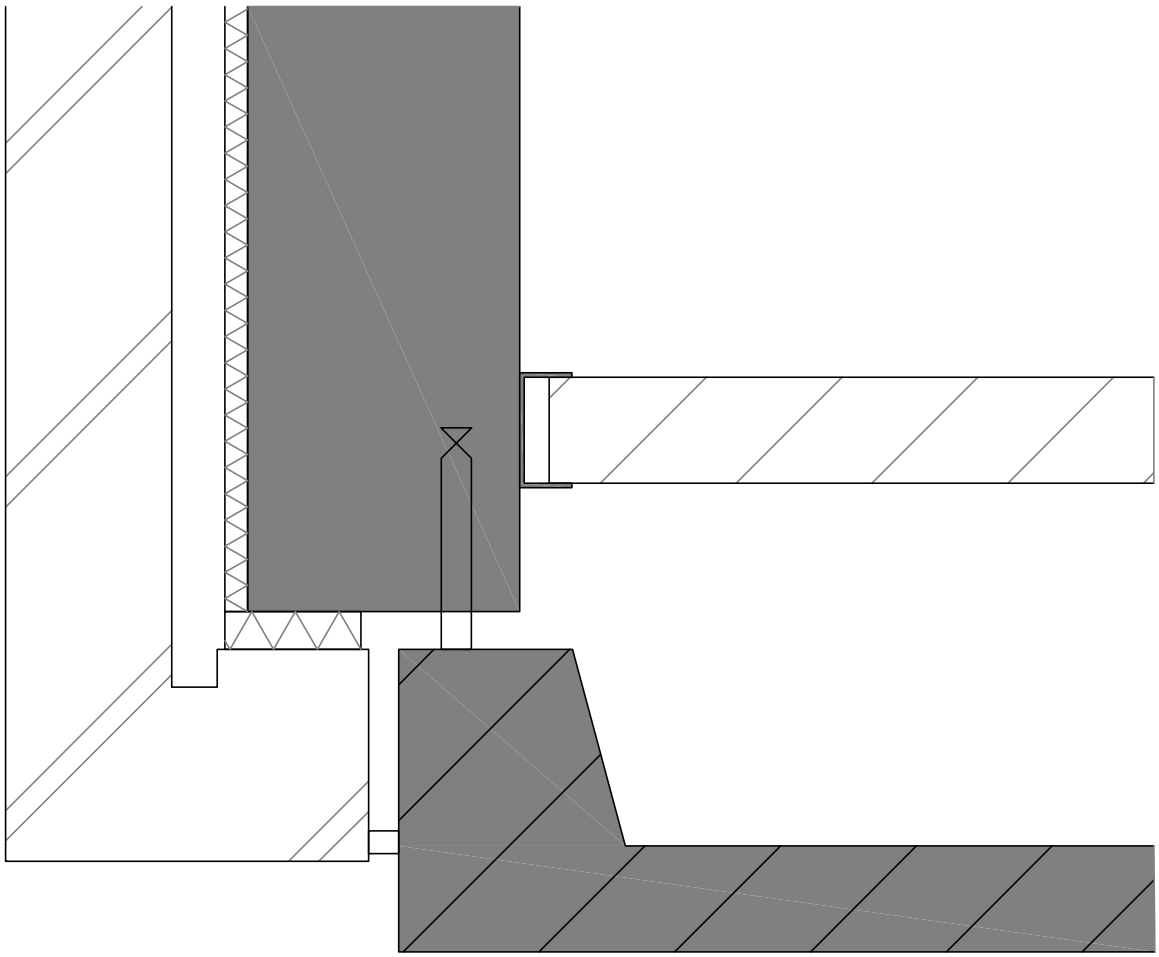

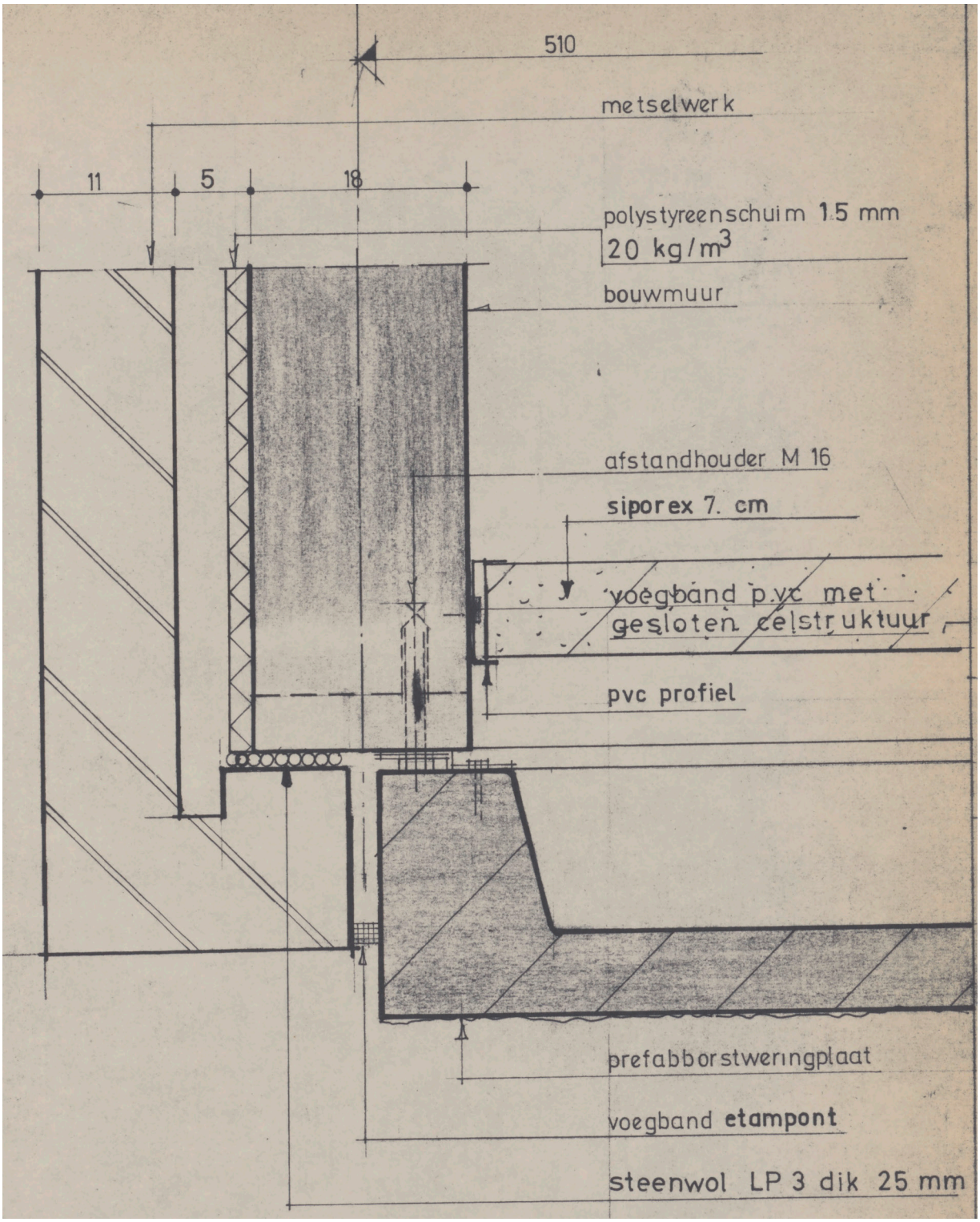
510
metselwerk
11
5
18
polystyreenschuim 1.5 mm
20 kg/m3
bouwmuur
afstandhouder M 16
siporex 7. cm
voegband p.v.c met
gesloten celstruktuur
pvc profiel
prefabborstweringplaat
voegband etampont
steenwol LP 3 dik 25 mm

SCHAALL 1:5 DETAILS KOZIJN HORIZONTAAL

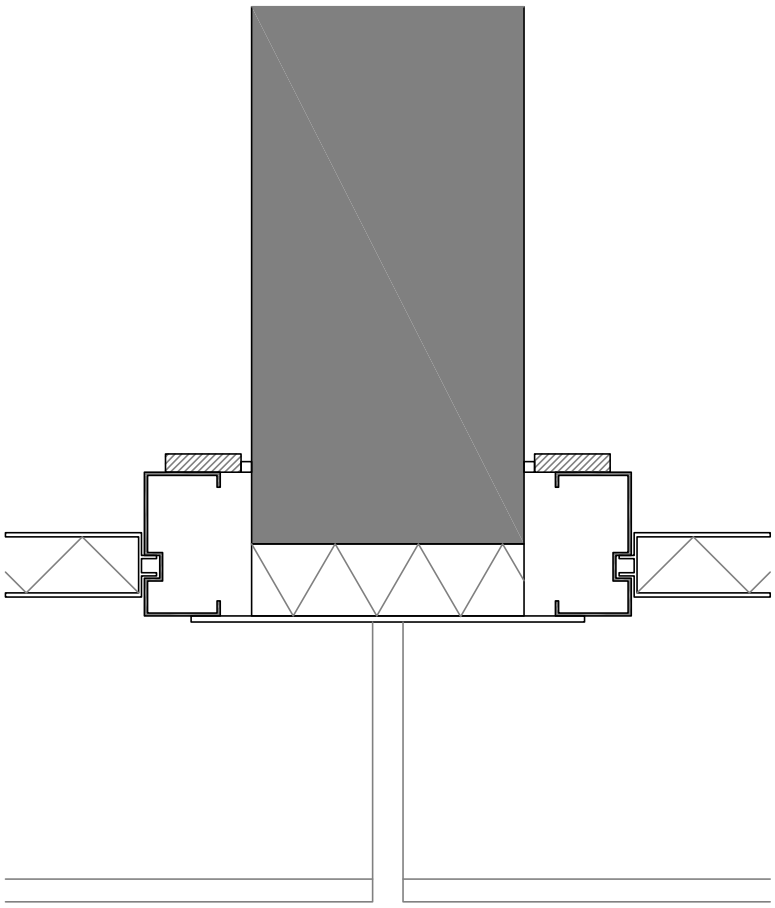

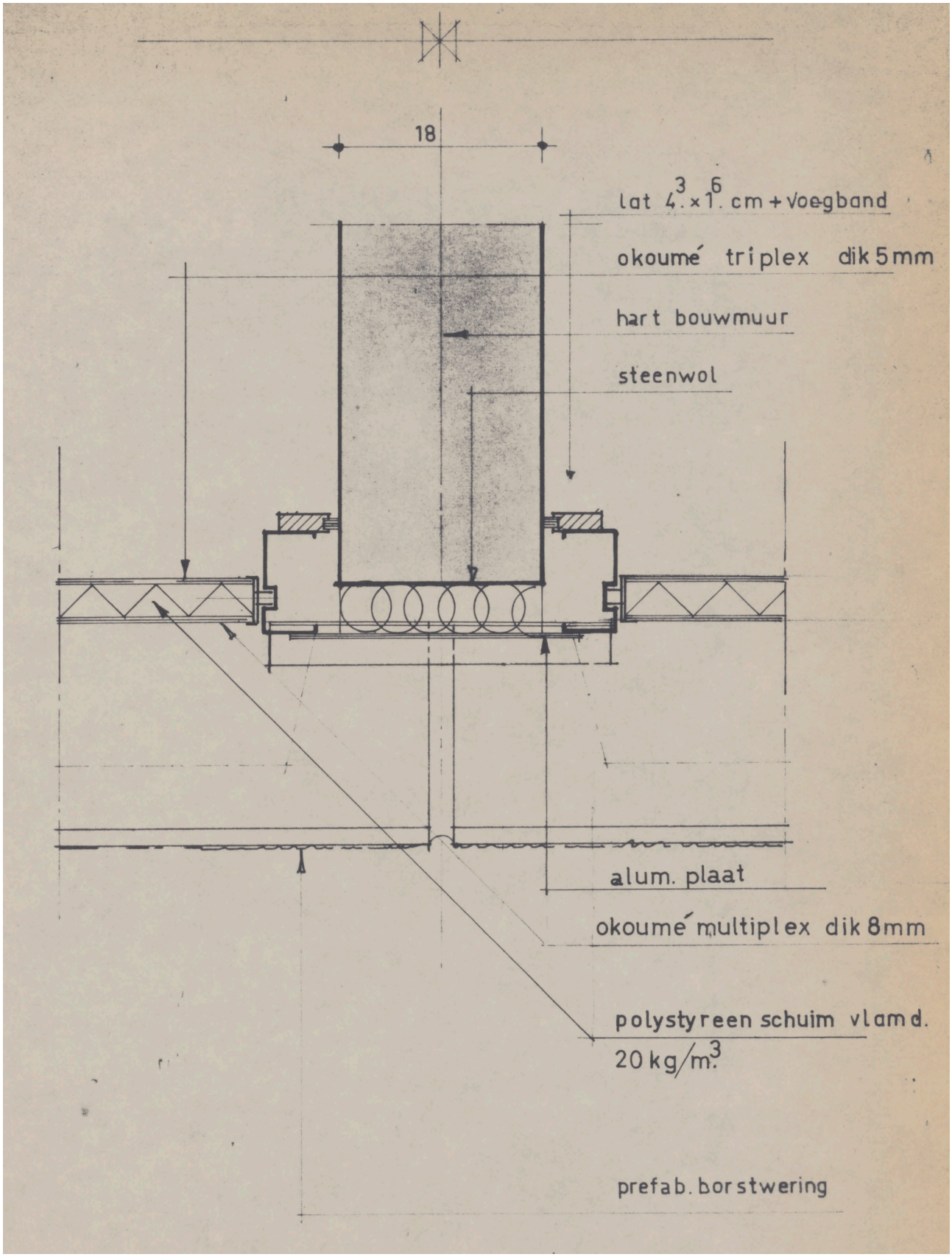
18
lat 4.3 x 1.6 cm + voegband
okoumé triplex dik 5mm
hart bouwmuur
steenwol
alum. plaat
okoumé multiplex dik 8mm
polystyreen schuim vlamd.
20 kg/m3
prefab. borstwering

SCHAALL 1:5 DETAILS KOZIJN BALKON HORIZONTAAL

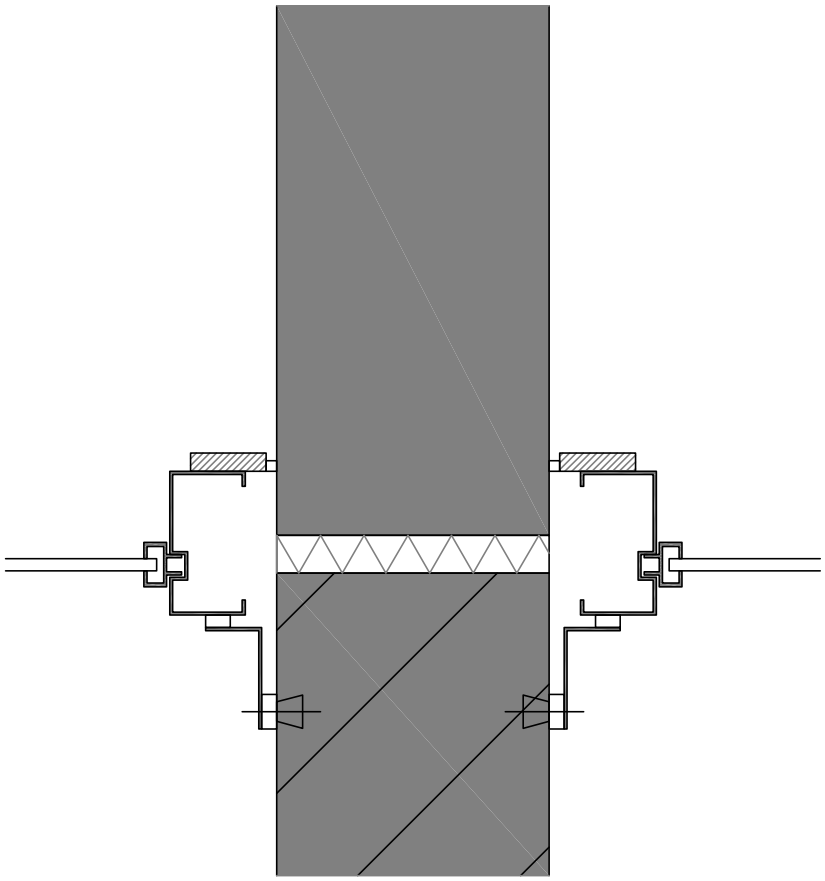

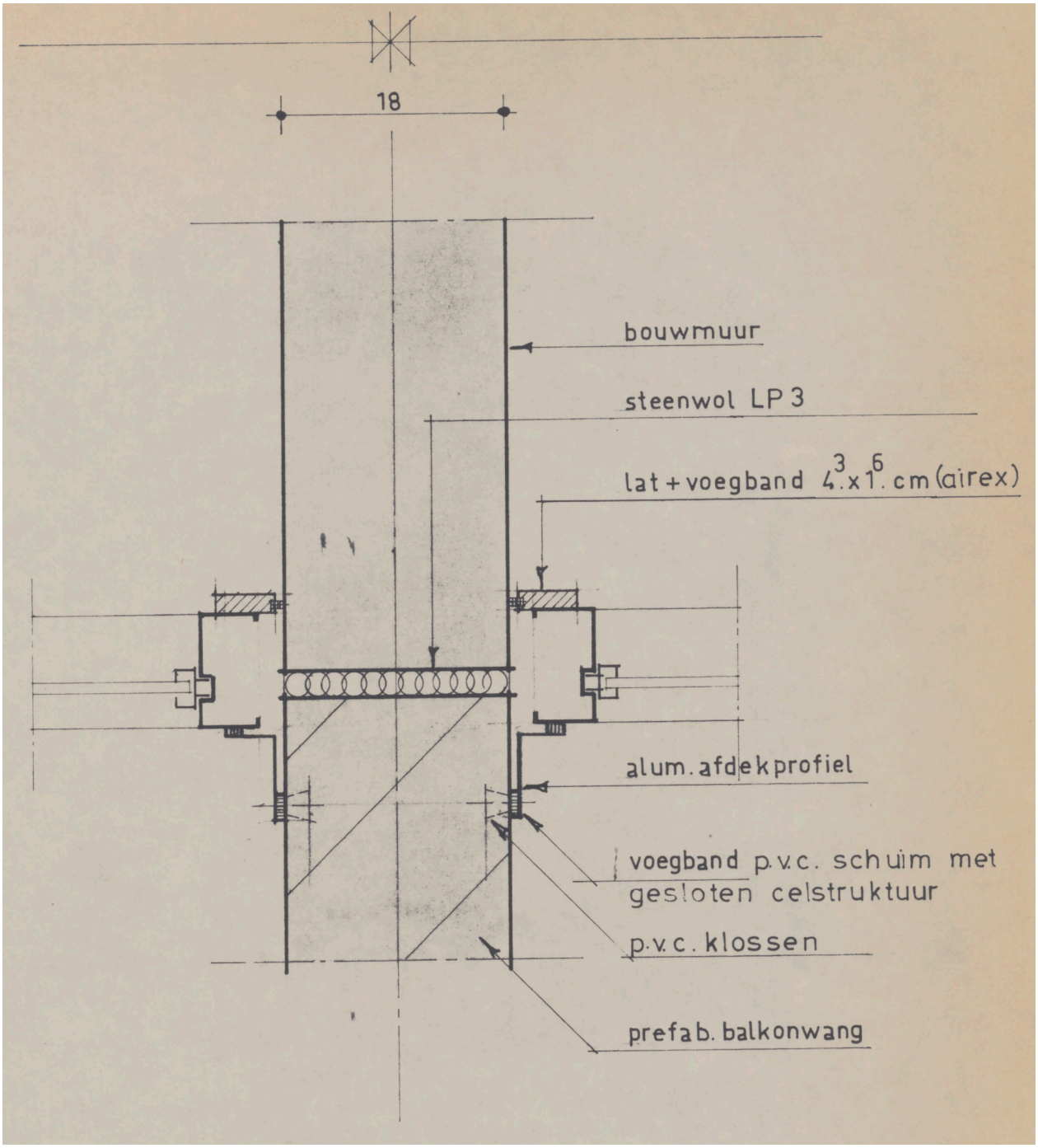
18
bouwmuur
steenwol LP 3
lat + voegband 4.3 x 1.6 cm (airex)
alum. afdekprofiel
voegband p.v.c. schuim met gesloten celstruktuur
p.v.c. klossen
prefab. balkonwang